

Vlaanderen
is erfgoed

Onderzoeksrapport

Evaluatie archeologie 2017

Evaluatie van het Onroerenderfgoeddecreet - hoofdstuk Archeologie voor het werkjaar 2017

Agentschap
Onroerend
Erfgoed

COLOFON

TITEL

Evaluatie archeologie 2017
Evaluatie van het Onroerenderfgoeddecreet - hoofdstuk Archeologie voor
het werkjaar 2017

REEKS

Onderzoeksrapporten agentschap Onroerend Erfgoed nr. 98

AUTEUR

Raf Ribbens (ed.) 2017

JAAR VAN UITGAVE

2018

Een uitgave van agentschap Onroerend Erfgoed Wetenschappelijke
instelling van de Vlaamse Overheid, Beleidsdomein Omgeving
Published by the Flanders Heritage Agency Scientific Institution of the
Flemish Government, policy area Environment

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Sonja Vanblaere

OMSLAGILLUSTRATIE

Waarderend onderzoek aan de sint-lambertuskerk te muizen, januari
2018
Copyright Onroerend Erfgoed, foto: Kris Vandevorst

agentschap Onroerend Erfgoed
Havenlaan 88 bus 5
1000 Brussel
T +32 2 553 16 50
info@onroerenderfgoed.be
www.onroerenderfgoed.be

Dit werk is beschikbaar onder de Modellicentie Gratis Hergebruik v1.0.
This work is licensed under the Free Open Data Licence v.1.0.

Dit werk is beschikbaar onder een Creative Commons Naamsvermelding
4.0 Internationaal-licentie. Bezoek
<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/> om een kopie te zien van
de licentie.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution
4.0 International License. To view a copy of this license, visit
<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

ISSN 1371-4678
D/2018/3241/211

EVALUATIE ARCHEOLOGIE 2017

Evaluatie van het
Onroerenderfgoeddecreet - hoofdstuk
Archeologie voor het werkjaar 2017

Inhoud

1	Doel en aanpak van de evaluatie 2017.....	6
1.1	Doel van de evaluatie.....	6
1.2	Aanpak van de evaluatie	6
2	Pro Memorie: het archeologisch proces.....	8
2.1	Inleiding.....	8
2.2	Archeologisch onderzoek bij vergunningsplichtige ingrepen in de bodem.....	9
2.3	Archeologisch onderzoek met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen.....	10
2.4	Archeologisch onderzoek na toevalsvondsten.....	11
2.5	Meldings- en toelatingsplichten voor de erkende archeoloog.....	11
3	Wijzigingen regelgeving sinds vorige evaluatie	12
3.1	Inleiding.....	12
3.2	Wijzigingen aan het Onroerendergoeddecreet en -besluit sinds 1 januari 2017.....	12
3.3	Wijzigingen aan de Code van Goede Praktijk sinds 1 januari 2017.....	14
3.4	Wijzigingen aan het Onroerendergoeddecreet sinds 1 juni 2017.....	15
3.5	Gewijzigde interpretaties of toepassingen van de regelgeving sinds 1 januari 2017.....	16
4	Context: inventaris, beschermingen, actoren.....	16
4.1	Inleiding.....	16
4.2	Vastgestelde archeologische zones.....	17
4.3	Beschermde archeologische sites.....	17
4.4	Kaart met gebieden waar geen archeologische erfgoed te verwachten valt (GGA).....	17
4.5	Erkende archeologen.....	18
4.6	Erkende onroerendergoedgemeenten.....	18
4.7	Erkende intergemeentelijke onroerendergoeddiensten.....	18
4.8	Erkende onroerendergoeddepots.....	18
4.9	Erkende metaaldetectoristen.....	18
5	Het archeologisch traject in cijfers.....	19
5.1	Inleiding.....	19
5.2	Meldingen van vooronderzoek met ingreep in de bodem.....	19
5.3	Archeologienota's en nota's.....	19
5.4	Archeologierapporten.....	21
5.5	Eindverslagen.....	21
5.6	Toelatingen onderzoek vanuit wetenschappelijke vraagstellingen.....	21
5.7	Toevalsvondsten.....	22
6	Effecten op actoren.....	22
6.1	Inleiding.....	22
6.2	Effecten op erkende archeologen.....	22
6.3	Effecten op erkende onroerendergoedgemeenten en intergemeentelijke onroerendergoeddiensten.....	27
6.4	Effecten op erkende metaaldetectoristen.....	29
6.5	Effecten op erkende onroerendergoeddepots.....	29
7	Effecten op vergunningentraject en bouwproces.....	29
7.1	Inleiding.....	29

////////////////////////////////////

7.2	Effecten van toevalsvondsten op lopende bouwwerven	30
7.3	Effecten van de opmaak van archeologienota's op vergunningetraject en bouwproces	30
7.4	Effecten van opgravingen op vergunningetraject en bouwproces.....	41
7.5	Archeologietraject en ruimtelijk proces: de flow	42
8	Financiële effecten	43
8.1	Inleiding	43
8.2	Financiële effecten van toevalsvondsten.....	43
8.3	Premie voor buitensporige opgravingskosten.....	44
8.4	Solidariteitsfondsen	44
8.5	Archeologienota's en nota's.....	44
8.6	Totale financiële effecten	47
9	Effecten op kenniswinst	47
9.1	Inleiding	47
9.2	Aanvulling Centrale Archeologische Inventaris.....	48
9.3	Aanvulling vastgestelde archeologische zones	49
9.4	Aanvulling Kaart met gebieden waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt.....	49
9.5	Oppervlakte onderzochte gebieden.....	49
9.6	Resultaten van de opgravingen	49
10	Conclusies, engagementen en aanbevelingen	50
10.1	Samenvattende conclusie.....	50
10.2	Engagementen agentschap Onroerend Erfgoed	54
10.3	Aanbevelingen	56

1 DOEL EN AANPAK VAN DE EVALUATIE 2017

1.1 DOEL VAN DE EVALUATIE

De Vlaamse Regering gaf in het regeerakkoord dat ze sloot voor de periode 2014-2019 enerzijds opdracht tot het uitvoeren van een evaluatie van de volledige onroerenderfgoedregelgeving medio 2017 en anderzijds tot het continu evalueren van hoofdstuk 5 (archeologieluik) van deze regelgeving.

Artikel. 5.6.1. van het Onroerenderfgoeddecreet bepaalt namelijk dat de Vlaamse Regering jaarlijks de effectiviteit van het archeologiehoofdstuk evalueert. In het evaluatierapport komen een beschrijving en beoordeling van de sterktes en te verbeteren punten, de kansen en de moeilijkheden bij archeologisch onderzoek en de financiering ervan aan bod. De Vlaamse Regering legt dit evaluatierapport voor aan het Vlaams Parlement.

Ter voorbereiding van deze evaluatie bezorgt het agentschap Onroerend Erfgoed jaarlijks een rapport aan de Vlaamse Regering. In dit rapport komen ten minste de volgende elementen aan bod : 1° een overzicht van het aantal vooronderzoeken en opgravingen, alsook de duur ervan; 2° een overzicht van de resultaten van die onderzoeken; 3° een overzicht van de voorgestelde en goedgekeurde maatregelen uit de archeologienota; 4° de financiële implicaties van het archeologisch onderzoek en de werking van het archeologisch solidariteitsfonds.

De evaluatie van de archeologieregelgeving, zoals opgenomen in het Onroerenderfgoeddecreet houdt dus een evaluatie van de uitvoering van de archeologiebepalingen van het Onroerenderfgoeddecreet en -besluit in. Daarbij gaat de aandacht vooral uit naar de monitoring van het lopend traject. Het is immers niet de bedoeling dat de jaarlijkse evaluatie van het archeologiehoofdstuk uitmondt in een jaarlijkse wijziging van de regelgeving. Het is niet opportuun om nog voordat de wijzigingen aan de regelgeving n.a.v. de vorige evaluatie goed en wel geïmplementeerd zijn, al opnieuw voorstellen tot wijziging te formuleren. Een constante wijziging en aanpassing van de regelgeving komt immers noch de stabiliteit en continuïteit in de regelgeving, noch de implementatie ervan ten goede. Om effecten te meten is tijd nodig: het is essentieel dat processen een tijd lopen voordat op basis van de monitoring ervan tendensen naar voor komen en conclusies over trends en effecten mogelijk zijn. Waar dergelijke effecten en trends al wel duidelijk zijn, kunnen deze aanleiding geven tot verdere detailanalyses. Die kunnen dan, waar nodig, leiden tot bijsturing van de regelgeving.

1.2 AANPAK VAN DE EVALUATIE

Om het aanreiken van de gevraagde gegevens mogelijk te maken ontwikkelde Onroerend Erfgoed een indicatorenset, de zogenaamde EVARCH. De meting daarvan in functie van dit rapport gebeurde over de periode 1 januari 2017 tot en met 31 december 2017. Deze indicatoren onderbouwen de evaluatie van het archeologieluik. Naast de EVARCH-indicatoren gaat de evaluatie ook uit van een beperkt aantal meer algemene indicatoren die deel uitmaken van de Beleidsmonitoring. We beperken ons niet tot een beschrijving van deze indicatoren of combinaties ervan. We nemen ook bijkomende gegevens mee, die intern (binnen het agentschap) of extern (databank Statbel (Algemene Directie Statistiek FOD Economie)) beschikbaar zijn. Daarnaast bevat het rapport een aantal kwalitatieve vaststellingen, die niet zozeer uit de voorliggende cijfers blijken maar wel uit de opgedane ervaring tijdens de toepassing van de regelgeving.

Het beschikken over correcte basisdata vormt het belangrijkste uitgangspunt bij een dergelijke evaluatie. Vooraleer basisgegevens te gebruiken gebeurde daarom eerst een doorlichting van de kwaliteit ervan. Deze zogenaamde ‘bronnenkritiek’ is eigen aan elke vorm van gegevensanalyse waar geen volledige controle is over de opbouw van het gegevensbestand. Dit is bijvoorbeeld het geval bij het archeologieportaal waar derden de cijfers aanleveren.

Uit de analyse van de basisgegevens blijkt dat de aangeleverde gegevens in een beperkt aantal gevallen onbetrouwbaar zijn. In verhouding tot het globale gegevensaanbod betekent dit echter een verwaarloosbare vertekening. Conform de statistische praktijk nemen de analyses en indicatoren te erg afwijkende cijfers niet in aanmerking. Bij andere gegevens gebeurde waar mogelijk een manuele correctie. Op die manier wordt erover gewaakt dat de verzamelde gegevens voldoende representatief en betrouwbaar zijn in functie van de evaluatie van de regelgeving.

2017 is het eerste jaar waarvoor de dataset een volledig jaar bestrijkt, in tegenstelling tot de vorige meting die maar zes maanden omvatte. Een aantal gegevensreeksen ondervindt evenwel een effect van wijzigingen aan de regelgeving die halfweg het jaar gebeurden. De cijferreeks beslaat dan een volledig jaar, maar er zijn trendwijzigingen mogelijk onder invloed van de aangepaste wetgeving. Sommige aspecten, zoals opgravingen, kwamen onvoldoende voor om al gefundeerde uitspraken te doen. De totale aantallen zijn gewoonweg nog te laag om al trends te tonen.

Er gebeurde geen bijkomende bevraging van de sector in het kader van de evaluatie. In het najaar van 2017 maakten verschillende actoren en belangengroepen (VONA¹, VLAC², Vlaams Netwerk van Intergemeentelijke Onroerendergoeddiensten en Onroerendergoedgemeenten, VVSG³) namelijk al hun bemerkingen op de conceptnota “Aanpassing Onroerendergoeddecreet naar aanleiding van de ex-post evaluatie” en de eerste agendering van het wijzigingsdecreet kenbaar. We verwijzen daarvoor ondermeer naar de brief van de archeologische sector dd. 6 oktober 2017 getiteld “Verzet archeologische sector tegen de aangekondigde aanpassing van het Onroerend Erfgoed decreet” gericht aan de minister-president, de leden van de Vlaamse regering en de leden van de commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking, Toerisme en Onroerend Erfgoed van het Vlaamse parlement. Ook tijdens de parlementaire hoorzitting in november 2017 kwamen verschillende actoren aan het woord. De bekommernissen zijn dus gekend en komen aan bod in het evaluatierapport (zie Bijlage 4), voorzien van een reactie.

Het evaluatierapport vertrekt zo veel mogelijk vanuit effecten en resultaten, en niet vanuit de achterliggende processen. Op die manier wordt per thema nagegaan wat de sterktes, de kansen, de moeilijkheden en de knelpunten zijn en worden er waar nodig voorstellen tot aanpassing of tot actie geformuleerd.

Het rapport omvat 10 hoofdstukken.

¹ Vlaamse Ondernemers in Archeologie

² Vlaams Archeologencollectief

³ Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten

De inleidende hoofdstukken gaan in op het doel en de aanpak van de evaluatie (hoofdstuk 1), het archeologisch proces (hoofdstuk 2), de wijzigingen aan de regelgeving die in werking traden sinds de vorige evaluatie (hoofdstuk 3) en de context waarbinnen de bepalingen inzake archeologie zich situeren (hoofdstuk 4).

De eigenlijke gegevensanalyse en evaluatie omvat cijfermatige basisgegevens over het archeologisch traject (hoofdstuk 5) en vervolgens een beschrijving van de waargenomen effecten. Daarbij komen achtereenvolgens de effecten op actoren (hoofdstuk 6), de effecten op het vergunnings- en bouwproces (hoofdstuk 7) en de financiële effecten (hoofdstuk 8) aan bod.

De effecten op kenniswinst vormen het onderwerp van het als bijlage 3 toegevoegde onderzoeksrapport over de resultaten van het archeologisch onderzoek. Deze worden aangevuld met een aantal bijkomende inzichten (hoofdstuk 9).

Het rapport sluit af met conclusies, aanbevelingen en engagementen (hoofdstuk 10).

Bij het rapport horen enkele bijlagen:

- Bijlage 1 “Meting indicatoren 2017” bevat een uittreksel van de beleidsmonitor 2017, namelijk de indicatorenfiches van de indicatoren die de basis vormen van het rapport. Elke fiche bevat een omschrijving van de indicator, een grafische voorstelling van de cijfers en een toelichting.
- Bijlage 2 “Analyses” verzamelt de resultaten van de verdere uitwerking van bijkomende indicatoren en data en geeft ze grafisch weer.
- Bijlage 3 “Resultaten van archeologisch onderzoek: 2017” bevat het onderzoeksrapport dat de kenniswinst in beeld brengt.
- Bijlage 4 “Input van derden”

In het rapport zelf staan geen afbeeldingen, tabellen of grafieken: de teksten hebben de bedoeling om op zichzelf verstaanbaar te zijn. Elk tekstdeel verwijst wel steeds naar de indicatoren of analyses waar het zich op baseert. Op die manier kan de lezer zelf bepalen welke basisdata hij wil raadplegen of wanneer hij een grafische voorstelling wil zien. Elke indicator en analyse heeft een eigen nummer en is in oplopende volgorde opgenomen in de desbetreffende bijlagen.

2 PRO MEMORIE: HET ARCHEOLOGISCH PROCES

2.1 INLEIDING

In het archeologisch proces staat onderzoek centraal. Het Onroerendergoeddecreet onderscheidt 3 trajecten die dit onderzoek kan volgen. Ofwel is het onderzoek gekoppeld aan ruimtelijke ontwikkelingen, ofwel is het van wetenschappelijke aard, ofwel vindt het plaats naar aanleiding van een toevalsvondst.

Het archeologisch onderzoek omvat zowel archeologisch vooronderzoek (zonder of met ingreep in de bodem) als archeologische opgravingen. Voor het uitvoeren van archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem en archeologische opgravingen is steeds een melding of toelating vereist. Bovendien gelden er per traject specifieke rapporteringsverplichtingen via de archeologienota, de nota, het archeologierapport of het eindverslag.

////////////////////////////////////

De initiatiefnemers, de erkende archeologen, de vergunningverlenende overheden, het agentschap Onroerend Erfgoed, de erkende onroerenderfgoedgemeenten en de afdeling Handhaving van het departement Omgeving zijn de belangrijkste spelers in het archeologisch proces. Hun rol en opdracht wisselt al naargelang het traject dat wordt gevolgd.

2.2 ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK BIJ VERGUNNINGSPLICHTIGE INGREPEN IN DE BODEM

In het Onroerenderfgoeddecreet zijn specifieke verplichtingen opgenomen voor de aanvrager van vergunningsplichtige ingrepen in de bodem. Zo is de vergunningsaanvrager in bepaalde gevallen verplicht om een bekrachtigde archeologienota of een archeologienota die ter bekrachtiging is ingediend, toe te voegen aan de omgevingsvergunningsaanvraag voor stedenbouwkundige handelingen of voor het verkavelen van gronden.

De verplichting om een archeologienota te laten opmaken, is afhankelijk van een aantal drempelcriteria die in artikel 5.4.1 (stedenbouwkundige handelingen) en artikel 5.4.2 (verkavelen van gronden) van het Onroerenderfgoeddecreet bepaald zijn. Er wordt onder meer een onderscheid gemaakt op basis van de perceelsoppervlakte en de ruimtelijke bestemming van de grond. Ook de ligging van de grond is bepalend: voor percelen in beschermde archeologische sites gelden bijvoorbeeld strengere criteria dan voor percelen die binnen een archeologische zone uit de vastgestelde inventaris liggen. En voor percelen in een vastgestelde archeologische zone gelden opnieuw strengere criteria dan voor percelen die zich buiten een vastgestelde archeologische zone bevinden. Anderzijds worden er ook gebieden vastgesteld waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt. Indien een vergunningsaanvraag betrekking heeft op zo'n gebied geldt voor de aanvrager in alle gevallen een vrijstelling van de verplichting tot archeologisch vooronderzoek en is een archeologienota niet nodig.

De archeologienota is het resultaat van een archeologisch vooronderzoek. Daaruit blijkt of er op het terrein al dan niet archeologisch erfgoed aanwezig is en welke maatregelen nodig zijn om bij de bouw- of verkavelingswerken op een gepaste manier met het aanwezige erfgoed om te gaan. Er is daarbij gekozen om het verstoordersprincipe uit het Verdrag van Valletta toe te passen. Dit betekent dat de initiatiefnemers van ingrepen met bodemimpact de kosten dragen van het archeologisch onderzoek dat daarbij noodzakelijk wordt geacht.

De uitvoering van het archeologisch vooronderzoek ligt in handen van een erkende archeoloog. Het is zijn taak om de mogelijke effecten van de geplande werken op de bodem en het archeologisch potentieel ervan zo nauwkeurig mogelijk in te schatten. De archeologienota is daar de schriftelijke weerslag van: ze bevat een verslag over de resultaten van het vooronderzoek, een voorstel over de noodzakelijke maatregelen, en een aanpak daarvan. Het vooronderzoek start altijd met een bureauonderzoek van bestaande bronnen. De erkende archeoloog bestudeert hiertoe de inplantings- en bouwplannen, gaat na of er op de site of in de omgeving al archeologische vindplaatsen bekend zijn, of er historische aanwijzingen bestaan, en onderzoekt de landschappelijke ligging van het terrein. Daarna weegt de erkende archeoloog af of er nog bijkomend vooronderzoek op het terrein nodig is. Soms zal er na bureauonderzoek nog een vooronderzoek zonder ingreep in de bodem nodig zijn, zoals bv. een landschappelijk booronderzoek. En soms zal er na dat vooronderzoek zonder ingreep in de bodem ook nog een vooronderzoek met ingreep in de bodem nodig zijn met bv. proefsleuven. De resultaten van het vooronderzoek zijn dus afhankelijk van een groot aantal factoren. Voor het éne project volstaat een bureauonderzoek of een booronderzoek terwijl in een ander geval wel degelijk proefsleuven

of een opgraving aan de orde zijn. Dit is in grote mate het gevolg van het archeologisch potentieel van de ondergrond, dat per geografische locatie sterk kan variëren. De erkende archeoloog dient de archeologienota ter beoordeling in bij het agentschap Onroerend Erfgoed of de erkende onroerenderfgoedgemeente. Voldoet ze, dan volgt een bekrachtiging. In het andere geval behoren een weigering of het verbinden van voorwaarden tot de mogelijkheden. Volgt er binnen de voorziene termijn van 21 dagen geen expliciete beslissing, dan is de archeologienota stilzwijgend bekrachtigd.

De initiatiefnemer doet er goed aan om de erkende archeoloog zo vroeg mogelijk bij zijn bouw- of verkavelingsproject te betrekken en met hem alle noodzakelijke bodemingrepen te bespreken. Blijft de ingreep beperkt tot een zeer lokale verstoring dan houdt de erkende archeoloog daar ook rekening mee bij de opmaak van het zgn. programma van maatregelen in de archeologienota. Tijdig overleg met de erkende archeoloog maakt het ook mogelijk om de plannen in samenspraak aan te passen zodat de impact op het archeologisch erfgoed en de daaraan gekoppelde kosten zo beperkt mogelijk blijven. Ook kunnen de onderzoeken en de uit te voeren werken qua timing beter op mekaar afgestemd worden. Een opgraving kan eventueel gefaseerd gebeuren, afgestemd op de werken, als dat zo voorzien is in de archeologienota.

Is vooronderzoek met ingreep in de bodem nodig, dan is het ten eerste aangewezen om dit voorafgaand aan de vergunningsaanvraag uit te voeren. Op die manier is het voor de opdrachtgever al bij indiening van de vergunningsaanvraag duidelijk of er nog verdere vervolgstappen zoals een opgraving of behoud in situ noodzakelijk zijn, inclusief de kosten en benodigde tijd daarvoor. Wanneer het echter praktisch onmogelijk is om het vooronderzoek met ingreep in de bodem voorafgaand aan het indienen van de vergunningsaanvraag te laten uitvoeren, kan de erkende archeoloog het vooronderzoek uitstellen en pas uitvoeren nadat de vergunning is verleend. Hij moet het uitstel steeds motiveren en dat uitstel houdt bovendien een bijkomende administratieve last in, aangezien de erkende archeoloog nadien verplicht is om over de resultaten van dit uitgestelde vooronderzoek een bijkomende nota op te stellen. Ook deze nota moet hij, net als de archeologienota, ter bekrachtiging indienen. Het agentschap of de erkende onroerenderfgoedgemeente heeft opnieuw 21 dagen om de nota te bekrachtigen, te weigeren of er voorwaarden aan verbinden. Blijft een tijdige beslissing uit, dan is de nota stilzwijgend bekrachtigd. Bovendien verlengt de keuze voor dit traject de totale doorlooptijd waardoor de initiatiefnemer langer in het ongewisse blijft over de maatregelen die hij moet nemen bij de uitvoering van de werken.

De erkende archeoloog is verder verplicht om over de resultaten van de eventuele archeologische opgraving te rapporteren in een archeologierapport en eindverslag, binnen respectievelijk 2 maanden en 2 jaar na het beëindigen van het veldwerk.

2.3 ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK MET HET OOG OP WETENSCHAPPELIJKE VRAAGSTELLINGEN

Het archeologisch onderzoek met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen bestrijkt een brede waaier van onderzoeken. Het kan gaan om academisch onderzoek op niet-bedreigde sites, waaronder onderzoek om na te gaan of een site al dan niet beschermenswaardig is, of onderzoek dat een initiatiefnemer van bouwwerken vrijwillig laat uitvoeren in een ander kader dan de verplichtingen die volgen uit artikel 5.4.1 of 5.4.2 van het Onroerenderfgoeddecreet. Verder is het mogelijk dat het agentschap of de erkende onroerenderfgoedgemeente oordeelt dat archeologisch onderzoek moet uitgevoerd worden voor toelatings- of vergunningsplichtige

handelingen met ingreep in de bodem aan beschermde monumenten, cultuurhistorische landschappen en stads- of dorpsgezichten die niet gevat zijn door de decretale drempelcriteria en voor toelatingsplichtige handelingen aan beschermde archeologische sites. Ook dit onderzoek verloopt via deze procedure.

2.4 ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK NA TOEVALSVONDSTEN

Iedereen die, op een ander moment dan bij het uitvoeren van een archeologisch vooronderzoek, een archeologische opgraving of het gebruik van een metaaldetector, een roerend of onroerend goed vindt waarvan hij weet of vermoedt dat het archeologische erfgoedwaarde heeft, is verplicht daarvan binnen drie dagen aangifte te doen bij het agentschap en de vondst en de vindplaats gedurende initieel 10 dagen te beschermen. In de praktijk komt dit voor wanneer de bouwheer of aannemer tijdens graafwerken, waaraan geen archeologisch onderzoek diende vooraf te gaan, onverwachts een archeologisch voorwerp, een bijzondere structuur of een merkwaardig spoor in de bodem aantreft. Het agentschap voert het nodige onderzoek uit, waartoe het de initiële termijn van 10 dagen ook kan verlengen of inkorten, en draagt ook de kosten ervan. Er ontstaat een recht op schadevergoeding als het onderzoek van de vondst langer dan 30 dagen duurt.

2.5 MELDINGS- EN TOELATINGSPLICHTEN VOOR DE ERKENDE ARCHEOLOOG

De erkende archeoloog moet voor elk onderzoek dat ingrijpt in de bodem vooraf zijn onderzoeksintenties verduidelijken via het indienen van een melding of het aanvragen van een toelating. Hij is dus verplicht om de noodzaak van het onderzoek en de manier waarop hij het wenst uit te voeren te motiveren. Voor de uitvoering van een vooronderzoek zonder ingreep in de bodem, zoals archiefonderzoek, landschappelijk booronderzoek of veldkartering, is geen melding of toelating nodig aangezien het geen vernietiging van of schade aan archeologisch erfgoed met zich meebrengt. Vooronderzoek met ingreep in de bodem is gebonden aan een melding bij Onroerend Erfgoed of de erkende onroerenderfgoedgemeente. Volstaat de voorgestelde aanpak niet, dan is een weigering mogelijk of kunnen er voorwaarden verbonden worden aan de uitvoering van het vooronderzoek. Wanneer in het kader van een vergunningsplichtig bouwwerk een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem of een opgraving noodzakelijk is, vormt de bekrachtigde archeologienota of de bekrachtigde nota daar de impliciete toelating toe, voor zover het naleven ervan als voorwaarde is opgenomen in de vergunning. Uiteraard geldt dit enkel als de vergunde werken overeenstemmen met de werken omschreven in de bekrachtigde (archeologie)nota. Het agentschap en de erkende onroerenderfgoedgemeente zijn bevoegd voor de bekrachtiging. Aangezien de toelating of melding geen beperking kent in geldigheidstermijn, moet de erkende archeoloog het agentschap of de erkende onroerenderfgoedgemeente op de hoogte brengen wanneer hij het veldwerk van het vooronderzoek of de opgraving start.

Bij onderzoek dat ingrijpt in de bodem met het oog op een wetenschappelijke vraagstellingen moet de erkende archeoloog steeds een toelating aanvragen aan het agentschap. Daarnaast moet de erkende archeoloog de aanvang van elk vooronderzoek met ingreep in de bodem en van elke archeologische opgraving melden aan het agentschap.

Het onderzoek van toevalsvondsten wordt integraal uitgevoerd door of onder de autoriteit van het agentschap Onroerend Erfgoed, en vallen mee onder de procedure van de toelatingen voor archeologisch onderzoek vanuit wetenschappelijke vraagstellingen.

3 WIJZIGINGEN REGELGEVING SINDS VORIGE EVALUATIE

3.1 INLEIDING

De archeologieregelgeving onderging in 2017 2 grote wijzigingen. De eerste wijziging⁴ trad op 1 januari 2017 in werking en was het gevolg van de implementatie van het kerntakenplan Onroerend Erfgoed. De tweede wijziging⁵ was het gevolg van het decreet, dat op voorstel van enkele parlementsleden door het Vlaams Parlement werd aangenomen en op 7 juli 2017 door de Vlaamse Regering werd bekrachtigd. Deze wijziging trad met terugwerkende kracht in werking op 1 juni 2017. In de loop van het jaar veranderden er verder nog enkele kleinere zaken aan de archeologieregelgeving naar aanleiding van de inwerkingtreding van het decreet van 25 april 2014 betreffende de omgevingsvergunning (aanpassing aan terminologie omgevingsvergunning) en de nieuwe regeling⁶ waardoor de mogelijkheid om de BTW te betoelagen bij de premie voor buitensporige opgravingskosten vanaf 14 oktober 2017 vervallen is.

Om tegemoet te komen aan enkele bezorgdheden van de archeologische sector (en andere sectoren) onderging ook de Code van Goede Praktijk⁷ op enkele punten een aanpassing. Op 1 januari 2017 trad de nieuwe versie 2.0 van de Code Goede Praktijk in werking.

Hierna volgt een chronologisch overzicht van de belangrijkste inhoudelijke wijzigingen. De technische wijzigingen aan de regelgeving laten we hier buiten beschouwing. De wijzigingen aan de Code van Goede Praktijk komen afzonderlijk aan bod.

3.2 WIJZIGINGEN AAN HET ONROERENDERFGOEDDECREET EN - BESLUIT SINDS 1 JANUARI 2017

Het kerntakenplan heeft de opdracht van de erkende onroerenderfgoedgemeenten in het archeologisch onderzoekstraject voor vergunningsplichtige bodemingrepen uitgebreid met enkele specifieke taken. Na het beoordelen van meldingen van vooronderzoek met ingreep in de bodem kregen ze de bijkomende bevoegdheid voor het behandelen van archeologienota's en nota's (art. 5.4.5, 5.4.8, 5.4.12 en 5.4.16 OED⁸).

⁴ Decreet van 15 juli 2016 houdende wijziging van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en van diverse decreten wat betreft de uitvoering van het kerntakenplan van het agentschap en wat betreft financiële en technische aanpassingen
Besluit van de Vlaamse Regering van 16 december 2016 houdende wijziging van het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014 en van diverse besluiten van de Vlaamse Regering met het oog op het uitvoeren van het kerntakenplan van het agentschap en andere financiële en technische aanpassingen

⁵ Decreet van 7 juli 2017 houdende wijziging van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, wat het archeologisch onderzoek bij vergunningsplichtige ingrepen in de bodem betreft

⁶ Besluit van de Vlaamse Regering van 15 september 2017 houdende wijziging van het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014 betreffende het uitsluiten van de BTW bij het berekenen van premies

⁷ Ministerieel besluit van 16 december 2016 tot vaststelling van de code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren

⁸ Onroerenderfgoeddecreet

De erkende onroerendergoedgemeenten bezorgen de door hen bekrachtigde (archeologie)nota's aan het agentschap en aan de eventueel erkende intergemeentelijke onroerendergoeddienst waar de erkende onroerendergoedgemeente deel van uitmaakt (art. 5.4.13 OEB⁹).

De **uitbreiding van de opdracht voor erkende onroerendergoedgemeenten** om (archeologie)nota's te bekrachtigen is beperkt tot vooronderzoeken op het grondgebied van de erkende onroerendergoedgemeente. Van zodra de (archeologie)nota betrekking heeft op percelen die op het grondgebied van meerdere gemeenten liggen, neemt het agentschap de beslissing over het al dan niet bekrachtigen van die (archeologie)nota, ook als een of meerdere van die gemeenten als onroerendergoedgemeente erkend zijn. Het agentschap bezorgt de bekrachtigde (archeologie)nota's en nota's aan de erkende onroerendergoedgemeente(n) (art. 5.4.13 OEB).

Sinds 1 januari 2017 is ook duidelijk dat de erkende archeoloog het voornemen om een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem uit te voeren op percelen die op het grondgebied van meerdere gemeenten liggen aan het agentschap moet melden. Dat is ook het geval wanneer één of meerdere van die gemeenten als onroerendergoedgemeente erkend zijn. De erkende gemeente kan immers geen oordeel vellen over het deel van het project dat buiten haar grondgebied ligt.

Nieuw is dat niet enkel de initiatiefnemer maar ook de door hem aangestelde erkende archeoloog en het agentschap een **beroep** kunnen instellen tegen de beslissing over de archeologienota (art. 5.4.9 OED, 5.4.13 OED en 5.4.7 OEB) of over de nota (art. 5.4.17 OED en 5.4.10 OEB). Bijkomend is ook voorzien dat de door de initiatiefnemer aangestelde erkende archeoloog of het agentschap een beroep kunnen instellen wanneer (de melding van het voornemen tot het uitvoeren van) het archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem wordt geweigerd of wanneer er voorwaarden aan gekoppeld worden (art. 5.4.6 OED). Uiteraard is de beroepsmogelijkheid van het agentschap beperkt tot gemeentelijke beslissingen over de (archeologie)nota of de melding.

Sinds 1 januari 2017 zijn vergunningverleners verplicht om een **afschrift van de vergunningsbeslissingen**, waarin het naleven van een bekrachtigde archeologienota als voorwaarde is opgenomen, te bezorgen aan het agentschap (art 5.4.4 OED). Op die manier weet het agentschap voor welke bekrachtigde archeologienota's een vergunning werd verleend en dus een uitvoering van de maatregelen te wachten staat en op welke wijze de voorwaarden met betrekking tot archeologie opgenomen zijn.

De decreetswijziging voorziet ook dat het agentschap het archeologierapport ter beschikking stelt van de erkende onroerendergoedgemeente waar de archeologische opgraving (die onderwerp is van het archeologierapport) plaatsvond (art. 5.4.20 OED).

Het agentschap stelt een digitale **databank van meldingen van archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem, archeologienota's en nota's** ter beschikking. De databank bevat niet enkel de (al dan niet in beroep genomen) beslissingen, maar ook de (archeologie)nota's, inclusief de geweigerde. Zo kan het agentschap toezicht houden op de erkenning en kan de afdeling Handhaving van het departement Omgeving zijn handhavingstaak vervullen.

De bevoegdheid voor het vaststellen van de kaart met gebieden waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt verhuisde van de minister naar het hoofd van het agentschap (art. 5.4.1. OEB).

⁹ Onroerendergoedbesluit

De toelichting bij de decreetswijziging voorziet hierbij een zesmaandelijksse rapportering aan de Vlaamse Regering.

Tenslotte zijn zakelijkrechthouders en gebruikers niet langer in alle gevallen verplicht om een archeologisch ensemble als geheel te bewaren en om de wijziging van bewaarplaats van een archeologisch artefact of archeologisch ensemble of het voornemen om een archeologisch artefact of archeologisch ensemble buiten het Vlaamse Gewest te brengen te melden aan het agentschap. Ze worden daarvan vrijgesteld als het gaat om een tijdelijk gegeven (max. 5 jaar) dat kadert in educatieve, wetenschappelijke of conservatiedoeleinden en waarvoor een schriftelijke overeenkomst wordt opgesteld (indien nodig meermaals te hernieuwen voor een periode van maximaal vijf jaar) (5.2.1, 5.2.2 en 5.2.3 OED).

3.3 WIJZIGINGEN AAN DE CODE VAN GOEDE PRAKTIJK SINDS 1 JANUARI 2017

De aanpassingen aan de Code van Goede Praktijk gaan voornamelijk over deel 2 (archeologisch vooronderzoek).

Zo werd de **archeologienota met beperkte samenstelling** geïntroduceerd. Het bureauonderzoek en de rapportering erover kunnen beperkt worden als de erkende archeoloog op basis van een beperkt bureauonderzoek kan aantonen dat er geen verdere maatregelen nodig zijn omdat er geen archeologisch erfgoed (meer) aanwezig is, de vergunningsplichtige bodemingreep geen negatieve impact heeft op het eventueel aanwezige archeologisch erfgoed of een archeologisch onderzoek niet tot kenniswinst zal leiden.

Enkele **vormelijke en inhoudelijke aanpassingen** aan de (archeologie)nota zorgen ervoor dat de Code van Goede Praktijk eenduidiger te interpreteren is.

Een derde belangrijke wijziging betreft de **herziening van de bepalingen over aardkunde en het beperken van de inzet van de aardkundige**. De introductie van de assistent-aardkundige beperkt de inzet en de kostprijs van de aardkundige tot situaties waarin deze expertise absoluut noodzakelijk is. Voor alle andere situaties volstaat het voortaan om een beroep te doen op een assistent-aardkundige: personen die niet noodzakelijk gediplomeerd zijn in de aardwetenschappen, maar toch over een zekere kennis inzake bodemsoorten en sedimenten beschikken.

Daarnaast creëerde deze aanpassing de “verdere verwerking” als bijkomende maatregel bij vooronderzoek. In deze gevallen volstaan de gegevens die de erkende archeoloog tijdens het vooronderzoek inzamelde om alle nuttige en nodige kenniswinst te boeken. Of anders gezegd: een opgraving is in dit geval niet nodig, maar de verwerking van de verzamelde gegevens moet wel diepgaander gebeuren dan gangbaar is bij een vooronderzoek.

Tot slot verdwenen een aantal bepalingen en vereisten uit de Code van Goede Praktijk die overbodig of te verregaand bleken.

Om te vermijden dat archeologienota's en nota's, die zijn opgemaakt volgens de vorige versie van de Code van Goede Praktijk maar na 1 januari 2017 zijn ingediend, enkel voor de vorm herschreven moeten worden, werd eveneens in een overgangsmaatregel voorzien.

3.4 WIJZIGINGEN AAN HET ONROERENDERFGOEDDECREET SINDS 1 JUNI 2017

Het luik archeologisch onderzoek bij vergunningsplichtige ingrepen in de bodem onderging medio 2017 een tweede wijziging. Behalve het Onroerendergoeddecreet werd ook het Omgevingsvergunningendecreet gewijzigd.

Sinds 1 juni 2017 moet de archeologienota, als ze vereist is, pas **bekrachtigd zijn op het moment dat de termijn voor het beoordelen van een vergunningsaanvraag verstrijkt**. Bouwheren hoeven de bekrachtiging van de archeologienota dus niet langer af te wachten om de vergunningsaanvraag in te dienen. Het volstaat dat de archeologienota op dat moment al ter bekrachtiging is ingediend bij het agentschap of bij de erkende onroerendergoedgemeente, en de aanvrager later, in de loop van de vergunningsprocedure, aan het aanvraagdossier het bekrachtigde exemplaar toevoegt (art 5.4.1 t.e.m. 5.4.4 OED).

Initiatiefnemers kunnen bekrachtigde archeologienota's bij een andere vergunningsaanvraag indienen als die betrekking heeft op dezelfde percelen en als er geen bijkomende ingreep in de bodem nodig is. De aanvrager moet enkel de eerder bekrachtigde archeologienota toevoegen en aantonen dat het daarin opgenomen programma van maatregelen werd uitgevoerd en dat een archeologierapport van de eventuele archeologische opgraving bij het agentschap is ingediend (5.4.1 en 5.4.2 OED).

Verder voorziet het decreet **meer vrijstellingen** op de verplichting tot opmaak van een archeologienota (5.4.1 en 5.4.2 OED). Zo hoeft er niet langer een archeologienota te worden opgesteld voor:

- beperkte aanpassingen en uitbreidingen van lijninfrastructuur buiten het bestaande gabarit van lijninfrastructuur, op voorwaarde dat de oppervlakte van de bodemingreep maximaal 100 m² (binnen een vastgestelde archeologische zone) of 1000 m² (buiten een vastgestelde archeologische zone of een beschermde archeologische site) bedraagt, waarbij de lijninfrastructuur in het laatste geval minstens 1000 meter beslaat;
- het verbouwen of herbouwen van een bestaande constructie, op voorwaarde dat dit niet gepaard gaat met een bijkomende ingreep in de bodem;
- de regularisatie van vergunningsplichtige projecten, op voorwaarde dat alle ingrepen in de bodem al zijn uitgevoerd;
- verbeterd bodembeheer in agrarisch gebied, op voorwaarde dat men maximaal 40 cm teelaarde afgraaft en dezelfde teelaarde later opnieuw toevoegt. De vrijstelling geldt niet als de aanvraag gelegen is in een archeologische zone of een beschermde archeologische site;
- het bijstellen van een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden, op voorwaarde dat dit niet gepaard gaat met een bijkomende ingreep in de bodem.

Er kwam ook een verduidelijking dat bij verkavelingsaanvragen enkel de oppervlakte van de terreinen die bouwrijp gemaakt worden en de terreinen die bestemd zijn als over te dragen kavels met het oog op woningbouw of de oprichting van constructies in rekening moet worden gebracht om te bepalen of een vrijstelling voor opmaak van een archeologienota mogelijk is (art. 5.4.2 OED).

Tenslotte worden archeologen (natuurlijke personen) **in dienst van een gemeente of een erkende IOED van rechtswege erkend** als ze voldoen aan de erkenningsvoorwaarden. De aanduiding als erkende archeoloog geldt zolang de archeoloog in dienst blijft van de gemeente of van de erkende IOED in kwestie (art. 3.5.2 OED).

3.5 GEWIJZIGDE INTERPRETATIES OF TOEPASSINGEN VAN DE REGELGEVING SINDS 1 JANUARI 2017

Eind 2016 verduidelijkte de minister de **beoordelingscriteria** die het agentschap Onroerend Erfgoed hanteert bij de behandeling van archeologienota's en nota's. Enkel volgende aspecten spelen nog een rol in de afweging of de ingediende documenten een bekrachtiging verdienen:

1. De doorgevoerde inschatting van de archeologische waarde van het onderzochte gebied is plausibel en gemotiveerd onderbouwd,
2. Het programma van maatregelen dat wordt vooropgesteld is adequaat, en
3. Het programma van maatregelen is begrijpelijk voor en uitvoerbaar door derden.

Daardoor weigert het agentschap in de praktijk in minder situaties dan de regelgeving op zich toelaat.

Daarnaast kwamen de erkende onroerenderfgoedgemeenten en het agentschap overeen dat de indiening van alle meldingen, archeologienota's en nota's zou verlopen via het Archeologieportaal van Onroerend Erfgoed. In principe dient de erkende archeoloog deze documenten namelijk in bij de erkende onroerenderfgoedgemeente zelf, maar omwille van eenvoud, uniformiteit en technische redenen besloten deze laatsten om in te stappen in het bestaande digitale loket. De indiening gebeurt daardoor in alle situaties via het **Archeologieportaal** van het agentschap, ook al gebeurt de behandeling door de erkende onroerenderfgoedgemeenten.

4 CONTEXT: INVENTARIS, BESCHERMINGEN, ACTOREN

4.1 INLEIDING

Artikel 5.4.1 en 5.4.2 van het Onroerenderfgoeddecreet leggen vast wanneer een archeologienota bij een vergunningsaanvraag moet worden toegevoegd. De criteria gaan onder meer uit van de ligging binnen of buiten een beschermde archeologische site, een archeologische zone uit de vastgestelde inventaris, of een gebied op de kaart met gebieden waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt ("GGA-kaart"). Daardoor hebben deze instrumenten een impact op het aantal archeologienota's en nota's dat opgemaakt moet worden. Hoe meer vastgestelde archeologische zones en beschermde archeologische sites en hoe groter deze zijn, hoe meer archeologienota's. Uiteraard betekent dit ook: hoe meer kenniswinst het archeologisch onderzoek zal opleveren. Omgekeerd: hoe meer gebieden op de GGA-kaart en hoe groter deze zijn, hoe minder archeologienota's en nota's. Daarom bespreken we in dit hoofdstuk het aantal en de oppervlakte van deze instrumenten, inclusief de evolutie ten opzichte van 2016, als achtergrond bij de latere bespreking van de effecten van de regelgeving.

Ook de actoren vormen een deel van dit kader. Het aantal erkende archeologen is belangrijk voor de marktcapaciteit, het aantal erkende onroerenderfgoedgemeenten en hun ligging spelen een rol in de te volgen procedure, erkende intergemeentelijk onroerenderfgoeddiensten zeggen

iets over de ondersteuning van de gemeenten bij hun taken, en het aantal onroerenderfgoeddepots (en hun capaciteit) bepalen in welke mate een eigenaar zijn archeologische ensembles kan deponeren, indien hij dat wenst. Erkende metaaldetectoristen komen aan bod omwille van hun mogelijke bijdrage aan de kenniswinst over het archeologisch erfgoed.

4.2 VASTGESTELDE ARCHEOLOGISCHE ZONES

In 2017 vond één vaststelling van de inventaris van archeologische zones plaats. In praktijk ging het om een aanpassing van de afbakening van een bestaande archeologische zone, met name de historische stadskern van Herentals. Het aantal vastgestelde archeologische zones bleef daarmee gelijk, met 58 zones (evarch61). De totale oppervlakte ervan nam echter toe met 2,2 hectare, tot 6.209 hectare (evarch62). Dit staat gelijk met 0,46% van het oppervlak van het Vlaams Gewest (dat bedraagt 1.352.225 ha). Voor een overzicht van de ligging en aard van de vastgestelde archeologische zones verwijzen we naar het geoportaal van Onroerend Erfgoed (<https://geo.onroenderfgoed.be>, selecteer bij lagen “vastgestelde inventarissen” en bij legende “archeologische zones”).

4.3 BESCHERMDE ARCHEOLOGISCHE SITES

Afgelopen jaar kregen 9 items het statuut van definitief beschermde archeologische site (indicator monitor16d). Er vonden geen wijzigingen of opheffingen plaats. Daarmee klokt het totaal aantal definitief beschermde archeologische sites eind 2017 af op 36. Wat betreft oppervlak vertegenwoordigen deze 9 nieuwe sites 365,4 hectare, wat de totale oppervlakte aan definitief beschermde archeologische sites op 1.096 hectare brengt (evarch63). Dit staat voor 0,08% van het Vlaamse grondgebied. Daarnaast is er nog 1 archeologische site die in 2017 voorlopig beschermd werd. Een eventuele definitieve bescherming volgt pas in 2018. De sites zelf kan men terugvinden op het geoportaal van Onroerend Erfgoed (<https://geo.onroenderfgoed.be>, selecteer bij lagen “beschermd onroerend erfgoed” en bij legende “archeologische sites”).

4.4 KAART MET GEBIEDEN WAAR GEEN ARCHEOLOGISCHE ERFGOED TE VERWACHTEN VALT (GGA)

Sinds 1 januari 2017 is het niet meer de minister bevoegd voor onroerend erfgoed die de GGA-kaart vaststelt, maar wel de administrateur-generaal van het agentschap. Dit gebeurde om de efficiëntie en frequentie van de vaststellingen te verhogen. Afgelopen jaar vond vier maal een vaststelling plaats (februari, mei, juli, oktober). In 2016 was dit drie keer. Het aantal gebieden op de kaart nam toe met 620 stuks tot 4.256. Deze aanvullingen omvatten in hoofdzaak terreinen waar in het verleden al onderzoek plaatsvond (in toepassing van het Archeologiedecreet), waar een archeologienota of nota concludeerde dat er geen archeologisch erfgoed (meer) aanwezig was, of waarvoor lokale archeologische diensten informatie aanleverden. In oppervlakte betekent dit een toename met 3.614 hectare, wat het totaal op 27.669 hectare brengt, goed voor 2,05% van het Vlaamse territorium (indicator evarch23). Ook hier verwijzen we voor de geografische spreiding naar het geoportaal (<https://geo.onroenderfgoed.be>, selecteer bij lagen “Gebieden geen archeologie”).

4.5 ERKENDE ARCHEOLOGEN

In 2017 verkregen 35 archeologen een erkenning (indicator evarch01). Daarvan zijn er 31 natuurlijke personen en 4 rechtspersonen. Deze nieuwe erkenningen brengen het totaal aantal erkende archeologen van 161 (eind 2016) op 196 (eind 2017). Daarvan zijn er 170 natuurlijke personen, waarvan 13 van rechtswege (archeologen in dienst van een gemeente). De andere 26 erkende archeologen zijn rechtspersonen, waarvan 1 van rechtswege aangeduid is (agentschap Onroerend Erfgoed). Een overzicht van alle erkende archeologen is te vinden via de online erkenningendatabank van Onroerend Erfgoed (<https://erkenningen.onroerenderfgoed.be/>).

4.6 ERKENDE ONROERENDERFGOEDGEMEENTEN

Het aantal erkende onroerenderfgoedgemeenten kende in 2017 bijna een verdubbeling: van 10 erkende gemeenten eind 2016 naar 19 een jaar later (indicator monitor66). Daarmee is nu 6% van de Vlaamse gemeenten erkend als onroerenderfgoedgemeente. 16 van deze gemeenten maken deel uit van een erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst, terwijl er 3 hun werking zelfstandig uitbouwen. Een overzicht van de erkende onroerenderfgoedgemeenten, inclusief kaart, is terug te vinden op de website van Onroerend Erfgoed via volgende link: <https://www.onroerenderfgoed.be/nl/erkenningen/onroerenderfgoedgemeente/erkende/>.

4.7 ERKENDE INTERGEMEENTELIJKE ONROERENDERFGOEDDIENSTEN

2017 kende een toename van erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten (IOED) met 12 stuks (indicator monitor67). Bij 9 daarvan gaat het om nieuwe diensten, en in 3 gevallen breidde het werkingsgebied van een bestaande IOED uit. Hun aantal steeg daarmee tot 25, samen goed voor 174 Vlaamse gemeenten. Het overzicht van de erkende diensten is terug te vinden via de website <https://www.onroerenderfgoed.be/nl/erkenningen/intergemeentelijke-onroerenderfgoeddienst/erkende-intergemeentelijke-onroerenderfgoeddiensten>.

4.8 ERKENDE ONROERENDERFGOEDDEPOTS

In 2017 vroeg geen enkel onroerenderfgoeddepot een erkenning aan. Daarmee blijft het aantal voorlopig stabiel op 13 (indicator monitor68). Een overzicht met links naar de depots in kwestie kan geraadpleegd worden op de website <https://www.onroerenderfgoed.be/nl/erkenningen/onroerenderfgoeddepot/erkende-onroerenderfgoeddepots>. Over de evolutie van de beschikbare capaciteit in de depots kunnen we nog niet rapporteren (indicator monitor44). Deze gegevens komen voort uit de werkingsverslagen van de erkende depots en deze zijn pas beschikbaar na publicatie van dit rapport.

4.9 ERKENDE METAALDETECTORISTEN

Ook in 2017 kende het aantal erkende metaaldetectoristen een gestage groei (indicator evarch03). 557 nieuwe erkenningen werden verleend, waarvan 35 aan erkende archeologen (van rechtswege) en 522 via de gewone procedure (vrijtijdsdetectoristen). Deze stijging ligt in dezelfde grootteorde als de voorgaande jaren. Het totaal aantal detectoristen bedroeg eind 2017 daarmee 1.832, waarvan 196 erkende archeologen en 1.636 vrijtijdsdetectoristen.

5 HET ARCHEOLOGISCH TRAJECT IN CIJFERS

5.1 INLEIDING

In hoofdstuk 2 staat het archeologisch traject beschreven. De verschillende stappen in dit traject leiden tot acties en producten: archeologienota's, meldingen, indieningen, bekrachtigingen, en dergelijke meer. In dit hoofdstuk bieden we de basisgegevens hierover. Die zijn noodzakelijk om verder in het rapport de effecten van het archeologisch traject op verschillende domeinen te kunnen schetsen. De nadruk ligt op aantallen en grote lijnen, en het vertrekpunt zijn individuele indicatoren zoals die in bijlage 1 zijn opgenomen.

5.2 MELDINGEN VAN VOORONDERZOEK MET INGREEP IN DE BODEM

In 2017 meldden de erkende archeologen 263 vooronderzoeken met ingreep in de bodem (evarch27, evarch28, evarch29). 37 daarvan voldeden niet, wat leidt tot 226 uitvoerbare meldingen. Dat impliceert een aanvaardingsgraad van 85,9%. In 2016 was dit ruim 10% minder, wat aangeeft dat de kwaliteit van de meldingen er op vooruit gegaan is, onder meer door de grotere vertrouwdeheid van de erkende archeologen met de nieuwe werkwijze. 251 meldingen gebeurden bij Onroerend Erfgoed, 12 bij de erkende onroerenderfgoedgemeenten.

5.3 ARCHEOLOGIENOTA'S EN NOTA'S

Centraal in het archeologisch traject staan de archeologienota's en nota's. Daarvan dienden de erkende archeologen er in 2017 respectievelijk 4.039 en 288 in (evarch17). 3.124 archeologienota's (77,3%) en 229 nota's (79,5%) doorstonden de toetsing en kregen een bekrachtiging. Wat betreft de archeologienota's betekent dit een stijging van ruim 10% ten opzichte van het voorgaande jaar. Voor nota's is de vergelijking niet mogelijk: in 2016 kwamen die namelijk nauwelijks voor. Deze evolutie is het gevolg van enerzijds een gestegen kwaliteit van de ingediende documenten, en anderzijds een beperking van de beoordelingscriteria die het agentschap hanteert (zie hoofdstuk 2). Het globale weigeringspercentage ligt daarmee op 22,7% voor de archeologienota's en 20,5% voor de nota's. Verdere uitdieping hiervan volgt in hoofdstuk 6 en 7.

De bekrachtiging gebeurde in bijna alle gevallen expliciet: slechts 49 stuks ontvingen een stilzwijgende bekrachtiging¹⁰. Bij de nota's gaat het om 8 gevallen.

In 223 gevallen gebeurde de bekrachtiging van archeologienota's onder voorwaarden (7,1% van de bekrachtigingen). Bij de nota's ging het om 2,2% (5 stuks), wat aanzienlijk minder is. De gestegen bekrachtiging onder voorwaarden heeft voor een deel bijgedragen aan het gedaalde weigeringspercentage.

Het aantal archeologienota's met beperkte samenstelling, een nieuw instrument sinds 2017, bedroeg 8,6% van alle bekrachtigde archeologienota's (evarch59). Het weigeringspercentage bedroeg 25,1%, wat licht hoger is dan het globale gemiddelde over alle archeologienota's heen. 60% van die weigeringen gebeurde op basis van de vaststelling dat de archeologienota in kwestie

¹⁰ Indien het agentschap of de erkende onroerenderfgoedgemeente binnen de voorziene termijn geen expliciete beslissing neemt tot bekrachtiging of weigering, dan gebeurt de bekrachtiging stilzwijgend. De archeologienota of nota "wordt geacht bekrachtigd te zijn". De erkend archeoloog en de initiatiefnemer ontvangen van het agentschap wel een informatieve brief die hen hiervan op de hoogte stelt.

niet in aanmerking kwam voor beperkte samenstelling. Dit komt voornamelijk doordat het om een nieuw instrument ging waar de erkende archeologen nog vertrouwd mee moesten raken. Deze situatie stabiliseerde naar het jaareinde.

Voor een beperkt aantal vergunningsaanvragen bestaan er meerdere bekrachtigde archeologienota's. Dat gebeurt wanneer de erkende archeoloog na bekrachtiging een gewijzigde archeologienota indient, bijvoorbeeld omdat de geplande vergunningsaanvraag aanpassingen onderging.

Op basis van de aantallen archeologienota's die in 2016 een uitgesteld vooronderzoek als maatregel bevatten, bestond de verwachting dat begin 2017 het aantal nota's zou pieken. Die tendens deed zich echter niet voor: het aantal nota's steeg gestaag, maar kende geen abrupte piek. De tijd tussen het bekrachtigen van het uitgestelde vooronderzoek (intentie) en de verwachte indiening van de nota (realisatie) loopt daardoor op tot meer dan een jaar in bepaalde gevallen. Het is niet mogelijk hier een eenduidige reden voor aan te wijzen. Een archeologienota vormt immers altijd slechts een indicatie voor een intentie om een vergunningsaanvraag in te dienen, maar is geen garantie op de effectieve indiening en uitvoering daarvan. Het uitblijven van een groot aantal nota's kan het gevolg zijn van onder meer:

- vergunningsaanvragen die wachten op indiening (de archeologienota heeft namelijk geen beperkte geldigheidstermijn);
- ingediende vergunningsaanvragen waarvan de behandeling nog loopt;
- geweigerde vergunningsaanvragen;
- verleende vergunningen waartegen nog een beroepsprocedure loopt, waardoor de vergunning niet uitvoerbaar is of de aanvrager wacht tot hij zekerheid heeft over de uitvoerbaarheid;
- verleende vergunningen waarvan de bouwheer heeft gekozen om ze niet uit te voeren;
- vergunningsaanvragen die men niet meer wenst in te dienen;
- speculatieve vergunningsaanvragen (waarbij de initiatiefnemer geen eigenaar is van het betreffende goed en niet noodzakelijk toestemming heeft van de eigenaar van het goed om de aangevraagde vergunning uit te voeren);
- verleende vergunningen waarbij de verlener heeft nagelaten om een voorwaarde op te nemen met betrekking tot het uitvoeren van de bekrachtigde archeologienota;
- verleende vergunningen waarbij de bouwheer de opgenomen voorwaarde met betrekking tot het uitvoeren van de bekrachtigde archeologienota niet naleeft.

In totaal hadden de bekrachtigde archeologienota's en nota's betrekking op 9.689 hectare (evarch21). 444 ha daarvan vormde het onderwerp van een nota, en is daarmee een herneming van oppervlaktes die al deel uitmaakten van een eerdere archeologienota. Dit maakt dat 9.245 ha "nieuw" terrein voorwerp was van vooronderzoek in 2017. 8,9 hectare lag in beschermde archeologische sites (0,1%), 144 ha in een vastgestelde archeologische zone (1,6%). Dat is in beide situaties iets meer dan in 2016 (respectievelijk 0,002% en 1,3%). Voor de geografische spreiding van de bekrachtigde archeologienota's en nota's verwijzen we naar het geoportaal van Onroerend Erfgoed (<https://geo.onroenderfgoed.be>, laag "archeologienota's en nota's") en figuur 2 van bijlage 3 "kenniswinst en resultaten".

Uitgedrukt in aantallen lagen 19 van de bekrachtigde archeologienota's en nota's (0,6%) binnen een beschermde archeologische site en 378 stuks (11,2%) binnen een archeologische zone uit de vastgestelde inventaris (evarch19). Deze verhouding is vergelijkbaar met 2016 (0,2% beschermde site en 13,3% vastgestelde archeologische zone).

5.4 ARCHEOLOGIERAPPORTEN

Na een opgraving of een vooronderzoek met ingreep in de bodem stelt de erkende archeoloog een archeologierapport op, dat hij indient bij Onroerend Erfgoed. Dat is een eerste voorlopig verslag over het uitgevoerde veldwerk. In 2017 ontving het agentschap 53 van deze documenten (evarch32). 25 daarvan volgden uit opgravingen in het kader van vergunningsplichtige ingrepen, 12 uit vooronderzoek met ingreep in de bodem met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen, 5 uit opgravingen in datzelfde kader en 11 op basis van onderzoek na een toevalsvondst door het agentschap. Zoals al vermeld in hoofdstuk 2 zijn de onderzoeken met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen niet gelijk te stellen met academisch onderzoek. In praktijk gaat het vooral om vooronderzoek of opgravingen in het kader van toelatingsplichtige handelingen aan beschermd erfgoed of bepaalde overgangssituaties vanuit de vroegere regelgeving. In totaal hadden deze archeologierapporten betrekking op een onderzocht oppervlak van 10,2 hectare (evarch33). Gezien hun beperkte aantal bieden de archeologierapporten voorlopig onvoldoende basis voor diepgaande conclusies.

5.5 EINDVERSLAGEN

Na beëindiging van de verwerking van het opgegraven materiaal stelt de erkende archeoloog een eindverslag op. Daarin staat de volledige verslaggeving over het archeologisch onderzoek. De maximale termijn voor het indienen van dit verslag bedraagt twee jaar na het beëindigen van de opgraving. Dit verklaart meteen het lage aantal eindverslagen dat het agentschap in 2017 ontving: 10 stuks (evarch35). Slechts 1 daarvan is het resultaat van een opgraving in het kader van vergunningsplichtige werken. De andere komen voort uit een vooronderzoek met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen (5), opgravingen in datzelfde verband (1), en onderzoek na toevalsvondsten (3). Het aantal eindverslagen zegt dus niets over het aantal uitgevoerde opgravingen in 2017. Dezelfde kanttekeningen gelden als bij de archeologierapporten. De geografische spreiding van de eindverslagen is beschikbaar via het geoportaal van Onroerend Erfgoed (<https://geo.onroenderfgoed.be>, laag "eindverslagen archeologie").

5.6 TOELATINGEN ONDERZOEK VANUIT WETENSCHAPPELIJKE VRAAGSTELLINGEN

Voor vooronderzoek met ingreep in de bodem en opgravingen met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen is een toelating vanwege Onroerend Erfgoed nodig. In 2017 vroegen erkende archeologen 50 van dergelijke toelatingen aan (evarch37, evarch38). 2 van de aanvragen voldeden niet, 48 kregen een positief antwoord. Van de verleende toelatingen dienden 11 voor vooronderzoek met ingreep in de bodem, 9 voor een opgraving en 28 voor onderzoek na een toevalsvondst. Die laatste verlopen namelijk ook via dit kader¹¹. De toelatingen geven vooral de intentie aan om een bepaald onderzoek te ondernemen: men is immers niet verplicht om de toelating daadwerkelijk uit te voeren. Het is pas op het moment van aanvang van het veldwerk dat blijkt welke toelatingen effectief uitvoering zullen krijgen.

¹¹ Artikel 5.5.4 van het Onroerenderfgoedbesluit bepaalt expliciet dat voor onderzoek na een toevalsvondst een onmiddellijke toelating vanuit wetenschappelijke vraagstellingen geldt, zonder de procedure te moeten doorlopen. Toevalsvondsten zijn dus gewoon integraal een deel van de wetenschappelijke vraagstellingen en krijgen ook een toelating.

5.7 TOEVALSVONDSTEN

Wanneer iemand buiten de context van een archeologisch onderzoek per toeval archeologische artefacten of een archeologische site vindt, moet hij dit melden aan het agentschap Onroerend Erfgoed. Dit gebeurde 76 maal in 2017, een lichte daling ten opzichte van 2016 (monitor40). Drie kwart daarvan bevonden zich buiten een beschermde archeologische site of een archeologische zone uit de vastgestelde inventaris. Van die 76 meldingen leidden er 28 (36,8%) tot een onderzoek op het terrein (evarch12). Dit ligt in de lijn met de voorgaande jaren. Net als in 2016 lag de klemtoon bij de geografische spreiding op de provincie West-Vlaanderen door de vele meldingen van resten uit WO-I. Van een aantal van de toevalsvondsten was op voorhand al geweten dat ze aan het licht zouden komen. Dit gebeurde wanneer een vooronderzoek plaatsvond en een archeologienota opgesteld was, maar de verplichting om deze bij de vergunningsaanvraag te voegen en een opgraving uit te voeren kwam te vervallen door de invoering van bijkomende vrijstellingen in de loop van het jaar. Anders gezegd: het archeologische traject was deels doorlopen, maar plots niet meer verplicht. In zekere zin zijn deze toevalsvondsten “geënceneerd”.

6 EFFECTEN OP ACTOREN

6.1 INLEIDING

Dit hoofdstuk beschrijft de effecten van de archeologieregelgeving op de diverse betrokken actoren. Meer bepaald gaat het over erkende archeologen, erkende onroerenderfgoedgemeenten en intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten (IOED), erkende metaaldetectoristen en erkende onroerenderfgoeddepots. Onroerend Erfgoed komt niet afzonderlijk aan bod: de evaluatie van de regelgeving is geen werklastmeting van het agentschap. De analyses in dit deel gaan over werklast, activiteitsgraad, efficiëntie van procedures uit de regelgeving en de manier waarop actoren omgaan met die procedures.

6.2 EFFECTEN OP ERKENDE ARCHEOLOGEN

6.2.1 Marktomvang en activiteitsgraad

Zoals vermeld in hoofdstuk 4 steeg het aantal erkende archeologen, natuurlijk persoon, in 2017 van 139 naar 170. Dat is een toename van 22%. Het totale aantal archeologienota's en nota's nam toe van 1.006 naar 3.353 (+333%). Dit laatste beeld verdient nuancering: in 2016 betrof het namelijk maar een half jaar. Na extrapolatie bedraagt de toename nog 66%. Rekening houdend met het gestegen aantal erkende archeologen betekent dit een **verhoging van de werklast per erkende archeoloog met 35%**. Als absoluut gemiddelde stelde elke erkende archeoloog, natuurlijk persoon, doorheen het afgelopen jaar 19,7 archeologienota's en nota's op (in 2016 was dat 14,5). Dit komt verder in detail aan bod, met nuancering. De werklast van de opgravingen blijft beperkt: in totaal startte het veldwerk van 89 opgravingen (evarch44). 28 daarvan volgen uit een toevalsvondst en blijven hier buiten beschouwing aangezien het agentschap deze opgravingen uitvoerde. De 61 andere resulteren uit een archeologienota of nota, of via de procedure van de wetenschappelijke vraagstellingen voor overgangsdossiers en bij beschermd erfgoed (bv. restauraties). Naast de gestegen vraag vanuit het Onroerenderfgoeddecreet **valt een sterke afname op bij de uitvoering van de vroegere regelgeving**, het Archeologiedecreet. Het aantal vergunde prospecties met ingreep in de bodem (vergelijkbaar met meldingen van vooronderzoek met ingreep in de bodem) daalde van 279 stuks in 2016 naar 92 in 2017 (indicator monitor24). Dat is een afname met 67%. Bij de vergunde opgravingen (indicator

////////////////////////////////////

monitor²⁵) deed zich ook een daling voor, zij het minder uitgesproken: van 172 vergunningen in 2016 naar 114 afgelopen jaar (min 34%). Dat die daling minder uitgesproken was, volgt uit het procesverloop van het archeologisch traject: eerst gebeuren de vooronderzoeken, dan volgen de opgravingen. Dit zorgt voor een vertragingseffect. Het valt dus te verwachten dat het aantal opgravingen volgens het Archeologiedecreet in 2018 sterk zal dalen. De personen en bedrijven die nu de archeologienota's en nota's opstellen en uitvoeren zijn grotendeels dezelfde als degenen die vroeger de prospecties en opgravingen uitvoerden volgens de oude regelgeving. **De daling van de werklast voor de uitvoering van het Archeologiedecreet creëert dus ruimte voor het uitvoeren van het nieuwe archeologische traject** en nuanceert de eerder geschetste stijging daarvan. Daarnaast speelt de invoering in 2017 van de archeologienota met beperkte samenstelling hier een rol. Zoals zal blijken uit hoofdstuk 7 is de tijd nodig voor het opmaken daarvan beperkter dan een standaard archeologienota. 8,6% van de bekrachtigde archeologienota's is van dit type (evarch⁵⁹). Ook dat speelt een milderende rol in de evolutie van de werklast voor de erkende archeologen.

De eerder geschetste globale gemiddelde activiteitsgraad kent grote variaties binnen de groep van erkende archeologen (analyse¹⁹). Een eerste vaststelling is dat in 2017 **slechts 93 erkende archeologen (natuurlijk persoon) archeologienota's en nota's indienden** (55%). Dat betekent dat 45% van de erkende archeologen niet zichtbaar is. Daaruit mag men echter niet afleiden dat deze personen niet betrokken zijn bij het opstellen van archeologienota's: de telling gebeurt op het niveau van de indiening. De regelgeving zegt dat de erkende archeoloog de archeologienota indient ter bekrachtiging. Door in te dienen neemt de erkend archeoloog dus de verantwoordelijkheid voor de inhoud en kwaliteit van het ingediende document en het onderzoek dat eraan vooraf ging. Uiteraard zijn er veel meer personen betrokken bij het opstellen van die documenten: assistent-archeologen, (assistent-)aardkundigen, historici, specialisten, maar ook erkende archeologen die op dat moment de rol van veldwerkleider op zich nemen. Deze rollen zijn nader beschreven in de Code van Goede Praktijk voor Archeologie en Metaaldetectie (hoofdstuk 4). **De indiener van de archeologienota blijkt in praktijk niet per se de verantwoordelijke van het document te zijn, hoewel dit zou moeten.** Dat blijkt ook uit een vergelijking tussen de auteurs zoals die voorkomen op de documenten zelf en in het archeologieportaal, en de erkend archeoloog die ze indient. Verder komt dit aspect nog aan bod.

Uit de analyse blijkt dat een groot deel van deze 93 indieners, namelijk 36 personen, staat voor een relatief beperkt aantal bekrachtigde (archeologie)nota's: tussen 1 en 10 stuks per persoon (analyse¹⁹). Een volgende groep van 13 personen is goed voor 11 tot 20 documenten. Ruim de helft van de erkende archeologen nam in 2017 dus de verantwoordelijkheid voor 1 tot 20 bekrachtigde archeologienota's en nota's. In het midden van het spectrum bevinden zich 37 erkende archeologen (40% van de indieners) die tussen de 21 en 90 bekrachtigde documenten realiseerde. Tot slot is er een kleine groep van 7 personen (7,5%) die goed is voor 100 tot 210 bekrachtigde archeologienota's per jaar. Het hoogste aantal bekrachtigde documenten op naam van één erkende archeoloog bedraagt 207 stuks. Het lijkt onwaarschijnlijk dat een enkele persoon de kwaliteit van dergelijk grote aantallen (archeologie)nota's kan bewaken en garanderen. **Dit duidt erop dat een deel van de erkende archeologen het indienen eerder als een administratieve stap in de procedure beschouwt, en de erkenning als een formaliteit om toegang te krijgen tot het archeologieportaal. Dit kan een negatief effect hebben op de kwaliteitsborging.**

De natuurlijke personen dienen in namens zichzelf, bijvoorbeeld als zelfstandige of als gemeentelijk archeoloog, of namens een rechtspersoon, meestal een archeologisch bedrijf. Zoals vermeld in hoofdstuk 4 zijn er 25 van dergelijke rechtspersonen erkend (het agentschap

Onroerend Erfgoed dat geen archeologienota's opstelt niet meegerekend). **Minstens 72,1% van de bekrachtigde archeologienota's en nota's werd in 2017 ingediend namens een rechtspersoon** (analyse20). Dit aandeel ligt **in realiteit hoger**, aangezien de erkende archeoloog (natuurlijke persoon) die indient zelf moet aangeven in het archeologieportaal of hij dit doet namens zichzelf, dan wel of hij optreedt namens een erkende rechtspersoon. Vergeet hij dit aan te duiden of doet hij dit bewust niet, dan komt het ingediende document op zijn eigen naam en niet als een indiening namens de rechtspersoon. Uit steekproeven blijkt deze situatie regelmatig voor te komen, wat een vertekening van de cijfers op het niveau van de rechtspersonen veroorzaakt. **21 van de 24 erkende archeologen-rechtspersonen dienden (archeologie)nota's in**, wat betekent dat 3 erkende rechtspersonen (exclusief Onroerend Erfgoed) niet actief waren in 2017. In praktijk gaat het om Nederlandse bureaus die vaak ook in Vlaanderen een dochter- of zusterbedrijf hebben, en dan via die rechtspersoon indienen. 4 rechtspersonen waren goed voor 1 tot 20 bekrachtigde documenten, eenzelfde aantal voor 41 tot 70 stuks, 6 rechtspersonen stonden voor 101 tot 150 bekrachtigingen, en 7 voor 171 tot 270 gevallen. Het maximum is een bedrijf met 262 bekrachtigde archeologienota's en nota's. Zoals vermeld zijn deze aantallen te beschouwen als minima: een niet nader bepaald aantal van de archeologienota's dat een natuurlijk persoon op eigen naam indiene hoort eigenlijk bij rechtspersonen.

Het indienen namens een erkende rechtspersoon moet steeds gebeuren door een erkende natuurlijke persoon. De rechtspersoon baseert zijn erkenning immers op het feit dat hij beschikt over een of meerdere gekwalificeerde erkende natuurlijke personen. Er bleek al een discrepantie tussen het aantal archeologen, natuurlijk persoon, dat over een erkenning beschikt en het aantal daarvan dat daadwerkelijk indiene in 2017. Uit een verdere analyse van de rechtspersonen blijkt dit beeld nog duidelijker. **72 natuurlijke personen dienden in 2017 archeologienota's en nota's in voor 21 rechtspersonen**. Dat betekent automatisch dat er 21 natuurlijke personen enkel op eigen naam indienen (gelet op het totaal van 93 natuurlijke personen die indienen, zie eerder). Nochtans staan er 103 natuurlijke personen geregistreerd met toegang tot het archeologieportaal namens een rechtspersoon. Dit impliceert dat 31 erkende archeologen die werken voor een erkende rechtspersoon niet indienen, maar in een andere hoedanigheid deelnemen aan het opstellen van de archeologienota's. Bij de meeste rechtspersonen gaat het om 1 of 2 "niet-indieners", maar er zijn ook uitschieters zoals een erkend rechtspersoon waarvoor 17 erkende archeologen kunnen indienen, maar in praktijk slechts 5 personen dit effectief deden. Ook dit wijst er opnieuw op dat een deel van de erkende archeologen het indienen van documenten louter als een administratieve praktijk ziet, en weinig aandacht schenkt aan de verantwoordelijkheid en verantwoording die de handeling van het indienen met zich meebrengt. **Daarnaast blijkt een fenomeen waarbij archeologen een erkenning aanvragen en bekomen, om er vervolgens geen gebruik van te maken**. Zij nemen dan in praktijk de rol op van veldwerkleider of assistent-archeoloog, waarvoor men geen erkenning dient te hebben. Hieruit volgt dat er **ruimschoots voldoende erkende archeologen voorhanden** zijn, maar dat die niet allemaal de rol opnemen zoals die bedoeld is.

Tot slot opereert een aantal erkende archeologen (natuurlijke personen) binnen een geografisch beperkt werkingsgebied. De van rechtswege erkende archeologen in dienst van een gemeente werken in praktijk binnen de grenzen van die gemeente, of hoogstens binnen de grenzen van een intergemeentelijk samenwerkingsverband met enkele naburige gemeenten. In 2017 genereerden 12 van de 13 **van rechtswege erkende archeologen 77 bekrachtigde archeologienota's en nota's** (2,3% van de bekrachtigde archeologienota's en nota's). De nadruk ligt daarbij in hoofdzaak op Brugge, en bijkomend in Gent en Antwerpen.

6.2.2 Toezicht en kwaliteitscontrole

De kwaliteitscontrole op het archeologisch onderzoek gebeurt op twee manieren: enerzijds door het beoordelen van meldingen van vooronderzoek met ingreep in de bodem, archeologienota's en nota's, en anderzijds door het toezicht op de erkenning van de archeoloog. Het eerste is een preventieve kwaliteitscontrole: nagaan of de voorgestelde handelingen conform zijn aan de regelgeving en de Code van Goede Praktijk. Het tweede is een curatieve actie: verifiëren of de uitgevoerde handelingen correct verlopen zijn. Dat laatste gebeurt door terreinbezoeken, opvolgen van de erkenningsvoorwaarden, nalezen van documenten zoals archeologierapporten en eindverslagen, enz. Indien er tekortkomingen blijken op het vlak van kwaliteit volgt in de eerste situatie een weigering, in de tweede een evaluatie van de erkenning, indien nodig gevolgd door een schorsing en mogelijk zelfs intrekking van de erkenning.

In 2017 lag het **weigeringspercentage van meldingen van vooronderzoek met ingreep in de bodem op 14,1%**. Dat is ruim 10% lager dan het jaar voordien. Bij de **archeologienota's bedroeg dit 22,7% en bij de nota's 20,5%**. Ook dit is wat betreft de archeologienota's ruim 10% lager dan in 2016. Dit gegeven kwam ook al aan bod in hoofdstuk 5.

Er bestaat een relatie **tussen het weigeringspercentage en de erkende archeoloog, natuurlijk persoon**. In hoofdstuk 5 bleek het gemiddelde weigeringspercentage van alle ingediende (archeologie)nota's op 22,5% te liggen, wat logischerwijs ook het gemiddelde percentage bij de erkende archeologen is. De mediaan per erkende archeoloog ligt echter op 17,1%, wat al aangeeft dat een aantal zeer slechte resultaten het gemiddelde naar beneden trekt. Dit krijgt bevestiging in een verdere verdeling van de 93 erkende archeologen die in 2017 documenten indienden op basis van het weigeringspercentage per persoon (analyse21). Omwille van evidente redenen bevat dit rapport geen namen en zijn de gegevens geaggregeerd. **31 van deze 93 personen (33%) zien 0 tot 10% van hun ingediende archeologienota's en nota's geweigerd**. Omgekeerd gesteld ligt hun succesgraad dus op 90% of meer. 18 personen uit deze groep (bijna 60%) scoren zelfs 100% en ontvingen geen enkele weigering. Een tweede groep van **22 erkende archeologen (24%) kent een weigeringspercentage van 11 tot 20%**. Een volgende groep van **25 personen (26,9%) krijgt te maken met een weigeringsgraad van 21 tot 30%**. De resterende 15 archeologen ontvangt een weigering voor 31 tot 60% van hun ingediende documenten. Het meest negatieve resultaat is 59,7% weigering. Gezien de omvang van de verschillende groepen zal een **verbetering vooral moeten komen van de groep erkende archeologen die een weigeringspercentage kennen tussen 10 en 30%**. Als kanttekening bij deze cijfers verwijzen we naar de eerdere vaststelling dat een aantal erkende archeologen de indiening vooral administratief benadert, en dus de verantwoordelijkheid neemt voor documenten die andere erkende archeologen opstelden. Mogelijk zou hun persoonlijk slaagpercentage hoger of lager liggen indien elke erkende archeoloog zelf de documenten zou indienen waar hij de verantwoordelijkheid voor draagt.

In 2017 voerde het agentschap **vier evaluaties** uit van erkende archeologen (evarch08, evarch09), naast een aantal meer vrijblijvende feedback gesprekken. Het ging daarbij om twee erkende rechtspersonen en twee van rechtsweg erkende natuurlijke personen. In twee gevallen leidde de evaluatie tot een aanmaning. Met dit instrument maant Onroerend Erfgoed de erkende archeoloog schriftelijk aan om een bepaalde handeling die een misdrijf is tegen de regelgeving of de Code van Goede Praktijk stop te zetten of niet te herhalen. Er is daarbij geen onmiddellijk effect op de erkenning. In de twee andere gevallen ging het agentschap over tot schorsing, waarbij de erkende archeoloog schriftelijk moet aangeven hoe hij de vastgestelde tekortkomingen zal remediëren. Daarnaast krijgt hij de kans om zich mondeling te verdedigen of

toelichting te bieden. In beide gevallen hief het agentschap de schorsing op na toelichting of voorstel van remediëring (evarch10, evarch11). **Er vonden geen intrekkingen plaats.**

Naast deze schorsingen vonden nog twee bijkomende schorsingen plaats. Deze komen niet voor in de cijfers, aangezien het agentschap de schorsingsbeslissing zelf herriep. Dit was het gevolg van juridische interventies. Uit een kwalitatieve analyse van het proces evalueren, schorsen en intrekken van de erkenning van archeologen blijkt dat er zich bepaalde **knelpunten voordoen die een aangepaste aanpak vergen** en eventueel een aanpassing van de regelgeving (Onroerenderfgoedbesluit). Zo is er pas een recht van wederwoord nadat de schorsing al effect heeft op de activiteiten van de erkende archeoloog, en leidt het niet uitvoeren van de voorgestelde remediëring niet tot een intrekking van de erkenning. Ook sluiten de opvolgingsvoorwaarden niet coherent aan op de erkenningsvoorwaarden.

Een laatste aspect met betrekking tot toezicht en kwaliteitscontrole is het **aantal pogingen** dat een erkende archeoloog moet ondernemen om een bekrachtiging te bekomen (analyse16). Het weigeringspercentage waarvan eerder sprake kent namelijk geen 1 op 1-relatie met het aantal vergunningsaanvragen dat te maken krijgt met een archeologisch traject. Anders gezegd: het aantal weigeringen van (archeologie)nota's staat niet gelijk aan het aantal vergunningsaanvragen dat met een geweigerde archeologienota te maken krijgt. Eenzelfde archeologienota of nota kan immers meerdere keren stoten op een weigering, maar het gaat telkens maar om één vergunningsaanvraag. Na een weigering past de erkende archeoloog het document aan en dient het opnieuw in. Dit geldt als een nieuwe archeologienota. Het aantal pogingen dat nodig is om te komen tot een bekrachtigd document is een verdere nuancering van de slaagpercentages van erkende archeologen: herhaalde weigeringen leiden immers tot een lager percentage. **Bij de archeologienota's raakt 77,1% van de ingediende documenten bij de eerste indiening bekrachtigd. 17,8% stoot op 1 weigering vooraleer goedgekeurd te raken.** 4,2% of 131 archeologienota's krijgen te maken met twee opeenvolgende weigeringen voor bekrachtiging. Slechts 28 stuks (0,9%) moet 3 of meer pogingen ondernemen voor succes, met een maximum van 5 weigeringen in 1 geval. In 2016 was dit nog een maximum van 7 en lagen de percentages in de andere categorieën aanzienlijk hoger.

Bij de nota's liggen de verhoudingen nog beter. Daar slaagt **85,2% bij de eerste indiening, en 13,1% na 1 weigering.** De resterende 1,7% stoot eerst op 2 of 3 weigeringen voor bekrachtigd te raken (3 maal 2 weigeringen, 1 maal 3 weigeringen). Een vergelijking met 2016 is niet mogelijk door het beperkte aantal nota's in dat jaar.

6.2.3 Verloning

VLAC, het Vlaamse Archeologen Collectief, is een belangenvereniging voor de werknemers in de archeologische sector (www.vlac.be). Deze vereniging voerde in 2017 een enquête onder haar leden naar de verloning en arbeidsomstandigheden, en peilde onder meer naar de eventuele effecten van de nieuwe regelgeving daarop¹². Ook in 2014 voerde het Collectief een dergelijke bevraging uit, wat vergelijking mogelijk maakt. 86 archeologen werkzaam in de private archeologiesector vulden de vragenlijst in. 53% van hen geeft aan dat zij sinds 1 juni 2016, de datum waarop het nieuwe archeologietraject van start ging, een loonsverhoging kregen, los van indexering. Deze mensen geven als reden voor die stijging van hun brutoloon hoofdzakelijk meer ervaring, meer verantwoordelijkheid en een verandering van werkgever met bijhorende

¹² VLAC (2017) Resultaten enquête verloning 2017: http://vlac.be/wp-content/uploads/2018/03/VLAC_resultaten_enquete_2017.pdf

loononderhandeling. Twee derde werkt met een contract van onbepaalde duur, wat een stijging betekent van 8% ten opzichte van 2014. Het aantal contracten van bepaalde duur (projectgebonden) nam evenredig af. In de vrije commentaar wijst een aantal respondenten op de gestegen werkdruk en de verhoogde verantwoordelijkheid sinds de invoering van de nieuwe archeologieregelgeving. **Er lijkt een verband te bestaan tussen de verbetering van de verloning en arbeidsvoorwaarden van de archeologen uit de private archeologische sector en de nieuwe regelgeving, al is dit mogelijk een indirect verband.** Door de nieuwe procedures steeg de vraag op de archeologische markt immers, wat commercieel meer ademruimte biedt (verhoogde omzet), en veranderde de rol en verantwoordelijkheid van de individuele archeoloog. Gelet op het aantal erkende archeologen (170) en het gegeven dat er ook nog een aantal niet-erkende archeologen actief is in de private archeologiesector, is het niet duidelijk welk aandeel de 89 respondenten betekenen voor de gehele sector. Het is mogelijk dat een bepaald segment archeologen de bevraging niet invulde, wat een vertekening van de resultaten kan opleveren.

6.3 EFFECTEN OP ERKENDE ONROERENDERFGOEDGEMEENTEN EN INTERGEMEENTELIJKE ONROERENDERFGOEDDIENSTEN

De erkende onroerendergoedgemeenten krijgen in het Onroerendergoeddecreet een aantal bevoegdheden toegewezen. Wat betreft archeologisch erfgoed gaat het onder meer om het behandelen van meldingen van vooronderzoek met ingreep in de bodem, archeologienota's en nota's. Van de 263 meldingen van vooronderzoek kwamen er 12 bij de erkende onroerendergoedgemeenten terecht (evarch27). Dat is 4,6%. Bij de archeologienota's gaat het om 169 stuks op 4.039 (4,2%) en bij de nota's om 17 van de 288 (5,9%) (evarch17). **In totaal behandelden de erkende gemeenten dus 198 archeologie-gerelateerde dossiers¹³.** Globaal genomen is dat ruim 10 dossiers per gemeente over 2017.

Binnen dat globale gemiddelde bestaan er grote verschillen (analyse22). Enerzijds komen die door een andere ruimtelijke dynamiek binnen de verschillende gemeenten, anderzijds door het moment van erkenning. Negen van deze gemeenten¹⁴ kregen hun erkenning namelijk pas op 1 juli 2017, waardoor hun aandeel maar over een half jaar gaat. Na extrapolatie van deze factor naar een volledig jaar zouden de erkende onroerendergoedgemeenten 277 dossiers behandeld hebben, wat goed is voor 6% van het totaal. Dat komt overeen met het aandeel van de Vlaamse gemeenten dat erkend is als onroerendergoedgemeente (19 op 308 gemeenten, zijnde 6%).

Wat betreft behandeling van archeologienota's en nota's is de **stad Leuven koploper met 68 dossiers per jaar (geëxtrapoleerd), gevolgd door Turnhout met 28 stuks en Brecht met 22 (geëxtrapoleerd)**. Dit impliceert twee tot zes dossiers per maand. Bij de eerste twee ligt er een vastgestelde archeologische zone binnen hun grondgebied, wat mogelijk meespeelt in het dossieraantal. Het gros van de erkende onroerendergoedgemeenten kent een werklust van 9 tot 17 archeologienota's en nota's per jaar (geëxtrapoleerd), goed voor ongeveer één dossier per maand. Vijf erkende gemeenten behandelen tussen 1 en 6 van dergelijke dossiers (over het algemeen 1 dossier per twee tot vier maanden). 16 van de 19 erkende onroerendergoedgemeenten laten zich hiervoor ondersteunen door een intergemeentelijke onroerendergoeddienst. Het gaat

¹³ Daarnaast hebben de erkende onroerendergoedgemeenten onder meer nog bevoegdheden in het behandelen van toelatingsaanvragen voor handelingen aan beschermd erfgoed. Deze vallen buiten het onderwerp van dit rapport.

¹⁴ Met name Beernem, Bekkevoort, Brecht, Haacht, Holsbeek, Kontich, Leuven, Rotselaar en Zonnebeke

daarbij om 6 verschillende diensten. **Erfgoed Noorderkempen¹⁵ bereidde de beslissing voor over 87 archeologienota's en nota's**, goed voor een derde van alle documenten waarover een erkende onroerenderfgoedgemeente een beslissing neemt (geëxtrapoleerd). **WinAr¹⁶ stond voor 44 dossiers (geëxtrapoleerd)**, wat 17% inhoudt. De andere IOED's kennen een aanzienlijk lager volume.

In hoofdstuk 5 kwam de aard van de genomen beslissingen al op hoofdlijnen aan bod (bekrachtiging, bekrachtiging met voorwaarden, stilzwijgende bekrachtiging, weigering). Nader beschouwd blijkt er een variatie te bestaan tussen de beslissingen die een erkende onroerenderfgoedgemeente neemt en die van het agentschap Onroerend Erfgoed (analyse22). Het globale weigeringspercentage over 2017 bedroeg 22,5% voor de archeologienota's en nota's samen¹⁷ (evarch17). Bij het agentschap lag dit op 23,1% en bij de erkende onroerenderfgoedgemeenten gemiddeld op 9,1%. Een duidelijke oorzaak voor dit verschil is voorlopig niet voorhanden. Mogelijk zijn de erkende gemeenten actiever betrokken bij de opmaak van de documenten, zijn er bepaalde succesvolle erkende archeologen actief, hanteren ze sneller voorwaarden dan te weigeren, hanteren zij andere beoordelingscriteria of is het grote verschil in absolute aantallen een reden. Wat betreft het bekrachtigen onder voorwaarden bestaat er een omgekeerd significant verschil tussen de erkende onroerenderfgoedgemeenten en Onroerend Erfgoed: de gemeenten bekrachtigen in 14,0% van de gevallen onder voorwaarden, het agentschap slechts in 4,9% van zijn dossiers. Een eenduidige reden hiervoor valt voorlopig niet aan te wijzen, maar een van de mogelijkheden is een snellere keuze voor voorwaarden in plaats van weigering. Enkel uit een analyse van de opgelegde voorwaarden zelf kan blijken of er een verschil bestaat qua aard en juridische grond, en wat de effectiviteit van deze voorwaarden is. Deze analyse is niet mogelijk binnen het bestek van dit rapport. Het aandeel stilzwijgende bekrachtigingen ten slotte ligt bij erkende onroerenderfgoedgemeenten aanzienlijk hoger dan bij Onroerend Erfgoed (7,5% versus 1,0%). Dit is waarschijnlijk het gevolg van de termijnen en procedure. Bij het agentschap ligt de beslissingsbevoegdheid bij de regionale directeurs, terwijl dit bij de erkende gemeenten het College van Burgemeester en Schepenen is, waardoor de behandeltermijn (van 21 kalenderdagen) gebonden is aan het vergaderritme van het College en daardoor soms ingeperkt wordt. **Het globale beeld is in elk geval dat de erkende gemeenten minder vaak weigeren, vaker voorwaarden opleggen en vaker stilzwijgend bekrachtigen dan het agentschap Onroerend Erfgoed. Het aandeel expliciete bekrachtigingsbeslissingen, zonder voorwaarden, loopt gelijkaardig.**

Ook op het vlak van inventarisatie kunnen de erkende onroerenderfgoedgemeenten initiatieven ondernemen. In 2017 vonden geen nieuwe vaststellingen plaats van de inventaris van archeologische zones. Inbreng vanwege de erkende gemeenten was dan ook niet aan de orde. Bij het vaststellen van de kaart met gebieden waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt kon Onroerend Erfgoed afgelopen jaar rekenen op informatie vanwege de erkende onroerenderfgoedgemeenten Koksijde, Riemst en Voeren.

¹⁵ Erfgoed Noorderkempen ondersteunt de erkende onroerenderfgoedgemeenten Baarle-Hertog, Beerse, Kasterlee, Oud-Turnhout, Rijkevorsel, Turnhout en Vosselare

¹⁶ WinAr ondersteunt sinds 1 juli 2017 de erkende onroerenderfgoedgemeenten Bekkevoort, Haacht, Holsbeek en Rotselaar

¹⁷ Door het beperkte aantal nota's bij de erkende onroerenderfgoedgemeenten (17 stuks) gaat de verdere analyse uit van archeologienota's en nota's samen, zonder nader onderscheid

6.4 EFFECTEN OP ERKENDE METAALDETECTORISTEN

In 2017 dienden de erkende metaaldetectoristen 1.387 meldingen in (evarch05). In 2016 was dit maar 511 over negen maanden. Geëxtrapoleerd naar een volledig jaar zou dit 681 geweest zijn. Dit betekent een verdubbeling van het aantal meldingen. Zelfs met de stijging van het aantal erkende metaaldetectoristen (+43,7%, zie hoofdstuk 4) blijft dit een aanzienlijke toename. Dit kan enerzijds wijzen op een **verbeterd meldingsgedrag** bij de erkende metaaldetectoristen, en anderzijds op een **hogere activiteit** van detectoristen die ook voorheen al trouw meldden. Bovendien kan een enkele melding meerdere vondsten omvatten. Het aantal meldingen zegt dus niets over de hoeveelheid vondsten die aan het licht kwam bij metaaldetectie. Voor 2017 ontbreekt het aan tools om de meldingen nader te analyseren en meer te zeggen over de variatie van het meldingsgedrag binnen de groep detectoristen. Vanaf 2018 biedt de nieuwe online meldingsmodule voor metaaldetectievondsten¹⁸ extra perspectieven daartoe. De vaststelling blijft wel staan dat het aantal meldingen ten opzichte van het aantal erkende metaaldetectoristen lager ligt dan verwacht. Ofwel meldt een deel van de erkende detectoristen hun vondsten niet (of niet consequent), ofwel is er een groep detectoristen die niet actief is. Van twee detectoristen schorste het agentschap de erkenning (evarch10). Na toelichting en voorstel tot remediëring door de personen in kwestie leidden deze niet tot een intrekking. In 1 geval legde de afdeling Handhaving een alternatieve bestuurlijke geldboete op aan een erkende metaaldetectorist die de regelgeving schond.

6.5 EFFECTEN OP ERKENDE ONROERENDERFGOEDDEPOTS

Op het moment van schrijven van dit rapport zijn **nog geen gegevens** voorhanden over archeologische ensembles in erkende onroerendergoeddepots (evarch15) of het beschikbare volume in deze depots (indicator monitor44). De jaarlijkse rapportering door deze actoren is nog niet beschikbaar.

7 EFFECTEN OP VERGUNNINGENTRAJECT EN

BOUWPROCES

7.1 INLEIDING

In dit luik komen de effecten van het archeologisch traject op het vergunnings- en bouwproces aan bod. Met vergunningsproces bedoelen we: de handelingen die plaatsvinden om een vergunning voor bouwen of verkavelen te bekomen. Het bouwproces is de realisatie van het project, eens de vergunning verleend is. De focus ligt op de effecten op initiatiefnemers en aannemers. Onderwerpen zijn onder meer het effect van toevalsvondsten op de uitvoering van bouwwerken, het effect van archeologienota's op de termijn (indiening) van vergunningsaanvragen, het aantal betrokken vergunningsdossiers, de effecten van het uitstellen van vooronderzoek op termijnen en dergelijke meer. We gaan na hoeveel projecten betrokken zijn bij het archeologisch proces, welk soort projecten dat is, wie de initiatiefnemers zijn, welk soort vooronderzoek nodig is, welke maatregelen uit het vooronderzoek voortkomen, enz. Tot slot schetsen we hoe het archeologisch traject zich verhoudt tot het verlenen van omgevingsvergunningen in Vlaanderen.

¹⁸ <https://loket.onroerendergoed.be/archeologie/metaaldetectievondstmeldingen>

7.2 EFFECTEN VAN TOEVALSVONDSTEN OP LOPENDE BOUWWERVEN

Wanneer de initiatiefnemer tijdens de uitvoering van een bouwwerf geen archeologische maatregelen moest treffen en er toch archeologische sporen of vondsten aan het licht komen, is er sprake van een toevalsvondst. De aannemer moet dan de werken stopzetten en Onroerend Erfgoed informeren over de vondst. Het agentschap voert vervolgens, indien nodig, een opgraving uit van de aangetroffen resten. Tijdens die periode ligt de bouwwerf geheel of gedeeltelijk stil en ontstaat er vertraging. Van de 28 terreinonderzoeken die het agentschap in 2017 uitvoerde na een toevalsvondst duurden er 27 minder dan tien dagen (evarch13). Deze termijn is het aantal kalenderdagen dat verstrijkt tussen de melding van de vondst en het einde van het onderzoek, en daarmee dus de volledige heropstart van de bouwwerf. In één geval duurde het onderzoek langer, maar bleef het beperkt tot minder dan 30 dagen. Globaal gesteld **ondervinden bouwwerken in Vlaanderen dus slechts zeer beperkte hinder van toevallig aangetroffen archeologische resten** en verloopt het onderzoek daarvan efficiënt. De aantallen en tijdsduur van de onderzoeken na toevalsvondsten liggen in lijn met het voorgaande jaar.

De meeste toevalsvondsten waar het agentschap een onderzoek moest uitvoeren, gebeurden bij **infrastructuurwerken** (wegennis, nutsleidingen, ...). Dat was in 11 gevallen zo. In 8 situaties deed men een toevalsvondst bij **bouwwerken**, en in 5 gevallen bij restauratiewerven. Sporadisch gebeurden toevalsvondsten bij land- en natuurinrichtingen (2) en een verkaveling (1). In één geval was de context niet duidelijk. Restauratiewerven zijn vaak kleiner dan de criteria uit artikel 5.4.1 van het Onroerenderfgoeddecreet of niet vergunningsplichtig. Daardoor vallen ze buiten het reguliere archeologische traject, ook al is op voorhand geweten dat de kans erg groot is dat er archeologische resten aan het licht zullen komen. De regelgeving voorziet hier geen aangepaste procedure. Dat nutsleidingen vaak leiden tot toevalsvondsten is niet nieuw: ook deze zijn vaak kleiner in oppervlakte dan de geldende drempels, en bovendien is het inschatten van het archeologische potentieel bij kleinere infrastructuurwerken niet altijd evident. Bij de bouwwerken betrof het zowel vergunningen die een vrijstelling kenden van archeologienota, als vergunningen waar de archeologienota of de voorwaarde tot naleven daarvan ontbrak. In deze gevallen heeft men de voorziene wettelijke procedures dus niet nageleefd.

De resultaten van de onderzoeken na toevalsvondsten maken deel uit van bijlage 3.

7.3 EFFECTEN VAN DE OPMAAK VAN ARCHEOLOGIENOTA'S OP VERGUNNINGENTRAJECT EN BOUWPROCES

7.3.1 Vergunningstrajecten met archeologienota: hoeveel, waar, wat, wie?

In 2017 bekrachtigden Onroerend Erfgoed en de erkende onroerenderfgoedgemeenten **3.124 archeologienota's** (evarch17). Dat is tevens het aantal vergunningstrajecten dat te maken kreeg met een verplichting tot archeologisch vooronderzoek¹⁹. Het aantal verleende vergunningen voor

¹⁹ Dit aantal ligt eigenlijk nog iets lager aangezien enkele archeologienota's, ondanks bekrachtiging, nogmaals ingediend worden en opnieuw bekrachtigd omwille van gewijzigde plannen of correctie van enkele onvolkomenheden door de erkende archeoloog. Deze bekrachtigde archeologienota's komen dan meerdere keren voor, ook al horen zij maar bij één project.

nieuwbouw in Vlaanderen bedroeg in datzelfde jaar 18.887²⁰. Dit betekent dat ongeveer **16,5% van de vergunningen voor nieuwbouw in Vlaanderen** in aanraking kwam met archeologie. Gezien binnen de hele groep omgevingsvergunningen, inclusief renovatie, is dat 9,1%. In 2016 was dit respectievelijk 11,2% en 5,0% over de periode juni-december. De criteria voor de verplichte opmaak van een archeologienota wijzigden niet, op extra vrijstellingen na, dus die vormen niet de oorzaak van deze stijging. Waarschijnlijk is de verklaring eerder te zoeken in een betere bekendheid met en toepassing van de archeologieregelgeving bij vergunningverleners.

Uitgezet op een tijdslijn blijkt er **weinig tot geen verband tussen het aantal bekrachtigingen van archeologienota's en het aantal verleende omgevingsvergunningen** (analyse6). Dat is niet onlogisch: de ene reeks gaat over het bekrachtigen van de archeologienota (impact bodemingreep op archeologisch erfgoed), de andere over het verlenen van de omgevingsvergunning (juridische en feitelijke verenigbaarheid met de goede ruimtelijke ordening) waartussen per definitie enige tijd verloopt. Er bestaat dus een vertragingseffect tussen beide gegevensreeksen. Maar zelfs rekening houdend met die vertraging blijkt er geen aantoonbaar verband: pieken of dalen in vergunningen komen niet terug als pieken en dalen bij de behandeling van archeologienota's, ook niet met een verschuiving in de tijd.

Ook de geografische spreiding van de archeologienota's vertoont geen afwijkende patronen. Overall in Vlaanderen komen vergunningsaanvragen voor die te maken krijgen met archeologisch onderzoek (bijlage 3, figuur 24). Concentraties vallen vooral op in en rond de steden (bv. Antwerpen, Gent, Brugge), terwijl gebieden met lage densiteit overeenkomen met eerder landelijke regio's (bv. kustpolders, Limburgse Kempen). **Dit patroon weerspiegelt de ruimtelijke dynamiek van Vlaanderen.** Helaas blijkt het onmogelijk om op gemeentelijk niveau het aantal archeologienota's af te zetten tegen het aantal omgevingsvergunningen. Sinds juni 2017, met de invoering van het omgevingsloket, beschikt Statbel²¹ niet meer over cijfers op dit niveau. Ook het Departement Omgeving kon deze data niet aanleveren. Nochtans had deze analyse meer detailinzicht kunnen bieden in de relatie tussen ruimtelijke dynamiek en archeologisch vooronderzoek, en tevens in de mate waarin de vergunningverleners zich intussen het nieuwe archeologische traject hebben eigengemaakt.

Een volgende analyse gaat over de aard van de vergunningsplichtige handelingen die een archeologisch traject moeten doorlopen. 32,9% van de vergunningstrajecten die met archeologie te maken krijgen, quasi een derde dus, zijn nieuwbouwprojecten (basisgegevens: zie bijlage 3, tabel 3). Een tweede grote groep, goed voor 28,7%, betreft verkavelingen. Samen dekken deze twee categorieën dus ruim 60% van alle vergunningstrajecten met archeologie af. Lijninfrastructuur, zowel nieuwe aanleg als uitbreiding of aanpassing van bestaande bijeengeteld, staat voor 14,8%. Omgevingsaanleg (10,0%) en uitbreiding of aanpassing van bestaande bebouwing (9,0%) kennen onderling vergelijkbare percentages en staan samen voor ongeveer een vijfde. De resterende 4,6% bevat alle andere vormen van vergunningsplichtige handelingen (waaronder grondstofwinning met 0,2%). **De klemtoon ligt dus duidelijk op nieuwbouw en verkavelingen.** Ook hier ontbreekt het aan gegevens om een vergelijking te maken met de frequentie van deze types handelingen binnen de totale groep omgevingsvergunningen.

²⁰ Statbel.be, thema bouwen & wonen, bouwvergunningen

²¹ Zie Statbel.be, thema bouwen & wonen, bouwvergunningen: *"Als gevolg van de herziening van de procedure voor een bouwvergunningsaanvraag in het Vlaams Gewest en als gevolg van de technische wijzigingen die hieruit voortvloeien, is het niet mogelijk om gedetailleerde resultaten te publiceren voor het Vlaams Gewest"*. Op gemeentelijk niveau zijn de cijfers voor 2017 maar beschikbaar voor de maanden januari tot en met mei.

Uit verder onderzoek blijkt er een zeker verband te bestaan tussen de aard van de werken waarvoor men een vergunning aanvraagt en de weigering van de bijhorende archeologienota's (analyse7). Ter herinnering: het globale weigeringspercentage van archeologienota's en nota's lag in 2017 op 22,5% (zie hoofdstuk 4 en 5). Verdeeld naar aard van de werken ligt het weigeringspercentage bij de grootste groep, de nieuwbouwprojecten, op 27%. Bij de verkavelingen -de tweede grootste groep- en lijninfrastructuur, de derde groep, is dat veel lager met 18%. Bij uitbreiding van bestaande bebouwing komen de weigeringen opnieuw op 26%, vergelijkbaar met nieuwbouw. Omgevingsaanleg situeert zich in het midden met 20%. Hieruit volgt de vaststelling dat **verkavelingen en lijninfrastructuur, en in mindere mate omgevingsaanleg, minder frequent te maken krijgen met weigeringen van de archeologienota's**. Nieuwbouw en uitbreiding of aanpassing van bestaande bebouwing botsen relatief gezien dan weer vaker op een weigering. Een deel van de verklaring is te zoeken in het **bepalen van de impact van de geplande werken en de maatregelen** die deze impact moeten flankeren. Zo is er bij een verkaveling geen directe impact, maar zegt het Onroerenderfgoeddecreet dat men de hele oppervlakte van de verkaveling moet aanzien als gebied waar verstoringen zullen plaatsvinden. Door hun relatief grotere oppervlakte hebben verkavelingen bovendien grotere kans op het aantreffen van archeologische erfgoed en het boeken van nuttige kenniswinst. Bij nieuwbouw en uitbreiding van bestaande bebouwing, al dan niet na sloop, is het vaak minder evident voor de erkende archeoloog om te bepalen én te motiveren wat nu juist de concrete impact is van de geplande werken, en welke de geschikte flankerende maatregelen zijn. Dit aspect is uiteraard de kern van de inschatting waar een archeologisch vooronderzoek toe dient. Opmerkelijk is de lijninfrastructuur: daar bestaat in archeologische middens het aanvoelen dat het bepalen van de impact en het potentieel op kenniswinst moeilijk is en vaak op weigering stuit, maar dit blijkt dus niet te stroken met de realiteit.

Terzijde: Ook de omvang van de vergunningsplichtige handelingen speelt geen rol in de weigeringen van archeologienota's (analyse25). Het is niet zo dat kleinere of omvangrijkere projecten meer of minder kans hebben om op een weigering te stoten. Enkel de categorie van 5.000m² tot 1ha raakt iets vaker bij de eerste poging bekrachtigd, maar gezien de beperkte afwijking ten opzichte van de andere klassen kan dit louter toeval zijn.

Een verdere analyse van de vergunningstrajecten die met archeologie te maken krijgen, leert dat **78,2% van die trajecten gebeurt in opdracht van een private bouwheer** (vastgoedprofessional, particulier, onderneming, ...) (evarch25). De andere 21,8% gebeurt in opdracht van een publieke initiatiefnemer, met de nadruk op lokale besturen (gemeentebestuur: 14,4%, provinciebestuur: 2,4%, Vlaamse Overheid: 5%). Deze verhoudingen liggen in lijn met het jaar 2016: toen was het aandeel van de publieke bouwheren vergelijkbaar met 19,8%. Een vergelijking met gegevens die Statbel bijhoudt²² over het statuut van de aanvragers van omgevingsvergunningen leert dat **overheden verhoudingsgewijs meer te maken krijgen met het archeologisch traject**. De verhouding bij de totale groep bouwvergunningen in Vlaanderen (exclusief renovatie) zou namelijk 97,1% private initiatiefnemers en 2,9% publieke bouwheren zijn. Deze verhouding verdient enig voorbehoud: het aandeel publieke bouwheren omvat enkel de pure gemeentelijke, provinciale, gewestelijke en federale besturen. Eventuele autonome gemeentebedrijven, intercommunales of andere instanties die verbonden zijn met

²² Bron: Statbel, analyse van gegevens over de maanden januari tot en met mei 2017, verleende vergunningen voor nieuwbouw residentieel en niet residentieel in het Vlaamse Gewest. Door de eerder vermelde problematiek met het omgevingsloket beschikt Statbel niet over recentere gegevens. Het departement Omgeving vraagt deze gegevens niet meer op en kan ze dus evenmin ter beschikking stellen.

deze overheden onder de vorm van een NV of vzw, komen in de gegevens van Statbel bij de private initiatiefnemers terecht. Daarnaast is het de vraag waar de erkende archeologen deze opdrachtgevers van archeologienota's hebben ondergebracht. Ondanks deze kanttekeningen is er een voorzichtige indicatie dat publieke bouwheren bij meer van hun projecten met archeologie te maken krijgen dan private initiatiefnemers. Een deel van de verklaring ligt in de criteria uit artikel 5.4.1 van het Onroerendergoeddecreet die een hogere drempelwaarde voorzien voor bepaalde projecten van private initiatiefnemers (grotere vrijstelling), een ander deel in de aard van de projecten die publieke besturen ondernemen. Die zijn namelijk vaak groter en ingrijpender, en dus sneller gevat door de verplichting tot het bekomen van een archeologienota.

De verdeling van de oppervlakte van de onderzochte gebieden staat beschreven in bijlage 3 (hoofdstuk 4.4). Daaruit blijkt dat het gros van de onderzochte gebieden kleiner is dan 5 hectare, en bij uitbreiding zelfs kleiner dan 2 hectare. Ruim de helft van de gevallen is kleiner dan 1 hectare. Rekening houdend met de oppervlakte drempels uit artikels 5.4.1 en 5.4.2 van het Onroerendergoeddecreet, blijken 9 archeologienota's in de kleinste klasse van nul tot 300m² te vallen, goed voor 0,3% van de archeologienota's (analyse23). Dit zijn allemaal terreinen in beschermde archeologische sites. Daarnaast zijn er nog 8 archeologienota's waarbij de onderzochte gebieden binnen beschermde sites groter zijn dan 300m². De klasse 301-3.000m² omvat 366 archeologienota's (11,7%). 3 daarvan liggen in een beschermde archeologische site. De andere 363 zouden zich, rekening houdend met de wettelijke oppervlaktecriteria, in vastgestelde archeologische zones moeten bevinden. In de klasse van 3.001 tot 5.000m² vallen in principe 546 archeologienota's (17,5%) waarvan 2 in een beschermde site en 31 in een vastgestelde archeologische zone. Alle andere archeologienota's, 2.203 stuks of 70,5% zijn groter dan 5.000m². Daarvan liggen er 3 in een beschermde site en minstens 93 in een vastgestelde archeologische zone. In praktijk blijkt er een vertekening op deze verhoudingen te bestaan. De indeling gebeurde op basis van de projectgebieden die de erkende archeologen intekenden in het archeologieportaal. Daarbij beperken zij zich vaak tot het deel van de percelen dat ze effectief onderzochten. De wettelijke criteria die bepalen of een archeologienota nodig is, gelden echter op perceelsniveau: dat wil zeggen dat men de oppervlakte van alle betrokken percelen moet samentellen, ook als een deel van het perceel buiten de zone van de geplande werken valt. Daardoor komen die projectgebieden terecht in een kleinere oppervlakteklasse dan waar ze hadden moeten zitten volgens hun perceelsoppervlakte. Wat betreft onderzocht gebied zijn de projectafbakeningen dus wel degelijk correct, maar voor een correlatie aan de wettelijke drempelcriteria zit er een ruis op. Naar schatting 25% van de archeologienota's in de klasse 300-3.000m² zou eigenlijk in de klasse 3.000-5.000m² moeten staan, en hetzelfde verhaal geldt voor deze laatste klasse. Bij de categorie 0-300m² speelt dit effect veel minder. Hieruit volgt de conclusie dat het aandeel van de klasse 300-3.000m² in praktijk kleiner is dan uit de cijfers blijkt, en dat ook van de klasse 3.000-5.000m² een verschuiving moet gebeuren naar de klasse groter dan 5.000m². De algemene tendens blijft wel bevestigd: **het overgrote deel van de archeologienota's is groter dan 5.000m²**. Dit zegt uiteraard niets over de bijdrage in de kenniswinst die de terreinen kleiner dan 5.000m² leveren.

7.3.2 Archeologienota's: welk soort onderzoek is nodig?

In 2017 startte het terreinwerk van 484 vooronderzoeken met ingreep in de bodem in het kader van vergunningsplichtige handelingen (evarch43). Het aantal meldingen van vooronderzoek met

ingreep in de bodem²³ bedroeg 226 (evarch27, evarch28, evarch29). Ongeveer 258 van de gestarte vooronderzoeken met ingreep in de bodem volgen dus uit een eerder bekrachtigde archeologienota, en verliepen na het verlenen van de omgevingsvergunning, terwijl ongeveer 226 stuks voorafgaand aan de vergunningsaanvraag plaatsvonden²⁴. Dit betekent dat **in ongeveer 484 vergunningsdossiers het veldwerk van een vooronderzoek met ingreep in de bodem opstartte** in 2017. De resultaten daarvan vormen de basis voor archeologienota's en nota's in 2017 en 2018.

Minstens even interessant is het aantal vergunningstrajecten dat te maken krijgt met een methode van vooronderzoek waar handelingen op het terrein voor nodig zijn. Ook al geldt een landschappelijk bodemonderzoek of een veldkartering niet als vooronderzoek met ingreep in de bodem, toch is er een interventie op het terrein nodig. Die is niet altijd mogelijk, wat een reden is om te kiezen voor een uitgesteld traject met nota. Deze onderzoeksmethodes hebben sowieso een aantal praktische implicaties voor de initiatiefnemer. Om dat aantal te berekenen is een optelling nodig van het aantal archeologienota's en nota's, bekrachtigd in 2017, dat gebaseerd is op landschappelijk bodemonderzoek, geofysisch onderzoek, veldkartering, proefsleuven en proefputten, proefputten prehistorie of combinaties van voorgaande methodes. Of omgekeerd gezegd: alle archeologienota's en nota's, behalve degene die louter op bureauonderzoek voortgaan (analyse2).

Op dit moment gebeurde er bij zowat 2.500 archeologienota's enkel onderzoek waar geen enkele vorm van terreininterventie voor nodig is, wat ruim 80% is (basisgegevens: zie bijlage 3, figuur 21). Dit is vergelijkbaar met 2016. Als we ook rekening houden met de uitgestelde vooronderzoeken die als maatregel zijn opgenomen in de 3.124 archeologienota's kan in 1.145 trajecten nog een interventie op het terrein plaatsvinden. Dan komt **43,6% van de archeologienota's tot stand louter op basis van bureauonderzoek**, en 56,4% met behulp van methodes die een terreininterventie met zich meebrengen. Het gaat meer bepaald om landschappelijk bodemonderzoek, geofysisch onderzoek, veldkartering (methodes zonder ingreep in de bodem), en archeologische boringen, proefsleuven, of proefputten (methodes met ingreep in de bodem). Het is momenteel nog niet mogelijk de verhouding tussen beide laatste groepen te bepalen, gezien in vele gevallen de uitgestelde methode zonder ingreep in de bodem zal bepalen of de methode met ingreep in de bodem wel nodig is. Daarvoor is het dus wachten tot de nota's over deze uitgestelde vooronderzoeken, na uitvoering, beschikbaar zijn.

Van alle bekrachtigde archeologienota's uit 2017 kenden er 269, of **8,6% een beperkte samenstelling** (evarch59). Een archeologienota met beperkte samenstelling is enkel mogelijk bij bureauonderzoek, in gevallen waar de erkende archeoloog op basis van één doorslaggevend argument kan aantonen dat geen verdere maatregelen noodzakelijk zijn, omdat er geen archeologisch erfgoed aanwezig is, de geplande werken geen negatieve impact hebben, of er bij verder onderzoek geen nuttige kenniswinst te boeken valt. Deze vorm van archeologienota heeft de bedoeling om sneller en goedkoper te zijn in gevallen waar het evident is dat er geen verdere

²³ De melding van een vooronderzoek met ingreep in de bodem is het voorstel van aanpak voor dit soort onderzoek, voorafgaand aan de vergunningsaanvraag, dat de erkende archeoloog indient bij Onroerend Erfgoed of de erkende onroerenderfgoedgemeente. Deze melding is niet te verwarren met de melding van aanvang van een vooronderzoek met ingreep in de bodem, wat niet meer is dan de mededeling dat de erkende archeoloog start met het veldwerk van een dergelijk vooronderzoek, waarvoor de toelating al verkregen is via de melding die hiervoor beschreven is of via een bekrachtigde archeologienota met maatregel "uitgesteld vooronderzoek".

²⁴ Er zit enige ruis op deze verhouding, aangezien een aantal van de meldingen van vooronderzoek met ingreep in de bodem die erkende archeologen indienden in 2017 (totaal: 226) pas starten in 2018, en een ander aantal nog het gevolg is van een melding uit 2016. Ondanks deze lichte vertekening is de grootteorde wel correct.

dat **bureauonderzoek voorlopig dominant** is in het archeologische traject, gevolgd door landschappelijk bodemonderzoek en onderzoek met proefsleuven en proefputten. De andere onderzoeksmethodes, zoals veldkartering en archeologisch booronderzoek komen eerder zeldzaam voor. Deze vaststellingen hoeven niet te verbazen. Enerzijds is het archeologisch traject een traject met uitsluiting: elke uitgevoerde onderzoeksmethode sluit een deel van de onderzochte terreinen uit van verder vooronderzoek. Hoe verder het traject verloopt, hoe ingrijpender de onderzoeksmethodes (men voert bv. eerst landschappelijk booronderzoek uit, en dan pas proefsleuven). Daardoor komen bepaalde methodes minder frequent voor, omdat ze later in het traject komen en er dus al een heel deel terreinen zijn uitgesloten in voorgaande stappen. Anderzijds kennen de zeldzaam voorkomende methodes een zeer specifiek doel: veldkartering, archeologische boringen en proefputten in functie van prehistorische artefactensites zijn in hoofdzaak gericht op dat soort sites, en die komen nu eenmaal minder frequent voor. De andere onderzoeksmethodes kennen een breder toepassingsgebied wat betreft het detecteren en waarderen van verschillende soorten sites in een variëteit aan landschappelijke contexten.

Bij het voorgaande hoort nog een kanttekening. Uitgesteld vooronderzoek is een veel voorkomende maatregel bij archeologienota's, maar zoals eerder al vermeld wachten veel van die uitgestelde vooronderzoeken nog op uitvoering. **De onderzoeksmethodes die bij deze uitgestelde vooronderzoeken (zullen) horen, komen nu dus nog niet voor in de cijfers.** Eens uitgevoerd is het mogelijk dat de frequentie van de benutte onderzoeksmethoden, en de voorgestelde maatregelen, nog wijzigt. Dit zal in een volgende evaluatie moeten blijken.

Tot slot gaan we nader in op de redenen om te kiezen voor uitgesteld vooronderzoek (evarch26). Volgens het Onroerenderfgoeddecreet kan deze optie indien het onmogelijk is om het vooronderzoek met ingreep in de bodem uit te voeren voorafgaand aan de vergunningsaanvraag (bv. omdat het terrein nog bebouwd is), of indien dit juridisch (bv. onteigening), economisch of maatschappelijk onwenselijk is. In praktijk komt uiteraard ook een combinatie van deze mogelijkheden voor. **58,2% van de aangehaalde redenen voor uitstel betreft de onmogelijkheid om het vooronderzoek al uit te voeren** (2016: 51,6%). Vaak gehoorde redenen zijn sloop- of kapvergunningen die de initiatiefnemer eerst moet verkrijgen, gewassen die de grondgebruiker nog moet oogsten, en terreinen die nog niet in eigendom of toegankelijk zijn. In 19,8% van de gevallen geven initiatiefnemers aan dat ze willen wachten met de uitvoering van het verdere vooronderzoek tot ze zekerheid hebben over het verkrijgen van de vergunning. Een bijna even grote groep, 18%, verwijst naar juridische onwenselijkheid (2016: 27,2%). De concrete redenen sluiten vaak aan bij de "onmogelijkheid": geen eigenaar zijn van het terrein of nog moeten wachten op bepaalde vergunningen. Een kleine minderheid, namelijk 4%, geeft maatschappelijke onwenselijkheid op, bijvoorbeeld verkeers hinder bij vooronderzoek in het kader van wegenaanleg (2016: 8%).

7.3.3 Archeologienota's: welke maatregelen?

In het vorige punt kwamen de voorgestelde maatregelen al kort aan bod. Dit werken we nu verder uit. Van de 3.353 bekrachtigde archeologienota's en nota's uit 2017 concludeerde 53,2% dat geen verdere maatregelen nodig zijn (evarch49). Deze vaststelling ligt in lijn met het voorgaande jaar, toch wat betreft de archeologienota's (bij gebrek aan nota's in 2016), toen 55% concludeerde dat geen verdere maatregelen nodig waren. Wanneer we de nota's afzonderlijk uitlichten verschuiven de verhoudingen: daar concludeert 77,7% dat geen verdere maatregelen nodig zijn. Met andere woorden: eens het uitgestelde vooronderzoek uitgevoerd, blijkt vaak dat er geen opgraving of behoud in situ moet gebeuren. Het hogere aandeel "verdere maatregelen"

bij de archeologienota's komt dus voor een groot deel op het conto van de maatregel "verder vooronderzoek" (evarch51). Die blijkt namelijk bijna 90% uit te maken van alle gevallen waarin verdere maatregelen nodig zijn volgens de archeologienota (1348 louter uitgesteld vooronderzoek en 14 uitgesteld vooronderzoek in combinatie met opgraving). Daar zal dus later nog moeten blijken in welke definitieve maatregel (opgraving, behoud in situ, geen maatregelen) het vooronderzoek resulteert. Zoals eerder aangehaald is het archeologische traject er een met uitsluiting: elke volgende stap in het vooronderzoek sluit weer een nieuwe reeks gevallen uit van verdere maatregelen. Bij de nota's is dat extra zichtbaar, aangezien er daar een "tussenstop" in het traject gebeurt via de archeologienota. Mochten er meer vooronderzoeken volledig voorafgaand aan de vergunningsaanvraag plaatsvinden, zou het aandeel "geen maatregelen" bij de archeologienota's zelf hoger liggen.

Daarom gaan we nader in op de "definitieve" maatregelen. Het gegeven dat nog uitgesteld vooronderzoek moet gebeuren, zegt immers niets over welke flankerende maatregelen de initiatiefnemer uiteindelijk moet voorzien. Voor deze analyse negeren we de maatregel "uitgesteld vooronderzoek" en gaan we na wat de verhouding is tussen "geen maatregelen nodig", "opgraving" en "behoud in situ" binnen de archeologienota's en nota's bekrachtigd in 2017 (basisgegevens zie bijlage 3, figuur 21 en 23). **88,9% van de trajecten van archeologisch vooronderzoek waarvan de definitieve maatregel gekend is, eindigt met de conclusie "geen verdere maatregelen nodig". 10,6% stroomt door naar een opgraving, en 0,45% gaat voor een actief behoud in situ.** Dat laatste is een erg laag percentage, en hangt deels samen met de aard van de ruimtelijke organisatie in Vlaanderen. Door factoren als de beperkte open ruimte, de bestemming die veelal strikt vastligt, het grote aandeel privaat grondbezit en het grote gewicht van private initiatiefnemers in ontwikkelingen is er immers niet veel marge om een behoud in situ te realiseren op grote schaal, al zeker niet in de fase van ruimtelijke planning en alternatievenafweging. Daarvoor is bijvoorbeeld grondruil, alternatieve inplanting en wijziging van bestemming nodig. Dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld Nederland waar deze factoren heel anders liggen en behoud in situ vaker tot de mogelijkheden behoort. Als we enkel de groep nota's beschouwen, dan valt op dat het aandeel opgravingen als maatregel daar hoger ligt (bijna 19%). **Het valt dus te verwachten dat in de toekomst, eens de achterblijvende uitgestelde vooronderzoeken uitgevoerd zijn, het aandeel opgraving als maatregel licht zal toenemen.**

De conclusie "**geen maatregelen**" volgt in 70,2% van de gevallen uit een **bureauonderzoek**, zonder meer. In 12,4% is dat een bureauonderzoek waar landschappelijk bodemonderzoek op volgde. In 12% baseerde deze conclusie zich op (bureauonderzoek en) proefsleuvenonderzoek, en in een bijkomende 3,2% op hetzelfde traject met landschappelijk bodemonderzoek toegevoegd. De klemtoon ligt dus hoofdzakelijk op bureauonderzoek, de eerste stap in het traject. Bij de maatregel "**opgraving**" ligt het aandeel louter bureauonderzoek lager op 49,5%, net als het aandeel bureauonderzoek plus landschappelijk bodemonderzoek (7,9%). Het gewicht van bureauonderzoek met **proefsleuven** ligt dan weer veel hoger op 28,5%, met een extra 8,9% wanneer landschappelijk bodemonderzoek dit traject aanvult. Hieruit volgt dat de maatregel "opgraven" meer uit proefsleuvenonderzoek voortkomt. Dat is logisch: voor een opgraving volstaat het immers niet om te weten dat er archeologisch erfgoed aan- of afwezig is, maar moet men ook de aard, bewaringstoestand, enz. daarvan kennen om een degelijke aanpak voor de opgraving op te stellen. De opgravingen die direct uit een bureauonderzoek volgen zijn enerzijds werfbegeleidingen en anderzijds kleinere opgravingen in gekend archeologisch gebied waar deze aspecten minder spelen. De totale aantallen behoud in situ zijn te laag om zinnige uitspraken te doen.

In bijlage 3 staat uitgelegd op basis van welke **argumenten** de erkende archeoloog besluit dat geen verdere maatregelen noodzakelijk zijn. Dat is in hoofdzaak de **beperkte impact** van de geplande werken op het bodemarchief en de **beperkte kenniswinst** bij verder onderzoek (bijlage 3, figuur 20).

Bij de definitieve maatregelen is het nuttig om te analyseren of er een effect is van de aard van de werken op de te ondernemen flankerende maatregelen. Deze analyse ging meer bepaald na in hoeveel procent van de gevallen, per type vergunningsplichtige handeling, de erkende archeoloog besloot dat geen verdere maatregelen nodig waren, dat een opgraving nodig was, of dat een behoud in situ kon gebeuren (analyse24). Dit onderzoek baseert zich op alle trajecten van vooronderzoek die in 2017 een definitief einde kenden, doordat de erkende archeoloog een finale maatregel kon voorstellen. Dit is dus inclusief trajecten die al in 2016 startten, maar pas in 2017 na uitgesteld vooronderzoek voltooid geraakten (2.006 stuks). Daaruit blijkt een lichte variatie tussen de verschillende types werken. **Lijninfrastructuur** kent vaker dan de andere types werken **“geen maatregelen”** (92%). Het aandeel **werfbegeleiding**²⁵ (5,5%) is er aanzienlijk groter dan dat van de reguliere opgraving (2,7%), wat anders is dan bij de meeste andere groepen. Behoud in situ komt niet voor. Bij de omgevingsaanleg valt vooral op dat werfbegeleiding (6,2%) hoger is dan reguliere opgraving (5,4%). Net als bij de lijninfrastructuur hangt dit fenomeen samen met de uitvoeringswijze van deze werken. De **woonverkavelingen** tonen dan weer een tegengestelde tendens: het aandeel “geen maatregelen” is er kleiner dan de andere groepen, met 85,8%. In ruil is het aandeel **opgravingen** er merkkelijk groter. Dit komt doordat verkavelingen vaak groter zijn en geen eerdere bebouwing kennen. De kans op het aantreffen van archeologisch erfgoed, het potentieel op kenniswinst bij onderzoek daarvan en de bewaringstoestand van het bodemarchief is bij deze projecten vaak groter en beter. Wurfbegeleiding is in deze context zelden tot nooit een geschikte maatregel. Nieuwbouw en uitbreiding of aanpassing van bestaande bebouwing liggen dicht bij mekaar. Het verschil zit hem vooral in de verhouding opgraving en werfbegeleiding: bij aanpassing of uitbreiding gebeurt er iets vaker een werfbegeleiding in plaats van een reguliere opgraving. Dit heeft onder meer te maken met het hogere voorkomen van sloopwerken bij dit type werken, waar een werfbegeleiding soms een efficiëntere maatregel kan zijn. Hoewel er een zekere relatie bestaat tussen de aard van de werken en de voorgestelde definitieve maatregelen, is deze niet sterk uitgesproken en zijn de verschillende types handelingen redelijk gelijkaardig. Het betreft dus een lichte variatie. De verhouding tussen de verschillende definitieve maatregelen zal in de toekomst nog veranderen, eens de uitgestelde vooronderzoeken gerealiseerd zijn en dus ook voor deze projecten de definitieve maatregel gekend is. Dit is een oefening die ten vroegste eind 2018 mogelijk is.

De confrontatie van de voorgestelde maatregelen met de oppervlakte van het onderzochte gebied toont geen significant verband (analyse17). Anders gezegd: **de verhouding tussen de verschillende maatregelen verandert slechts beperkt naarmate de onderzochte oppervlakte toeneemt of afneemt**. Het grootste verschil is het aandeel uitgesteld vooronderzoek. Dat ligt bij de kleinere oppervlakteklassen, in hoofdzaak beschermde sites en vastgestelde archeologische zones, merkbaar lager. Daardoor ligt ook het aandeel opgravingen hoger, vooral bij de kleinste klasse (0-300m²). Bij de klasse 300 tot 3.000m² verdeelt het lagere aandeel uitgesteld vooronderzoek zich meer over opgraven en “geen maatregelen”. De verklaring

²⁵ De werfbegeleiding is een vorm van opgraving. De Code van Goede Praktijk definieert deze activiteit als: “methode van archeologische opgraving waarbij de regie van de graafwerken bij de uitvoerder van de werken berust en het archeologisch onderzoek zich beperkt tot wat mogelijk is binnen het gegeven kader van deze werken”

voor dit fenomeen kwam eerder ook al aan bod: vastgestelde archeologische zones en beschermde sites zijn archeologisch beter gekend waardoor voldoende informatie voorhanden is om direct een goede aanpak voor de opgraving te bepalen. De kans op het aantreffen en moeten onderzoeken van een site is er uiteraard ook groter. Bij de klassen boven 3.000m² liggen de verhoudingen quasi gelijk. Eens de uitgestelde vooronderzoeken gerealiseerd zijn, kan het zijn dat de verhouding bij de grotere onderzoeksgebieden zich bijstelt in de richting van de kleinere gebieden.

De analyse van het statuut van de initiatiefnemer (publiek of privaat) versus de maatregelen voorgesteld in de archeologienota's toont dat **vooral private initiatiefnemers kiezen voor een uitgesteld vooronderzoek** (analyse5). Bij de publieke bouwheren concluderen de archeologienota's in bijna 70% van de gevallen dat geen maatregelen nodig zijn, in zowat 23% dat een uitgesteld vooronderzoek aangewezen is en in ongeveer 7% dat een opgraving moet plaatsvinden. Bij de private initiatiefnemers ligt die verhouding op respectievelijk bijna 49%, 47% en ruim 4%. **Doordat publieke bouwheren het vooronderzoek minder uitstellen, hebben zij bij het aanvragen van de vergunning meer zekerheid over de definitieve maatregelen.**

7.3.4 Archeologienota's: hoe lang duurt het?

Wanneer een initiatiefnemer een archeologienota bij zijn vergunningsaanvraag moet voegen, heeft dit invloed op de timing van zijn ontwerp- en vergunningstraject. In 2016 moest hij nog wachten op de bekrachtiging van de archeologienota vooraleer hij zijn vergunningsaanvraag kon indienen. Dat veranderde op 1 juni 2017: vanaf dan volstond een ter bekrachtiging ingediende archeologienota, zolang de initiatiefnemer de bekrachtigde versie maar bezorgde aan de vergunningverlener voorafgaand aan de verlening van de vergunning. De bedoeling van deze maatregel is om meer flexibiliteit te bieden aan de initiatiefnemer in zijn planning. Eerder kwam al het aantal pogingen aan bod dat de erkende archeoloog gemiddeld moet ondernemen om een bekrachtiging te bekomen (analyse16, zie hoofdstuk 6). Daar bleek dat de grote meerderheid al bij de eerste poging zonder problemen een bekrachtiging krijgt. Indien er toch een weigering plaatsvindt, dan raakt het grootste deel van deze archeologienota's bekrachtigd bij de tweede poging. **95% van de archeologienota's en nota's raakt zodoende bij de eerste indiening of na slechts één weigering bekrachtigd.** Het valt op dat de beroepsprocedure tegen de weigering van archeologienota's amper toepassing kent (evarch31). In 2017 stelde een erkende archeoloog in één geval beroep in tegen de weigering van de archeologienota. Tijdens de beroepsprocedure diende hij echter een aangepaste versie in van de geweigerde archeologienota, en het agentschap bekrachtigde deze. Daardoor kwam het beroep zonder voorwerp en adviseerde de VCOE²⁶ het af te sluiten, wat de minister dan ook deed. De reden is deels te zoeken in de proceduretermijn voor het beroep. Die bedraagt maximaal 60 kalenderdagen, terwijl de termijn voor de behandeling van een archeologienota 21 kalenderdagen is. Erkende archeologen opteren dus eerder om een aangepaste versie in te dienen dan om beroep aan te tekenen.

De erkende archeologen geven bij het indienen van de (archeologie)nota aan hoeveel werkdagen zij besteed hebben aan de opmaak ervan, in de vorm van onderzoek en rapportering (analyse1, evarch46). Werkdagen mag men daarbij niet verwarren met kalenderdagen of mensdagen. Zo is het perfect mogelijk dat de erkende archeoloog 3 werkdagen heeft gepresteerd, verspreid over twee weken. De werkdagen hoeven niet aaneen te sluiten, en komen dus niet noodzakelijk

²⁶ Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed

overeen met kalenderdagen. Het aantal werkdagen zegt ook niets over het aantal arbeidsuren dat gepresteerd is. Indien men alleen werkt aan een archeologienota gedurende 5 werkdagen of men werkt er met twee aan, dan is het aantal werkdagen gelijk, maar het aantal mensdagen dubbel zo groot. Bij de **bekrachtigde archeologienota's** als gehele groep ligt de mediaan op **6 werkdagen**. In de densiteitsgrafiek (analyse 1) is een duidelijke piek zichtbaar op 5 werkdagen, net als beperktere pieken op 10, 15 en 20 werkdagen. Dit laat vermoeden dat erkende archeologen de tijdsduur voor de opmaak van archeologienota's ten dele in weken tellen (5 werkdagen = 1 kalenderweek). In een deel van de gevallen is dit waarschijnlijk ook te wijten aan afronding door erkende archeologen bij het registreren in het archeologieportaal. Bij de **bekrachtigde nota's** ligt de mediaan op **7 werkdagen**, met opnieuw pieken op 5, 10, 15 en 20 werkdagen.

Deze patronen vertonen variaties naargelang de benutte onderzoeksmethoden (analyse 1). Archeologienota's gebaseerd op louter **bureauonderzoek** vertonen hetzelfde patroon als de globale groep archeologienota's. Dat is niet verbazend, aangezien die de grote meerderheid van de archeologienota's uitmaken en daarmee bepalend zijn voor het algemene beeld. De mediaan ligt op **5 werkdagen** (in 2016 was dit 6). Bekijken we de groep archeologienota's waar na het bureauonderzoek een **landschappelijk bodemonderzoek volgde**, dan verschuift de mediaan naar **7 werkdagen**. Bij de combinatie van **bureauonderzoek met proefsleuven** ligt de mediaan dan weer op **12 werkdagen** (2016: 14 werkdagen). Een eerste kleinere piek situeert zich al op 8 dagen, en latere pieken bevinden zich op 12, 15 en 20 werkdagen. Ook hier valt weer de tendens van werkweken op. De duur van de vooronderzoeken met proefsleuven is dus meer gespreid, en voegt 3 tot 15 werkdagen toe aan het bureauonderzoek (modaal gezien 7). De ruimere spreiding van de waarden komt doordat de duur van een proefsleuvenonderzoek in relatie staat tot de onderzochte oppervlakte en de hoeveelheid aangetroffen sporen en vondsten (hoe groter de oppervlakte of hoe meer sporen, hoe langer de duur). Die factoren spelen niet of veel minder mee bij bureauonderzoek. Wanneer tussen het bureauonderzoek en de proefsleuven ook nog landschappelijk bodemonderzoek nodig is, brengt dit geen grote impact op de werkduur met zich mee. De combinatie van deze onderzoeksmethoden komt in de praktijk niet vaak voor, zodat verregaande uitspraken nog niet mogelijk zijn. Bij de **nota's op basis van uitgesteld proefsleuvenonderzoek** (de grote bulk van de nota's) ligt de nadruk op **5 tot 7 werkdagen** (met weerom kleinere pieken op veelvoud van 5 werkdagen). In vergelijking met archeologienota's op basis van bureauonderzoek en proefsleuven is dit korter. Daar lag de bulk tussen 8 en 12 werkdagen. Ook dit is weer logisch: bij deze nota's vindt enkel nog het proefsleuvenonderzoek plaats, gezien het bureauonderzoek al in een voorgaande fase bij de archeologienota gebeurde.

Vanaf 2017 bestaat ook de archeologienota met beperkte samenstelling, waarvan eerder al sprake. Deze vorm van archeologienota heeft de bedoeling om sneller en goedkoper te zijn in gevallen waar het op basis van een beperkter bureauonderzoek evident is dat geen verdere maatregelen nodig zijn. Afgezet tegen de totale groep van archeologienota's blijkt alvast dat de archeologienota's met beperkte samenstelling een eerste piek bereiken op 1 à 2 werkdagen, en een tweede piek, gelijklopend met de rest van de archeologienota's op 5 werkdagen (analyse3). Dit fenomeen is nog iets duidelijker wanneer we enkel kijken naar archeologienota's louter op basis van bureauonderzoek. Het enige onderscheidende criterium is dan of de samenstelling al dan niet beperkt is. **De mediaan bedraagt dan 3 werkdagen voor een archeologienota met beperkte samenstelling, tegenover 5 werkdagen voor een gelijkaardige archeologienota met volledige samenstelling.** Daarbij hoort bovendien de kanttekening dat een aantal archeologienota's met volledige samenstelling onterecht onder de noemer "beperkte samenstelling" zijn ingediend, wat de gemiddelde tijdsduur nog licht omhoog trekt.

Ook het uitstellen van het vooronderzoek met ingreep in de bodem kan in theorie een effect hebben op de tijdsduur voor de opmaak van een archeologienota. Daarvoor maakten we een analyse van enerzijds de tijdsduur voor archeologienota's waar bureauonderzoek en proefsleuven voorafgaand aan de vergunningsaanvraag plaatsvonden, en anderzijds de tijdsduur van archeologienota's met bureauonderzoek plus de duur van de daaropvolgende nota's op basis van uitgesteld proefsleuvenonderzoek (analyse4). De gehanteerde methodes zijn in beide situaties dezelfde: het enige verschil is het al dan niet opsplitsen (uitstellen). De eerste groep telde in 2017 122 stuks, de tweede groep 146. Zowel wat betreft mediaan als gemiddelde is het verschil beperkt: **het uitstellen van het vooronderzoek met ingreep in de bodem betekent slechts 1 werkdag extra inspanning van de erkende archeoloog.** Tegenover deze beperkte extra tijdsinvestering bij het uitstellen van vooronderzoek staat een niet meetbaar effect van lagere zekerheid over de impact van archeologie op het bouwproces op het moment van vergunning.

Tot slot onderzochten we hoeveel tijd er verstrijkt tussen het indienen van een archeologienota met maatregel uitgesteld vooronderzoek, en het indienen van de nota die resulteert uit dat uitgestelde vooronderzoek (analyse18). Of anders gezegd: hoeveel tijd verstrijkt er zoal tussen een archeologienota en de daaruit volgende nota? Ook hier blijkt geen eenduidige lijn te bestaan. De spreiding varieert van 20 kalenderdagen (amper drie weken) tot 510 kalenderdagen (ruim 16 maanden). Die eerste vaststelling is bijzonder. Ook al komt het maar in een beperkt aantal gevallen voor, toch zijn er blijkbaar erkende archeologen die een nota indienen, vlak nadat de archeologienota is behandeld (gelet op de termijn van 21 dagen daarvoor). Men kan zich afvragen waar de meerwaarde van het uitstellen van het vooronderzoek in deze gevallen nog ligt. De grootste groep lijkt zich tussen de drie en tien maanden te bevinden. Maar van een duidelijke tendens is niet echt sprake.

7.4 EFFECTEN VAN OPGRAVINGEN OP VERGUNNINGENTRAJECT EN BOUWPROCES

In 204 van de 3.353 in 2017 bekrachtigde archeologienota's en nota's stelde de erkende archeoloog een opgraving voor als maatregel (evarch49). Dat is 6,1%. Het gros van de opgravingen komt voor als maatregel in archeologienota's (161 stuks), een veel kleiner aandeel door middel van nota's (43 stuks). Dit is niet vreemd, gelet op het kleinere aantal van deze documenten. Bij de archeologienota's komt de opgraving in 21 gevallen bovendien in combinatie voor met een andere maatregel, bijvoorbeeld behoud in situ of verder vooronderzoek op een deel van het terrein. Dit betekent automatisch dat **6,1% van de vergunningstrajecten waarvoor erkende archeologen definitieve maatregelen konden bepalen met een opgraving te maken krijgt**²⁷. In 2016 besloot maar 2,9% van de bekrachtigde archeologienota's tot een opgraving. De stijging ten opzichte van dat jaar is onder meer het gevolg van de uitvoering van uitgestelde vooronderzoeken die in 2016 als maatregel opgenomen waren en nu uitmondten in de definitieve maatregel opgraving (al dan niet gecombineerd met andere maatregelen). Bovendien ging 2016 slechts over een half jaar en kende de uitvoering van het archeologische traject nog een gewenningsperiode.

²⁷ Een deel van deze trajecten is al opgestart in 2016 (archeologienota met maatregel uitgesteld vooronderzoek en vergunningsaanvraag in 2016, uitvoering verder vooronderzoek en maatregel opgraving in 2017, na vergunning). Daarnaast zijn er een aantal situaties waarbij de archeologienota in 2017 een uitgesteld vooronderzoek voorziet, waar na uitvoering daarvan in 2018 nog een deel opgravingen zullen volgen. Het is niet mogelijk om het aantal voorgestelde opgravingen één op één te koppelen aan vergunningsaanvragen ingediend in 2017.

Naast de intentie om op te graven indien de vergunde werken uitvoering krijgen (de maatregel “opgraven” in een bekrachtigde archeologienota of nota) is ook geweten hoeveel opgravingen er in 2017 effectief van start gingen. De erkend archeoloog meldt namelijk de start van het veldwerk aan Onroerend Erfgoed. In 2017 ontving het agentschap 89 meldingen van aanvang voor opgravingen (evarch44). 51 daarvan volgen uit een archeologienota of nota (bekrachtigd in 2016 of 2017), 10 verlopen volgens de procedure van de opgraving met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen en 28 zijn opgravingen na toevalsvondsten door Onroerend Erfgoed. Dit impliceert dat **bij 51 bouwwerven in 2017 het veldwerk van een opgraving volgens het archeologische traject bij vergunningsplichtige ingrepen startte**. Gelet op het aantal archeologienota’ en nota’s met de voorgestelde maatregel opgraving zal dit aantal in de toekomst toenemen²⁸. Dit is het gevolg van het gefaseerde verloop van het archeologische traject en de inbedding in het vergunningenproces. Het vooronderzoek en de voorgestelde maatregel komen veelal voor de vergunningsaanvraag, waardoor de opgraving pas volgt nadat de vergunning verleend is, een uitvoerder aangesteld, enz. Dit zorgt voor een zekere tijd tussen het voorstellen van de maatregel en het uitvoeren ervan. Dit blijkt ook uit de eerder vermelde opgravingen die verlopen volgens de vroegere regelgeving: ook al nam het Archeologiedecreet medio 2016 een einde, toch startten er in 2017 nog 114 opgravingen die verlopen volgens die regelgeving.

Om de effecten van opgravingen op het bouwproces te meten, zoals tijdsduur (evarch47, evarch48) en oppervlakte (evarch33, evarch34), is het **nog te vroeg**. Er zijn namelijk onvoldoende opgravingen afgerond om al over robuuste gegevens te kunnen beschikken. Onroerend Erfgoed ontving momenteel maar 25 archeologierapporten die resulteren uit opgravingen bij vergunningsplichtige ingrepen (evarch32). Het merendeel daarvan gaat over werfbegeleidingen of kleinschalige onderzoeken, en die zijn niet representatief. Bij de eindverslagen, die de belangrijkste informatie over een opgraving bevatten, gaat het zelfs maar om 1 exemplaar (evarch35, evarch36). Het valt te verwachten dat in de loop van 2018 archeologierapporten beschikbaar zullen zijn voor een grotere groep opgravingen wat al een aantal uitspraken mogelijk zal maken. Voor de eindverslagen is het mogelijks nog wachten tot 2019, gezien de erkende archeoloog beschikt over een termijn van maximaal 2 jaar voor het opstellen en indienen daarvan.

7.5 ARCHEOLOGIETRAJECT EN RUIMTELIJK PROCES: DE FLOW

De grootste impact van het archeologietraject op het bouwproces ligt bij de opgravingen. Die nemen immers het meeste tijd in beslag, kosten meer geld en zorgen voor een tijdsverloop tussen de afgifte van de vergunning en de start van de realisatie. Vooraleer het zo ver komt, vindt er een heel traject plaats. Hieronder vatten we dit archeologisch traject samen in het perspectief van de ruimtelijke ontwikkeling.

Van **alle bouwvergunningen** in Vlaanderen in 2017 (34.452 stuks) kregen er 3.124 of **9,1% te maken met een archeologisch traject**. Van deze trajecten eindigden er 40,3% (1.258 stuks) direct na het bureauonderzoek in de conclusie dat geen verdere maatregelen nodig waren. Na andere vormen van vooronderzoek, uitgevoerd voor de vergunningsaanvraag, stijgt dat tot 1.606

²⁸ Niet elke archeologienota met de maatregel opgraving hoeft effectief uit te monden in een opgraving. Indien de initiatiefnemer nooit een vergunning aanvraagt (omdat hij in planningsfase afziet van het project), de vergunningsaanvraag op een weigering stuit, of de initiatiefnemer na vergunning het project alsnog afblaast, dan zal de voorgestelde opgraving niet gebeuren. De maatregelen in een archeologienota gaan immers uit van het verlenen én realiseren van de vergunning.

projecten. **51,4% van de vergunningen die een archeologisch traject moeten doorlopen weet op het moment van vergunningsaanvraag al dat er geen verdere maatregelen met betrekking tot archeologie nodig zijn.** 43,6% van de vergunningstrajecten kiest voor een uitgesteld vooronderzoek (1.362 stuks).

Van 161 gevallen (**5,1% van de 3.124 trajecten, ofwel 0,47% van alle bouwvergunningen**) is al **geweten dat een opgraving moet plaatsvinden.** Daarnaast zal nog een **bijkomend aantal opgravingen volgen uit de uitgestelde vooronderzoeken.** Om dat aantal te kennen, is het wachten tot deze vooronderzoeken zijn uitgevoerd. Dit zal blijken uit de volgende evaluatie. De opgravingen zelf zullen voornamelijk in 2018 starten. Op de finale resultaten is het dan nog tot twee jaar wachten, gelet op de tijd die de erkende archeoloog heeft voor het indienen van het eindverslag.

Slechts in een **zeer beperkt aantal trajecten** bleek in 2017 een mogelijkheid tot **behoud in situ** te bestaan.

8 FINANCIËLE EFFECTEN

8.1 INLEIDING

Dit hoofdstuk gaat dieper in op de financiële effecten van het archeologische proces. Deze effecten hebben betrekking op initiatiefnemers, maar evenzeer op de overheid. De centrale vraag is: wat kost archeologie? Niet alleen de totale kostprijs komt aan bod, maar ook deelaspecten zoals het effect van het uitstellen van vooronderzoek, de relatie tussen gehanteerde onderzoeksmethodes en kostprijs, het effect van de beperkte samenstelling op de factuur voor een archeologienota, de kostprijs van onderzoek na toevalsvondsten, enz. De focus ligt vooral op het archeologisch vooronderzoek, aangezien er voorlopig nog onvoldoende opgravingen zijn uitgevoerd om al over voldoende robuuste gegevens te beschikken met betrekking tot de kostprijs daarvan.

8.2 FINANCIËLE EFFECTEN VAN TOEVALSVONDSTEN

Het onderzoek na een toevalsvondst gebeurt door Onroerend Erfgoed. Naast inzet van eigen personeel en middelen besteedt het agentschap via raamcontracten ook een aantal taken uit aan de archeologische markt. Vooral bij meer grootschalige opgravingen huurt Onroerend Erfgoed langs die weg archeologen en logistieke ondersteuning in om de eigen archeologen bij te staan. In 2017 bedroeg de **totale kostprijs voor het onderzoek na toevalsvondsten 228.154 euro** (evarch55). Dat betekent een **toename met 48.504 euro** ten opzichte van het voorgaande jaar (+27%). Die komt deels op het conto van de hogere uitbestedingen (+38.504 euro) en deels door toegenomen eigen personeelsinzet (+32.949 euro). De eigen werkingsmiddelen daalden met 22.950 euro ten opzichte van 2016, toen een aantal eenmalige investeringen in materiaal gebeurden. Hoewel het aantal onderzoeken en de duur daarvan stabiel bleef, steeg de kost ervan door een **grotere inzet van menskracht.**

Als een bouwwerf langer dan 30 dagen stilligt door de opgraving na een toevalsvondst, kunnen de betrokkenen aanspraak maken op een schadevergoeding. Het gaat hier in de eerste plaats om de aannemer en de bouwheer. Aangezien alle onderzoeken in 2017 minder dan 30 dagen duurden, had niemand recht op deze vergoeding. De kostprijs ervoor bedraagt dan ook nul euro, net als in 2016 (evarch56).

8.3 PREMIE VOOR BUITENSPORIGE OPGRAVINGSKOSTEN

Bepaalde initiatiefnemers kunnen aanspraak maken op een premie voor buitensporige opgravingskosten. Dat is het geval voor particulieren, kleinschalige ondernemingen en kleinschalige verenigingen. Bepaalde werken zijn uitgesloten: verkavelingen, projecten bestemd voor verkoop, projecten van professionele ontwikkelaars, enz. De premie kent een forfaitaire berekening, en een vast basisbedrag is steeds voor rekening van de initiatiefnemer bij wijze van franchise. Het vroegst mogelijke moment om de premie aan te vragen is bij het indienen van het archeologierapport, maximaal twee maanden na het einde van het veldwerk. Mede door het beperkte aantal opgravingen in 2017 kwam **geen enkel project in aanmerking** voor deze premie, of vroeg geen enkele initiatiefnemer ze aan (evarch53). **De kostprijs bedroeg dan ook nul euro** (evarch54). Gezien de verwachte stijging aan opgravingen in 2018 valt aan te nemen dat in dat jaar ook de eerste premies voor buitensporige opgravingskosten zullen verschijnen.

8.4 SOLIDARITEITSFONDSEN

Naast de premie voor buitensporige opgravingskosten voorziet de Onroerenderfgoedregelgeving ook in de mogelijkheid om archeologische solidariteitsfondsen op te richten, te erkennen en te subsidiëren. Een dergelijk fonds vraagt een bijdrage van zijn leden, bijvoorbeeld in verhouding tot het aantal gerealiseerde projecten, ook voor projecten waar geen archeologische opgraving noodzakelijk bleek. Met die middelen keert het fonds een vergoeding uit aan leden die te maken krijgen met een opgraving. De concrete modaliteiten voor lidmaatschap, inning en uitkering zijn onderwerp van een overeenkomst tussen het fonds en de minister. Die kan een subsidiëring geven voor de werking van het erkende fonds. Ook in 2017 zag **geen enkel archeologisch solidariteitsfonds het levenslicht** (evarch57), waardoor de teller op nul blijft staan. Er was dan ook **geen sprake van subsidies** (evarch58).

8.5 ARCHEOLOGIENOTA'S EN NOTA'S

Met betrekking tot de kost voor het archeologisch vooronderzoek, in de praktijk de archeologienota's en nota's, gaan de analyses zowel over het totaalbeeld als de relatie tussen kostprijs en diverse factoren. De analyses in dit luik zijn gebaseerd op de kostengegevens zoals de erkende archeologen die ingeven in het archeologieportaal bij indiening van de archeologienota of nota. De bedragen zijn in principe exclusief BTW en betreffen enkel de kosten die direct verbonden zijn aan het archeologisch onderzoek. Indien de erkende archeologen foutieve gegevens invoeren, kan dit een vertekening van de resultaten geven. Om dit effect te beperken houden de analyses geen rekening met sterk afwijkende waarden (bv. archeologienota's waarvoor een kostprijs van 1 euro is ingegeven). Ook is geverifieerd of de kosten voor de nota's die erkende archeologen invoeren na uitgesteld vooronderzoek effectief enkel betrekking hebben op het uitgestelde vooronderzoek en niet opnieuw de kost van de voorafgaande archeologienota in rekening brengen. Dat bleek over het algemeen niet het geval te zijn.

De totale kostprijs voor de opmaak van de 3.124 bekrachtigde **archeologienota's** bedroeg **10.082.213 euro** (evarch52). Voor de 229 bekrachtigde **nota's** na uitgesteld vooronderzoek was dat **1.529.634 euro**.

Wat betreft archeologienota's ligt de totale kost **verhoudingsgewijs iets lager dan het voorgaande jaar**. Het rapport over 2016 geeft voor 974 archeologienota's (voor een aantal was geen kostprijs beschikbaar) een totale kostprijs van 3.220.247 euro. Zetten we die kostprijs af tegen de prijs voor de 3.124 archeologienota's van 2017, dan komt dit overeen met een **verhoudingsgewijze daling van ruim 2,4%**. Het merendeel van de **archeologienota's** situeert zich wat betreft kostprijs tussen 1.500 en 3.750 euro (analyse8). De gemiddelde kostprijs is 3.230 euro per stuk, de mediaan ligt op **3.000 euro**. Een beperkt aantal dure archeologienota's trekt het gemiddelde wat omhoog. Vorig jaar was de mediaan 2.500 euro. De totale kost is dus verhoudingsgewijs iets lager, terwijl de mediaanprijs licht steeg. Een hogere mediaan zou ook een hogere totaalsom doen verwachten, wat niet het geval is. Dat suggereert dat de archeologienota's onderaan de vork goedkoper geworden zijn, en het aantal bovenaan de vork toegenomen is. Hier spelen waarschijnlijk twee effecten mee die later nog aan bod komen. Enerzijds is er de archeologienota met beperkte samenstelling die vorig jaar nog niet bestond en die merkbaar goedkoper is dan een "gewone" archeologienota. Anderzijds vonden in 2017 verhoudingsgewijs meer proefsleuvenonderzoeken en landschappelijke bodemonderzoeken plaats dan het voorgaande jaar en dit type onderzoek is dan weer duurder. Daarnaast was 2016 een opstartjaar wat bij vele erkende archeologen problemen opleverde bij de prijszetting van hun diensten. Men kan er van uitgaan dat de ervaring uit 2016 geleid heeft tot een meer coherente en realistische prijsbepaling. Bij de archeologienota's valt in een aantal van de analyses een concentratie op bij de **ronde prijzen** van 2.000, 2.250, 2.500 en 3.000 euro. Ofwel hanteren bepaalde erkende archeologen vaste afgeronde bedragen bij hun prijszetting voor archeologienota's, ofwel rondt een aantal erkende archeologen standaard de prijzen af naar het dichtstbijzijnde veelvoud van 250 bij invoer in het archeologieportaal.

Bij de **nota's** is de variatie groter, en ligt de nadruk op een vork van 2.750 tot 6.000 euro. Gemiddeld kostten ze 6.680 euro, met een mediaanwaarde van **5.000 euro**. Hier speelt dus een veel sterker effect van een klein aantal uitzonderlijk dure exemplaren dat de gemiddelde prijs naar boven toe vertekent. Een vergelijking met 2016 is niet mogelijk, bij gebrek aan nota's in dat jaar.

Het prijsverschil tussen archeologienota's en nota's volgt uit een verschil in de gehanteerde onderzoeksmethodes, die verder nog in detail aan bod komen. Archeologienota's zijn voor een groot deel enkel op bureauonderzoek gebaseerd, waardoor de kostprijs van dit type onderzoek dominant is. Bij nota's kennen andere onderzoeksmethodes, zoals proefsleuven, een veel groter aandeel. Die zijn duurder en zorgen dat de prijs dus meer gespreid is.

Er blijkt **geen lineair verband** te bestaan tussen de **prijs** van een archeologienota en het **aantal werkdagen** dat de erkende archeoloog besteedt aan de opmaak ervan (analyse9). Er bestaat een vaak grote variatie in kostprijs voor hetzelfde aantal werkdagen. Het rapport over het jaar 2016 bevat gelijkaardige vaststellingen.

Er bestaat wel een duidelijke relatie tussen de kostprijs van een archeologienota en de onderzoeksmethodes die nodig waren voor de opmaak ervan (analyse11). Wanneer enkel **bureauonderzoek** volstond om tot een archeologienota te komen, dan ligt de spreiding in kostprijs in hoofdzaak tussen 1.000 en 3.500 euro. De mediaan bedraagt **2.500 euro**, net als vorig jaar. De mediaan gaat hier wel voorbij aan de groep archeologienota's met beperkte samenstelling, die een andere prijs kennen (zie verder). De grootste pieken bevinden zich op 2.000 euro en tussen de 2.500 en 3.000 euro. Opmerkelijk genoeg komt de prijsklasse van 2.250 euro relatief gezien veel minder voor.

Komt er bovenop het **bureauonderzoek** ook nog **landschappelijk bodemonderzoek**, dan verschuift de prijsvork licht en spreidt ze zich wat meer uit. Dit bevestigt de vaststellingen hierover van 2016. Het gros bevindt zich tussen 2.000 euro en 4.000 euro. De mediaan bedraagt er **3.000 euro**. Het landschappelijk bodemonderzoek zorgt daarmee voor een beperkte toename van de kostprijs.

Volgt er na het **bureauonderzoek** een **proefsleuvenonderzoek**, dan verschuift de prijsvork nog verder. Door het kleinere absolute aantal zijn concentraties minder uitgesproken, maar globaal ligt de nadruk op prijzen tussen 4.500 en 9.000 euro. De mediaan is **6.750 euro**. Dit is iets hoger dan in 2016 (5.500 euro). Deze lichte toename van de modale prijs voor proefsleuvenonderzoek bevestigt de eerdere verklaring voor de gestegen modale prijs van archeologienota's in 2017, ondanks de zo goed als constante totaalcost voor alle archeologienota's samen.

De andere combinaties van onderzoeksmethodes komen onvoldoende frequent voor om er uitspraken over te doen. Het valt op dat de prijsverschuivingen naargelang de onderzoeksmethode overeenkomen met de verschuivingen die eerder bleken in tijdsduur per onderzoeksmethode (zie hoofdstuk 7).

Een ander duidelijk effect is het gegeven of een archeologienota al dan niet een beperkte samenstelling kent. Kijken we naar de duur van archeologienota's waar enkel bureauonderzoek voor nodig was, dan blijkt een duidelijk verschil tussen de archeologienota's met beperkte samenstelling en die met een volledige samenstelling (analyse10). De volledige samenstelling kent een mediaanprijs van 2.700 euro, terwijl die met beperkte samenstelling modaal 1.750 euro kosten. **De beperkte samenstelling betekent dus globaal gezien een minprijs van bijna 1.000 euro**. Ook hier bestaat er weer een parallel met de tijdsduur (zie hoofdstuk 7). Een archeologienota met beperkte samenstelling is dus, in de gevallen waar ze mogelijk is, aanzienlijk goedkoper dan een archeologienota met volledige samenstelling.

Uit de relatie tussen de aard van de projecten die de initiatiefnemer plant en de kostprijs van het vooronderzoek blijken geen duidelijke tendensen (analyse12). **Archeologienota's zijn niet significant duurder of goedkoper bij bepaalde types werken**. Enkel bij lijninfrastructuur en omgevingsaanleg is er een licht groter aandeel aan de onderkant van de prijsvork, al is de verschuiving klein. Dit is het gevolg van het iets grotere aandeel aan archeologienota's met beperkte samenstelling bij deze types projecten (zie hoofdstuk 7). Bij de nota's zijn de aantallen per type project nog te klein om al uitspraken te kunnen doen.

Ook het statuut van de initiatiefnemer heeft weinig effect. **Private en publieke bouwheren betalen evenveel voor een archeologienota** (analyse13). Bij de publieke initiatiefnemers zijn er iets meer archeologienota's die tussen 1.000 en 1.800 euro kosten. Ook daar bestaat weer een verband met de beperkte samenstelling: de opdrachtgever van lijninfrastructuur en omgevingsaanleg is vaker publiek dan privaat, en dit soort archeologienota's komt vaker voor bij deze werken. De relatie ligt dus opnieuw in het type onderzoek en niet zozeer in het statuut van de bouwheer. De private bouwheren kennen dan weer een iets sterkere vertegenwoordiging in de archeologienota's tussen 2.500 en 3.000 euro. Een directe oorzaak valt niet aan te wijzen, maar ook hier is een effect van gehanteerde onderzoeksmethodes plausibel.

Tot slot blijkt er evenmin een verband te bestaan tussen de omvang van het projectgebied en de kostprijs van het vooronderzoek (analyse14). **De oppervlakte van het onderzochte gebied varieert soms sterk voor eenzelfde prijs**. Dit gebrek aan verband was ook vast te stellen bij de tijdsduur van de archeologienota's. Mogelijk speelt het grote gewicht van bureauonderzoek

hier een rol, maar de aantallen van de andere methodes zijn voorlopig te klein om dit verder te analyseren. Deze vaststelling sluit aan bij de conclusies in ditzelfde verband over het voorgaande jaar.

Tot slot onderzochten we het effect van het uitstellen van vooronderzoek met ingreep in de bodem op de kostprijs. Daarvoor vertrokken we, net zoals de gelijkaardige analyse over tijdsduur in hoofdstuk 7, van een groep vooronderzoeken die bestonden uit de combinatie bureauonderzoek en proefsleuvenonderzoek (analyse15). In de ene helft van de gevallen gebeurden die aaneensluitend (enkel archeologienota), in de andere helft opgesplitst (archeologienota en nota na uitgesteld vooronderzoek). De mediaan en het gemiddelde stijgen van 7.000 euro voor een volledig voorafgaand traject naar 8.000 euro bij uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem. Deze toename is consistent over de hele breedte: ook het eerste en derde kwartiel stijgen met ongeveer 1.000 euro. **Het uitstellen van het vooronderzoek met ingreep in de bodem heeft dus een licht kostenopdrijvend effect (ca. +15%).**

8.6 TOTALE FINANCIËLE EFFECTEN

Zoals vermeld bedroeg de kost voor **archeologisch vooronderzoek** en de opmaak van bekrachtigde archeologienota's en nota's in 2017 in totaal **11.611.847 euro** (evarch52). Van die 11,6 miljoen euro kwam ongeveer 10,1 miljoen euro op het conto van archeologienota's en ging 1,5 miljoen euro naar nota's. Deze kosten komen in navolging van het Verdrag van Valletta ten laste van de initiatiefnemers van de betrokken projecten. Bij gebrek aan cijfers is het niet mogelijk deze kost af te zetten tegen de totale realisatiekost van ontwikkelingsprojecten in Vlaanderen. Op dit moment is het **nog niet mogelijk ook de kostprijs van de opgravingen mee te geven**, gezien deze nauwelijks uitvoering kenden en de rapportering over de kostprijs ook pas kan bij het indienen van het eindverslag. De kost van een opgraving omvat immers ook de verwerking na het veldwerk en de rapportering, dus inclusief het eindverslag. Daar heeft Onroerend Erfgoed er nog maar één van ontvangen in 2017. Naast de kost voor het vooronderzoek besteedde Onroerend Erfgoed 228.154 euro aan het onderzoek na toevalsvondsten. Dat brengt de **totale gekende kost voor archeologie in 2017 op 11.840.001 euro (11,84 miljoen).**

9 EFFECTEN OP KENNISWINST

9.1 INLEIDING

Dit hoofdstuk beschrijft de effecten op kenniswinst. Het biedt een aantal kaderende gegevens en inzichten en verwerkt bondig de conclusies van bijlage 3. Die gaat dieper in op de resultaten van de archeologische onderzoeken uitgevoerd binnen het kader van het Onroerenderfgoeddecreet en maakt ook de vergelijking met de cijfers voor 2016. We verwijzen voor een volledig overzicht van de resultaten van het archeologisch onderzoek en de kenniswinst dan ook in de eerste plaats naar deze bijlage.

De resultaten van het uitgevoerde onderzoek zijn gebaseerd op de documenten die erkende archeologen oplaadden in het archeologieportaal tussen 1 januari en 31 december 2017²⁹. Dit

²⁹ <https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie>.

digitaal platform staat ter beschikking van erkende archeologen voor het indienen van meldingen van vooronderzoek met ingreep in de bodem, meldingen van aanvang van vooronderzoek met ingreep in de bodem als van opgravingen, archeologienota's en nota's, archeologierapporten en eindverslagen. Ook het aanvragen van toelatingen voor onderzoeken met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen verloopt via dit portaal. Erkende metaaldetectoristen melden er de metaaldetectievondsten.

De uitgevoerde onderzoeken leveren input voor een aantal beheersinstrumenten die deel uitmaken van de onroerenderfgoedregelgeving, zoals de inventaris van archeologische zones en de GGA-kaart.

Zoals eerder aangegeven in de vorige hoofdstukken blijkt ook in dit hoofdstuk dat het nu nog te vroeg is om verregaande conclusies te trekken. De effecten op kenniswinst kunnen pas ten volle geëvalueerd worden na het volledig doorlopen van het ganse archeologietraject, gaande van de melding van het vooronderzoek met ingreep in de bodem en de indiening van de archeologienota tot en met de indiening van het eindverslag. Dat gebeurt ten laatste 2 jaar na het beëindigen van de eventuele opgraving. Voor de opgravingen voltooid in 2016, voor zover die zouden bestaan, betekent dit dat we pas ten vroegste in 2018 beschikken over alle opgravingsresultaten. Voor de opgravingen afgerond in 2017 is dat ten vroegste in 2019.

9.2 AANVULLING CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS

Het agentschap onderzoekt de documenten die de erkende archeologen indienen (archeologienota's, nota's, archeologierapporten en eindverslagen) ook in functie van aanvulling van de centraal archeologische inventaris (CAI), de inventaris van archeologische zones (AZ) en de kaart met gebieden waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt (GGA).

De wetenschappelijke inventaris van gekende archeologische vindplaatsen (de Centrale Archeologische Inventaris, kortweg CAI) bundelt beschikbare informatie over archeologische vondstlocaties. De databank vormt mee de basis voor het beheer van het archeologisch erfgoed in Vlaanderen. Erkende archeologen raadplegen deze kaart bij hun bureauonderzoek in functie van de beschrijving van de archeologische verwachting van het gebied. Hoe gedetailleerder deze kaart en hoe accurater de interpretatie van de aanwezige informatie, hoe correcter deze inschatting kan gemaakt worden.

In totaal leverden in 2017 **401 archeologienota's en nota's** (12 % van de documenten) nuttige informatie voor de **uitbouw van de Centrale Archeologische Inventaris (CAI)**. Vooronderzoek met ingreep in de bodem en opgravingen brachten het vaakst relevante gegevens op voor aanvulling van de CAI (zie ook bijlage 3, hoofdstuk 6).

De erkende metaaldetectoristen geven conform de Code van Goede Praktijk toestemming aan het agentschap om de informatie uit het meldingsformulier op te nemen in de CAI. Zij deden in 2017 in totaal 1.387 meldingen bij het agentschap Onroerend Erfgoed. Dit aantal ligt een heel pak hoger dan de 511 meldingen voor de periode april-december 2016.

In 2017 werden 76 toevalsvondsten gemeld. Drie kwart daarvan bevonden zich buiten een beschermde archeologische site of een archeologische zone uit de vastgestelde inventaris. Slechts 28 (36,8%) van de bij het agentschap gemelde toevalsvondsten waren archeologisch relevant en leidden tot een terreinonderzoek (zie ook hoofdstuk 5).

9.3 AANVULLING VASTGESTELDE ARCHEOLOGISCHE ZONES

In 2017 vond slechts één vaststelling van de inventaris van archeologische zones plaats. In praktijk ging het om een aanpassing van de afbakening van een bestaande archeologische zone, met name de historische stadskern van Herentals. Het **aantal vastgestelde archeologische zones bleef daarmee gelijk**, met 58 zones (evarch61).

9.4 AANVULLING KAART MET GEBIEDEN WAAR GEEN ARCHEOLOGISCH ERFGOED TE VERWACHTEN VALT

Het aanduiden van de gebieden waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt (GGA-gebieden) gebeurt op basis van twee hoofdcriteria: 1) het gebied is reeds archeologisch onderzocht en op basis van die kennis is er geen betekenisvol archeologisch erfgoed aanwezig of nog aanwezig (want opgegraven), en 2) het gebied is reeds in die mate verstoord dat er, in combinatie met gegevens over de potentiële dikte van het bodemarchief, geen archeologisch erfgoed (meer) te verwachten valt. Deze informatie wordt onder meer uit archeologienota's en nota's gehaald. Opname op de GGA-kaart houdt in dat voor deze gebieden bij toekomstige ingrepen in de bodem geen archeologienota meer vereist is. **810 documenten (24%)**, die in 2017 zijn opgeladen in het archeologieportaal, **droegen bij aan de uitbouw van de GGA-kaart** (zie ook bijlage 3, hoofdstuk 6).

Samen met de terreinen waar in het verleden al onderzoek plaatsvond (in toepassing van het Archeologiedecreet) of waarvoor lokale archeologische diensten informatie aanleverden betekent dit een toename van 620 gebieden, goed voor een oppervlakte van 3.614 hectare. Dit brengt de oppervlakte van de in totaal 4.256 gebieden op 27.669 hectare, wat staat voor 2,05% van het Vlaamse territorium (indicator evarch23).

9.5 OPPERVLAKTE ONDERZOCHE GEBIEDEN

Bekrachtigde archeologienota's en nota's samen hadden betrekking op 9.689 hectare (evarch21). 444 ha daarvan vormde het onderwerp van een nota, en is daarmee een herneming van oppervlaktes die al deel uitmaakten van een eerdere archeologienota. In totaal was dus 9.245 ha "nieuw" terrein voorwerp van vooronderzoek in 2017. 8,9 hectare daarvan lag in **beschermde archeologische sites (0,1%)** en 144 ha in een **vastgestelde archeologische zone (1,6%)**. Figuur 24 van bijlage 3 "kenniswinst en resultaten" geeft een zicht op de geografische spreiding van de bekrachtigde archeologienota's en nota's.

Op basis van de telling van de oppervlaktes vermeld in de in 2017 ingediende archeologierapporten werd berekend dat in totaal **10,17 ha opgegraven** werd. 94% daarvan gebeurde in het kader van vergunningsplichtige ingrepen in de bodem. Ongeveer 5% van de opgegraven oppervlakte komt op het conto van onderzoek door het agentschap Onroerend Erfgoed in het kader van de toevalsvondstenregeling. Archeologische opgravingen met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen beslaan 1% van de opgegraven oppervlakte.

9.6 RESULTATEN VAN DE OPGRAVINGEN

Onroerend Erfgoed ontving in 2017 maar **25 archeologierapporten** die resulteren uit opgravingen bij vergunningsplichtige ingrepen (evarch32). Het merendeel daarvan gaat over

//

werfbegeleidingen of kleinschalige onderzoeken die **niet representatief** zijn voor het geheel van de archeologische opgravingen (hoofdstuk 7). Het valt te verwachten dat in de loop van 2018 meer archeologierapporten beschikbaar zullen zijn voor een meer diverse groep opgravingen. Momenteel zijn nog geen uitspraken mogelijk op basis van de beschikbare rapporten.

Het agentschap ontving in 2017 ook maar **10 eindverslagen**. Slechts 1 exemplaar bevat het verslag van een opgraving in het kader van vergunningsplichtige werken (evarch35). Voor de eindverslagen is het mogelijks nog wachten tot 2019, gezien de erkende archeoloog beschikt over een termijn van maximaal 2 jaar voor het opstellen en indienen daarvan.

Voor de inhoudelijke resultaten van de opgravingen verwijzen we naar bijlage 3, hoofdstuk 7.

10 CONCLUSIES, ENGAGEMENTEN EN AANBEVELINGEN

10.1 SAMENVATTENDE CONCLUSIE

De **evaluatie over het werkjaar 2017** is de eerste evaluatie die over een **heel jaar** handelt. Dat laat toe om tendensen die in 2016 uit een half werkjaar bleken verder te monitoren. De evaluatie baseert zich op **indicatoren**, aangevuld met meer diepgaande **analyses** over bepaalde aspecten. De focus ligt op **effecten**: op actoren, op het vergunnings- en bouwtraject, op het financiële plaatje en op de onderzoeksresultaten. De belangrijkste informatiebronnen zijn het Archeologieportaal en de screening van archeologienota's en nota's die het agentschap maakte in functie van de onderzoeksresultaten en kenniswinst.

Veel tendensen uit 2016 blijken zich voort te zetten. Het volume, de kostprijs, de gehanteerde onderzoeksmethoden en de maatregelen die daaruit voortvloeien liggen verhoudingsgewijs in dezelfde lijn. Vooral op het vlak van de nota's, die het resultaat vormen van uitgesteld vooronderzoek, bleken een aantal nieuwe vaststellingen. Dit is logisch: in 2016 kwamen er amper van dergelijke documenten voor.

Een aantal fenomenen zijn het gevolg van **wijzigingen aan de regelgeving** die in 2017 in werking traden. Het gaat onder meer om de mogelijkheid om een niet bekrachtigde archeologienota bij de vergunningsaanvraag te voegen, de nieuwe bevoegdheid van erkende onroerendergoedgemeenten om (archeologie)nota's te behandelen, bijkomende vrijstellingen voor de verplichte opmaak van een archeologienota, de versterking van het Archeologieportaal, expliciete beoordelingscriteria voor (archeologie)nota's, en de introductie van de archeologienota met beperkte samenstelling.

Wat betreft de **vastgestelde archeologische zones** zag 2017 een tijdelijke **stagning** (0,46% van het Vlaamse grondgebied), terwijl de beschermde archeologische sites toenamen met 9 stuks tot 36 sites (0,08% van Vlaanderen). De kaart met **gebieden waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt** kreeg wel **forse uitbreiding** met 620 gebieden, goed voor in totaal 2,05% van het Vlaamse territorium. Ook het aantal erkende archeologen nam toe met 31 natuurlijke personen en 4 rechtspersonen tot **in totaal 196 erkende archeologen**. Het aantal erkende **onroerendergoedgemeenten verdubbelde bijna** tot een totaal van 19 gemeenten, waarvan er 16 deel uitmaken van een erkende intergemeentelijke onroerendergoeddienst. Van deze laatste kwamen er 9 nieuwe bij, wat het totaal op 25 brengt, en 3 breidden hun werkingsgebied uit. **174 van de 308 Vlaamse gemeenten maken nu deel uit van een IOED.** Bij de erkende metaaldetectoristen was er eveneens een gestage groei tot 1.832 detectoristen, waarvan 196 erkende archeologen en 1.636 vrijetijdsetectoristen.

Het **archeologische traject kende een aanzienlijke groei**, wat niet verbazend is: 2016 ging immers over een half jaar en was bovendien het opstartjaar met veel gewenning en wat kinderziekten. In 2017 ontvingen het agentschap en de erkende onroerenderfgoedgemeenten 263 meldingen van vooronderzoek met ingreep in de bodem, waarvan er 226 aanvaarding kregen, wat ruim 10% beter is dan het voorgaande jaar. Bij de **archeologienota's** ging het om 4.039 ingediende documenten waarvan er **3.124 (77,3%) bekrachtigd** raakten. Bij de **nota's** gaat het om **229** van de 288 ingediende documenten (79,5%). Het aantal archeologienota's met **beperkte samenstelling**, een nieuw instrument, bedroeg **8,6%** van de bekrachtigde archeologienota's. De verwachting dat er begin 2017 een sterke toename van het aantal nota's zou zijn, op basis van de vele archeologienota's uit 2016 met als maatregel uitgesteld vooronderzoek, werd niet ingelost. Dit kan verschillende oorzaken hebben, waarvan enkel het niet opnemen van voorwaarden door de vergunningverlener of het niet naleven van die voorwaarde door de initiatiefnemer problematisch zijn. **Zowat 9.689 hectare van het Vlaamse grondgebied kreeg te maken met een archeologienota, in hoofdzaak buiten vastgestelde archeologische zone of beschermde archeologische site.** Opgravingen kwamen niet veel voor in 2017. Het agentschap ontving slechts 53 archeologierapporten, waarvan er 25 volgden uit archeologienota's, en de rest het gevolg was van onderzoek met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen of onderzoek na toevalsvondsten door het agentschap. Dit lage aantal opgravingen waarvan het veldwerk al afgerond raakte vertaalt zich in een nog lager aantal eindverslagen: slechts 10 exemplaren. Dit maakte **het meten van de kenniswinst ook voor het jaar 2017 erg moeilijk**.

Met betrekking tot werklust voor de erkende archeologen betekende 2017 een toename van 35%. Daartegenover staat wel een sterke daling van de werklust voor prospecties en opgravingen die nog verlopen volgens het Archeologiedecreet (respectievelijk min 67% en min 34%). Binnen de groep erkende archeologen ligt de activiteitsgraad erg gespreid. **Van de natuurlijke personen dienden er in 2017 sowieso maar 93 archeologienota's en nota's in. Dat is slechts 55% van de erkende archeologen.** De anderen namen andere rollen op binnen het proces, en waren betrokken als veldwerkleider of assistent-archeoloog bij het onderzoek en de opmaak van de rapportering. Ook binnen de groep van actieve erkende archeologen is er veel variatie: van 1 tot 10 archeologienota's per persoon tot een kleine groep die goed is voor meer dan 100 documenten. **Dit duidt erop dat een deel van de erkende archeologen het indienen vooral als een administratieve procedure beschouwt, en zijn erkenning niet of minder invult zoals die bedoeld is:** verantwoordelijkheid nemen voor en toezicht houden op de kwaliteit van het onderzoek en de rapportering die daaruit volgt. De rol van de erkende rechtspersonen, in praktijk vooral archeologiebureaus, is prominent: **minstens 72% van de ingediende (archeologie)nota's is gelinkt aan een rechtspersoon.** In praktijk is dit nog meer: het gebeurt regelmatig dat de natuurlijke persoon die indient namens de rechtspersoon vergeet of nalaat deze link te leggen in het archeologieportaal. Ook in het slaagpercentage is er variatie te zien binnen de groep erkende natuurlijke personen. **33% van de erkende archeologen** die indienden in 2017 slaagt er in om **90% of meer van hun archeologienota's te laten bekrachtigen.** De ruime helft van deze groep heeft zelfs een slaagpercentage van 100%. **De helft van de erkende archeologen slaagt in 70 tot 90% van de gevallen.** Vooral in deze groep is verbetering van het globale slaagpercentage te boeken. Een beperkte minderheid scoort ronduit slecht. **Van alle ingediende archeologienota's en nota's slaagt 77% bij de eerste poging.** Bijna 18% slaagt na 1 weigering. Niet alleen het totale weigeringspercentage, maar ook het aantal herhaalde weigeringen namen duidelijk af tegenover 2016.

De erkende onroerenderfgoedgemeenten behandelden samen 198 archeologie gerelateerde dossiers. Binnen de groep erkende gemeenten is de werklust niet gelijk verdeeld:

////////////////////////////////////

grote steden zoals Leuven hebben beduidend meer werk dan kleinere en meer landelijke gemeenten. Dat is logisch: het archeologietraject volgt de ruimtelijke dynamiek, en die verschilt aanzienlijk doorheen Vlaanderen. Bij de erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten staat de werklust voor het voorbereiden van de dossiers gelijk met het aantal deelnemende gemeenten dat erkend is als onroerenderfgoedgemeente. Erfgoed Noorderkempen is op beide aspecten koploper. Bij de beoordeling van archeologienota's en nota's blijkt dat erkende **onroerenderfgoedgemeenten sneller komen tot het opleggen van voorwaarden, vaker stilzwijgend bekrachtigen en minder vaak weigeren, in vergelijking met het agentschap Onroerend Erfgoed.**

De erkende metaaldetectoristen, tot slot, deden 1.387 meldingen van detectievondsten, waarbij elke melding meerdere vondsten kan omvatten. Toch valt op dat er meer detectoristen zijn dan dat er meldingen binnen kwamen. Ofwel is een deel van de erkende metaaldetectoristen niet actief, ofwel meldt een deel zijn vondsten niet. Dit vergt verder onderzoek.

Bij de effecten op het bouw- en vergunningstraject valt op dat slechts een zeer beperkt aantal bouwwerven hinder ondervindt van toevalsvondsten, en dan die hinder zeer beperkt is in tijdsduur. Wel springt het relatief hoge aantal toevalsvondsten bij restauratiewerven in het oog.

Het meest zichtbare effect op het bouwtraject vormen de archeologienota's. **16,5% van de bouwvergunningen voor nieuwbouw (bouwvergunningen exclusief renovatie) kreeg te maken met een archeologienota. Inclusief renovatie, dus alle bouwvergunningen in Vlaanderen, is dat 9,1%.** Deze komen zowat overal in Vlaanderen voor, met de klemtoon op de steden, en lagere densiteit in eerder landelijke regio's. Dat weerspiegelt de ruimtelijke dynamiek in Vlaanderen. Jammer genoeg zijn er **sinds 2017 geen betrouwbare gegevens meer voorhanden over het aantal bouwvergunningen per gemeente**, waardoor we de archeologische trajecten niet op dat niveau kunnen afzetten tegen de bouwactiviteit. Zowat een derde van de vergunningstrajecten die met archeologie in aanraking komen zijn **nieuwbouwprojecten**. Samen met **verkavelingen** (bijna 29%) zijn ze goed voor **ruim 60% van alle vergunningstrajecten met archeologie**. Uit een confrontatie van het weigeringspercentage van archeologienota's met de aard van de vergunde werken blijkt dat vooral nieuwbouw en uitbreiding van bestaande bebouwing iets vaker op een weigering botsen. Dat komt waarschijnlijk doordat het inschatten van de impact van de werken en de gepaste maatregelen er moeilijker is dan bij verkavelingen, die een lager weigeringspercentage scoren. Tegen het gangbare aanvoelen in krijgen ook archeologienota's bij lijninfrastructuur relatief gezien minder vaak met een weigering te maken.

Het zijn vooral private bouwheren, zoals bedrijven, bouwpromotoren en particulieren die te maken krijgen met archeologienota's (78%). Anderzijds is dat niet verbazend: zij zijn binnen de bouwactiviteit op Vlaams niveau nu eenmaal veel sterker aanwezig dan publieke initiatiefnemers. Vanuit die optiek krijgen publieke bouwheren eigenlijk relatief gezien vaker te maken met archeologie bij hun projecten.

Ruim 80% van de archeologienota's kwam tot stand louter op basis van bureauonderzoek. Slechts in een minderheid gebeurden er ook andere onderzoeksmethoden, zoals landschappelijk bodemonderzoek of proefsleuven. Deze verhouding kan nog sterk veranderen in de toekomst: ongeveer de helft van de bureauonderzoeken concludeert immers dat nog een uitgesteld vooronderzoek moet plaatsvinden. Zoals vermeld kende 8,6% van de archeologienota's een beperkte samenstelling. Lijninfrastructuur en omgevingsaanleg maken er vaker gebruik van, terwijl verkavelingen slechts zelden in aanmerking komen.

Wat betreft maatregelen concludeerde **ruim 53% van de (archeologie)nota's** dat **geen verdere maatregelen nodig** zijn voor een degelijke omgang met het archeologisch erfgoed bij de geplande werken. Van de **andere 47%** stelt het **overgrote deel een uitgesteld vooronderzoek voor**. Daar moet in de toekomst blijken wat de definitieve maatregel is: geen maatregelen, opgraving of behoud in situ. Als we enkel kijken naar de situaties waarvoor we deze **definitieve maatregel** al kennen, dan luidt die in bijna **89%** van de gevallen **"geen maatregelen nodig"**, in **ruim 10%** dat een **opgraving** moet plaatsvinden, en een paar **uitzonderlijke gevallen** dat een **behoud in situ** mogelijk is. Indien er geen maatregelen nodig zijn, dan is dat vooral doordat er een beperkte impact is of een beperkte kenniswinst te realiseren valt.

Qua tijdsinvestering kost het een erkende archeoloog **modaal gezien 6 werkdagen** om een archeologienota te maken. Bij de nota's is dat eerder 7 werkdagen. De bepalende factor zijn de onderzoeksmethoden die de erkende archeoloog nodig heeft om tot de archeologienota te komen. Is dat enkel **bureauonderzoek**, dan ligt de mediaan op **5 werkdagen**. Voor een archeologienota met **beperkte samenstelling** is dat zelfs maar **3**. Landschappelijk bodemonderzoek, aanvullend op het bureauonderzoek, brengt de mediaan op 7 werkdagen, en proefsleuven op 12. Het **uitstellen** van het proefsleuvenonderzoek leidt voorlopig tot een **extra tijdsinvestering van modaal gezien 1 werkdag** ten opzichte van eenzelfde traject dat gebeurt voorafgaand aan de bouwvergunning.

Om ook het effect van opgravingen op het bouwproces te meten is het nu nog te vroeg: er zijn immers nog niet genoeg opgravingen uitgevoerd om al over voldoende gegevens te beschikken. Gelet op de tijd die de erkende archeoloog heeft voor het indienen van een archeologierapport (2 maanden na het einde van het veldwerk) en het eindverslag (2 jaar) zal dit ten vroegste na 2018 of zelfs 2019 het geval zijn.

Het **financiële plaatje** van de archeologienota's bedroeg ruim 10 miljoen euro, en de nota's ongeveer 1,5 miljoen. Samen is dat **11,6 miljoen euro**. De kostprijs van de opgravingen is nu nog niet gekend, gezien de opgravingen die van start gingen, wat sowieso al een beperkt aantal is, nog niet afgerond zijn. De toevalsvondsten kostten de Vlaamse Overheid bijna 230.000 euro. Archeologische solidariteitsfondsen en premies voor buitensporige opgravingskosten kwamen nog niet voor in 2017.

Nader beschouwd lag de modale kostprijs voor een **archeologienota** op **3.000 euro**. Bij de nota's is dat 5.000 euro. Net zoals bij de tijdsduur is ook bij de kostprijs de gehanteerde onderzoeksmethode de bepalende factor. Bij een **bureauonderzoek** ligt de mediaanprijs op **2.500 euro**, en voor een archeologienota met **beperkte samenstelling** is dat zelfs maar **1.750 euro**. Deze vorm van archeologienota is dus wel degelijk goedkoper (en sneller) dan een "gewone" archeologienota. Als er ook landschappelijk bodemonderzoek plaatsvond, dan steeg de modale prijs tot 3.000 euro. De impact van **proefsleuven** is groter: die duwen de prijs naar modaal **6.750 euro**, wat ineens een verklaring biedt voor de hogere prijs van nota's ten opzichte van archeologienota's. Bij die eerste komt namelijk vaker proefsleuvenonderzoek aan bod. Het uitstellen van het proefsleuvenonderzoek blijkt in zekere mate een kosten opdrijvende factor te zijn: plus 15% ten opzichte van eenzelfde traject dat volledig voor de vergunningsaanvraag plaatsvindt. Een verband tussen de kostprijs van een archeologienota en de aard van de vergunde werken, het oppervlak van het terrein of het statuut van de initiatiefnemer deed zich niet voor.

Tot slot kan voor het werkjaar 2017 **nog niet veel gezegd worden over kenniswinst**. Zoals aangehaald vonden er **nog niet veel opgravingen** plaats, en is het bovendien nog wachten op

////////////////////////////////////

de resultaten daarvan. Dat is niet onlogisch: het archeologische traject is een proces dat begint met vooronderzoek, en pas na verloop van tijd uitmondt in een opgraving, en dan maar in een beperkt deel van de gevallen. Dat proces is bovendien verbonden met het vergunningstraject. Eens een archeologienota met maatregel opgraving bekrachtigd is moet de vergunningsprocedure nog doorlopen worden voordat de opgraving van start gaat. Er zit dus een tijdsfactor tussen het vaststellen van de maatregel en de uitvoering ervan. Om echt zicht te krijgen op de kenniswinst is het wachten tot die tijdsfactor zijn rol heeft gespeeld.

10.2 ENGAGEMENTEN AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED

10.2.1 Inleiding

Op basis van de vaststellingen uit de evaluatie neemt het agentschap Onroerend Erfgoed een aantal engagementen. Het gaat dan om klemtonen in de werking van het agentschap die moeten bijdragen tot een betere en meer effectieve uitvoering van de archeologieregelgeving, om zo bij te dragen tot de remediëring van een aantal gesignaleerde knelpunten. Deze engagementen staan uiteraard niet los van de aanbevelingen die uit de evaluatie naar voren komen (zie 10.3).

10.2.2 Inzet op ondersteuning en begeleiding van erkende actoren

Bij iedere wijziging van de regelgeving is het belangrijk om erkende actoren voldoende te informeren om voor een vlotte overgang te zorgen. Het agentschap zal streven naar een goede keuze van medium en timing en inzetten een actieve informatieverbreiding, zodat wijzigingen tijdig duidelijk zijn voor iedereen.

In hoofdstuk 7 van het rapport vermeldden we dat erkende archeologen niet in alle gevallen waar dit mogelijk is binnen het gegeven kader gebruik maakten van de archeologienota met beperkte samenstelling, ondanks het snellere en goedkopere karakter daarvan. Onroerend Erfgoed zal daarom erkende archeologen bijkomend informeren over het toepassingsgebied van de archeologienota met beperkte samenstelling. Daarnaast zal het agentschap bijkomende instrumenten voorzien voor erkende archeologen om de impact van nieuwbouw en uitbreiding van bestaande bebouwing goed in te schatten en de juiste keuze te maken bij het bepalen van de maatregelen. Uit de verschillen in weigeringspercentage naargelang de aard van de vergunde werken blijkt dit een knelpunt te zijn.

10.2.3 Responsabilisering van erkende actoren

Gezien een aanzienlijk deel van de erkende archeologen niet actief deze rol opneemt, blijkt dat er ruim voldoende erkende archeologen zijn. Wijzigingen aan de regelgeving om meer erkende archeologen te genereren lijken dan ook niet nodig. Wel verdienen de andere rollen binnen het archeologisch proces (zoals de veldwerkleider en de assistent-archeoloog) meer aandacht, net zoals een betere rolopname van de erkende archeoloog. Deze rol mag niet beperkt blijven tot de louter administratieve handeling van het indienen, zoals bij sommige erkende archeologen het geval blijkt, maar moet meer en vooral een actieve kwaliteitscontrole en inhoudelijke verantwoordelijkheid betekenen. Erkende archeologen moeten zich op die manier bewust worden van het belang van de koppeling tussen enerzijds erkenning (opnemen verantwoordelijkheid) en indiening en anderzijds opvolging van de erkenning. Ook de connectie tussen de erkende archeoloog-natuurlijk persoon en de erkende archeoloog-rechtspersoon waarvoor hij actief is verdient om die reden versterking. Het agentschap zal hier actief de dialoog over aangaan met de erkende archeologen.

Daarnaast zal Onroerend Erfgoed inzetten op het opkrikken van het slaagpercentage van archeologienota's en nota's. Uit hoofdstuk 6 blijkt dat dit enerzijds best gebeurt door de groep erkende archeologen met een weigeringspercentage tussen 10 en 30% (slagpercentage 70-90%) te stimuleren, bv. door actief aan te geven bij welke aspecten ruimte is voor verbetering en door informatie te verstrekken over de kwaliteit om zo de kans te bieden zelf bij te sturen. Anderzijds is een formele evaluatie van een kleine groep werkelijk slecht presterende erkende archeologen (slagpercentage 60% en minder) op zijn plaats.

Het grote aandeel uitgestelde vooronderzoeken ligt niet in lijn van de bedoeling van de regelgeving en kan een negatieve impact hebben op de bouwplanning. Daarom zal het agentschap blijvend inzetten op het sensibiliseren van erkende archeologen en initiatiefnemers, zeker de private bouwheren die hier meer gebruik van maken.

10.2.4 Garantie op een vlotte doorvertaling van onderzoeksresultaten naar beheersinstrumenten

Zoals vastgesteld in hoofdstuk 4 moet het agentschap blijvend/sterk inzetten op een snelle doorstroming van archeologienota's, nota's, archeologierapporten en eindverslagen naar de beheersinstrumenten, zoals de CAI, de vastgestelde inventaris van archeologische zones, de GGA-kaart, de Onderzoeksbalans en de projectsubsidies voor syntheseonderzoek. Een frequentere aanvulling en (indien aangewezen, zie ook volgende engagement) vaststelling van deze instrumenten garandeert immers een accuraat beheer van het archeologisch erfgoed.

10.2.5 Doelgerichte en weloverwogen inzet van instrumenten

Hoofdstuk 5 geeft aan dat 1,6% van het onderzochte oppervlak uit de archeologienota's en nota's in vastgestelde archeologische zones ligt, terwijl die maar 0,5% van het Vlaamse grondgebied uitmaken. In aantallen uitgedrukt gaat het om 11,2% van de archeologienota's en nota's. 1 op de 3 van deze projecten had ook zonder archeologische zone een archeologische verplichting gekend, maar zowat 250 stuks zijn het rechtstreekse gevolg van een AZ (ca. 7,5% van de bekrachtigde documenten). Zelfs rekening houdend met de grotere ruimtelijke druk in de huidige vastgestelde archeologische zones (historische stadskernen), is het dus duidelijk dat deze een significante impact kunnen hebben. Daarom zal Onroerend Erfgoed ook in de toekomst voorzichtig blijven omgaan met de inzet van dit instrument, en daarbij focussen op gebieden waar het onderzoek van kleinere percelen noodzakelijk is om te komen tot kenniswinst die relevant is voor heel Vlaanderen. Bij de vaststelling van archeologische zones is het naast de wetenschappelijke relevantie even belangrijk rekening te houden met de juridische gevolgen ervan. Zo kan de strategie erin bestaan in eerste instantie de reeds gekende en deels onderzochte sites met wetenschappelijk potentieel die (op basis van de oppervlaktecriteria) dreigen uit te monden in (al dan niet geënceneerde) toevalsvondsten vast te stellen. Het is daarbij belangrijk ook de andere beheersinstrumenten, zoals bv. de bescherming van archeologische sites, steeds voor ogen te houden en de verschillende strategieën op elkaar af te stemmen.

10.2.6 Blijvend streven naar kwaliteitsvolle gegevens

Doorheen de ganse evaluatie blijkt dat kwaliteitsvolle gegevens essentieel zijn. Onroerend Erfgoed zal erkende archeologen blijvend informeren over en stimuleren voor degelijke data-invoer in het archeologieportaal (bv. correcte intekening opgravingszone/projectgebied, voorgestelde maatregelen, kostprijs, werkdagen, connectie tussen natuurlijk persoon en

rechtspersoon bij het indienen, ...). Bijkomend doen we zelf redactie en kwaliteitscontrole op de data-invoer in het archeologieportaal waar dat mogelijk is. Dit vergt extra inzet van menskracht. Ook het ontbreken van gegevens over aantallen bouwvergunningen (nieuwbouw) per gemeente in Vlaanderen is problematisch. Deze informatie is essentieel om de connectie te maken tussen de ruimtelijke druk in Vlaanderen en het archeologisch traject, en hiaten op te sporen. Het agentschap zal verder uitzoeken of en hoe deze gegevens beschikbaar kunnen worden, en de verantwoordelijke instanties hierop wijzen.

10.3 AANBEVELINGEN

10.3.1 Inleiding

Naast de engagementen die het agentschap Onroerend Erfgoed neemt (zie 10.2) volgen ook een aantal aanbevelingen uit de evaluatie. Die situeren zich op 2 vlakken:

- aanbevelingen in functie van bijsturing van de regelgeving (R);
- aanbevelingen in functie van de volgende evaluatie (2018) (E).

De geformuleerde engagementen en de aanbevelingen staan uiteraard niet los van elkaar. Sommige aspecten vergen immers zowel een bijsturing van de regelgeving, als verdere analyse of evaluatie en een actie vanwege het agentschap. Het spreekt voor zich dat veel aanbevelingen met elkaar verbonden zijn en dus samen opgenomen moeten worden.

10.3.2 Streef naar stabiliteit in de regelgeving

Uit de ervaring van de afgelopen twee jaren blijkt dat nieuwe regelgeving of aanpassingen steeds leiden tot een gewenningsperiode en dat de betrokken actoren (initiatiefnemers, archeologen, vergunningverleners) op de duur door de bomen het bos niet meer zien. Daarom dringen we erop aan om nieuwe wijzigingen aan de regelgeving voorlopig zoveel mogelijk te vermijden en het tempo ervan terug te schroeven. (R)

Indien er wijzigingen plaatsvinden (zie ook aanbeveling “effectievere regelgeving”) moet er voldoende tijd voorzien zijn tussen de goedkeuring daarvan en de inwerkingtreding. Enkel op die manier kunnen alle betrokkenen zich voldoende informeren en voorbereiden en verkleint de kans op aanpassingsproblemen. (R)

Niet voor elke problematiek is een wijziging aan het Onroerenderfgoeddecreet of -besluit nodig. Vaak kunnen een alternatieve administratieve praktijk (cf. in 2017 de beoordelingscriteria van de archeologienota’s) of meer flexibele oplossingen (cf. in 2017 de archeologienota met beperkte samenstelling via de CGP) een oplossing bieden. (R)

10.3.3 Ga voor een effectieve regelgeving

Het aantal stilzwijgende bekrachtigingen bij de erkende onroerenderfgoedgemeenten laat vermoeden dat de behandeltermijn voor meldingen van vooronderzoek met ingreep in de bodem, archeologienota’s en nota’s voor hen problematisch is. Een verdere inperking van de behandelingstermijnen voor meldingen van vooronderzoek met ingreep in de bodem, archeologienota’s en nota’s is dan ook niet aangewezen. Bij kortere termijnen groeit het risico op stilzwijgende bekrachtigingen, wat de daadkracht van de erkende gemeenten uitholt. (R)

////////////////////////////////////

Het is nuttig om in een open dialoog na te gaan of deze beoordeling volgens dezelfde inhoudelijke criteria verloopt, welke de opgenomen voorwaarden zijn en welke de weigeringsgronden. (E)

In hoofdstuk 6 stellen we eveneens vast dat het aantal meldingen door metaaldetectoristen niet in verhouding staat tot het aantal erkende detectoristen. Een onderzoek naar de activiteit van de metaaldetectoristen lijkt dan ook nuttig om na te gaan waar de discrepantie tussen het aantal erkende metaaldetectoristen en het aantal meldingen van detectievondsten vandaan komt en of deze discrepantie problematisch is voor de archeologische erfgoedzorg. Het onderzoek kan tevens nagaan hoe de opvolging van erkende metaaldetectoristen efficiënter kan gebeuren en of het nodig is om naar analogie met erkende archeologen (die na vijf jaar inactiviteit hun erkenning automatisch verliezen) een beperking in te voeren op de duur van inactiviteit. Op die manier is duidelijk wie effectief actief is en van wie we meldingen kunnen verwachten, en wie niet (meer) actief is. (E)

Verschillende keren komt de vraag aan bod of bepaalde fenomenen het gevolg zijn van een gebrek aan informatie over de archeologische regelgeving en procedures, dan wel of ze voortkomen uit een bewuste onwil om die toe te passen. Om hier duidelijkheid in te verkrijgen moet nagegaan worden in hoeverre verschillende sectoren (bv. architecten, vergunningverleners, vastgoedprofessionals, enz.) mee zijn met de regelgeving voor archeologie. (E)

INDICATOREN
EVALUATIE
ARCHEOLOGIE

Bijlage 1

INHOUD

INDICATOREN MONITOR	4
Monitor 16d: Beschermd archeologische sites	5
Monitor 24: Prospecties met ingreep in de bodem (Archeologiedecreet)	8
Monitor 25: Vergunde archeologische opgravingen (Archeologiedecreet)	10
Monitor 40: Aantal toevalsvondsten	12
Monitor 66: Erkende onroerendergoedgemeenten	14
Monitor 67: Erkende intergemeentelijke onroerendergoeddiensten	16
Monitor 68: Erkende onroerendergoeddepots	18
INDICATOREN EVARCH	20
Evarch 01 - 02: Erkende archeologen	21
Evarch 03 - 04: Erkende metaaldetectoristen	24
Evarch 05: Meldingen door metaaldetectoristen	27
Evarch 08 – 09: Evaluatie van erkenningen	28
Evarch 10 - 11: Schorsingen van erkenningen	30
Evarch 12: Toevalsvondsten die leiden tot archeologisch onderzoek	32
Evarch 13: Termijn tussen de melding van een toevalsvondst en het archeologisch onderzoek	34
Evarch 15: Archeologische ensembles in een onroerendergoeddepot	36
Evarch 16: Voornemen om een archeologisch ensemble buiten Vlaanderen te verplaatsen	37
Evarch 17: Ingediende archeologienota's en nota's	38
Evarch 18: Archeologienota's en nota's met of zonder bodemingreep	42
Evarch 19: Archeologienota's en nota's binnen archeologische zone of site	45
Evarch 21: Oppervlakte archeologienota's en nota's binnen archeologische zone of site	48
Evarch 23: Oppervlakte GGA	51
Evarch 25: Statuut initiatiefnemer archeologisch traject	52
Evarch 26: Redenen voor uitgesteld traject	54
Evarch 27 – 28 – 29: Meldingen archeologisch vooronderzoek met bodemingreep	57
Evarch 30 – 31 – 39: Beroepen	60
Evarch 32: Archeologierapporten	62
Evarch 33 – 34: Oppervlakte opgegraven gebieden	65
Evarch 35 – 36: Eindverslagen	68
Evarch 37 – 38: Toelatingen onderzoek met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen	70
Evarch 41 – 42: Oppervlakte gebieden met toelating archeologisch onderzoek met wetenschappelijke vraagstellingen	73
Evarch 43: Opgestarte vooronderzoeken met bodemingreep	75
Evarch 44: Opgestarte opgravingen	77
Evarch 46: Werkdagen voor bekomen archeologienota	80
Evarch 47: Kalenderdagen archeologische opgraving	84
Evarch 48: Werkdagen archeologische opgraving	86
Evarch 49: Resultaten vooronderzoek	88
Evarch 51: Goedgekeurde maatregelen	91
Evarch 52: Financiële implicaties archeologisch onderzoek	94
Evarch 53: Buitensporige opgravingskosten	97
Evarch 54: Bedrag buitensporige opgravingskosten	98
Evarch 55: Kostprijs van archeologisch onderzoek na toevalsvondst	100
Evarch 56: Bedrag schadevergoedingsplicht bij toevalsvondsten	102
Evarch 57: Archeologische solidariteitsfondsen	103
Evarch 58: Bedrag voor subsidiëring van archeologische solidariteitsfondsen	104
Evarch 59: Archeologienota's met beperkte samenstelling	105
Evarch 60: Reden voor beperkte samenstelling	107

Evarch 61: Vastgestelde inventaris archeologische zones 110
Evarch 62: Oppervlakte vastgestelde inventaris archeologische zones 112
Evarch 63: Oppervlakte beschermdde archeologische sites 114
REFERENTIES..... 115
GLOSSARIUM 116

INDICATOREN MONITOR

MONITOR 16D: BESCHERMDE ARCHEOLOGISCHE SITES

Indicator	Aantal definitief beschermde archeologische sites per jaar
Indicatornummer	monitor 16d
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Aantal definitieve beschermingen
Meetmethode	Query op de beschermingsdatabank

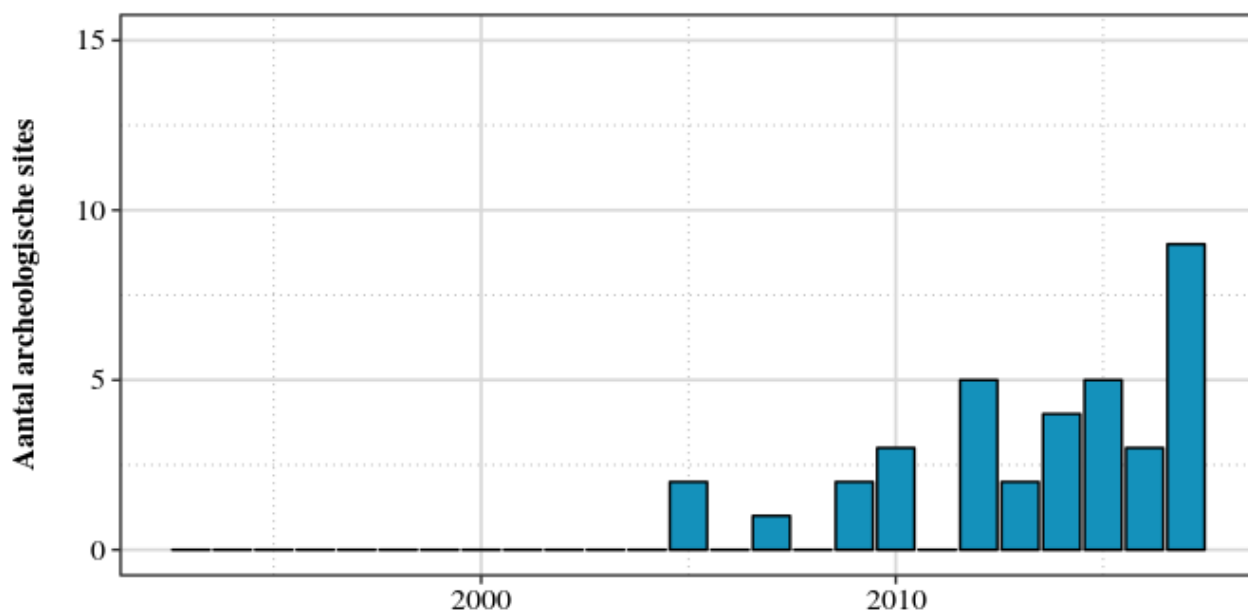
OMSCHRIJVING

De beschermde archeologische site is de opvolger van wat voor 2015 werd beschermd als archeologische zone of archeologisch monument. De rechtsgevolgen van de beschermde archeologische sites zijn decretaal ook van toepassing op de vroeger beschermde archeologische zones. In het Onroerendergoeddecreet is er sprake van een wijziging in definitie in vergelijking met het Archeologiedecreet. Bij de beschermde archeologische zone in het Archeologiedecreet moest er de mogelijke aanwezigheid zijn van archeologische resten. Om een archeologische site te beschermen volgens het Onroerendergoeddecreet moet er evenwel zekerheid zijn over die aanwezigheid, bijvoorbeeld door onderzoek dat er is uitgevoerd. De archeologische zone in de vroegere betekenis is in het kader van het Onroerendergoeddecreet geworden tot de vastgestelde inventaris van archeologische zones, met andere rechtsgevolgen. Terreinen beschermd als archeologische zone in toepassing van het Archeologiedecreet kregen bij de invoering van het Onroerendergoeddecreet automatisch het statuut beschermde archeologische site.

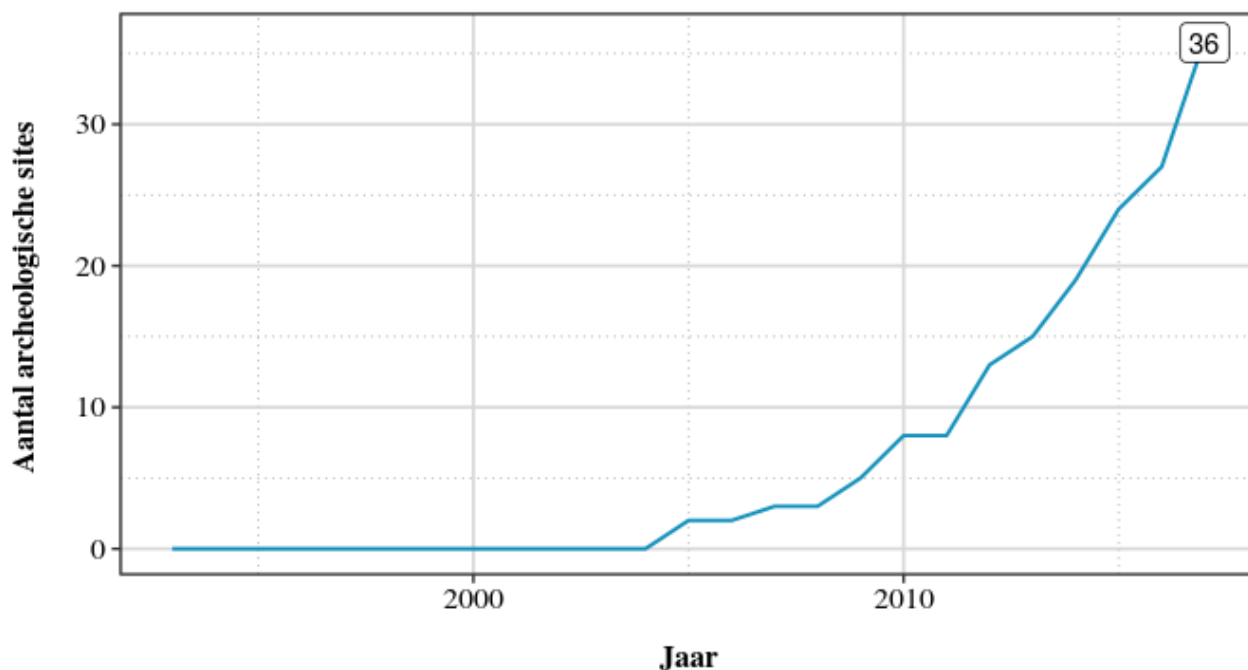
Op het einde van elk jaar wordt het aantal definitief beschermde archeologische sites geteld. Tegelijk tonen we de evolutie van beschermde archeologische sites doorheen de tijd.

GRAFISCHE VOORSTELLING

Jaarlijkse aangroei van definitief beschermde archeologische sites

Evolutie van definitief beschermde archeologische sites

TOELICHTING

Het is wettelijk mogelijk om archeologische sites te beschermen sinds 1993. De eerste beschermde archeologische sites dateren van 2005 (initieel beschermd als archeologische zone onder het Archeologiedecreet, maar door het Onroerenderfgoeddecreet gelijkgesteld met een beschermde archeologische site). Het gaat om de archeologische sporen van de Chartreuse in Brugge en het kasteel en de dorpskern van Middelburg. Sindsdien is het aantal beschermde archeologische sites geleidelijk aan toegenomen. In 2017 beschermde de minister in totaal 9 archeologische sites definitief, wat het totale aantal definitieve beschermingen op 36 brengt.

REFERENTIES

Besluitendatabank

Inventaris

MONITOR 24: PROSPECTIES MET INGREEP IN DE BODEM (ARCHEOLOGIEDECREET)

Indicator	Aantal toegekende vergunningen voor prospecties met ingreep in de bodem in jaar x
Indicatornummer	monitor 24
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Aantal vergunningen
Meetmethode	Telling van vergunningen

OMSCHRIJVING

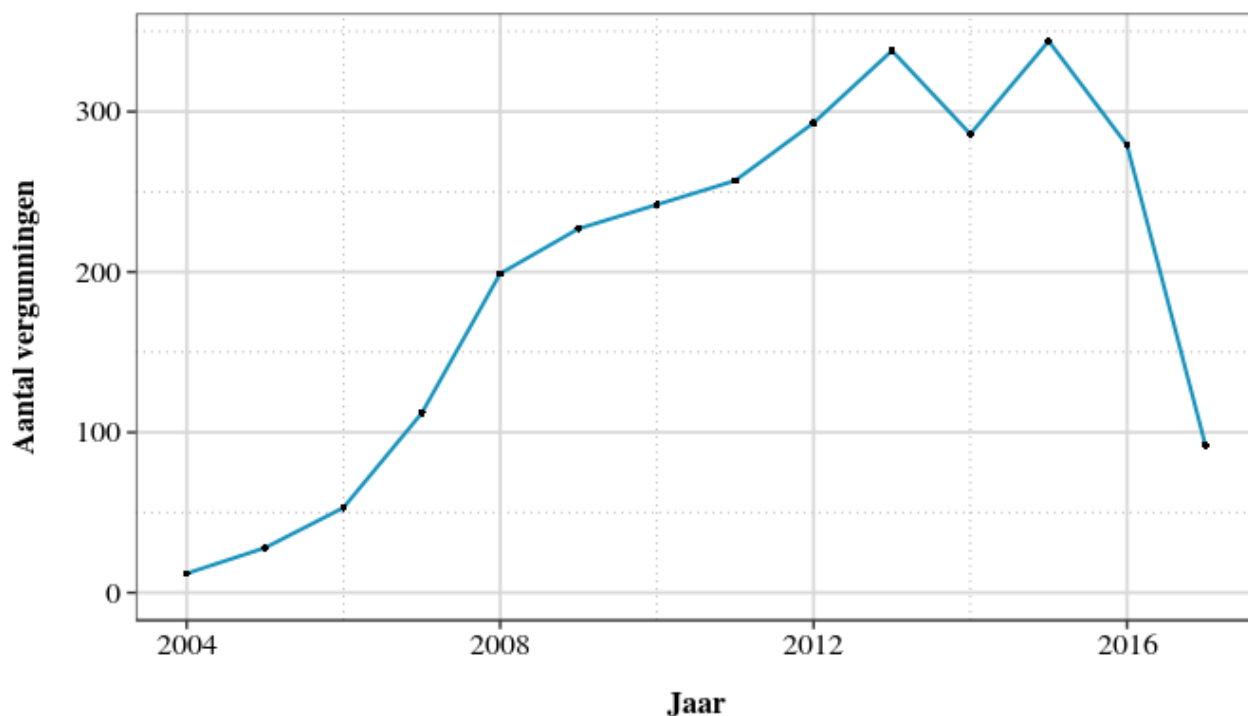
Sinds 2016 bepaalt het Onroerenderfgoeddecreet bij welke stedenbouwkundige handelingen een archeologisch onderzoek verplicht is en regelt het de toelatingen daarvoor. Voor stedenbouwkundige handelingen waarvoor de vergunningsaanvraag gebeurde voor de invoering van het Onroerenderfgoeddecreet kan echter nog steeds het *Archeologiedecreet* van 1993 gelden. Dat bepaalt dat alle archeologische opgravingen, archeologische prospecties met ingreep in de bodem en alle graafwerken met de bedoeling archeologische monumenten op te sporen en vrij te leggen vergunningsplichtig zijn. Hierdoor verleent het agentschap Onroerend Erfgoed nog steeds vergunningen voor wat in het Archeologiedecreet een *prospectie* met ingreep in de bodem heet.

Deze indicator bevat het aantal vergunningen voor archeologische prospecties met ingreep in de bodem die het agentschap Onroerend Erfgoed verleende vanaf 1 januari tot en met 31 december van een gegeven kalenderjaar.

Noot: Vergunningen voor prospecties met ingreep in de bodem zullen stelselmatig uitdoven wanneer de toepassing van het Archeologiedecreet tot een einde komt. Een prospectie uit het Archeologiedecreet is vergelijkbaar met een archeologisch vooronderzoek zoals dit is opgenomen in het Onroerenderfgoeddecreet en de Code van Goede Praktijk.

GRAFISCHE VOORSTELLING

Aantal vergunde prospecties met ingreep in de bodem

TOELICHTING

In 2017 reikte het agentschap 92 vergunningen uit voor archeologische prospecties met ingreep in de bodem. Dit is een daling van 187 tegenover 2016 toen het agentschap hier nog 279 vergunningen voor verleende.

Als gevolg van het Onroerenderfgoeddecreet, waarvan het hoofdstuk archeologie sinds 1 juni 2016 volledig in werking is getreden, dooft dit instrument geleidelijk uit.

REFERENTIES

MONITOR 25: VERGUNDE ARCHEOLOGISCHE OPGRAVINGEN (ARCHEOLOGIEDECREET)

Indicator	Aantal vergunde archeologische opgravingen conform het Archeologiedecreet
Indicatornummer	monitor 25
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Aantal vergunningen voor opgravingen
Meetmethode	Telling van vergunningen

OMSCHRIJVING

Sinds 2016 bepaalt het Onroerenderfgoeddecreet bij welke stedenbouwkundige handelingen een archeologisch onderzoek verplicht is en regelt het de toelatingen daarvoor. Voor stedenbouwkundige handelingen waarvoor de vergunningsaanvraag gebeurde voor de invoering van het Onroerenderfgoeddecreet kan echter nog steeds het Archeologiedecreet van 1993 gelden. Dat bepaalt dat alle archeologische opgravingen, archeologische prospecties met ingreep in de bodem en alle graafwerken met de bedoeling archeologische monumenten op te sporen en vrij te leggen vergunningsplichtig zijn. Hierdoor verleent het agentschap Onroerend Erfgoed nog steeds vergunningen voor wat in het Archeologiedecreet een *opgraving* wordt genoemd.

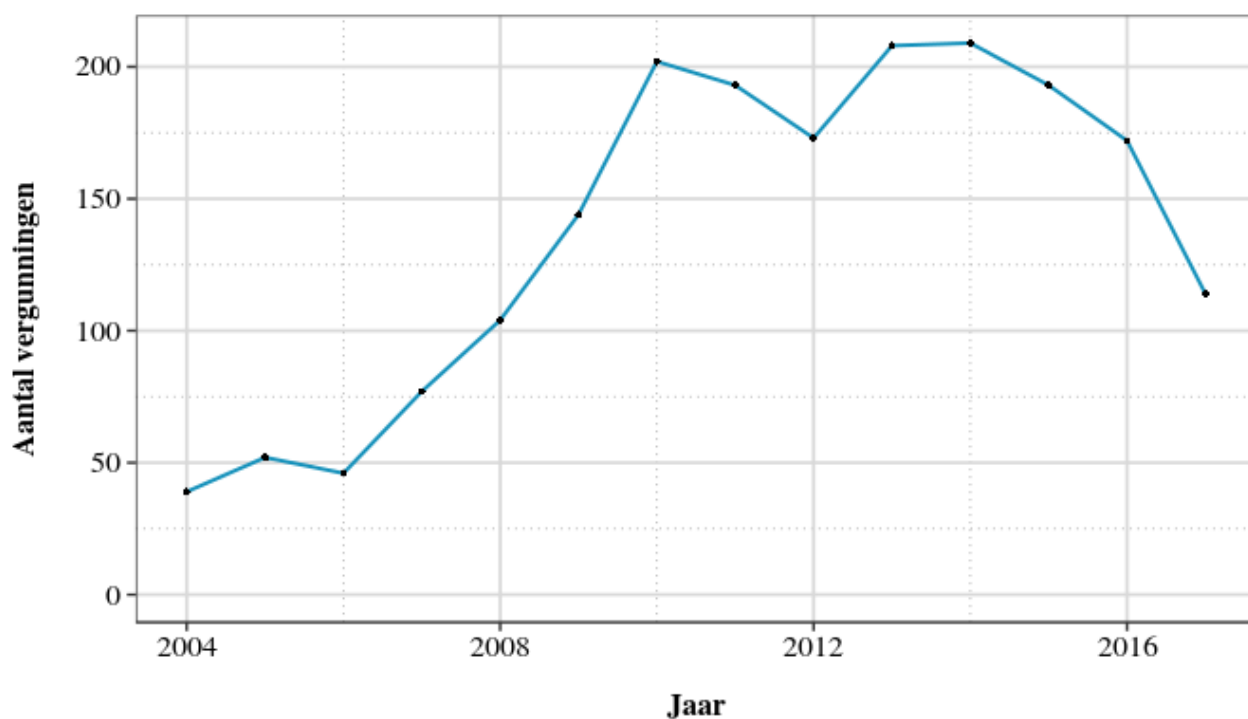
Noot: Vergunningen voor archeologische opgravingen zullen stelselmatig uitdoven wanneer de toepassing van het Archeologiedecreet tot een einde komt. Nieuwe archeologische opgravingen worden sinds het Onroerenderfgoeddecreet toegelaten via een archeologienota, nota of toelating voor opgravingen met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen.

Deze indicator telt het aantal vergunningen voor archeologische opgravingen dat het agentschap Onroerend Erfgoed verleende conform het Archeologiedecreet vanaf 1 januari tot en met 31 december van een gegeven kalenderjaar.

//

GRAFISCHE VOORSTELLING

Aantal vergunde archeologische opgravingen

TOELICHTING

In 2017 kende het agentschap 114 vergunningen toe voor archeologische opgravingen conform het Archeologiedecreet van 1993. Dit is een daling van 58 tegenover 2016 toen het agentschap hier 172 vergunningen voor uitreikte.

Als gevolg van het Onroerenderfgoeddecreet, waarvan het hoofdstuk archeologie sinds 1 juni 2016 volledig in werking is getreden, dooft dit instrument geleidelijk uit.

REFERENTIES

MONITOR 40: AANTAL TOEVALSVONDSTEN

Indicator	Aantal meldingen van toevalsvondsten binnen en buiten archeologische zones
Indicatornummer	monitor 40
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Aantal toevalsvondsten
Meetmethode	Telling van het aantal toevalsvondsten gemeld via het meldingsformulier toevalsvondsten

OMSCHRIJVING

Soms valt het voor dat men een archeologische site of archeologische artefacten aantreft tijdens bouwwerken waarbij voorafgaand geen archeologisch onderzoek was uitgevoerd. Dat kan gebeuren wanneer een project vrijgesteld is van de opmaak van een archeologienota, of de archeologienota geen verdere maatregelen bepaalde. De vinder is dan verplicht om de vondst binnen 3 dagen te melden aan het agentschap Onroerend Erfgoed en ze tijdelijk ongemoeid te laten. Dit is de zogenaamde toevalsvondst. Hierbij is geen sprake van intentioneel zoeken naar archeologische artefacten (zoals bijvoorbeeld bij metaaldetectie of veldkartering het geval is).

De indicator meet het aantal toevalsvondsten waarbij aan de volgende voorwaarden is voldaan:

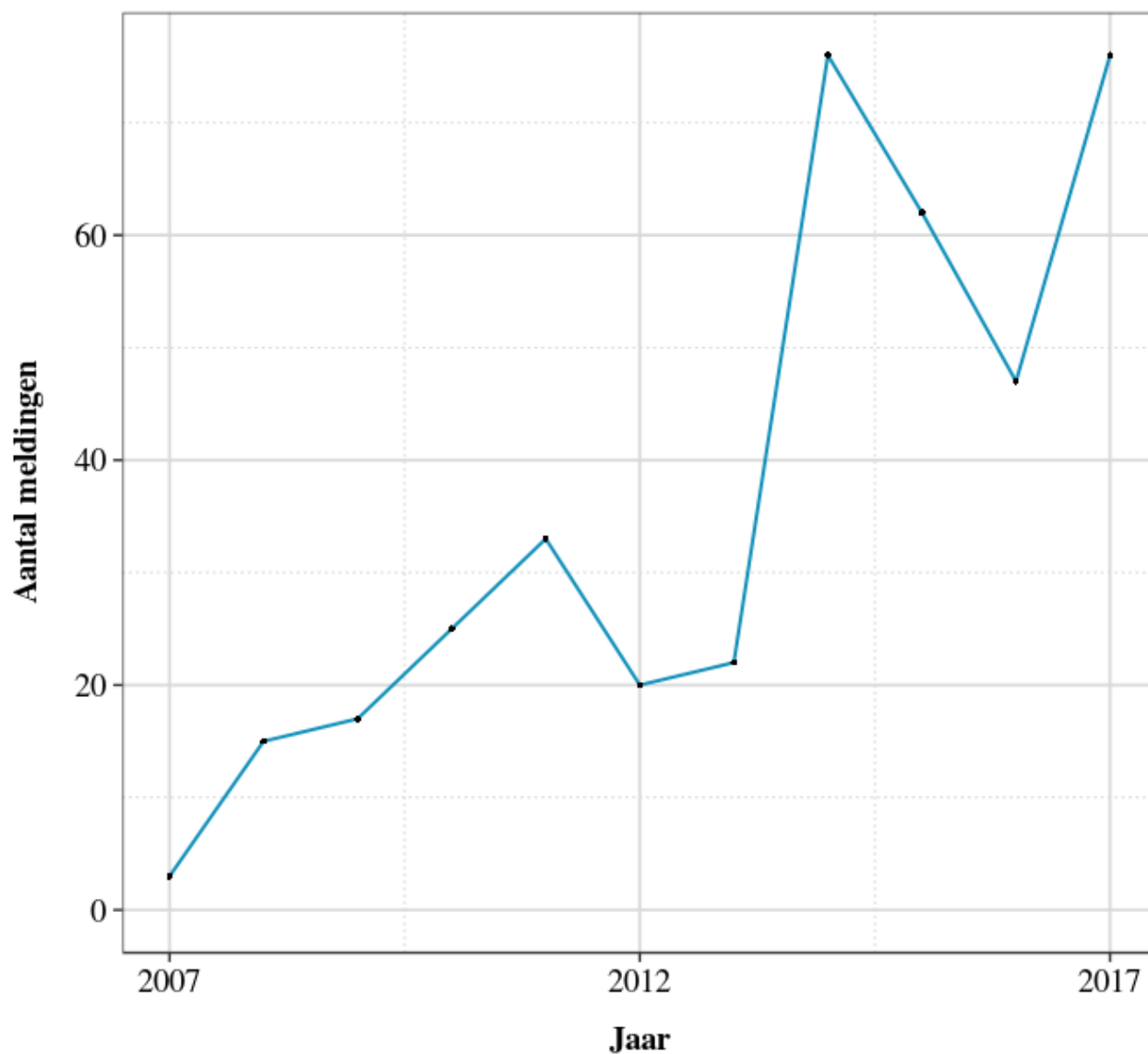
- de vindplaats bevindt zich binnen de grenzen van het Vlaamse Gewest;
- de vondst gebeurt niet tijdens vergund *archeologisch onderzoek*;
- de vondst gebeurt niet bij het voorbedacht zoeken naar archeologische artefacten of sites (metaaldetectie, veldkartering, ...).

De indicator houdt ook de locatie van de toevalsvondst bij om te onderzoeken of de vondst zich situeert binnen een *archeologische zone* of een beschermd *archeologische site* of niet.

Noot: de registratie of de toevalsvondst zich binnen een archeologische zone situeert of niet gebeurt pas sinds 1 januari 2017.

GRAFISCHE VOORSTELLING

Aantal meldingen van toevalsvondsten per jaar

TOELICHTING

In 2017 ontving het agentschap Onroerend Erfgoed 76 meldingen van toevalsvondsten. In 2016 was dit nog maar 47. Ondanks het toegenomen aantal meldingen bleef het aantal terreinonderzoeken stabiel. In 2017 had de vondst dus bij een groter aandeel te weinig archeologische waarde, of volstond de informatie die al beschikbaar was.

REFERENTIES

Loket onroerend erfgoed

MONITOR 66: ERKENDE ONROENDERFgoedGEMEENTEN

Indicator	Aantal en evolutie van erkende onroenderfgoedgemeenten
Indicatornummer	monitor 66
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Aantal erkende onroenderfgoedgemeenten
Meetmethode	Telling van erkenningen per jaar

OMSCHRIJVING

Gemeenten kunnen vrijwillig een erkenning bekomen als onroenderfgoedgemeente. Erkende onroenderfgoedgemeenten kunnen aanvullend op de Vlaamse beleidsprioriteiten een eigen onroenderfgoedbeleid ontplooiën en een eigen lokale erfgoedreflex creëren. Gemeenten dienen wel te voldoen aan een aantal erkenningsvoorwaarden zoals het beschikken over een onderbouwde beleidsvisie en het innemen van een voorbeeldfunctie met betrekking tot het duurzaam behoud en beheer van het onroerend erfgoed in hun eigendom.

Als een gemeente wordt erkend als onroenderfgoedgemeente, dan neemt ze een aantal beleidsuitvoerende taken over van het agentschap Onroerend Erfgoed. Zo geven ze bepaalde toelatingen voor handelingen aan of in beschermde goederen, en behandelen ze meldingen voor archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem, archeologienota's en nota's.

De indicator meet het aantal nieuw erkende onroenderfgoedgemeenten in een bepaald jaar en de evolutie van de erkenningen doorheen de tijd.

TABEL

Jaar erkenning	Gemeente	Provincie
2015	Koksijde	West-Vlaanderen
2016	Riemst	Antwerpen
2016	Voeren	Limburg
2016	Baarle-Hertog	Antwerpen
2016	Beerse	Antwerpen
2016	Oud-Turnhout	Antwerpen
2016	Kasterlee	Antwerpen
2016	Rijkevorsel	Antwerpen
2016	Turnhout	Antwerpen
2016	Vosselaar	Antwerpen
2017	Bekkevoort	Vlaams-Brabant
2017	Haacht	Vlaams-Brabant
2017	Holsbeek	Vlaams-Brabant
2017	Rotselaar	Vlaams-Brabant
2017	Zonnebeke	West-Vlaanderen
2017	Beernem	West-Vlaanderen
2017	Kontich	Antwerpen
2017	Brecht	Antwerpen
2017	Leuven	Vlaams-Brabant

TOELICHTING

In 2017 verkregen 9 nieuwe onroerendergoedgemeenten een erkenning. Dit brengt het totaal aantal erkende onroerendergoedgemeenten op 19.

Van deze 19 maken er 16 deel uit van een erkende intergemeentelijke onroerendergoeddienst. De drie andere gemeenten zijn Brecht, Leuven en Koksijde.

REFERENTIES

//

MONITOR 67: ERKENDE INTERGEMEENTELIJKE ONROENDERFGOEDDIENSTEN

Indicator	Aantal erkende intergemeentelijke onroenderfgoeddiensten en het aantal gemeenten aangesloten bij een erkende intergemeentelijke onroenderfgoeddienst
Indicatornummer	monitor 67
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Aantal erkende IOED's
Meetmethode	Telling van erkenningen

OMSCHRIJVING

Lokale besturen kunnen gezamenlijk een intergemeentelijk samenwerkingsverband oprichten en dit laten erkennen als een intergemeentelijke onroenderfgoeddienst (IOED). Hierbij ondersteunt een IOED aangesloten gemeentebesturen zowel bij hun gemeentelijk beleid als bij het uitvoeren van andere taken die uit het Onroenderfgoeddecreet voortvloeien. Een IOED kan zelf geen bestuurlijke beslissingen nemen. Dit blijft de taak van de aangesloten gemeenten (op voorwaarde dat deze gemeenten individueel erkend zijn als onroenderfgoedgemeente) of het agentschap Onroerend Erfgoed.

Een IOED bestaat uit minstens drie Vlaamse gemeenten. De aangesloten gemeenten kunnen, maar moeten niet noodzakelijk, erkend zijn als onroenderfgoedgemeente. Intergemeentelijke onroenderfgoeddiensten dienen een geïntegreerd onroenderfgoedbeleidsplan in met daarin een gemeenschappelijke visie en een plan van aanpak. Verder stimuleren ze een lokaal draagvlak voor erfgoed, ontwikkelen ze expertise over het lokaal erfgoed, ...

De indicator meet het aantal nieuw erkende IOED's in een bepaald jaar en de evolutie doorheen de tijd, aangevuld met het aantal gemeenten en onroenderfgoedgemeenten die aangesloten zijn bij een erkende IOED.

TABEL

IOED	Datum erkenning
Erfgoed Noorderkempen	2015-04-01
Leiedal	2015-04-01
Zolad+	2015-04-01
RADAR	2015-04-01
PORTIVA	2015-04-28
WinAr	2015-04-28
Brugge & ommeland	2016-03-16
CO7	2016-03-16
Erfgoed Voorkempen	2016-03-16
Erfpunt	2016-03-16

IOED	Datum erkenning
Haspengouw West	2016-03-16
IGEMO	2016-03-16
Merode	2016-03-16
Pajottenland & Zennevallei	2016-03-16
Polderrand	2016-03-16
RLKM	2016-03-16
Oost-Haspengouw-Voeren	2017-03-20
Berg en Nete	2017-03-23
k.ERF	2017-03-23
Lage Kempen	2017-03-23
Land van Nete en Aa	2017-03-23
Meetjesland	2017-03-23
Schelde-Durme	2017-03-23
Viersprong	2017-03-23
Zuid-Hageland	2017-03-23
Zuidrand	2017-03-23

TOELICHTING

In 2017 erkende de minister bevoegd voor onroerend erfgoed 9 nieuwe intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten. 61 gemeenten in Vlaanderen maakten de intrede in een IOED in 2017. In totaal telt Vlaanderen op 31 december 2017 25 erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten. Hiervan maken in totaal 174 steden en gemeenten in Vlaanderen deel van uit (op 308). In 2017 herbevestigde de minister ook de erkenning van 3 intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten als gevolg van een uitbreiding van hun werkingsgebied. De erkende IOED ZOLAD+ veranderde in de IOED Oost Haspengouw en Voeren. De minister erkende deze (nieuwe) IOED op 20 maart 2017.

REFERENTIES

MONITOR 68: ERKENDE ONROERENDERFGOEDDEPOTS

Indicator	Aantal en evolutie van erkende onroerendergoeddepots
Indicatornummer	monitor 68
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Aantal erkenningen
Meetmethode	Telling van het aantal erkenningen per jaar

OMSCHRIJVING

Het Onroerendergoeddecreet introduceerde de erkenning van onroerendergoeddepots. Die moeten de optimale bewaring van archeologische ensembles helpen garanderen. .

Om erkend te worden als onroerendergoeddepot dient een organisatie met rechtspersoonlijkheid een aanvraag in en moet ze aan meerdere voorwaarden voldoen. Voorbeelden daarvan zijn dat het onroerendergoeddepot publiek toegankelijk moet zijn op geregelde en welbepaalde tijdstippen en dat het oplossingen aanbiedt voor erfgoed dat door omstandigheden tijdelijk of permanent niet meer op zijn oorspronkelijke plaats kan blijven. Het depot voorziet hiervoor voldoende middelen, personeel en een degelijke infrastructuur. De infrastructuur moet in het Vlaamse Gewest liggen.

In de beleidsmonitoring wordt een onderscheid gemaakt tussen:

- Privaatrechtelijke onroerendergoeddepots opgericht door een vzw of bedrijf;
- Publiekrechtelijke onroerendergoeddepots opgericht door een openbaar bestuur.

Jaarlijks wordt een telling uitgevoerd van het aantal erkende onroerendergoeddepots.

TABEL

Datum erkenning	Onroerendergoeddepot	Erkenning
2015-01-01	Archeologisch depot Onroerend Erfgoed	Publiekrechtelijke erkenning
2015-07-01	Provinciaal Archeologisch depot Antwerpen	Publiekrechtelijke erkenning
2015-07-01	Tram 41	Publiekrechtelijke erkenning
2015-07-01	Archeodepot pam Velzeke	Publiekrechtelijke erkenning
2015-07-01	De Zwarte Doos	Publiekrechtelijke erkenning
2015-07-01	Onroerendergoeddepot Provinciaal Erfgoedcentrum Ename	Publiekrechtelijke erkenning
2015-07-01	SOLVA Archeologisch depot	Publiekrechtelijke erkenning
2015-07-01	Onroerendergoeddepot Waasland	Publiekrechtelijke erkenning
2015-07-01	Onroerendergoeddepot Vlaams-Brabant	Publiekrechtelijke erkenning
2015-07-01	De Pakhuizen	Publiekrechtelijke erkenning
2016-07-01	Onroerendergoeddepot Mechelen	Publiekrechtelijke erkenning
2016-07-01	Onroerendergoeddepot stad Antwerpen	Publiekrechtelijke erkenning
2016-07-01	Onroerendergoeddepot Agilas	Privaatrechtelijke erkenning

TOELICHTING

In 2017 verkregen geen nieuwe onroerendergoeddepots een erkenning en blijft het totaal aantal erkende onroerendergoeddepots 13.

Het depot van het agentschap Onroerend erfgoed is van rechtswege erkend overeenkomstig artikel 3.4.2 van het Onroerendergoeddecreet. Daarnaast zijn er 11 andere onroerendergoeddepots erkend met een publiekrechtelijk statuut. Er is 1 onroerendergoeddepot dat erkend is met een privaatrechtelijk statuut.

REFERENTIES

Depotwijzer

INDICATOREN EVARCH

EVARCH 01 - 02: ERKENDE ARCHEOLOGEN

Indicator	Het aantal erkende archeologen en de evolutie van het aantal erkende archeologen verdeeld volgens natuurlijk persoon, rechtspersoon en van rechtswege erkend
Indicatornummer	evarch 01 - evarch02 (monitor 69)
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Telling van het aantal erkende archeologen
Meetmethode	Query op databank erkenningen

OMSCHRIJVING

Archeologische onderzoeken in uitvoering van het Onroerenderfgoeddecreet staan onder leiding van een erkende archeoloog. De Vlaamse Regering kan een natuurlijk persoon of rechtspersoon aanduiden als erkende archeoloog wanneer hij voldoet aan enkele voorwaarden (bijvoorbeeld in het bezit zijn van een diploma archeologie, opgravingservaring hebben, beschikken over voldoende gekwalificeerd personeel). Na erkenning ontvangt de archeoloog een erkenningsnummer en wordt zijn erkenning gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad.

Er bestaan 3 vormen van erkenning als archeoloog:

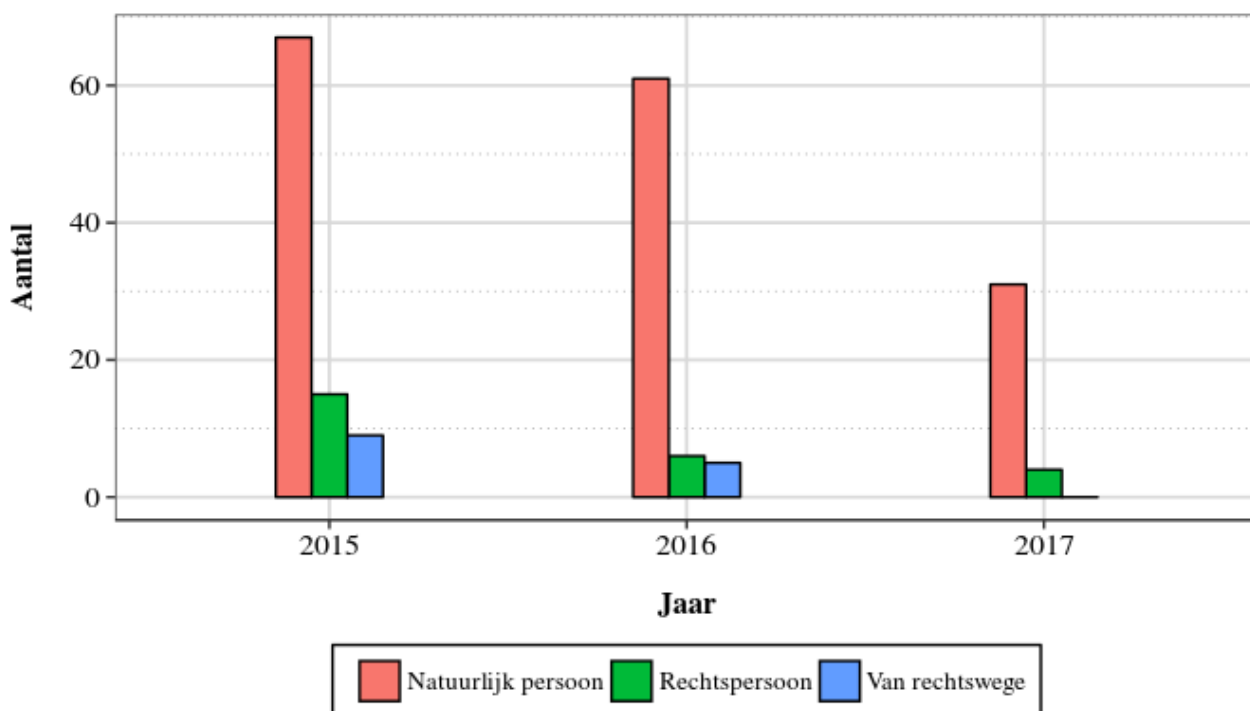
- Archeoloog natuurlijk persoon;
- Archeoloog rechtspersoon;
- Archeoloog van rechtswege.

Deze indicator telt jaarlijks op 31 december het totaal aantal erkende archeologen en het aantal nieuwe erkenningen geteld.

GRAFISCHE VOORSTELLING

Aantal erkende archeologen verdeeld volgens juridisch statuut

TABEL

Jaar	Evolutie van erkende archeologen
2015	91
2016	161
2017	196

TOELICHTING

In 2017 kwamen er 35 nieuwe erkende archeologen bij, waarvan 31 archeologen natuurlijk persoon en 4 archeologen rechtspersoon. Eind 2017 waren er 196 erkende archeologen, waarvan er 2 geschorst waren op het moment van meting. Van deze 196 zijn er 170 natuurlijke personen, waarvan 13 van rechtswege (archeologen in dienst van een gemeente). De andere 26 erkende archeologen zijn rechtspersonen, waarvan 1 van rechtswege aangeduid is (agentschap Onroerend Erfgoed).

REFERENTIES

Databank erkenningen

Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren

Belgisch Staatsblad

EVARCH 03 - 04: ERKENDE METAALDETECTORISTEN

Indicator	Het aantal erkende metaaldetectoristen per jaar en de evolutie van het aantal erkende metaaldetectoristen
Indicatornummer	evarch 03 - evarch04 (monitor 70)
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Telling van het aantal erkende metaaldetectoristen
Meetmethode	Query op databank erkenningen

OMSCHRIJVING

Metaaldetectoristen kunnen een erkenning verkrijgen vanwege het agentschap Onroerend Erfgoed wanneer zij in een aanvraag aantonen dat ze voldoen aan de erkenningsvoorwaarden: meerderjarig zijn, 5 jaar niet schuldig bevonden zijn aan een inbreuk of misdrijf in verband met onroerend erfgoed en zich engageren om te werken volgens de voorschriften van het Onroerenderfgoeddecreet en de Code van Goede Praktijk.

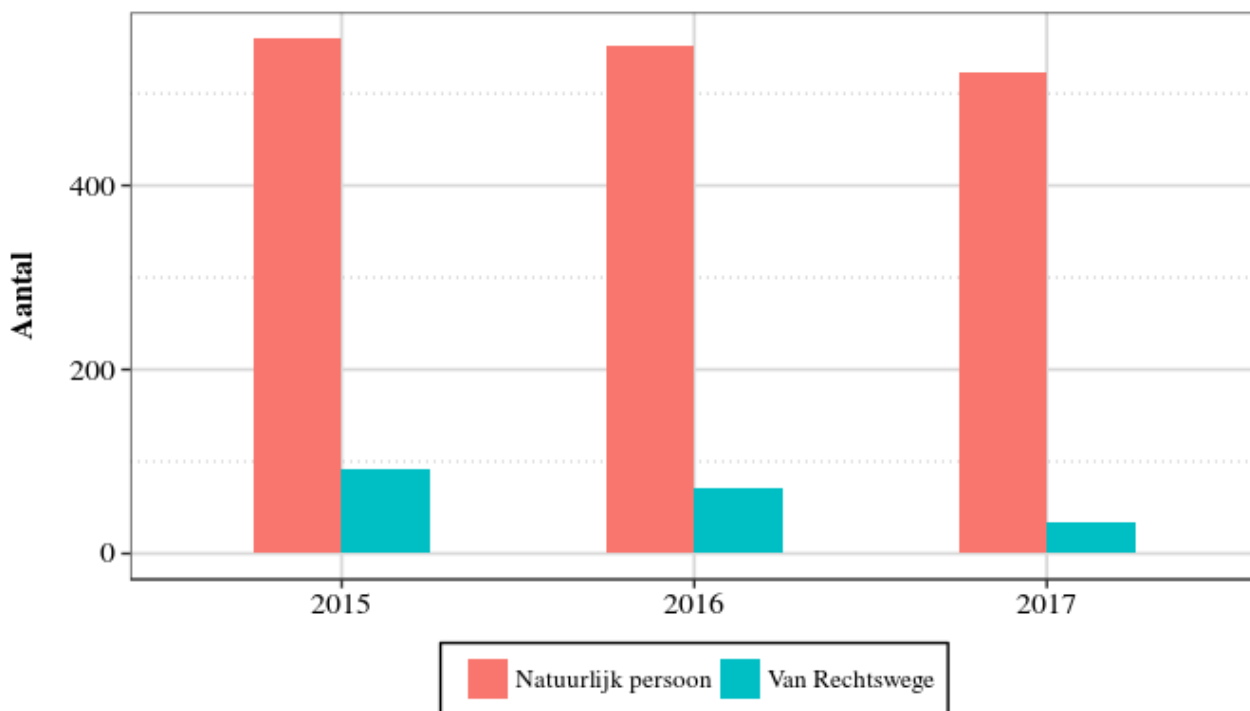
Elke erkende archeoloog is van rechtswege erkend als metaaldetectorist. Erkende archeologen moeten geen bijkomende of afzonderlijke procedure doorlopen om ook met een metaaldetector te mogen werken.

Deze meting telt de erkenningen die het agentschap Onroerend Erfgoed uitreikt aan metaaldetectoristen. De erkende archeologen die van rechtswege ook erkend zijn als metaaldetectorist worden apart geteld. Om de cijfers van deze indicator te verkrijgen wordt op 31 december van een bepaald jaar het totaal aantal erkende metaaldetectoristen en het aantal nieuwe erkenningen geteld.

//

GRAFISCHE VOORSTELLING

Aantal erkende metaaldetectoristen per jaar

TABEL

Jaar	Statuut	Evolutie
2015	Natuurlijk persoon	560
2015	Metaaldetectorist van rechtswege	91
2016	Natuurlijk persoon	1.114
2016	Metaaldetectorist van rechtswege	161
2017	Natuurlijk persoon	1.636
2017	Metaaldetectorist van rechtswege	196

TOELICHTING

In 2017 besliste het agentschap Onroerend Erfgoed om 522 natuurlijke personen aan te duiden als erkende metaaldetectorist. Daarnaast werden 35 erkende archeologen van rechtswege aangeduid als erkende metaaldetectorist. Dat brengt het totaal aantal erkende metaaldetectoristen natuurlijk persoon op 31 december 2017 op 1.636, waarvan er 1 geschorst was op het moment van telling.

REFERENTIES

Erkenning metaaldetectoristen

Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren

EVARCH 05: MELDINGEN DOOR METAALDETECTORISTEN

Indicator	Het aantal meldingen door erkende metaaldetectoristen
Indicatornummer	evarch 05
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Aantal meldingen
Meetmethode	Telling van meldingen van metaaldetectoristen

OMSCHRIJVING

Het Onroerenderfgoeddecreet creëert een wettelijk kader voor vrijetijdsmetaaldetectie. Een erkende metaaldetectorist kan met een metaaldetector archeologische artefacten of archeologische sites opsporen en inzamelen. Wanneer hij een vondst opspoort moet hij dit melden aan het agentschap Onroerend Erfgoed.

De indicator telt het aantal meldingen die erkende metaaldetectoristen doen bij het agentschap Onroerend Erfgoed met behulp van een specifiek meldingsformulier. Erkende archeologen rapporteren op een andere manier over hun detectievondsten (ze doen dit via de rapportering over hun onderzoek, zoals een archeologienota of eindverslag), en maken geen deel uit van de telling van deze indicator, net als de meldingen van een toevalsvondst. De startdatum van de meting is 1 april 2016.

TABEL

Jaar	Aantal meldingen
2016	511
2017	1.387

TOELICHTING

2017 is het eerste volledige jaar waarin het aantal meldingen wordt geregistreerd. De erkende metaaldetectoristen meldden meer dan dubbel zoveel keer als het jaar voordien.

REFERENTIES

Erkenning metaaldetectorist;

Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren

EVARCH 08 – 09: EVALUATIE VAN ERKENNINGEN

Indicator	Het aantal ingezette evaluaties van erkenningen, verdeeld volgens type erkenning en verdeeld naargelang de evaluatie leidt tot een schorsing of niet
Indicatornummer	evarch 08 - evarch 09
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Aantal evaluaties
Meetmethode	Telling

OMSCHRIJVING

Een erkende archeoloog of metaaldetectorist dient zich te houden aan bepaalde erkenningsvoorwaarden om zijn activiteiten te kunnen blijven uitoefenen. Het agentschap Onroerend Erfgoed kan op eigen initiatief, op verzoek van de minister of van de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed (VCOE), voor elke erkende metaaldetectorist of erkende archeoloog een evaluatie van de erkenning uitvoeren. Op basis van deze evaluatie kan het agentschap overgaan tot een schorsing van de aanduiding, en dit voor een periode van maximaal 120 dagen. Na de schorsing kan de beslissing volgen om de erkenning in te trekken.

Een metaaldetectorist of archeoloog kan worden geschorst als hij:

- het Onroerenderfgoeddecreet, Onroerenderfgoedbesluit of de code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren niet naleeft;
- niet meer voldoet aan de erkenningsvoorwaarden;
- de voorwaarden voor de opvolging van de aanduiding niet naleeft.

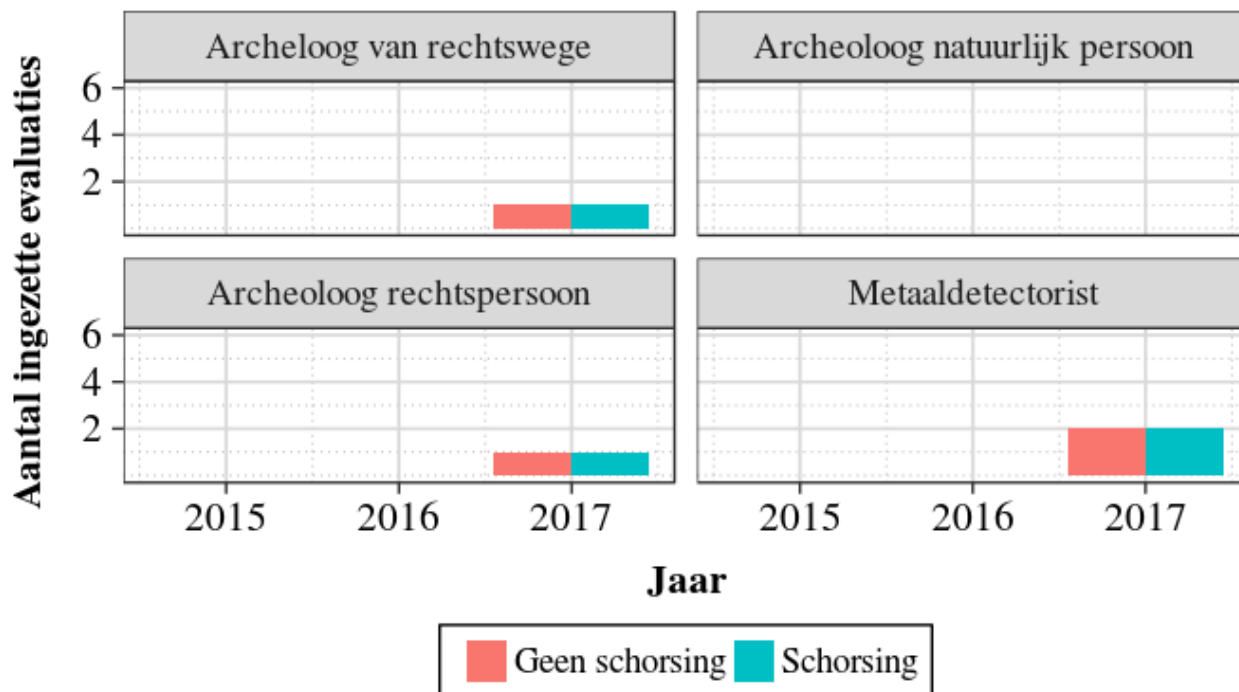
Voor een erkende archeoloog gelden nog twee bijkomende redenen om zijn aanduiding tot erkenning te schorsen. Als hij:

- onvoldoende toezicht houdt op het veldwerk of de correcte registratie;
- bij een vonnis of arrest veroordeeld is voor een misdrijf dat door de aard ervan zijn beroepsethiek als erkende archeoloog aantast.

De indicator meet het aantal ingezette evaluaties van erkenningen als archeoloog of metaaldetectorist en het aantal van deze evaluaties dat tot een schorsing van de erkenning heeft geleid.

GRAFISCHE VOORSTELLING

Evaluatie van erkenningen, naar beslissing

TOELICHTING

In 2017 voerde het agentschap Onroerend Erfgoed in totaal 8 evaluaties uit. 4 evaluaties betroffen erkende archeologen. In 2 gevallen volgde na de evaluatie een schorsing van de erkenning, bij de andere 2 een aanmaning.

Daarnaast vonden 4 evaluaties plaats van erkende metaaldetectoristen. In 2 gevallen leidde de evaluatie tot een schorsing, bij de 2 andere gevallen tot een aanmaning.

REFERENTIES

Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren

EVARCH 10 - 11: SCHORSINGEN VAN ERKENNINGEN

Indicator	Het aantal ingezette schorsingen van erkenningen, verdeeld volgens type erkenning en verdeeld naargelang de schorsing een intrekking van de erkenning als gevolg heeft
Indicatornummer	evarch 10 - evarch 11
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Aantal schorsingen
Meetmethode	Telling van aantal schorsingen

OMSCHRIJVING

Onroerend Erfgoed kan de erkenning van een metaaldetectorist of archeoloog een evaluatie schorsen voor maximaal 120 dagen als hij:

- Het Onroerenderfgoeddecreet, Onroerenderfgoedbesluit of de **code van goede praktijk** niet naleeft;
- niet meer voldoet aan de erkenningsvoorwaarden;
- de voorwaarden voor de opvolging van de aanduiding niet naleeft.

Voor een erkende archeoloog gelden nog twee bijkomende redenen om zijn aanduiding tot erkenning te schorsen. Als hij:

- onvoldoende toezicht houdt op het veldwerk of de correcte registratie;
- bij een vonnis of arrest veroordeeld is voor een misdrijf dat door de aard ervan zijn beroepsethiek als erkende archeoloog aantast.

De erkende archeoloog of **metaaldetectorist** kan reageren tegen de schorsing en daarbij gebruikmaken van onder meer een hoorrecht. Tijdens de schorsingsperiode kan hij schriftelijk aangeven welke acties hij zal ondernemen of heeft ondernomen om terug tegemoet te komen aan de erkenningsvoorwaarden.

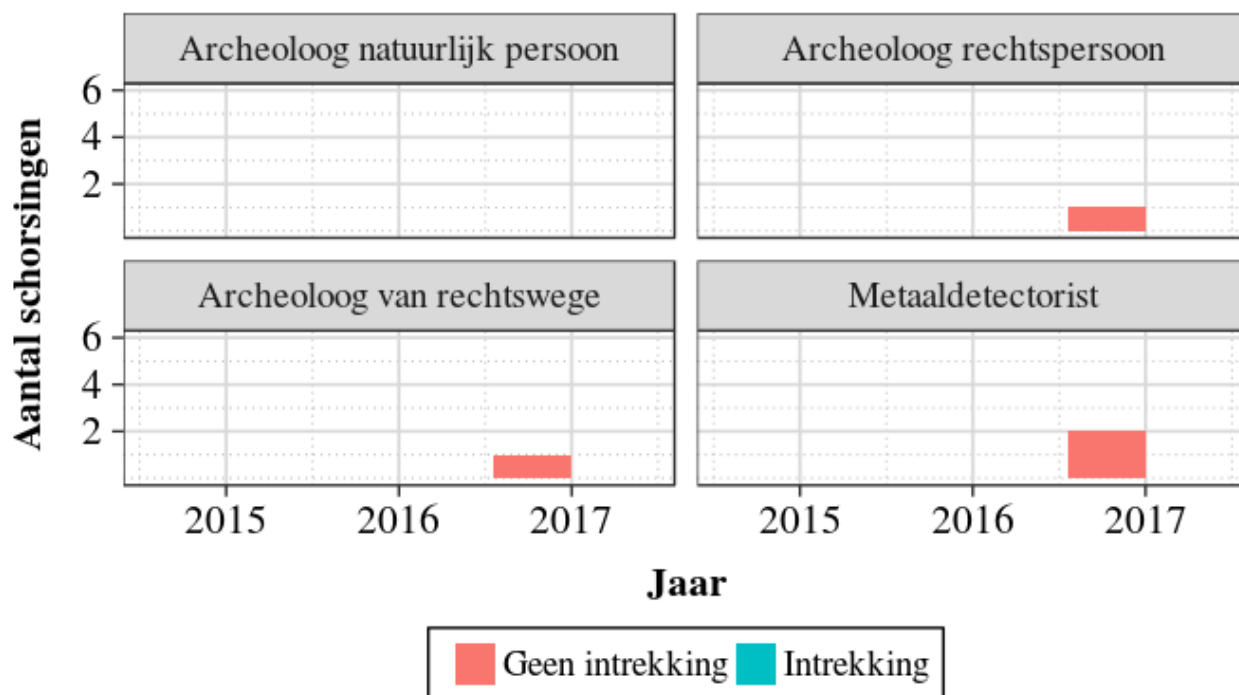
Hierna kan het agentschap beslissen om de schorsing op te heffen of om de erkenning definitief in te trekken. Een archeoloog of metaaldetectorist kan ook zelf beslissen om zijn aanduiding tot erkenning te laten intrekken, bijvoorbeeld wanneer hij zijn activiteiten stopzet.

De indicator meet het aantal ingezette schorsingen van erkenningen als archeoloog of metaaldetectorist en het aantal van deze schorsingen dat tot een intrekking van de erkenning heeft geleid.

////////////////////////////////////

GRAFISCHE VOORSTELLING

Schorsingen van erkenningen, naar beslissing

TOELICHTING

Na een evaluatie schorste het agentschap de erkenning van 2 archeologen en 2 metaaldetectoristen. Geen van deze 4 schorsingen leidde tot een intrekking van de erkenning. Na verdediging werd de schorsing van allen opgeheven.

REFERENTIES

Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren

EVARCH 12: TOEVALSVONDSTEN DIE LEIDEN TOT ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK

Indicator	Het aantal toevalsvondsten dat leidt tot een archeologisch onderzoek door het agentschap Onroerend Erfgoed
Indicatornummer	evarch 12
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Aantal toevalsvondsten waaruit een opgraving volgde
Meetmethode	Query op het archeologieportaal

OMSCHRIJVING

Het agentschap Onroerend Erfgoed voert na een melding van een toevalsvondst een evaluatie uit. Daarin gaat het agentschap na wat er met de toevalsvondst moet gebeuren. Na deze evaluatie kan de beslissing volgen om geen gevolg te geven aan de toevalsvondst, wanneer deze weinig of geen archeologische waarde bevat, of kan Onroerend Erfgoed overgaan tot een archeologische opgraving.

De vinder van een toevalsvondst moet die binnen 3 dagen melden aan het agentschap Onroerend Erfgoed. Tot 10 dagen na de melding van de toevalsvondst is de eigenaar, zakelijkrechthouder of vinder van de toevalsvondst verplicht:

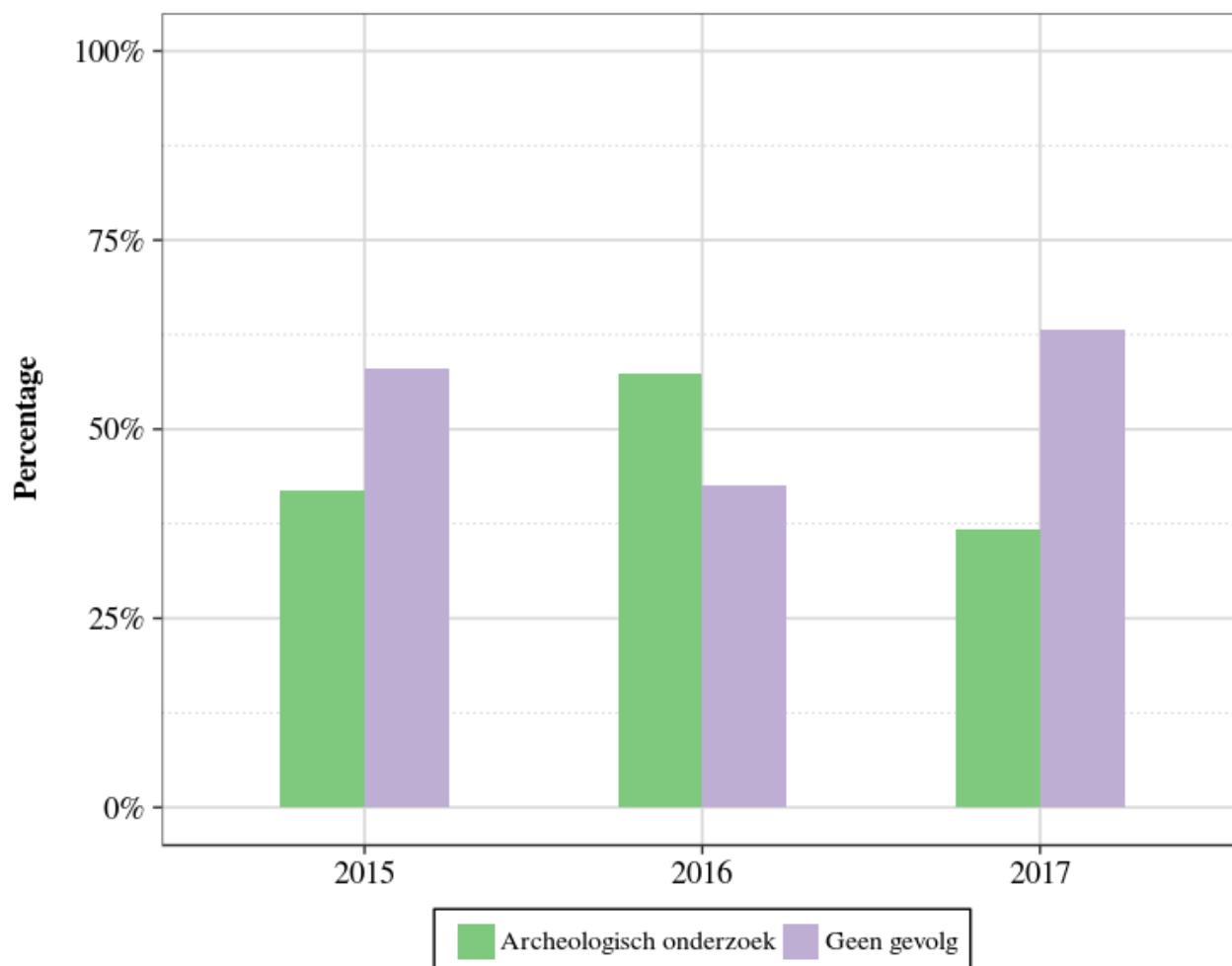
- ze in onveranderde toestand te bewaren;
- ze tegen beschadiging of vernieling te beschermen;
- ze toegankelijk te maken voor *archeologisch onderzoek* door het agentschap.

De indicator telt het aantal toevalsvondsten waarbij het agentschap na evaluatie besluit dat er een archeologische site aanwezig is en overgaat tot een archeologische opgraving.

////////////////////////////////////

GRAFISCHE VOORSTELLING

Percentage toevalsvondsten die leiden tot archeologisch onderzoek

TOELICHTING

Van de 76 gemelde toevalsvondsten in 2017 leidden er 28 tot een opgraving. Dat is 36,8%. Naast deze 76 toevalsvondsten kwamen nog 14 andere meldingen onterecht in het meldingsformulier terecht (metaaldetectievondsten en vondsten uit veldprospectie die een ander kanaal moeten gebruiken). In 2016 ging het om 27 opgravingen na 47 meldingen (57,4%). Het aantal ontrechte meldingen lag toen hoger met 55 stuks. In absolute aantallen schommelt het aantal terreininterventies al drie jaar tussen 26 en 28.

REFERENTIES

Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren

Loket onroerend erfgoed

EVARCH 13: TERMIJN TUSSEN DE MELDING VAN EEN TOEVALSVONDST EN HET ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK

Indicator	De termijn tussen de melding van de toevalsvondsten en het beëindigen van het veldwerk
Indicatornummer	evarch 13
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Aantal toevalsvondsten
Meetmethode	Telling per toevalsvondst van het aantal dagen tussen de melding en de terreinevaluatie

OMSCHRIJVING

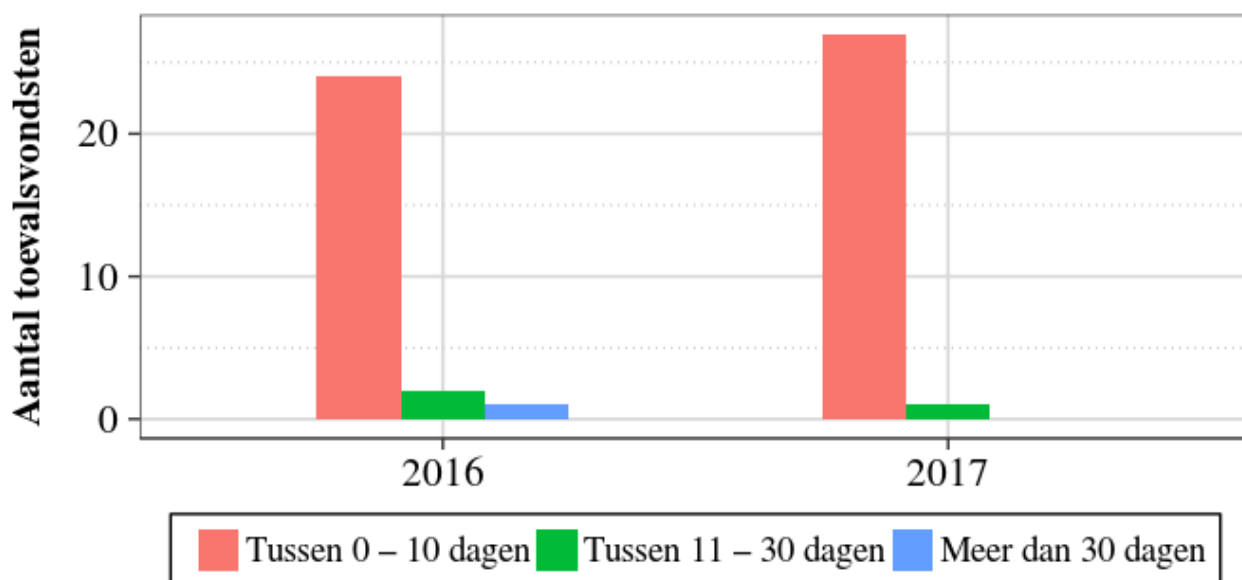
Gedurende 10 dagen na de melding van een toevalsvondst kan het agentschap de nodige vaststellingen doen of laten doen om de archeologische waarde van de toevalsvondst te bepalen. Wanneer de toevalsvondst geen archeologische waarde blijkt te hebben, kan snel worden beslist om het onderzoek te beëindigen. Wanneer er wel archeologische waarde aanwezig is en er een archeologische opgraving moet volgen, kan de termijn langer zijn.

De indicator telt de termijn tussen de melding van de toevalsvondst (het moment dat het agentschap Onroerend Erfgoed officieel op de hoogte wordt gesteld) en het beëindigen van het onderzoek door het agentschap. De termijnen worden verdeeld in 3 categorieën: minder dan 10 dagen, tussen de 10 en de 30 dagen en meer dan 30 dagen. De grens van 30 dagen volgt uit het recht op schadevergoeding indien het onderzoek die termijn overschrijdt.

GRAFISCHE VOORSTELLING

Aantal archeologische onderzoeken n.a.v. een toevalsvondst naargelang de termijn waarin ze werden uitgevoerd

TOELICHTING

In 2017 rondde het agentschap 96% van de terreininterventies waarbij het een archeologisch onderzoek uitvoerde af binnen de 10 dagen na de melding van de *toevalsvondst*.

Er was 1 onderzoek dat meer dan 10 dagen in beslag nam en geen enkel dat meer dan 30 dagen duurde.

REFERENTIES

Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren

EVARCH 15: ARCHEOLOGISCHE ENSEMBLES IN EEN ONROERENDERFgoedDEPOT

Indicator	Het aantal archeologische ensembles gedeponeerd in een erkend onroerenderfgoeddepot
Indicatornummer	evarch 15
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Aantal archeologische ensembles
Meetmethode	Bevraging bij erkende onroerenderfgoeddepots

OMSCHRIJVING

Bij het archeologisch onderzoek van een terrein maakt de archeoloog onderzoeksdocumenten aan en zamelt hij archeologische artefacten in (vondsten, stalen, ...). Samen vormen die het archeologisch ensemble van het onderzoek. Er bestaan verschillende wettelijke verplichtingen voor het bewaren van een archeologisch ensemble. Eigenaars of beheerders moeten het ensemble als geheel bewaren, het toegankelijk houden voor wetenschappelijk onderzoek en voldoen aan zowel het actiefbehoudsbeginsel als het passiefbehoudsbeginsel. Het deponeren in een erkend onroerenderfgoeddepot kan dienen als alternatief voor eigenaars die niet willen of niet in staat zijn om zelf het archeologisch ensemble optimaal te bewaren.

De indicator telt het aantal archeologische ensembles dat in een bepaald jaar bij één van de erkende onroerenderfgoeddepots werd gedeponeerd.

Noot: Een zakelijkrechthouder kan zelf kiezen of en in welk depot hij zijn archeologische ensembles deponereert. Daarbij kan hij ook kiezen om het ensemble in een niet-erkend depot te bewaren of het zelf te bewaren. De indicator telt ensembles die worden bewaard in een erkend onroerenderfgoeddepot, andere bewaarplaatsen worden niet meegenomen.

GRAFISCHE VOORSTELLING

/

TOELICHTING

Deze rapportering volgt pas later in het jaar in het kader van de beheersovereenkomsten die erkende onroerenderfgoeddepots afsluiten met het agentschap.

REFERENTIES

Depotwijzer

Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren

////////////////////////////////////

EVARCH 16: VOORNEMEN OM EEN ARCHEOLOGISCH ENSEMBLE BUITEN VLAANDEREN TE VERPLAATSEN

Indicator	Het aantal meldingen van het voornemen om een archeologisch artefact of een archeologisch ensemble buiten het Vlaamse Gewest te brengen
Indicatornummer	evarch 16
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Aantal archeologische ensembles
Meetmethode	Telling van het aantal meldingen bij het agentschap Onroerend Erfgoed

OMSCHRIJVING

De zakelijkrechthouder die het voornemen heeft om een archeologisch artefact of archeologisch ensemble buiten Vlaanderen te verplaatsen moet deze wijziging van de bewaarplaats binnen de 30 dagen melden aan het agentschap Onroerend Erfgoed.

De indicator telt het aantal meldingen bij het agentschap Onroerend Erfgoed van eigenaars of zakelijkrechthouders die het voornemen hebben om een archeologisch artefact of archeologisch ensemble buiten de grenzen van het Vlaamse Gewest te verplaatsen.

Noot: De meldingsplicht voor het voornemen om een archeologisch artefact of een archeologisch ensemble buiten het Vlaamse Gewest te brengen geldt niet voor artefacten of ensembles ontstaan vóór 1 januari 2016. Deze ensembles zijn vrijgesteld van deze verplichting omdat het Archeologiedecreet van 1993 geen meldingsplicht voorzag.

GRAFISCHE VOORSTELLING

Jaar	Aantal meldingen
2016	0
2017	0

TOELICHTING

Onroerend Erfgoed ontving geen meldingen van het voornemen om een archeologisch ensemble te verplaatsen.

REFERENTIES

Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren

Depotwijzer

EVARCH 17: INGEDIENDE ARCHEOLOGIENOTA'S EN NOTA'S

Indicator	Het aantal ingediende archeologienota's en nota's, verdeeld volgens het aantal bekrachtigde, het aantal geweigerde, het aantal met voorwaarden en het aantal stilzwijgend bekrachtigd
Indicatornummer	evarch 17
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Aantal archeologienota's en nota's
Meetmethode	Telling van het aantal ingediende archeologienota's en ingediende nota's

OMSCHRIJVING

De indicator telt het aantal ingediende archeologienota's en nota's per jaar.

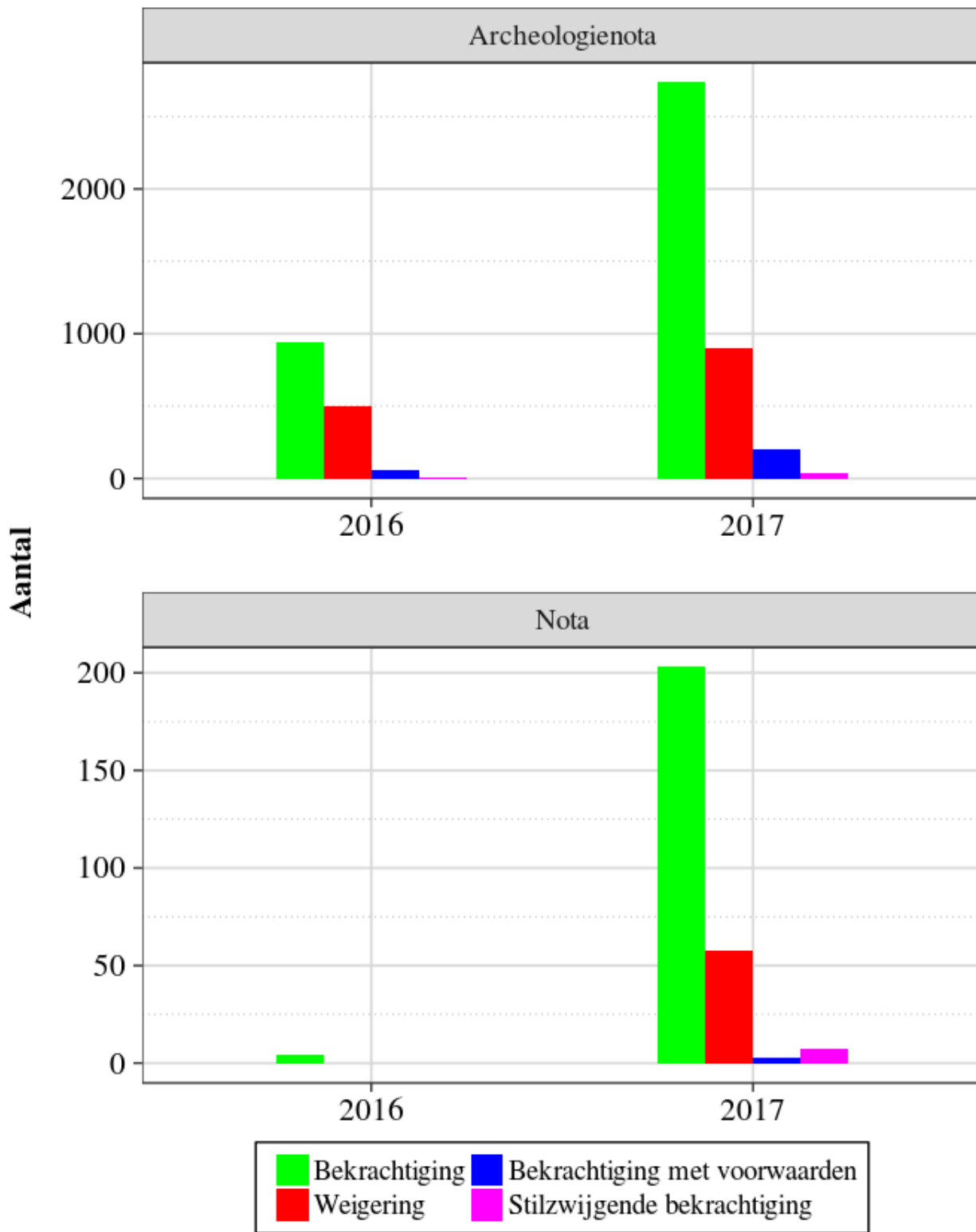
Hij maakt enerzijds een onderverdeling naar de instantie die de archeologienota of de nota behandelt:

- Het agentschap Onroerend Erfgoed
- Een erkende *Onroenderfgoedgemeente*, wanneer de percelen waarop de archeologienota of nota betrekking heeft volledig liggen op het grondgebied van deze gemeente

Een tweede onderscheid wordt gemaakt naar beslissing:

- Bekrachtiging
- Weigering
- Koppelen van bijkomende voorwaarden
- Stilzwijgende bekrachtiging

Ingediende archeologienota's en nota's

TABEL

Jaar	Notatype	Totaal aantal bekrachtigde
2017	Archeologienota	3.124
2017	Nota	229

TOELICHTING

In 2017 dienden de erkende archeologen 4.039 archeologienota's in waarvan er 3.124 een bekrachtiging kregen, al dan niet met voorwaarden of stilzwijgend. Dat betekent in 77,3% van de ingediende archeologienota's een bekrachtiging volgde. Dat is een stijging van meer dan 10% ten opzichte van het aandeel bekrachtigde archeologienota's in 2016.

De 3.124 bekrachtigde archeologienota's komen niet overeen met 3.124 individuele/verschillende dossiers of vergunningen. Net zoals in 2016 dienden erkende archeologen verschillende archeologienota's ook na bekrachtiging opnieuw in, bijvoorbeeld omwille van een kleine vergetelheid of een aanpassing in functie van de geplande vergunningsaanvraag. In een beperkt aantal gevallen is er dus sprake van 2 bekrachtigde archeologienota's voor eenzelfde vergunningsaanvraag. Dergelijke dossiers kunnen niet uitgefilterd worden, maar het staat vast dat het om kleine aantallen gaat.

De bekrachtiging van een archeologienota of nota vormt het sluitstuk van een archeologisch vooronderzoek, al dan niet met ingreep in de bodem. In 2017 mondden in totaal 3.353 archeologische vooronderzoeken uit in een archeologienota of nota.

In 2017 kregen 229 nota's een bekrachtiging. Het rapport over de evaluatie van het Onroerenderfgoeddecreet over het werkingsjaar 2016 (Meting indicatoren 2015 en 2016, EVARCH 17) gaf aan dat het agentschap Onroerend Erfgoed verwachtte dat er in het voorjaar van 2017 een vierhonderdtal nota's zouden worden ingediend. Het aantal in 2017 bekrachtigde nota's voldoet niet aan die verwachting. Het is niet mogelijk om hier een eenduidige verklaring voor te bieden. Verschillende factoren spelen immers een rol.

Een archeologienota vormt slechts een indicatie voor het bestaan van een intentie om een vergunningsaanvraag in te dienen. Het uitblijven van een groot aantal nota's kan verschillende mogelijke redenen hebben:

- vergunningsaanvragen die wachten op indiening (de archeologienota heeft namelijk geen beperkte geldigheidstermijn);
- ingediende vergunningsaanvragen waarvan de behandeling nog loopt;
- geweigerde vergunningsaanvragen;
- verleende vergunningen waartegen nog een beroepsprocedure loopt, waardoor de vergunning niet uitvoerbaar is of de aanvrager wacht tot hij zekerheid heeft over de uitvoerbaarheid;
- verleende vergunningen waarvan de bouwheer kiest om ze niet uit te voeren;
- vergunningsaanvragen die men niet meer wenst in te dienen;
- speculatieve vergunningsaanvragen (waarbij de initiatiefnemer geen eigenaar is van het betreffende goed en niet noodzakelijk toestemming heeft van de eigenaar van het goed om de aangevraagde vergunning uit te voeren);

- verleende vergunningen waarbij de verlener heeft nagelaten om een voorwaarde op te nemen met betrekking tot het uitvoeren van de bekrachtigde archeologienota;
- verleende vergunningen waarbij de bouwheer de opgenomen voorwaarde met betrekking tot het uitvoeren van de bekrachtigde archeologienota niet naleeft.

Het is niet duidelijk welke van de bovenstaande oorzaken doorslaggevend is voor het uitblijven van het veel hogere verwachte aantal nota's. Naar alle waarschijnlijkheid is het net de combinatie van de bovenstaande scenario's die maakt dat veel uitgestelde archeologische vooronderzoeken (nog) niet doorstroomden naar uitvoering en rapportering.

REFERENTIES

Archeologieportaal

Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren

EVARCH 18: ARCHEOLOGIENOTA'S EN NOTA'S MET OF ZONDER BODEMINGREEP

Indicator	Het aantal bekrachtigde archeologienota's en nota's, verdeeld volgens het aantal op basis van archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem en het aantal op basis van archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem
Indicatornummer	evarch 18
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Aantal bekrachtigde archeologienota's en nota's
Meetmethode	Telling met behulp van het archeologieportaal

OMSCHRIJVING

Een archeologisch vooronderzoek heeft als doel om bewust archeologische artefacten en archeologische sites op te sporen en te waarderen, zonder de erfgoedwaarden in situ wezenlijk aan te tasten. Het kent twee vormen: vooronderzoek zonder ingreep in de bodem en vooronderzoek met ingreep in de bodem. .

Een archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem tast de mogelijk aanwezige archeologische resten niet wezenlijk aan. Het kan gaan om bureauonderzoek, landschappelijk bodemonderzoek, geofysisch onderzoek of veldkartering. Het verslag van dit vooronderzoek is een *archeologienota*.

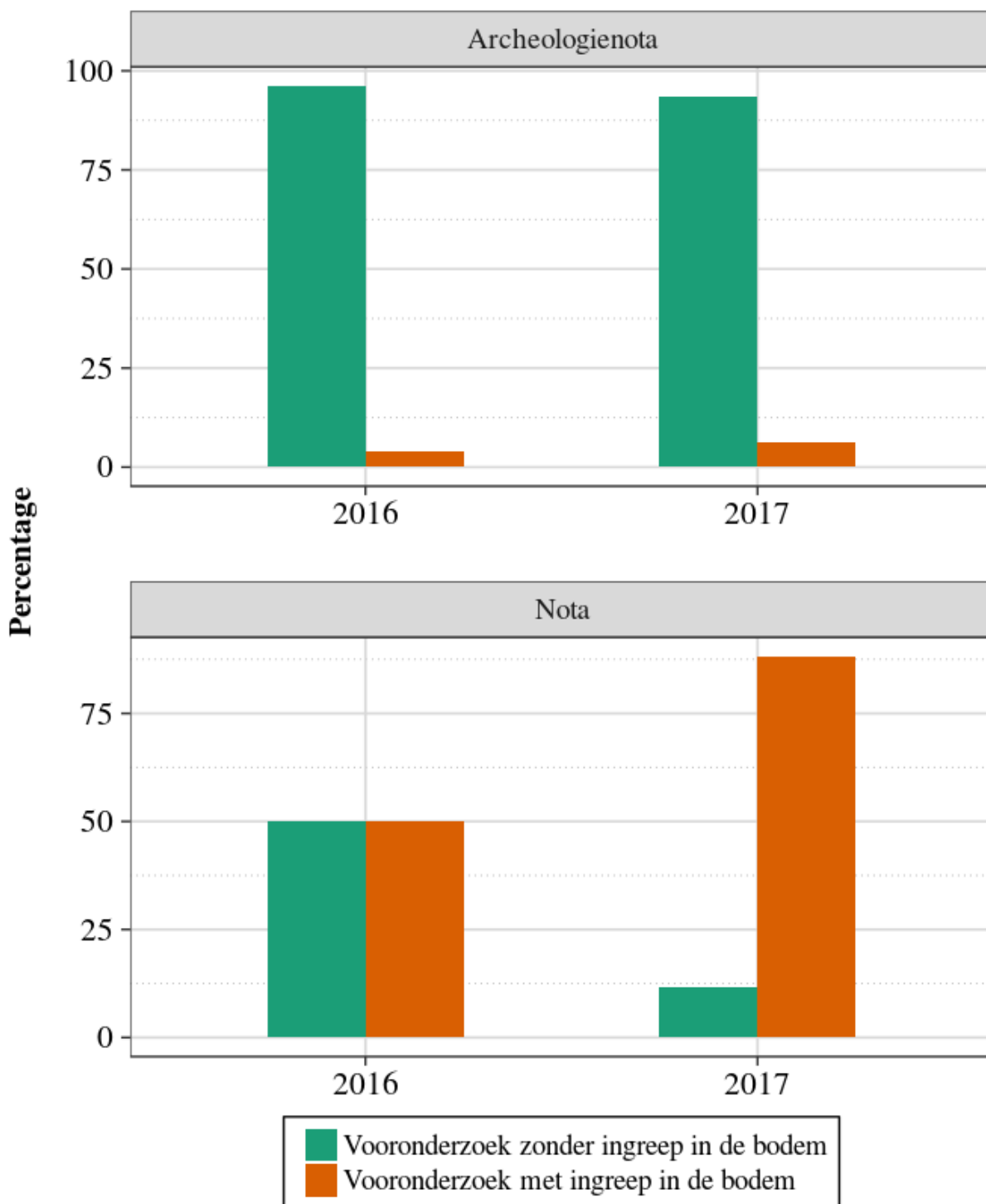
Het *archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem* heeft een mogelijk effect op de erfgoedwaarden in situ, doordat de gebruikte onderzoeksmethoden een representatieve steekproef van de aanwezige archeologische sporen en artefacten op destructieve wijze onderzoeken. Voorbeelden van onderzoeksmethoden zijn onder meer een verkennend archeologisch booronderzoek, een waarderend archeologisch booronderzoek of het aanleggen van proefsleuven en proefputten. Het verslag van deze onderzoeken is ofwel een archeologienota in het geval van een archeologisch vooronderzoek voorafgaand aan de vergunningsaanvraag ofwel een nota in het geval van een uitgesteld vooronderzoek.

De indicator telt het aantal bekrachtigde archeologienota's en het aantal bekrachtigde nota's per jaar. Daarbij wordt een onderverdeling gemaakt naar:

- Bekrachtigde archeologienota's gebaseerd op een archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem;
- Bekrachtigde archeologienota's na een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem;
- Bekrachtigde nota's na een *uitgesteld vooronderzoek* zonder ingreep in de bodem;
- Bekrachtigde nota's gebaseerd op een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem.

GRAFISCHE VOORSTELLING

Percentage archeologisch vooronderzoek met en zonder bodemingreep

EVARCH 19: ARCHEOLOGIENOTA'S EN NOTA'S BINNEN ARCHEOLOGISCHE ZONE OF SITE

Indicator	Aantal bekrachtigde archeologienota's en nota's, verdeeld volgens het aantal binnen een archeologische zone, buiten een archeologische zone en in een beschermde archeologische site
Indicatornummer	evarch 19
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Aantal bekrachtigde archeologienota's en nota's
Meetmethode	Telling met behulp van het archeologieportaal

OMSCHRIJVING

De indicator geeft het aantal bekrachtigde archeologienota's en nota's weer, met onderscheid naar de geografische ligging van de percelen waarover ze handelen. Voor percelen in vastgestelde archeologische zones of beschermde archeologische sites hanteert het Onroerenderfgoeddecreet strengere criteria dan voor percelen die buiten deze gebieden vallen. Bij archeologische zones bestaan er aanwijzingen dat er archeologisch erfgoed aanwezig is en dat dit voldoende goed bewaard is om archeologische waarde te hebben. Bij een bescherming als archeologische site is dit met zekerheid zo.

De meting baseert zich op de intekeningen van de projectgebieden van de bekrachtigde (archeologie)nota's zoals de erkende archeoloog die invoert in het Archeologieportaal. In een GIS-omgeving wordt onderzocht welke van deze gebieden overlappen met afbakeningen van beschermde archeologische sites en vastgestelde archeologische zones. Op basis van de (gedeeltelijke of gehele) overlap – of het ontbreken daarvan – tussen de projectgebieden van de bekrachtigde (archeologie)nota's met de beschermde archeologische sites of vastgestelde archeologische zones, worden aantallen gegenereerd. Elke bekrachtigde (archeologie)nota komt slechts éénmaal voor in de telling en krijgt steeds een toewijzing aan de categorie met de laagste oppervlakcriteria uit de artikels 5.4.1 en 5.4.2 van het Onroerenderfgoeddecreet. Die bepalen of het bekomen van een bekrachtigde archeologienota verplicht is of niet.

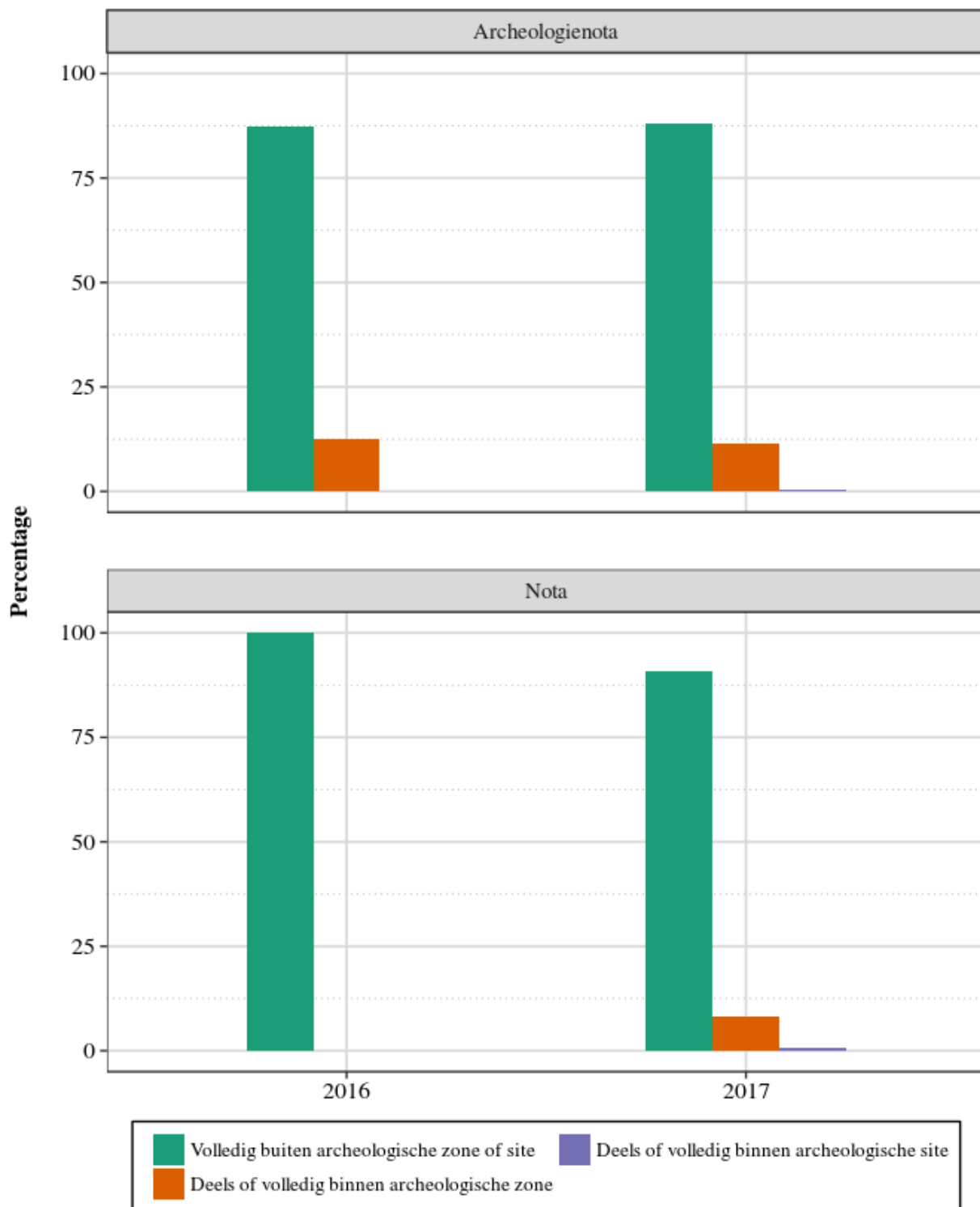
De indicator telt:

- Het totaal aantal bekrachtigde archeologienota's en nota's waarvan de percelen geheel of gedeeltelijk liggen binnen een *archeologische zone* opgenomen in de vastgestelde inventaris voor archeologische zones;
- Het totaal aantal bekrachtigde archeologienota's en nota's waarvan de percelen geheel of gedeeltelijk liggen in een beschermde *archeologische site*;
- Het totaal aantal bekrachtigde archeologienota's en nota's waarvan de percelen volledig liggen buiten een vastgestelde archeologische zone en buiten een beschermde archeologische site.

GRAFISCHE VOORSTELLING

Percentage bekrachtigde archeologienota's en nota's

Verdeling volgens geografische ligging

TOELICHTING

In 2017 maakten de erkende archeologen 357 archeologienota's (11,4% van alle bekrachtigde archeologienota's) en 19 nota's (8,3% van alle bekrachtigde nota's) op voor een projectgebied dat is opgenomen in de inventaris van vastgestelde archeologische zones.

Daarnaast stelden ze 17 archeologienota's (0,5% van alle bekrachtigde archeologienota's) en 2 nota's (0,87% van alle bekrachtigde nota's) op voor een projectgebied dat beschermd is als archeologische site.

Ongeveer de helft van de 19 projectgebieden die deels of volledig in een beschermde archeologische site liggen, zijn ook opgenomen in de inventaris van vastgestelde archeologische zones. 8 archeologienota's en 1 nota werden dus opgemaakt voor een projectgebied met een dubbel statuut.

Bij het overgrote aandeel van de bekrachtigde archeologienota's en nota's ligt het projectgebied buiten beschermde archeologische sites of vastgestelde archeologische zones: respectievelijk 2.750 (88% van alle bekrachtigde archeologienota's) en 208 (90,8% van alle bekrachtigde nota's) stuks.

REFERENTIES

Archeologieportaal

Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren

EVARCH 21: OPPERVLAKTE ARCHEOLOGIENOTA'S EN NOTA'S BINNEN ARCHEOLOGISCHE ZONE OF SITE

Indicator	De totale oppervlakte van de binnen archeologienota's en nota's onderzochte gebieden, verdeeld volgens binnen een archeologische zone, buiten een archeologische zone of een beschermde archeologische site
Indicatornummer	evarch 21
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Oppervlakte in hectare
Meetmethode	GIS berekening van onderzochte gebieden

OMSCHRIJVING

De indicator meet de oppervlakte van de bekrachtigde archeologienota's en nota's, met onderscheid naar de geografische ligging van de percelen waarover ze handelen. Voor percelen in vastgestelde archeologische zones of beschermde archeologische sites hanteert het Onroerenderfgoeddecreet strengere criteria dan voor percelen die buiten deze gebieden vallen. Bij archeologische zones bestaan er aanwijzingen dat er archeologisch erfgoed aanwezig is en dat dit voldoende goed bewaard is om archeologische waarde te hebben. Bij een bescherming als archeologische site is dit met zekerheid zo.

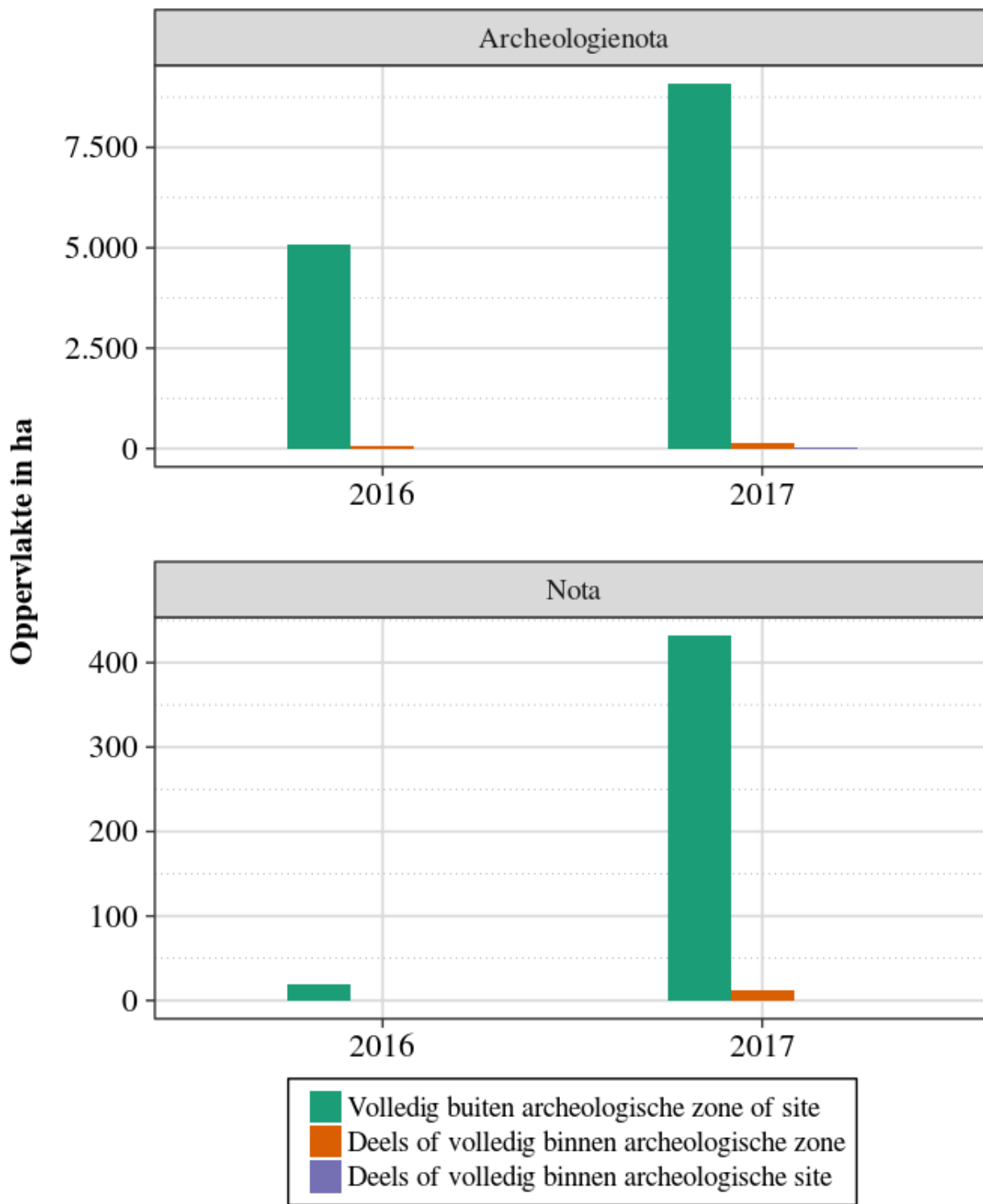
De meting gaat voort op de intekeningen van de projectgebieden van de bekrachtigde (archeologie)nota's zoals de erkende archeoloog die invoert in het Archeologieportaal. In een GIS-omgeving wordt onderzocht welke van deze gebieden overlappen met afbakeningen van beschermde archeologische sites en vastgestelde archeologische zones. Op basis van de (gedeeltelijke of gehele) overlap – of het ontbreken daarvan – tussen de projectgebieden van de bekrachtigde (archeologie)nota's met de beschermde archeologische sites of vastgestelde archeologische zones, worden aantallen gegenereerd. Elke bekrachtigde (archeologie)nota komt slechts éénmaal voor in de telling en krijgt steeds een toewijzing aan de categorie met de laagste oppervlaktecriteriën uit de artikels 5.4.1 en 5.4.2 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Die bepalen of het bekomen van een bekrachtigde archeologienota verplicht is of niet.

De indicator berekent:

- De totale oppervlakte van archeologienota's en nota's waarvan de percelen geheel of gedeeltelijk liggen binnen een archeologische zone opgenomen in de vastgestelde inventaris voor archeologische zones;
- De totale oppervlakte van archeologienota's en nota's waarvan de percelen geheel of gedeeltelijk liggen in een beschermde archeologische site;
- De totale oppervlakte van archeologienota's en nota's waarvan de percelen geheel of gedeeltelijk liggen binnen een vastgestelde archeologische zone maar buiten een beschermde archeologische site;
- De totale oppervlakte van archeologienota's en nota's waarvan de percelen geheel of gedeeltelijk liggen binnen een beschermde archeologische site maar buiten een vastgestelde archeologische zone;
- De totale oppervlakte van archeologienota's en nota's waarvan de percelen volledig liggen buiten een vastgestelde archeologische zone en buiten een beschermde archeologische site.

Oppervlakte onderzochte gebieden

Verdeeld volgens ligging

TABEL

Jaar	Notatype	Totale oppervlakte onderzochte gebieden
2017	Archeologienota	9.244,96 ha
2017	Nota	443,82 ha

TOELICHTING

Van de in 2017 bekrachtigde archeologienota's lag ca. 8,9 hectare in een beschermde archeologische site. Ongeveer 144,4 hectare situeerde zich binnen een vastgestelde archeologische zone, maar buiten een beschermde archeologische site. De rest van het oppervlak dat onderwerp uitmaakte van een bekrachtigde archeologienota, goed voor ca. 9.091,7 hectare, bevond zich buiten een vastgestelde archeologische zone en buiten een beschermde archeologische site.

Voor de oppervlakte van de in de bekrachtigde archeologienota's onderzochte gebieden is relevant. De oppervlakte van de in nota's onderzochte gebieden is immers een herneming van gebieden die reeds het onderwerp uitmaakten van een *archeologisch vooronderzoek* waarover de rapportering al gebeurde in de vorm van een archeologienota. Deze oppervlakte staat niet gelijk aan het aantal hectaren waarvoor het vooronderzoek volledig afgerond werd, gelet op de optie tot uitgesteld vooronderzoek. Het zegt wel iets over het aantal hectaren projectgebied waarvoor minstens een bureauonderzoek gebeurde in functie van de opmaak van een bekrachtigde archeologienota en het aantal hectaren grondgebied waarvoor een verplicht archeologisch traject opstartte.

Bij de nota's bedraagt de oppervlakte van de onderzochte gebieden binnen een beschermde archeologische site 0,33 hectare. Binnen vastgestelde archeologische zones is dat 11,33 hectare. De andere projectgebieden, die volledig buiten een archeologische zone en buiten een beschermde archeologische site liggen, zijn goed voor ca. 432,16 hectare.

REFERENTIES

Archeologieportaal

Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren

EVARCH 23: OPPERVLAKTE GGA

Indicator	De totale oppervlakte van de gebieden waar geen archeologisch erfgoed meer te verwachten valt
Indicatornummer	evarch 23
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Oppervlakte in hectare
Meetmethode	Berekening met behulp van GIS

OMSCHRIJVING

Het Onroerenderfgoeddecreet voerde de kaart met gebieden waar geen archeologisch erfgoed meer te verwachten valt (GGA) in als nieuw instrument. Sinds 2017 stelt het agentschap die vast, en niet meer de minister zoals voorheen. Deze kaart bevat gebieden waar op basis van waarnemingen en onderzoek met hoge waarschijnlijkheid geen archeologisch erfgoed aanwezig is. Het agentschap hanteert volgende criteria voor de opmaak ervan:

- Het gebied is eerder al archeologisch onderzocht en op basis daarvan blijkt er geen archeologisch erfgoed aanwezig of is het al opgegraven;
- Het gebied is al in die mate verstoord dat er, in combinatie met gegevens over de potentiële dikte van het bodemarchief, geen archeologisch erfgoed meer valt te verwachten.

De indicator berekent de totale oppervlakte van de gebieden die op 31 december van een bepaald jaar zijn opgenomen op de vastgestelde kaart met gebieden waar geen archeologisch erfgoed meer te verwachten valt. Het agentschap Onroerend Erfgoed stelt deze kaart meermaals per jaar vast.

GRAFISCHE VOORSTELLING

Jaar	Totale oppervlakte
2016	24.055 ha
2017	27.669 ha

TOELICHTING

In 2017 stelde het agentschap meermaals een kaart vast met gebieden waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt. De nieuwe gebieden kwamen tot stand op basis van verschillende archeologische gegevensbronnen en gegevens aangeleverd door lokale overheden en erfgoeddiensten. De laatste vaststelling van het meetjaar trad op 31 oktober 2017 in werking.

In totaal groeide de GGA-kaart in 2017 aan met 3.614 ha tot een totaaloppervlak van 27.669 ha. Dit is 2,05% van het oppervlak van Vlaanderen.

REFERENTIES

De GGA kaart is te vinden op het Geoportaal.

EVARCH 25: STATUUT INITIATIEFNEMER ARCHEOLOGISCH TRAJECT

Indicator	Het statuut van de initiatiefnemer van een vergunningsplichtige ingreep in de bodem met archeologisch traject, verdeeld volgens private ondernemers en overheden
Indicatornummer	evarch 25
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Aantal vergunningsplichtige ingrepen, verdeeld naar initiatiefnemer
Meetmethode	Query Archeologieportaal

OMSCHRIJVING

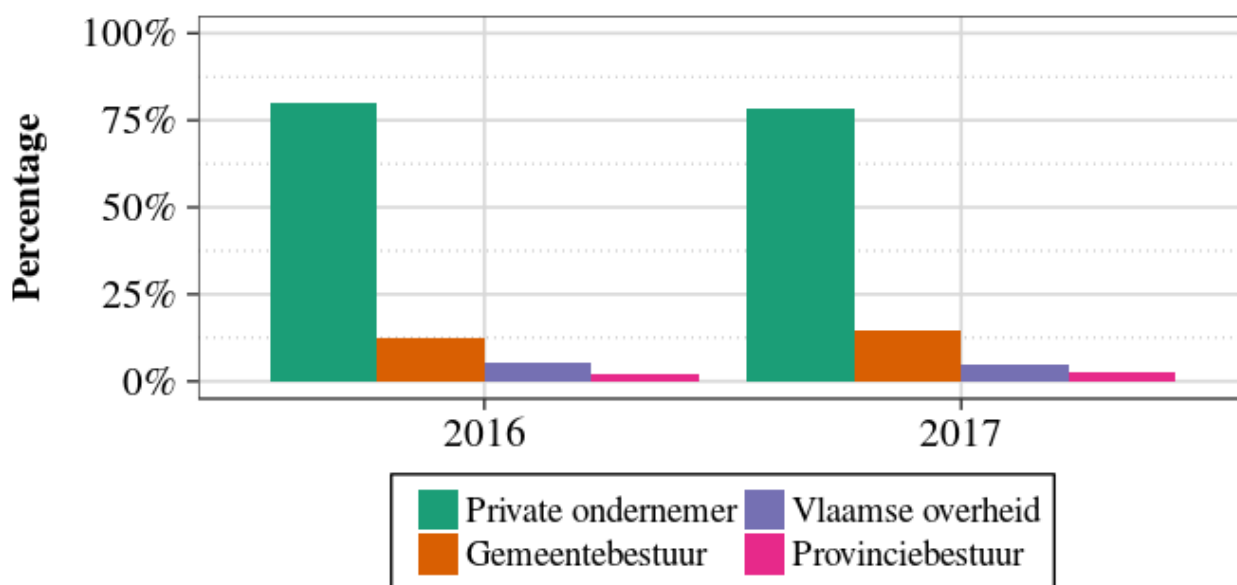
In een archeologienota of nota vermeldt de archeoloog de hoedanigheid van de initiatiefnemer van de vergunningsplichtige ingreep, in casu de hoedanigheid van de aanvrager van de omgevingsvergunning.

De indicator geeft de hoedanigheid van de initiatiefnemers weer van omgevingsvergunningen voor stedenbouwkundige handelingen met ingreep in de bodem waar een archeologisch traject aan verbonden is. De initiatiefnemers worden onderverdeeld in verschillende statuten: namelijk private initiatiefnemers en overheidsinstellingen (lokale besturen, provinciale overheden of de Vlaamse overheid).

GRAFISCHE VOORSTELLING

Percentage vergunningsplichtige ingrepen in de bodem met archeologisch traject

Verdeeld volgens initiatiefnemer

TOELICHTING

Van de 3.124 in 2017 bekrachtigde archeologienota's had 78,2% (of 2.444) een private ondernemer als opdrachtgever. Bij 21,8% van de bekrachtigde archeologienota's was dat een overheidsinstelling (of 680 bekrachtigde archeologienota's). Het aandeel archeologienota's opgesteld in opdracht van gemeentebesturen, provinciebesturen en de Vlaamse overheid bedraagt respectievelijk 14,4%, 2,4% en 5%.

Procentueel is dit zeer gelijkaardig aan de bekrachtigde archeologienota's van 2016.

REFERENTIES

Archeologieportaal

EVARCH 26: REDENEN VOOR UITGESTELD TRAJECT

Indicator	Het aantal, in het programma van maatregelen van bekrachtigde archeologienota's opgenomen, uitgestelde archeologische vooronderzoeken, onderverdeeld volgens de reden van uitstel
Indicatornummer	evarch 26
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Aantal redenen voor uitgesteld vooronderzoek opgenomen in archeologienota's
Meetmethode	Query Archeologieportaal

OMSCHRIJVING

In bepaalde gevallen is het niet mogelijk het archeologisch vooronderzoek volledig uit te voeren voorafgaand aan de vergunningsaanvraag. De initiatiefnemer kan dan opteren om een deel van het traject in een latere fase te doen.

De archeoloog vermeldt in de archeologienota duidelijk waarom er wordt gekozen voor een uitgesteld vooronderzoek. Dit kan om vier redenen:

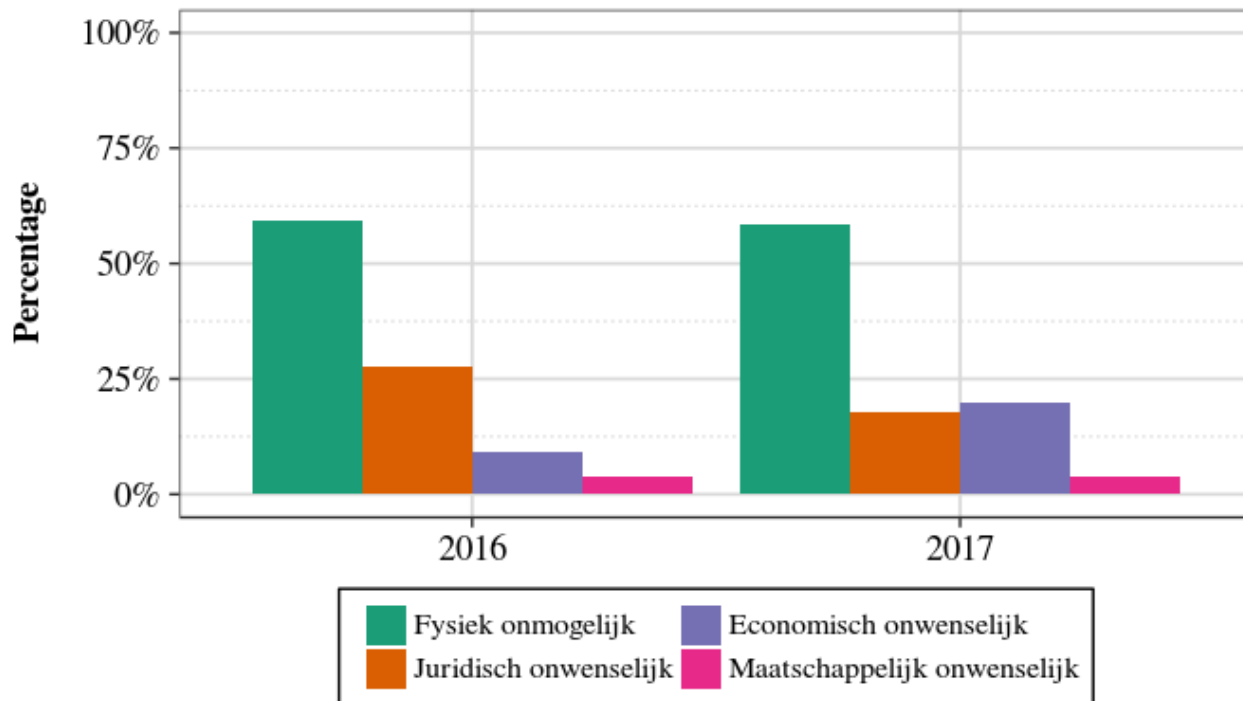
- Fysiek onmogelijk
- Juridisch onwenselijk
- Economisch onwenselijk
- Maatschappelijk onwenselijk

De indicator meet het aantal bekrachtigde archeologienota's dat in het programma van maatregelen een uitgesteld traject voorstelt, inclusief de reden om te kiezen voor dit traject.

Noot: Deze indicator telt niet de effectief uitgevoerde archeologische onderzoeken binnen het uitgestelde traject. De rapportering van de uitvoering van het archeologisch onderzoek binnen het uitgesteld traject is de nota. Deze vallen onder een andere indicator.

GRAFISCHE VOORSTELLING

Verhouding van de redenen voor uitgesteld traject

TABEL

Jaar	Totaal
2016	398
2017	1.364

TOELICHTING

In het Archeologieportaal zijn er 1.364 bekrachtigde archeologienota's geregistreerd met in het programma van maatregelen een uitgesteld archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem.

De onmogelijkheid om het archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem uit te voeren vóór het aanvragen of verkrijgen van een stedenbouwkundige vergunning of verkavelingsvergunning komt in 58,3% van de gevallen voor als motivatie om te kiezen voor het uitgesteld traject. Voorbeelden hiervan zijn het nog niet verkregen hebben van een kapvergunning of sloopvergunning, de percelen nog niet in eigendom hebben en geen toestemming hebben van de huidige eigenaar om het vooronderzoek met ingreep in de bodem uit te voeren, het perceel is nog beplant met gewassen die geoogst moeten worden.

Economische onwenselijkheid figureert als tweede meest aangeduide reden voor een uitgesteld traject, met een aandeel van 19,8%. Initiatiefnemers wensen vaak eerst zekerheid te verkrijgen over hun

vergunning, vooraleer ze overgaan tot het uitvoeren van archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem. Niet alle initiatiefnemers zijn zich echter bewust van de mogelijke consequenties van de keuze voor het uitgestelde traject. Dit traject brengt immers vaak meer onzekerheid met zich mee voor wat betreft de timing voor uitvoering van de vergunde werken.

In vele gevallen is de praktische onmogelijkheid om een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem uit te voeren vóór het aanvragen of verkrijgen van een stedenbouwkundige vergunning of verkavelingsvergunning, dus ook een juridische onmogelijkheid. Vandaar dat deze reden de derde meest aangeduide is met 18%. Maatschappelijke onwenselijkheid haalt men tot slot in 4% van de gevallen aan als reden voor het uitgestelde traject.

De cijfers voor 2016 komen niet overeen met de aantallen opgenomen in het Evaluatierapport Onroerenderfgoeddecreet, Bijlage 1: Meting indicatoren 2015 en 2016, Indicator EVARCH 26. Indien erkende archeologen aan het agentschap Onroerend Erfgoed signaleren dat bepaalde maatregelen fout aangeduid zijn in het Archeologieportaal, dan corrigeert het agentschap Onroerend Erfgoed dit.

REFERENTIES

Archeologieportaal

Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren

EVARCH 27 – 28 – 29: MELDINGEN ARCHEOLOGISCH VOORONDERZOEK MET BODEMINGREEP

Indicator	Het aantal meldingen van archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem
Indicatornummer	evarch 27 - evarch 28 - evarch 29
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Aantal meldingen
Meetmethode	Query op het archeologieportaal

OMSCHRIJVING

De indicator meet per jaar het aantal meldingen van het voornemen om een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem uit te voeren.

De indicator splitst de meldingen enerzijds op naar ontvanger:

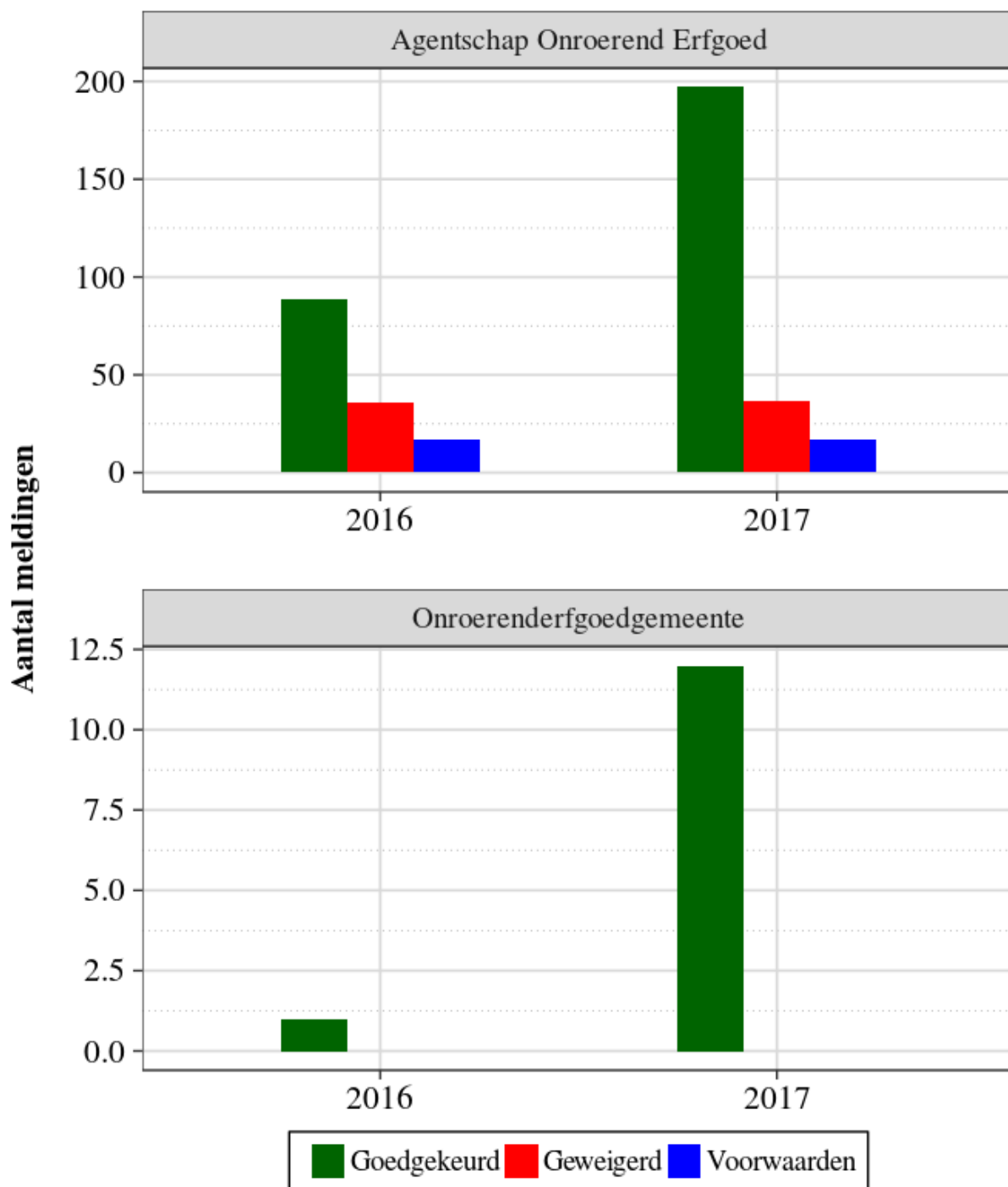
- Het agentschap Onroerend Erfgoed (als het archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem betrekking heeft op percelen die buiten het grondgebied van een erkende onroerenderfgoedgemeente liggen, of als het project betrekking heeft op percelen die deels binnen en deels buiten een erkende onroerenderfgoedgemeente vallen)
- Een erkende onroerenderfgoedgemeente

Anderzijds gebeurt een opdeling naargelang de beslissing over de melding:

- Goedkeuring
- Weigering
- Koppelen van voorwaarden

Aantal meldingen van vooronderzoeken met ingreep in de bodem

Verdeeld volgens ontvanger en beslissing

TOELICHTING

Het agentschap Onroerend Erfgoed ontving in 2017 251 meldingen van archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem. Het aanvaardde 214 van deze meldingen (waarvan 17 met voorwaarden). 37 meldingen kregen een weigering. Het percentage geweigerde vooronderzoeken met ingreep in de bodem is wat betreft Onroerend Erfgoed 14,7%, wat een daling betekent van meer dan 10% ten opzicht van 2016.

Daarnaast beoordeelden de erkende onroerenderfgoedgemeenten Koksijde (sinds 1 april 2016) en Baarle-Hertog, Beerse, Oud-Turnhout, Kasterlee, Rijkevorsel, Turnhout, Vosselaar, Riemst en Voeren (sinds 1 juli 2016) en Leuven, Beernem, Kontich, Holsbeek, Haacht, Bekkevoort, Rotselaar, Zonnebeke en Brecht (sinds 1 juli 2017) soeverein de meldingen van archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem binnen hun gemeentegrenzen. De onroerenderfgoedgemeenten ontvingen 12 meldingen van archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem, die ze allemaal aanvaardden. . Daarmee ligt het weigeringspercentage over alle meldingen heen op 14,1%.

REFERENTIES

Archeologieportaal

Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren

EVARCH 30 – 31 – 39: BEROEPEN

Indicator	Het aantal beroepen ingediend tegen een administratieve beslissing omtrent een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem, een archeologienota of nota of een toelating voor archeologisch onderzoek met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen
Indicatornummer	evarch 30 - evarch 31 - evarch 39
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Aantal beroepen
Meetmethode	Telling met behulp van het archeologieportaal

OMSCHRIJVING

De indicator meet per jaar het aantal ingestelde beroepen. Het Onroerendergoeddecreet heeft vier beroepsprocedures voorzien die men kan inzetten tegen verschillende administratieve beslissingen van het agentschap Onroerend Erfgoed of, indien van toepassing, een erkende onroerendergoedgemeente over uiteenlopende aspecten van een archeologisch traject. Men kan beroep indienen tegen:

- De weigering van het archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem of het koppelen van voorwaarden daaraan;
- De weigering van de bekrachtiging van een *archeologienota* of het koppelen van voorwaarden daaraan;
- De weigering van de bekrachtiging van een *nota* of het koppelen van voorwaarden daaraan;
- De weigering van de toelating voor een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem of een archeologische opgraving met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen of het koppelen van voorwaarden daaraan.

TABEL

Beroep tegen	Aantal in 2016	Aantal in 2017
Geweigerde toelating opgraving wetenschappelijke vraagstellingen	0	0
Geweigerde toelating vooronderzoek wetenschappelijke vraagstellingen	0	0
Koppelen van voorwaarden aan archeologienota of nota	0	0
Koppelen van voorwaarden aan vooronderzoek met ingreep in de bodem door het agentschap Onroerend Erfgoed	0	0
Koppelen van voorwaarden aan vooronderzoek met ingreep in de bodem door een erkende onroerendergoedgemeente	0	0
Weigering van een archeologienota of nota	1	1
Weigering vooronderzoek met ingreep in de bodem door het agentschap Onroerend Erfgoed	0	0
Weigering vooronderzoek met ingreep in de bodem door een erkende onroerendergoedgemeente	0	0

TOELICHTING

In 2017 tekende een erkende archeoloog , net als in 2016, eenmaal een beroep aan tegen een weigering van een archeologienota. Tijdens de lopende beroepsprocedure ontving het agentschap Onroerend Erfgoed een nieuwe versie van de geweigerde archeologienota. Deze versie kon wel worden bekrachtigd. Bijgevolg oordeelden de VCOE en de minister dat het beroep tegen de weigering zonder voorwerp was.

Tegen andere administratieve beslissingen zoals weigeringen of het koppelen van voorwaarden werd in 2017 geen enkele maal beroep aangetekend.

REFERENTIES

Archeologieportaal

Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren

EVARCH 32: ARCHEOLOGIERAPPORTEN

Indicator	Aantal ingediende archeologierapporten
Indicatornummer	evarch 32
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Aantal archeologierapporten
Meetmethode	Telling van ingediende archeologierapporten

OMSCHRIJVING

Een erkende archeoloog maakt een archeologierapport op na het afronden van:

- Een archeologische opgraving na een vergunningsplichtige ingreep in de bodem
- Een archeologisch onderzoek met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen. Dit kan zowel een archeologisch vooronderzoek met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen zijn als een opgraving met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen
- Een archeologisch onderzoek na een toevalsvondst

De erkende archeoloog bezorgt het archeologierapport binnen de twee maanden na het beëindigen van het onderzoek of de opgraving aan het agentschap. In dit rapport beschrijft de archeoloog bondig de uitgevoerde werken en de eerste resultaten ervan. Hij beschrijft ook de verdere aanpak van wat er nog moet gebeuren en een voorstel over het bewaren of deponeren van het archeologisch ensemble.

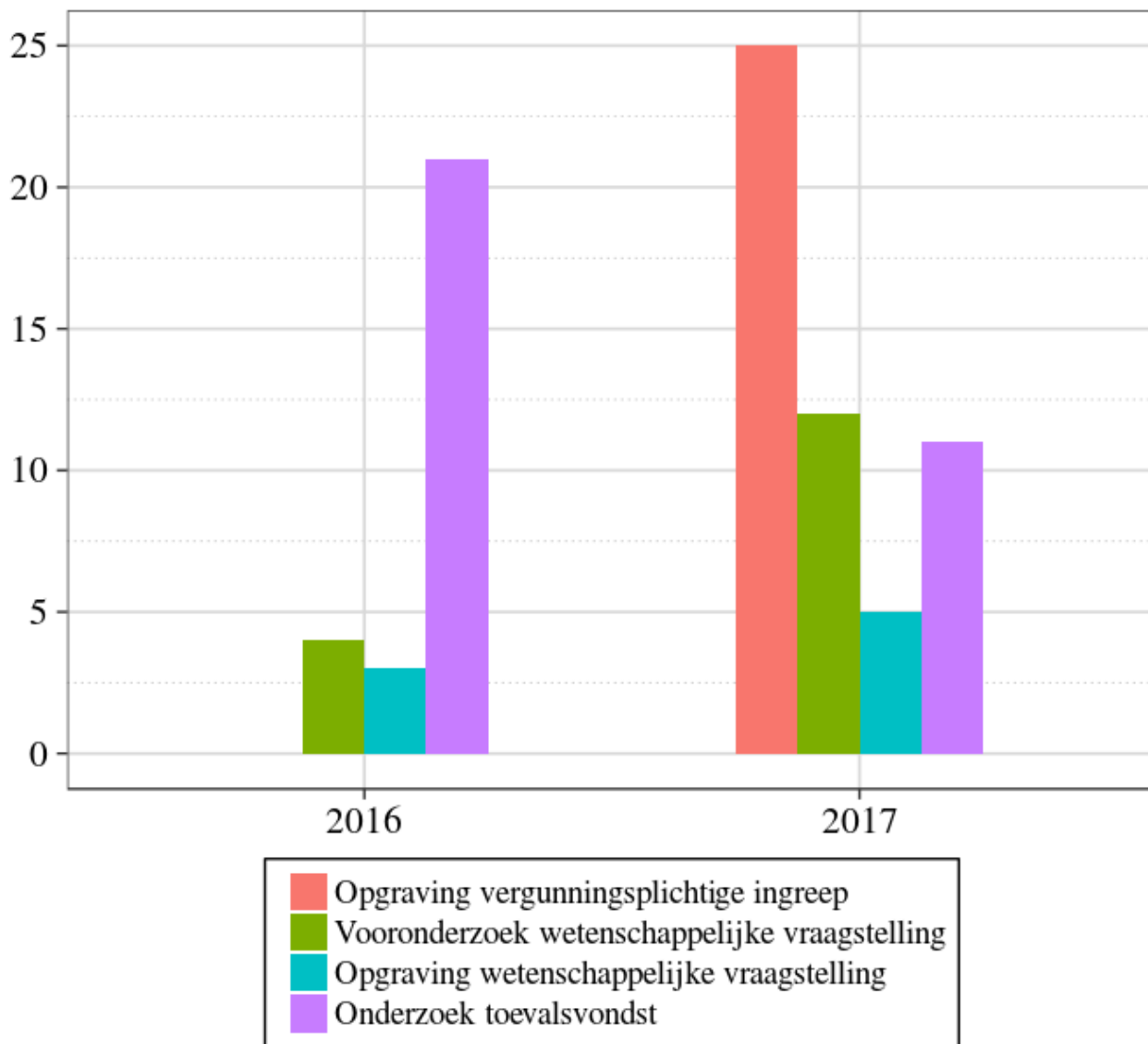
De indicator telt per jaar het aantal ingediende archeologierapporten. Erkende archeologen hebben twee maanden de tijd na het beëindigen van het veldwerk van de opgraving om een archeologierapport in te dienen. Daarom zal het aantal ingediende archeologierapporten per jaar niet overeenkomen met het aantal vooronderzoeken of opgravingen waarvoor veldwerk gebeurde of voltooid raakte in datzelfde jaar.

De indicator maakt een onderscheid binnen archeologierapporten naargelang de aanleiding van het archeologisch onderzoek.

GRAFISCHE VOORSTELLING

Aantal ingediende archeologierapporten

TOELICHTING

In 2017 dienden erkende archeologen in totaal 53 archeologierapporten in. Dit is een stijging van 25 tegenover 2016 (28 archeologierapporten tussen 1 juni 2016 en 31 december 2016).

25 van de 53 archeologierapporten volgden uit *omgevingsvergunningen* voor stedenbouwkundige handelingen of een verkaveling waarbij een bekrachtigde archeologienota of nota een archeologische opgraving verplichtte.

17 archeologierapporten kaderden in een toelating voor archeologisch onderzoek met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen: 12 hiervan voor een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem en 5 voor een archeologische opgraving.

Het archeologisch onderzoek met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen gaat niet enkel over academisch onderzoek. Het omvat ook enkele onderzoeken die kaderen in vergunningsplichtige handelingen die nog voortkomen uit de overgang van het Archeologiedecreet naar het Onroerenderfgoeddecreet. Na 1 april 2016 konden prospectie- en opgravingsvergunningen volgens het Archeologiedecreet alleen nog maar worden aangevraagd als er een verleende stedenbouwkundige vergunning voorhanden was met daarin een voorwaarde over archeologie opgenomen. Deze vergunning moest aangevraagd zijn voor 1 juni 2016. Wanneer een initiatiefnemer in die situaties toch proactief vooronderzoek wilde uitvoeren voorafgaand aan het verlenen van de vergunning (nog geen vergunning voorhanden en dus geen grond voor een prospectievergunning volgens de vroegere regelgeving), dan gebeurde dit via een toelating voor vooronderzoek uit wetenschappelijke vraagstellingen.

Bij beschermd onroerend erfgoed kunnen vanuit het beschermingsbesluit direct werkende normen gelden die archeologische flankerende maatregelen noodzakelijk maken. Wanneer handelingen gebeuren aan dit erfgoed die niet vergunningsplichtig zijn, of die dat wel zijn maar omwille van hun beperktere omvang niet in het reguliere archeologische traject terecht komen, gebeurt het nodige onderzoek via de procedure voor wetenschappelijke vraagstellingen.

Tot slot stelde het agentschap Onroerend Erfgoed 11 archeologierapporten op naar aanleiding van een toevalsvondst.

In totaal ontving het agentschap dus 41 archeologierapporten naar aanleiding van een archeologische opgraving en 12 stuks als gevolg van een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem.

REFERENTIES

Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren

EVARCH 33 – 34: OPPERVLAKTE OPGEGRAVEN GEBIEDEN

Indicator	De totale oppervlakte van de in jaar x opgegraven gebieden
Indicatornummer	evarch 33 - evarch 34
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Oppervlakte in hectare
Meetmethode	Berekening met behulp van GIS

OMSCHRIJVING

Een erkende archeoloog maakt een archeologierapport op na het afronden van:

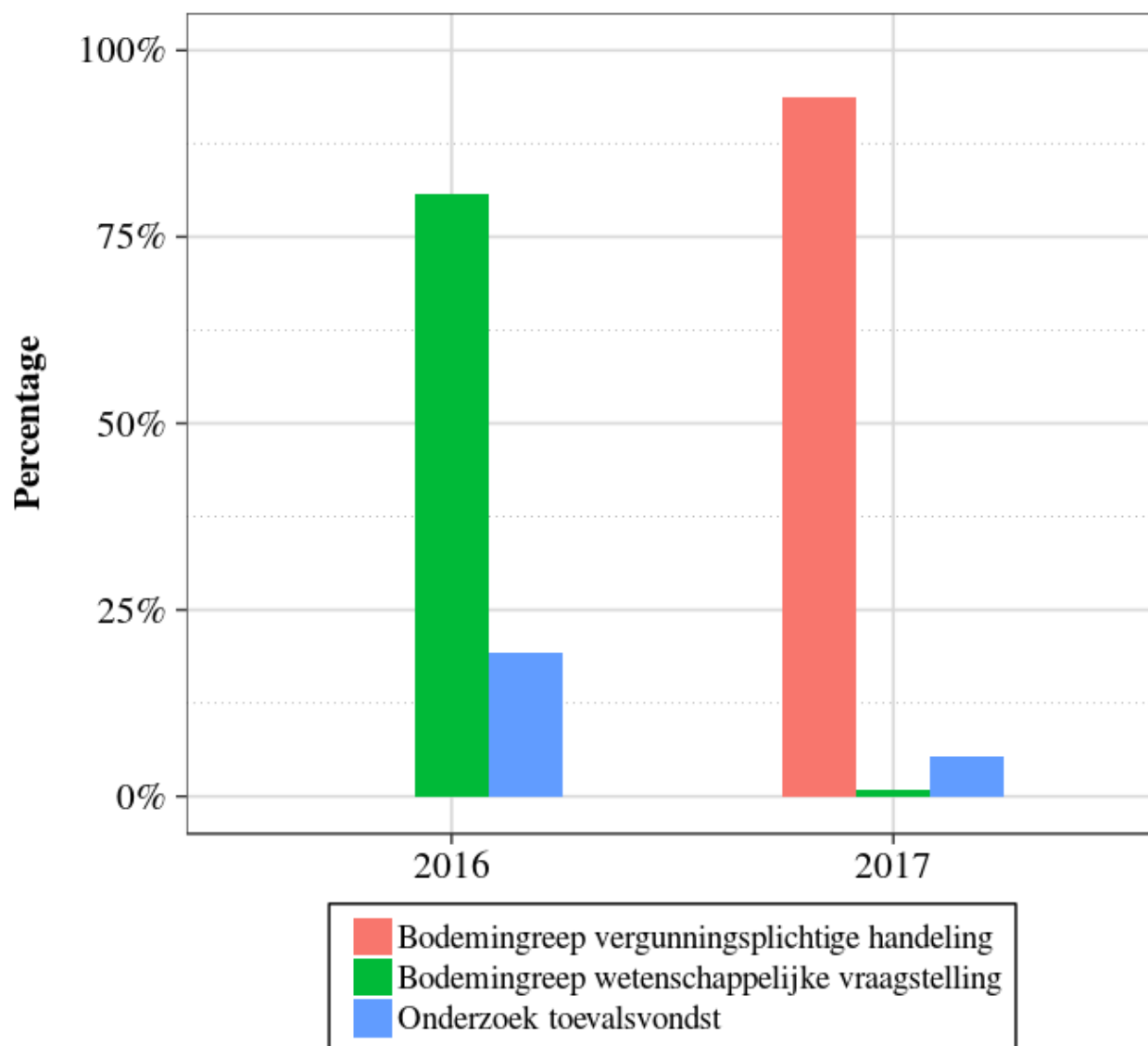
- Een archeologische opgraving na een vergunningsplichtige bodemingreep
- Een archeologisch onderzoek met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen. Dit kan zowel een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem zijn als een opgraving
- Een archeologisch onderzoek na een toevalsvondst

De erkende archeoloog bezorgt het archeologierapport binnen de twee maanden na het beëindigen van het vooronderzoek met ingreep in de bodem of de opgraving. In het archeologierapport vermeldt de archeoloog de locatie en omvang van de gebieden waar er daadwerkelijk een *bodemingreep* heeft plaatsgevonden en die effectief werden opgegraven.

De indicator meet de totale oppervlakte van de gebieden vermeld in de archeologierapporten die in een bepaald jaar zijn ingediend waar een erkende archeoloog effectief een bodemingreep of opgraving uitvoerde. De indicator maakt daarbij een onderscheid naargelang de aanleiding van het archeologisch onderzoek.

GRAFISCHE VOORSTELLING

Percentage oppervlakte opgegraven gebieden

TABEL

Jaar	Totaaloppervlakte
2016	3,2163
2017	10,1741

TOELICHTING

In 2017 ontving het agentschap Onroerend Erfgoed archeologierapporten voor 10,17 hectare areaal dat erkende archeologen blootlegden bij opgravingen en bij vooronderzoek met ingreep in de bodem vanuit wetenschappelijke vraagstellingen.

Deze oppervlakte is gebaseerd op een telling van de oppervlakten zoals deze staan vermeld in de archeologierapporten zelf.

Dit cijfer wijkt af van de oppervlakte die de erkende archeologen hebben ingetekend in het Archeologieportaal van het agentschap Onroerend Erfgoed. Deze niet gecorrigeerde oppervlakte bedraagt 21,34 ha. Dit verschil komt doordat men heel vaak het volledige projectgebied intekent terwijl het enkel het gebied moet zijn dat de archeoloog effectief heeft blootgelegd bij zijn onderzoek.

Van de in totaal 10,17 ha opgegraven oppervlakte komt ca. 0,55 ha (5%) voor rekening van het agentschap Onroerend Erfgoed naar aanleiding van een toevalsvondst. Ongeveer 0.1 ha (of ca. 0,27 ha volgens de niet-gecorrigeerde meting, 1% van het totaal) was onderwerp van een archeologische opgraving met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen.

Tot slot kaderde ca. 9,5 ha (of 20,5 ha zonder correctie) in een verplicht uit te voeren opgraving naar aanleiding van maatregelen in een bekrachtigde archeologienota of nota. Dit is 94% van het totaal.

REFERENTIES

Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren

EVARCH 35 – 36: EINDVERSLAGEN

Indicator	Aantal ingediende archeologische eindverslagen
Indicatornummer	evarch 35 - evarch 36
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Aantal eindverslagen
Meetmethode	Telling van ingediende eindverslagen

OMSCHRIJVING

De laatste stap bij een archeologische opgraving en bij vooronderzoek met ingreep in de bodem vanuit wetenschappelijke vraagstellingen is het opleveren van een eindverslag. De erkende archeoloog dient dit document in bij het agentschap ten laatste twee jaar na het beëindigen van de archeologische opgraving.

Het eindverslag bouwt voort op het eerder ingediende archeologierapport. Alleen bevat het nu de definitieve en verder uitgewerkte resultaten van het onderzoek. Het is het definitieve eindpunt van een archeologische opgraving met verwerking van de vondsten en het neerschrijven van de wetenschappelijke kenniswinst die de opgraving heeft opgeleverd.

De erkende archeoloog publiceert het eindverslag en bezorgt het digitaal aan het agentschap Onroerend Erfgoed. Het agentschap stelt de eindverslagen digitaal publiek beschikbaar.

De indicator telt per jaar het aantal eindverslagen ingediend bij het agentschap Onroerend Erfgoed. Hij maakt een onderscheid tussen eindverslagen opgemaakt na :

- Een archeologische opgraving na een vergunningsplichtige bodemingreep
- Een archeologisch onderzoek met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen. Dit kan zowel een archeologisch vooronderzoek zijn als een opgraving
- Een archeologisch onderzoek na een toevalsvondst

Naast het type van archeologisch onderzoek meet de indicator ook de termijn waarin de eindverslagen werden ingediend. Daarbij wordt bij het jaarlijkse aantal ingediende eindverslagen onderzocht welke hiervan tijdig werden ingediend en welke de termijn van twee jaar na afronden van de archeologische opgraving overschreden.

EVARCH 37 – 38: TOELATINGEN ONDERZOEK MET HET OOG OP WETENSCHAPPELIJKE VRAAGSTELLINGEN

Indicator	Het aantal verleende en geweigerde toelatingen, verdeeld volgens toelatingen voor archeologische vooronderzoeken met ingreep in de bodem en toelatingen voor archeologische opgravingen met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen
Indicatornummer	evarch 37 - evarch 38
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Aantal toelatingen
Meetmethode	Query op het Archeologieportaal

OMSCHRIJVING

Erkende archeologen kunnen archeologisch vooronderzoek of archeologische opgravingen uitvoeren met het oog op weloverwogen en gedocumenteerde wetenschappelijke vraagstellingen. Bij een archeologisch onderzoek met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen is de zakelijkrechthouder van de betrokken gronden niet altijd degene die het initiatief neemt om een archeologisch onderzoek te voeren. De erkende archeoloog sluit met de zakelijkrechthouders van de betrokken onroerende goederen een overeenkomst die de vergoeding voor eventuele schade, de bestemming van het archeologisch ensemble en de verwachte duur van het onderzoek regelt behalve als het onderzoek in het kader van een toevalsvondst gebeurt.

Om een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem of een archeologische opgraving met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen uit te voeren, moet vooraf een toelating worden aangevraagd aan het agentschap Onroerend Erfgoed. In deze aanvraag wordt ook gemotiveerd waarom het wetenschappelijk onderzoek met bodemingreep dient te gebeuren en waarom de keuze wordt gemaakt voor een behoud ex situ. Het verdrag van Valletta streeft naar een behoud in situ.

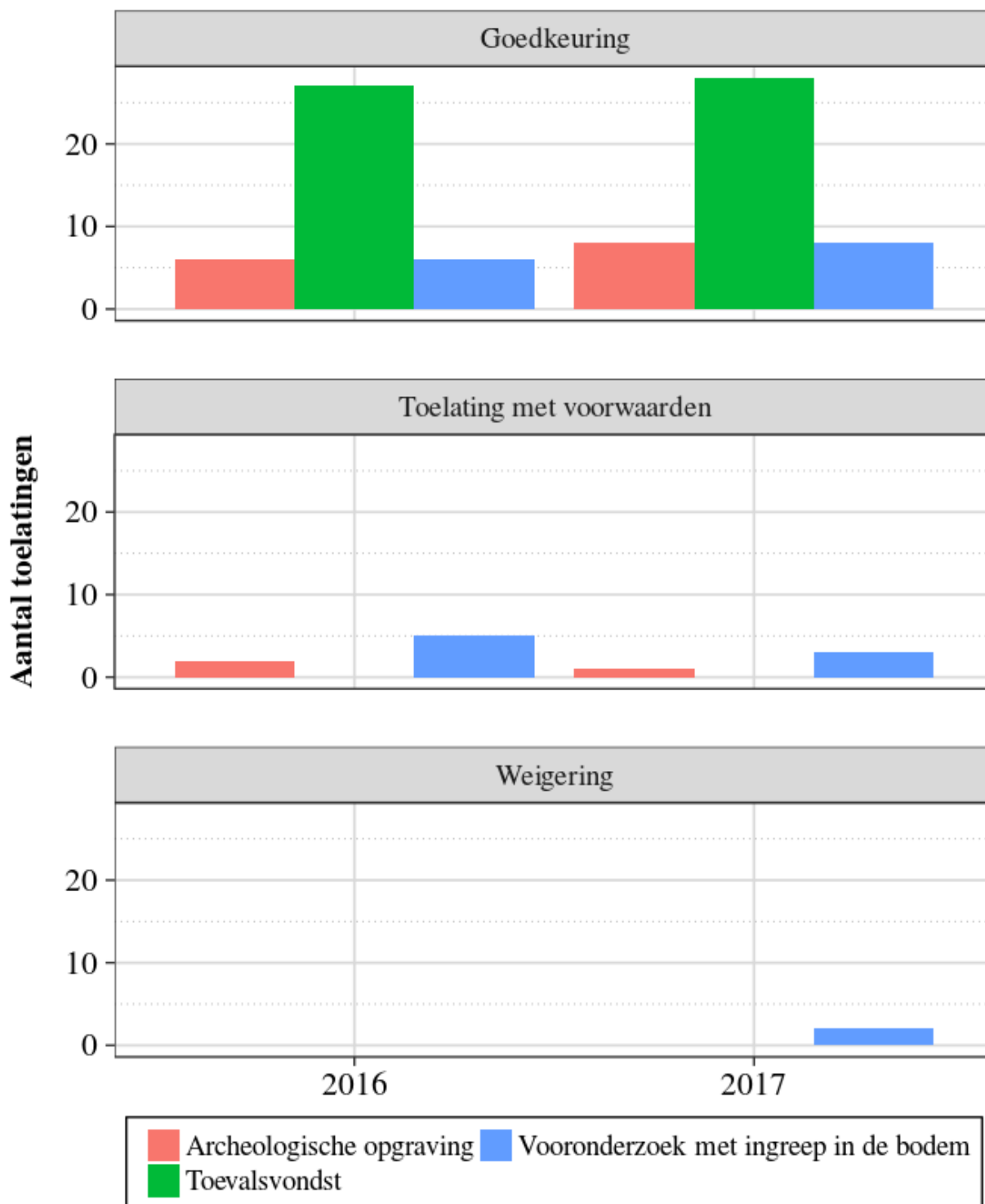
De indicator telt het aantal verleende en geweigerde toelatingen voor archeologische vooronderzoeken met ingreep in de bodem en archeologische opgravingen met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen.

Het archeologisch onderzoek met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen gaat niet enkel over academisch onderzoek. Het omvat ook enkele onderzoeken die kaderen in vergunningsplichtige handelingen die nog voortkomen uit de overgang van het Archeologiedecreet naar het Onroerenderfgoeddecreet. Na 1 april 2016 konden prospectie- en opgravingsvergunningen volgens het Archeologiedecreet alleen nog maar worden aangevraagd als er een verleende stedenbouwkundige vergunning voorhanden was met daarin een voorwaarde over archeologie opgenomen. Deze vergunning moest aangevraagd zijn voor 1 juni 2016. Wanneer een initiatiefnemer in die situaties toch proactief vooronderzoek wilde uitvoeren voorafgaand aan het verlenen van de vergunning (nog geen vergunning voorhanden en dus geen grond voor een prospectievergunning volgens de vroegere regelgeving), dan gebeurde dit via een toelating voor vooronderzoek uit wetenschappelijke vraagstellingen.

Bij beschermd onroerend erfgoed kunnen vanuit het beschermingsbesluit direct werkende normen gelden die archeologische flankerende maatregelen noodzakelijk maken. Wanneer handelingen gebeuren aan dit erfgoed die niet vergunningsplichtig zijn, of die dat wel zijn maar door hun beperktere omvang niet in het reguliere archeologische traject terecht komen, gebeurt het nodige onderzoek via de procedure voor wetenschappelijke vraagstellingen.

GRAFISCHE VOORSTELLING

Toelatingen archeologisch onderzoek met het oog op wetenschappelijke vraagstelling

TOELICHTING

In 2017 vroegen erkende archeologen in totaal 50 toelatingen aan voor archeologisch onderzoek met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen. 48 van deze aanvragen verkregen een toelating, 2 stuitten op een weigering.

Van de 48 toelatingen die het agentschap Onroerend Erfgoed verleende waren er 11 voor archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem, waarvan 3 met voorwaarden. 9 andere, waarvan 1 met voorwaarden, golden voor archeologische opgravingen. De resterende 28 toelatingen hebben betrekking op onderzoek naar een toevalsvondst.

REFERENTIES

Archeologieportaal

Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren

EVARCH 41 – 42: OPPERVLAKTE GEBIEDEN MET TOELATING ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK MET WETENSCHAPPELIJKE VRAAGSTELLINGEN

Indicator	De totale oppervlakte van de gebieden waarvoor een toelating voor archeologisch onderzoek met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen werd verleend, verdeeld volgens oppervlakte archeologische vooronderzoeken met ingreep in de bodem en oppervlakte archeologische opgravingen
Indicatornummer	evarch 41 - evarch 42
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Oppervlakte in hectare
Meetmethode	Berekening met behulp van GIS

OMSCHRIJVING

Erkende archeologen kunnen archeologisch vooronderzoek of archeologische opgravingen uitvoeren met het oog op weloverwogen en gedocumenteerde wetenschappelijke vraagstellingen. Bij een archeologisch onderzoek met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen is de zakelijkrechthouder van de betrokken gronden niet altijd degene die het initiatief neemt om een archeologisch onderzoek te voeren. De erkende archeoloog sluit met de zakelijkrechthouders van de betrokken onroerende goederen een overeenkomst die de vergoeding voor eventuele schade, de bestemming van het archeologisch ensemble en de verwachte duur van het onderzoek regelt behalve als het onderzoek in het kader van een toevalsvondst gebeurt.

Om een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem of een archeologische opgraving met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen uit te voeren, moet de erkende archeoloog vooraf een toelating aanvragen aan het agentschap Onroerend Erfgoed. In deze aanvraag motiveert hij ook waarom het wetenschappelijk onderzoek met bodemingreep dient te gebeuren en waarom de keuze wordt gemaakt voor een behoud ex situ. Het verdrag van Valetta streeft naar een behoud in situ.

Het archeologisch onderzoek met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen gaat niet enkel over academisch onderzoek. Het omvat ook enkele onderzoeken die kaderen in vergunningsplichtige handelingen die nog voortkomen uit de overgang van het Archeologiedecreet naar het Onroerenderfgoeddecreet. Na 1 april 2016 konden prospectie- en opgravingsvergunningen volgens het Archeologiedecreet alleen nog maar worden aangevraagd als er een verleende stedenbouwkundige vergunning voorhanden was met daarin een voorwaarde over archeologie opgenomen. Deze vergunning moest aangevraagd zijn voor 1 juni 2016. Wanneer een initiatiefnemer in die situaties toch proactief vooronderzoek wilde uitvoeren voorafgaand aan het verlenen van de vergunning (nog geen vergunning voorhanden en dus geen grond voor een prospectievergunning volgens de vroegere regelgeving), dan gebeurde dit via een toelating voor vooronderzoek uit wetenschappelijke vraagstellingen.

Bij beschermd onroerend erfgoed kunnen vanuit het beschermingsbesluit direct werkende normen gelden die archeologische flankerende maatregelen noodzakelijk maken. Wanneer handelingen gebeuren aan dit erfgoed die niet vergunningsplichtig zijn, of die dat wel zijn maar door hun beperktere omvang niet in het reguliere archeologische traject terecht komen, gebeurt het nodige onderzoek via de procedure voor wetenschappelijke vraagstellingen.

De indicator meet de oppervlakte van de gebieden waarvoor het agentschap Onroerend Erfgoed een toelating verleende om een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem of een archeologische opgraving met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen uit te voeren.

TABEL

Toelating voor	Oppervlakte in 2016	Oppervlakte in 2017
Archeologische opgraving met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen	9,15 ha	6,8 ha
Vooronderzoek met ingreep in de bodem met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen	57,06 ha	49,93 ha

TOELICHTING

In 2017 verleende het agentschap Onroerend Erfgoed 11 toelatingen voor archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem voor een totaaloppervlakte van 49,93 ha.

Daarnaast verleende het agentschap 9 toelatingen voor archeologische opgravingen met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen. Deze projecten vertegenwoordigen een oppervlakte van 6,8 ha.

Verleende toelatingen voor archeologisch onderzoek met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen geven een *intentie* weer om dergelijk onderzoek uit te voeren. Deze projecten hebben een toelating gekregen maar dit wil niet zeggen dat het project ook in het jaar van de meting is kunnen van start gaan, of dat het met zekerheid in uitvoering zal gaan.

REFERENTIES

Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren

//

EVARCH 43: OPGESTARTE VOORONDERZOEKEN MET BODEMINGREEP

Indicator	Het aantal archeologische vooronderzoeken met ingreep in de bodem, waarvan het veldwerk is opgestart
Indicatornummer	evarch 43
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Aantal meldingen vooronderzoek
Meetmethode	Query Archeologieportaal

OMSCHRIJVING

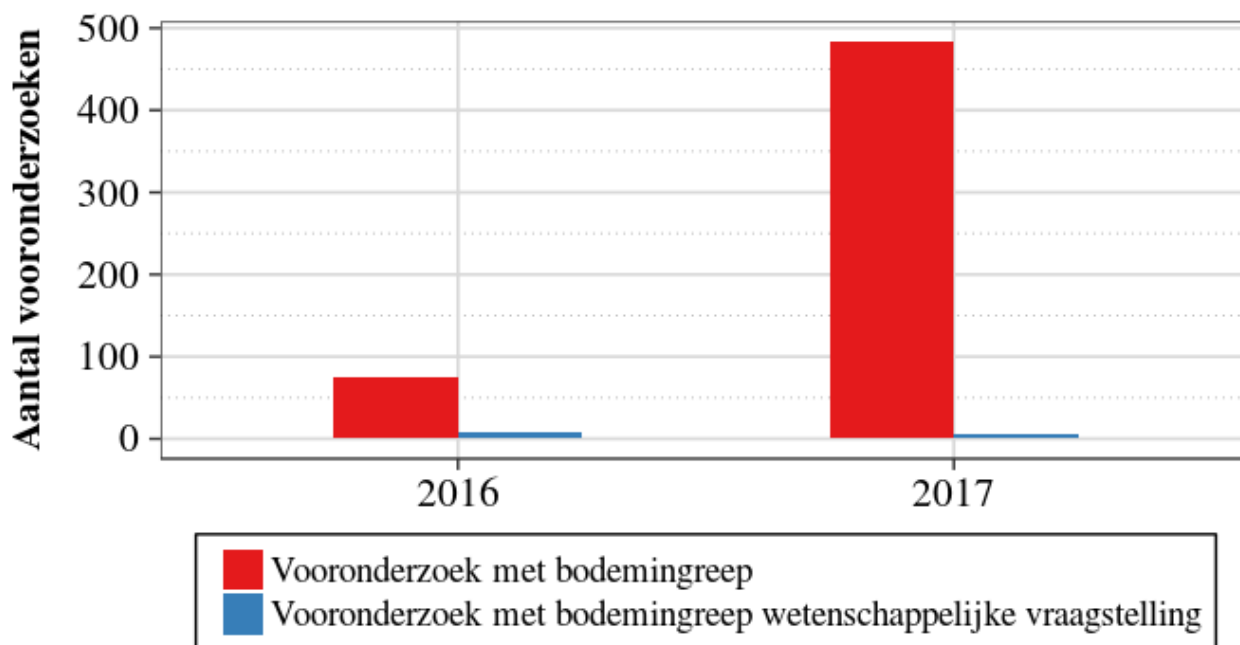
De erkende archeoloog meldt aan het agentschap Onroerend Erfgoed wanneer hij het veldwerk van het archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem zal starten.

De indicator telt jaarlijks het aantal meldingen van aanvang van archeologische vooronderzoeken met ingreep in de bodem. De vooronderzoeken worden onderverdeeld in:

- Archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem bij vergunningsplichtige handelingen;
- Archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen.

GRAFISCHE VOORSTELLING

Aantal opgestarte vooronderzoeken met bodemingreep per jaar

TABEL

Jaar	Totaal aantal vooronderzoeken
2016	82
2017	489

TOELICHTING

In 2017 meldden erkende archeologen de aanvang van 489 archeologische vooronderzoeken met ingreep in de bodem: 484 in het kader van de opmaak van een archeologienota of *nota* en 5 naar aanleiding van een wetenschappelijke vraagstellingen.

REFERENTIES

Archeologieportaal

Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren

EVARCH 44: OPGESTARTE OPGRAVINGEN

Indicator	Het aantal opgravingen waarvan het veldwerk is opgestart
Indicatornummer	evarch 44
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Aantal meldingen van opgravingen
Meetmethode	Query Archeologieportaal

OMSCHRIJVING

Na het archeologisch vooronderzoek kan een archeoloog in de archeologienota of, in het geval van een uitgesteld vooronderzoek een nota, opnemen dat een archeologische opgraving noodzakelijk is. Deze opgraving gebeurt dan door een erkende archeoloog na het verlenen van de omgevingsvergunning maar voor het uitvoeren van de bouw- of verkavelingswerken.

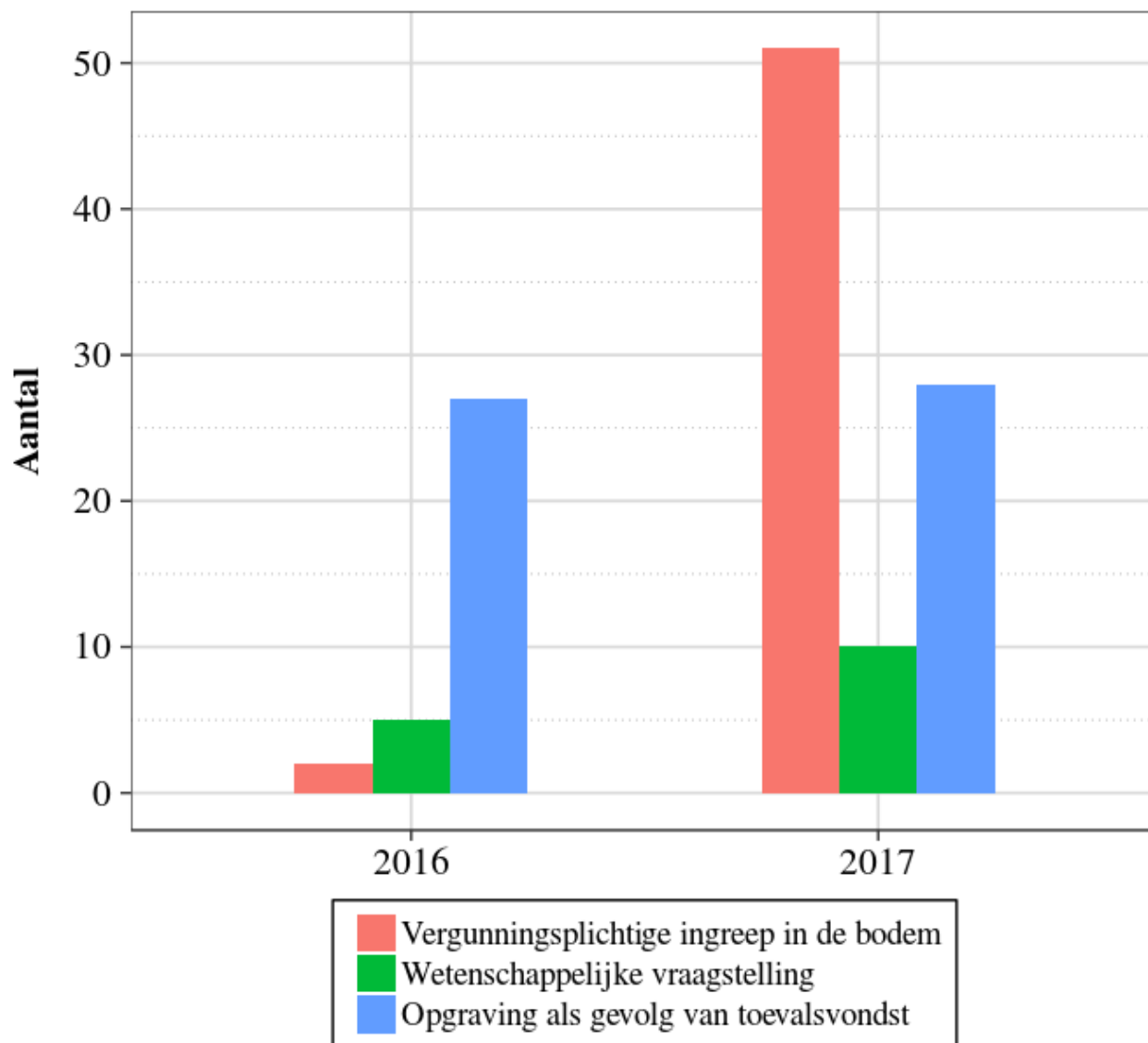
De indicator telt jaarlijks het aantal meldingen van aanvang van archeologische opgravingen. De erkende archeologen doen deze melding bij het agentschap Onroerend Erfgoed. De indicator maakt een onderscheid tussen:

- Archeologische opgravingen bij een vergunningsplichtige bodemingreep;
- Opgravingen bij een archeologisch onderzoek met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen;
- Archeologische opgraving als gevolg van een toevalsvondst.

Noot: Archeologisch erfgoed blijft het beste waar het is, namelijk onder de grond. Het verdrag van Malta schrijft daarom voor om zo veel mogelijk behoud in situ na te streven. Dit om onnodige verstoring van het bodemarchief zoveel mogelijk te vermijden. Daarom beperkt een archeologische opgraving zich tot de zones die door de ingreep in de bodem, de bouwwerken of aanlegwerken effectief worden verstoord.

GRAFISCHE VOORSTELLING

Aantal opgestarte opgravingen

TABEL

Jaar	Totaal aantal opgestarte opgravingen
2016	34
2017	89

TOELICHTING

In 2017 ontving het agentschap Onroerend Erfgoed 89 meldingen van de aanvang van archeologische opgravingen: 51 in het kader van vergunningsplichtige werken met ingreep in de bodem, 10 naar aanleiding van een onderzoek met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen en 28 ten gevolge van een toevalsvondst.

REFERENTIES

Archeologieportaal

Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren

EVARCH 46: WERKDAGEN VOOR BEKOMEN ARCHEOLOGIENOTA

Indicator	Aantal werkdagen, gepresteerd om een archeologienota of nota op te stellen
Indicatornummer	evarch 46
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Aantal werkdagen
Meetmethode	Query op het archeologieportaal

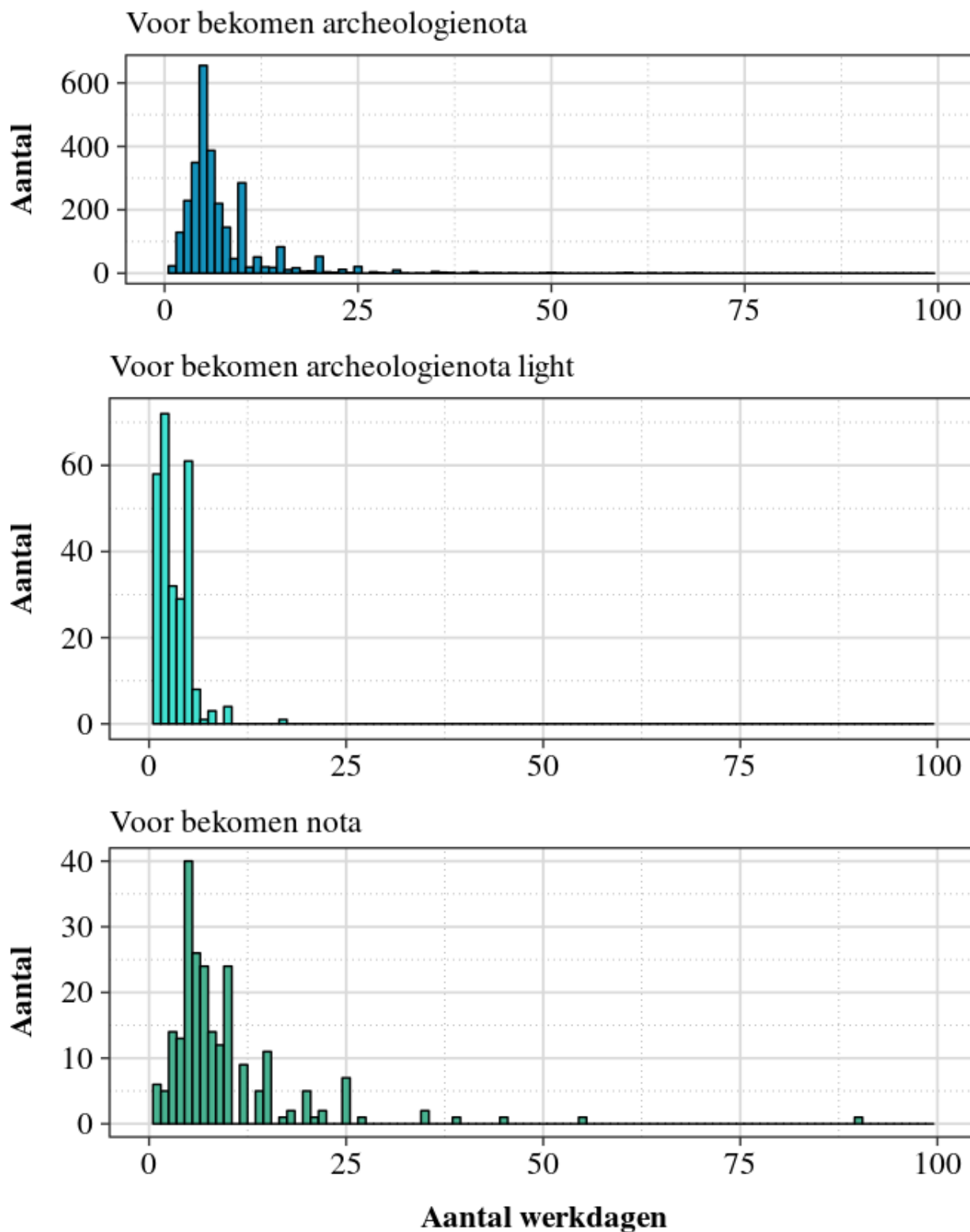
OMSCHRIJVING

De indicator meet het aantal werkdagen dat nodig is om een archeologienota of een nota op te stellen. De erkende archeoloog voert deze data in in het Archeologieportaal.

GRAFISCHE VOORSTELLING

Verdeling van werkdagen

TABEL

Notatype	Minimum aantal werkdagen	Mediaan	Maximum aantal werkdagen	Gemiddelde	Aantal archeologienota's of nota's
Archeologienota	1	6	100	7,47	2.843
Archeologienota beperkte samenstelling	1	3	17	3,18	269
Nota	1	7	100	9,85	229

TOELICHTING

Voor 1.772 van de 2.854 archeologienota's (zonder archeologienota's met beperkte samenstelling) geven de erkende archeologen 6 werkdagen of minder aan. De gemiddelde tijd uitgedrukt in werkdagen die een erkende archeoloog nodig heeft voor het opmaken van een archeologienota ligt op 7,47 werkdagen.

Daarnaast waren er 696 archeologienota's in 2017 die tussen de 7 en 10 werkdagen in beslag namen. Daarna nemen de aantallen steeds meer af. 53 archeologienota's namen 20 werkdagen in beslag. Archeologienota's van meer dan 20 werkdagen vormen een kleine minderheid.

Bij de weergave van de verdeling van de werkdagen van de bekrachtigde archeologienota's en bij het berekenen van het gemiddelde en de mediaan werden de meest extreme waarden uit de berekening gehouden. Het gaat om een beperkt aantal archeologienota's waarbij de ingevoerde data na controle foutief bleek te zijn.

De archeologienota beperkte samenstelling bestaat sinds 1 januari 2017. Deze archeologienota komt veel minder voor dan de gewone archeologienota (269 bekrachtigd in 2017). De mediaan en de gemiddelde duur in werkdagen nodig om een archeologienota met beperkte samenstelling op te stellen ligt lager dan voor het bekomen van een archeologienota met volledige samenstelling. De mediaan ligt op 3 werkdagen, het gemiddelde op 3,18. De maximumwaarde is 1 archeologienota met beperkte samenstelling die 17 werkdagen in beslag nam. De meerderheid, namelijk 162 van deze 269 archeologienota's nam 3 werkdagen of minder in beslag. Verder zijn er 90 die tussen de 4 en 5 werkdagen in beslag namen.

De nota's nemen gemiddeld het meest tijd in beslag (9,85 werkdagen). Dit komt vermoedelijk omdat bij een uitgesteld vooronderzoek vaker een tijdsintensiever archeologisch onderzoek met proefsleuven plaatsvindt. Daarom valt op dat er minder nota's zijn die tussen de 1 tot 4 werkdagen innemen. Dit is een minderheid van 38 nota's. 140 van de 229 nota's nam tussen de 5 en 10 werkdagen in beslag. Daarna nemen de aantallen terug fors af. 7 nota's namen 25 werkdagen in beslag. Meer dan 25 werkdagen zijn de uitzonderingen. De maximumwaarde is een nota die 100 werkdagen in beslag nam.

Noot: Het aantal werkdagen zegt niets over de personeelsinzet voor het bekomen van een archeologienota, archeologienota met beperkte samenstelling of nota. Werkdagen hoeven ook niet aaneensluitend gepresteerd te zijn, dus staan niet gelijk aan kalenderdagen.

REFERENTIES

Archeologieportaal

Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren

REFERENTIES

Archeologieportaal

Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren

Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren

EVARCH 49: RESULTATEN VOORONDERZOEK

Indicator	De resultaten van het archeologisch vooronderzoek, verdeeld volgens verdere maatregelen noodzakelijk en geen maatregelen noodzakelijk
Indicatornummer	evarch 49
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Aantal archeologienota's en nota's
Meetmethode	Query archeologieportaal

OMSCHRIJVING

In de archeologienota of nota geeft de archeoloog aan wat hij concludeert uit het archeologisch vooronderzoek en welke maatregelen er nodig zijn. In dit programma van maatregelen geeft de archeoloog een gemotiveerd advies over het al dan niet moeten nemen van maatregelen voor de omgang met archeologisch erfgoed bij een bodemingreep, beschrijft de aard daarvan en de uitvoeringswijze van deze eventuele maatregelen. Indien maatregelen nodig zijn gaat de keuze tussen uitgesteld vooronderzoek, behoud in situ en opgraving. Een combinatie van maatregelen is mogelijk indien voor verschillende delen van het projectgebied verschillende maatregelen aangewezen zijn.

De indicator telt jaarlijks het aantal archeologienota's en nota's. Daarbij maakt hij een onderscheid tussen archeologienota's en nota's die een programma met verdere maatregelen voorstellen en archeologienota's en nota's waarbij de erkende archeoloog geen verdere maatregelen noodzakelijk acht.

Resultaten archeologisch vooronderzoek

TOELICHTING

Uit de registratie door erkende archeologen blijkt, net als in 2016, dat bij ongeveer de helft van de archeologienota's deze aangeeft dat er geen verdere maatregelen nodig zijn.

Na het uitvoeren van een uitgesteld vooronderzoek volgt in 78% van de nota's de beslissing dat er geen verdere maatregelen nodig zijn en in 22% van de nota's dat er wel verdere maatregelen nodig zijn voor de degelijke omgang met het archeologisch erfgoed.

REFERENTIES

Archeologieportaal

Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren

Rapport resultaten archeologisch onderzoek

EVARCH 51: GOEDGEKEURDE MAATREGELLEN

Indicator	Aantal goedgekeurde maatregelen, verdeeld volgens behoud in situ, behoud ex situ, uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem, geen maatregelen of een combinatie van maatregelen
Indicatornummer	evarch 51
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Aantal voorgestelde maatregelen geregistreerd door erkende archeologen en goedgekeurd door het agentschap Onroerend Erfgoed
Meetmethode	Query op archeologieportaal

OMSCHRIJVING

In de archeologienota geeft de archeoloog aan wat hij concludeert uit het archeologisch vooronderzoek en welke maatregelen er nodig zijn. In dit programma van maatregelen geeft de archeoloog een gemotiveerd advies over het al dan niet moeten nemen van maatregelen voor de omgang met archeologisch erfgoed bij een bodemingreep, beschrijft de aard daarvan en de uitvoeringswijze van deze eventuele maatregelen.

De archeoloog kan volgende maatregelen voorstellen:

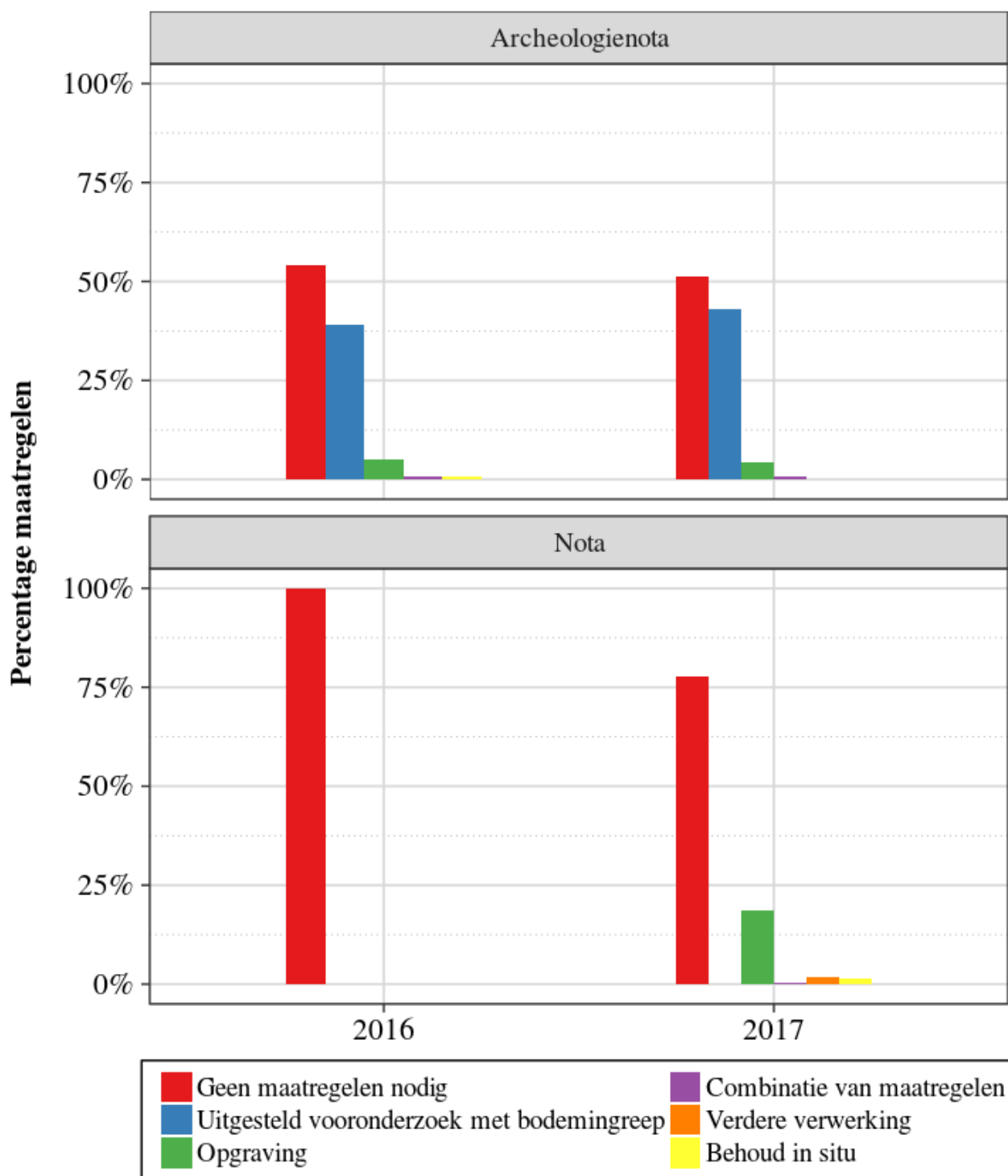
- Geen verdere maatregelen noodzakelijk. De archeoloog kan dit besluiten wanneer er geen archeologische site of artefacten aanwezig blijken op het onderzoeksterrein, dat de werken geen bedreiging vormen voor eventueel aanwezig archeologisch erfgoed, of dat de site onvoldoende kennispotentieel bevat;
- Een behoud in situ van de aanwezige archeologische site of artefacten, waarbij de initiatiefnemer de plannen of uitvoeringswijze actief aanpast aan de aanwezige archeologische resten;
- Een archeologische opgraving met daaraan verbonden een *behoud ex situ* van de archeologische artefacten en onderzoeksdocumenten;
- Een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem waarbij in de archeologienota is opgenomen hoe het vooronderzoek met ingreep in de bodem later uitvoering moet krijgen en de reden waarom het vooronderzoek moet worden uitgesteld tot na het verkrijgen van de omgevingsvergunning;
- Verdere verwerking: wanneer de uitgevoerde onderzoekshandelingen van het vooronderzoek (bijvoorbeeld proefsleuven) reeds een archeologisch ensemble opleveren dat volstaat om het kennispotentieel van de archeologische site te realiseren, zonder bijkomende inzameling van informatie door middel van een opgraving. Enkel het opgeleverde ensemble hoeft dan verder te worden onderzocht en verwerkt;
- Een combinatie van maatregelen, bijvoorbeeld deels behoud in situ en een gedeeltelijke opgraving.

De indicator telt jaarlijks het aantal maatregelen die erkende archeologen voorstellen in bekrachtigde archeologienota's en nota's. Bij de indiening van de archeologienota of nota geeft de erkende archeoloog aan of en welke verdere maatregelen noodzakelijk zijn.

Noot: Archeologisch erfgoed blijft het beste waar het is, namelijk onder de grond. Het verdrag van Malta schrijft daarom voor om zo veel mogelijk behoud in situ na te streven. Dit om onnodige versterking van het bodemarchief zoveel mogelijk te vermijden. Daarom beperkt een archeologische opgraving zich tot de zones die door de ingreep in de bodem, de bouwwerken of aanlegwerken effectief worden verstoord.

GRAFISCHE VOORSTELLING

Maatregelen in bekrachtigde archeologienota's

TOELICHTING

Bij de indiening van een archeologienota of nota via het Archeologieportaal, registreert de erkende archeoloog zelf of en welke verdere maatregelen noodzakelijk zijn.

In de meerderheid van de projecten stelt de archeoloog in de archeologienota of nota dat geen verdere maatregelen noodzakelijk zijn. In 2017 bevatten 1.783 (53%) bekrachtigde archeologienota's en nota's dit voorstel. Bij uitlichting van alleen de nota's ligt dit percentage op 78% (178 nota's).

Een tweede veelvoorkomende maatregel is het uitgesteld vooronderzoek. 1.364 (43,7%) van alle bekrachtigde documenten bevatten deze maatregel. Dit zijn allemaal archeologienota's. Dit aantal ligt bijzonder hoog in vergelijking met de 199 of 6,4% bekrachtigde archeologienota's die het reguliere traject doorliepen (voorafgaand aan de vergunningsaanvraag) op basis van archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem (zie EVARCH 18). Dit ligt echter geheel in lijn met de cijfers van 2016 (respectievelijk 42,2% uitgesteld traject en 5,3% regulier traject).

In 8 (0,24%) bekrachtigde archeologienota's en nota's stelt de erkende archeoloog een behoud in situ voor.

In 182 (5,4%) van de bekrachtigde archeologienota's en nota's concludeert de archeoloog dat een archeologische opgraving noodzakelijk is. Hier is wel een verschil waarneembaar. In 139 van de archeologienota's (4,4%) concludeert de archeoloog dat een opgraving nodig is tegenover 43 na uitvoeren van een uitgesteld vooronderzoek waarvan de nota de rapportering uitmaakt (18,8%). Gelet op het bovenstaande, ligt het percentage van het aantal uitgevoerde vooronderzoeken met ingreep in de bodem uiteraard ook hoger in het uitgestelde traject (88,2%) dan in het reguliere traject (6,4%). Dit heeft vanzelfsprekend een invloed op de besluitvorming van de erkende archeologen met betrekking tot het definitieve programma van maatregelen en het kunnen afwegen of een opgraving noodzakelijk is of niet.

In 2017 bevatten 4 archeologienota's en 4 nota's als maatregel verdere verwerking. Dit is 0,24% van het totaal. Deze maatregel bestaat pas sinds 1 januari 2017.

23 (0,7%) bekrachtigde archeologienota's en nota's bevatten een combinatie van verschillende maatregelen:

- 7 bekrachtigde archeologienota's waarvoor een combinatie van behoud in situ en een opgraving noodzakelijk is;
- 15 bekrachtigde archeologienota's waarvoor een combinatie van uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem en een opgraving noodzakelijk is;
- 1 bekrachtigde nota waarvoor een combinatie van behoud in situ en verdere verwerking noodzakelijk is.

De cijfers voor 2016 komen niet overeen met de aantallen opgenomen in het Evaluatierapport Onroerenderfgoeddecreet, Bijlage 1: Meting indicatoren 2015 en 2016, Indicator EVARCH 51. Indien erkende archeologen aan het agentschap Onroerend Erfgoed signaleren dat bepaalde maatregelen fout aangeduid zijn in het Archeologieportaal, dan corrigeert het agentschap Onroerend Erfgoed dit.

REFERENTIES

Archeologieportaal

Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren

EVARCH 52: FINANCIËLE IMPLICATIES ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK

Indicator	De financiële implicaties van het archeologisch onderzoek en de werking van het archeologisch solidariteitsfonds
Indicatornummer	evarch 52
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Bedrag in euro
Meetmethode	Query op het archeologieportaal

OMSCHRIJVING

Het uitvoeren van een archeologisch onderzoek kost geld. Het uitgangspunt is dat de kosten van het archeologisch vooronderzoek en de archeologische opgraving worden gedragen door de aanvrager van de omgevingsvergunning, de initiatiefnemer. Omdat het Onroerenderfgoeddecreet ervan uitgaat dat het archeologisch vooronderzoek plaatsvindt voorafgaand aan de aanvraag van de omgevingsvergunning, kan de aanvrager van de vergunning zich al een beeld vormen van de kostprijs van het archeologisch onderzoek. Op die manier wil de regelgeving vermijden dat pas na vergunning duidelijk is of archeologisch (voor)onderzoek nodig is, wat dit gaat kosten en hoe lang het gaat duren. Zo kan de initiatiefnemer beter rekening houden met het archeologische aspect bij zijn planning en uitvoering, en vermijdt hij vertraging en onverwachte kosten.

Deze indicator maakt een onderverdeling tussen verschillende uitgavenposten:

- De totale kost voor de opmaak van bekrachtigde archeologienota's. De opmaak van een *archeologienota* gebeurt door een erkende *archeoloog*, de kosten zijn voor de aanvrager van de *omgevingsvergunning*, in navolging van het verstoordersprincipe uit het Verdrag van Malta.
- De totale kost voor de opmaak van bekrachtigde nota's. Een *nota* wordt opgemaakt door een erkende *archeoloog*, de kosten zijn voor de aanvrager van de *omgevingsvergunning*
- De totale kost van archeologisch onderzoek na een toevalsvondst. De kosten voor archeologisch onderzoek na een toevalsvondst worden gedragen door de Vlaamse overheid.
- Het totale bedrag voor schadevergoedingsplicht bij toevalsvondsten. De zakelijkrechthouder kan een schadevergoeding vorderen voor schade ten gevolge van verplichtingen die verbonden zijn aan het voor onderzoek bewaren van een toevalsvondst. De vergoeding wordt berekend op basis van de aangetoonde schade die is ontstaan vanaf de eenendertigste dag na de aangifte van de toevalsvondst bij het agentschap Onroerend Erfgoed.
- Het totale bedrag voor subsidiëring van archeologische solidariteitsfondsen. Een erkend archeologisch solidariteitsfonds ontvangt van de Vlaamse overheid een toelage voor zijn werking, naast de bijdragen van de leden van het fonds. In deze indicator wordt het totale bedrag van de subsidiëring in de vorm van toelagen aan deze fondsen in rekening gebracht.

De indicator berekent per jaar welke financiële gevolgen archeologisch onderzoek in Vlaanderen heeft. Daarbij wordt een onderverdeling gemaakt tussen een aantal uitgavenposten waarvan de kostprijs bekend is.

TABEL

2016	
Archeologisch onderzoek	Bedrag (euro)
Archeologienota's	3.220.247
Nota's	35.800
Onderzoek na toevalsvondst	179.650
Premie schadevergoeding na toevalsvondst	0
Toelage archeologisch solidariteitsfonds	0
2017	
Archeologienota's	10.082.213
Nota's	1.529.634
Onderzoek na toevalsvondst	228.154
Premie schadevergoeding na toevalsvondst	0
Toelage archeologisch solidariteitsfonds	0

TOELICHTING

De prijs van archeologisch vooronderzoek (voor het opmaken van archeologienota's en nota's) bedraagt in het jaar 2017 in totaal 11.611.847 euro. De aanvrager van een omgevingsvergunning, zoals private ontwikkelaar, een overheidsinstelling,... betaalt deze kosten. Deze kosten liggen verhoudingsgewijs in lijn met de kosten van 2016. In 2017 bekrachtigden het agentschap Onroerend Erfgoed en de erkende onroerenderfgoedgemeenten ongeveer driemaal zoveel archeologienota's als in 2016. Het bedrag dat de erkende archeologen aanrekenden voor de opmaak van de archeologienota's ligt in 2017 ongeveer driemaal zo hoog als in 2016, wat in lijn ligt met de verhoging van het aantal dossiers.

In 2016 werden slechts 4 nota's bekrachtigd, tegenover 229 in 2017. Het is niet mogelijk om de 2 jaren met elkaar te vergelijken. Omwille van de toename van het aantal nota's is bijgevolg ook het gerapporteerde bedrag fors toegenomen tot 1.529.634 euro.

Het is onduidelijk op welke manier erkende archeologen rapporteren over de prijzen voor archeologisch vooronderzoek. Zo is het onbekend of bij de prijzen van de nota's ook de prijzen van de bekrachtigde archeologienota die eraan gekoppeld is worden meegerekend, of dat ze die alleen als prijs bij de bekrachtigde archeologienota invoerden. Het is dus onduidelijk of de prijs van de nota effectief alleen de extra meerkost is van het onderzoek dat uitgesteld wordt uitgevoerd zoals de bedoeling is. Uit andere analyses voor het jaar 2017 blijkt dit echter over het algemeen wel het geval te zijn.

Een tweede kostengroep omvat bedragen die de Vlaamse overheid voor haar rekening neemt.

In 2017 besteedde het agentschap Onroerend Erfgoed 228.154 euro voor het uitvoeren van archeologisch onderzoek na een toevalsvondst. In totaal voerde het agentschap 28 archeologische onderzoeken uit in dit kader.

In 2017 vroeg niemand een schadevergoeding aan na een toevalsvondst. Alle onderzoeken bleven binnen de termijn van 30 dagen, dus was schadevergoeding ook in geen enkel geval mogelijk.

Aangezien er in 2017 nog geen erkend archeologisch solidariteitsfonds was, legde het agentschap geen bedrag vast voor de subsidiëring ervan.

Bedragen van archeologisch onderzoek met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen zijn onbekend. Het is de initiatiefnemer van dit onderzoek, bijvoorbeeld een universiteit, die deze kosten op zich neemt. Zij hoeven deze bedragen niet mee te geven.

REFERENTIES

Archeologieportaal

EVARCH 53: BUITENSPORIGE OPGRAVINGSKOSTEN

Indicator	Aantal toegekende premies voor buitensporige opgravingskosten
Indicatornummer	evarch 53
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Aantal toegekende premies
Meetmethode	Registratie team premies

OMSCHRIJVING

Het Onroerenderfgoeddecreet introduceert een premie voor buitensporige opgravingskosten om de directe kosten van een archeologische opgraving zoals opgenomen in een bekrachtigde archeologienota of nota deels te compenseren.

Een premie voor buitensporige opgravingskosten wordt enkel toegekend aan:

- Natuurlijke personen;
- Kleinschalige ondernemingen of verenigingen: ondernemingen of verenigingen die minder dan 10 personen tewerkstellen en die een jaarlijkse omzet van minder dan 5 miljoen euro hebben.

De indicator meet op het einde van elk jaar het aantal toegekende premies voor buitensporige opgravingskosten.

TABEL

Jaar	Aantal premies
2016	0
2017	0

TOELICHTING

Het agentschap kende geen premies buitensporige opgravingskosten toe. Er zijn amper archeologische opgravingen geweest conform het Onroerenderfgoeddecreet.

REFERENTIES

Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren

REFERENTIES

Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren

EVARCH 55: KOSTPRIJS VAN ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK NA TOEVALSVONDST

Indicator	De totale kostprijs van archeologisch onderzoek, uitgevoerd door het agentschap Onroerend Erfgoed, na een toevalsvondst
Indicatornummer	evarch 55
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Bedrag in euro
Meetmethode	Registratie personeels- en werkingskosten

OMSCHRIJVING

Het Vlaamse Gewest draagt alle kosten die verbonden zijn aan een onderzoek na een toevalsvondst. Het agentschap Onroerend Erfgoed is erkend als archeoloog van rechtswege specifiek om archeologische onderzoeken die het gevolg zijn van een toevalsvondst uit te voeren. Het agentschap kan ook beslissen om een opgraving na een toevalsvondst deels uit te besteden aan andere erkende archeologen of archeologische bedrijven. De eindverantwoordelijkheid blijft dan bij het agentschap liggen.

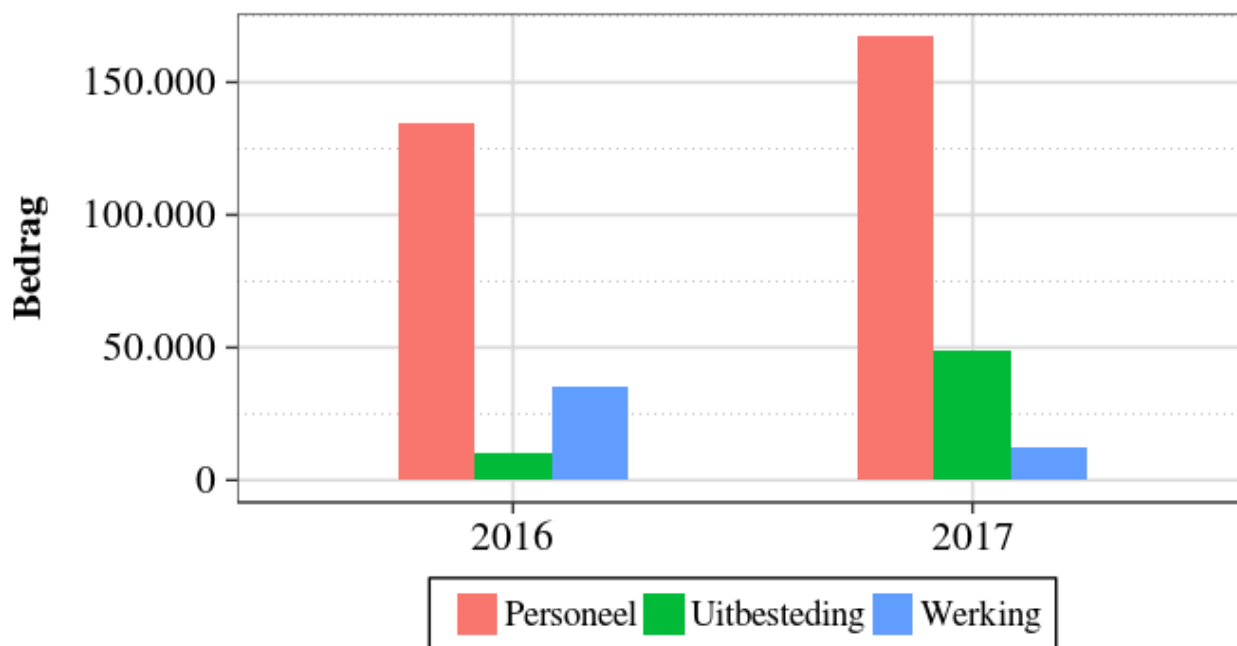
De kostprijs wordt bepaald aan de hand van drie groepen van uitgavenposten:

- De kostprijs van personeel omvat de prijs voor een senior archeoloog en ander personeel zoals een landmeter of technisch assistent.
- De werkingskosten omvatten uitgaven voor de aanschaf van technisch materiaal, software, verplaatsingskosten, ...
- De kosten voor uitbestedingen worden bepaald door de raamcontracten die het agentschap afsluit met erkende archeologen (archeologische bureaus) of bedrijven om ondersteuning te bieden bij het onderzoek van een toevalsvondst.

De indicator meet per jaar de totale kostprijs in euro van archeologisch onderzoek, uitgevoerd door het agentschap na een toevalsvondst. Daarbij wordt een onderscheid gemaakt tussen diverse uitgavenposten.

GRAFISCHE VOORSTELLING

Kostprijs archeologisch onderzoek van toevalsvondsten

TOELICHTING

De totale kost van archeologisch onderzoek, uitgevoerd na een toevalsvondst bedraagt in 2017 228.154 euro. Dit is een stijging van 48.504 euro tegenover 2016 (totaalkost van 179.650 euro). De stijging van de kostprijs is vooral te wijten aan een grotere personeelsinzet op het terrein (toename van 32.949 euro).

Ook de uitbestedingskosten lagen hoger dan het jaar voordien. Er werden raamcontracten afgesloten met 3 archeologische bedrijven voor de ondersteuning bij archeologisch onderzoek na een toevalsvondst. Deze raamcontracten kostten in totaal 48.504 euro, een stijging van 38.504 euro.

De werkingskosten daalden met 22.950 euro. Dit komt omdat in 2016 een aantal eenmalige aankopen gebeurden zoals veldcomputers.

REFERENTIES

EVARCH 56: BEDRAG SCHADEVERGOEDINGSPLICHT BIJ TOEVALSVONDSTEN

Indicator	Het totale bedrag vastgelegd voor schadevergoedingsplicht bij toevalsvondsten
Indicatornummer	evarch 56
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Bedrag in euro
Meetmethode	Query in Orafin

OMSCHRIJVING

De vinder van een toevalsvondst is verplicht dit te melden aan het agentschap Onroerend Erfgoed en ze tijdelijk ongemoeid te laten. Gedurende een initiële periode van 10 dagen na de melding van de toevalsvondst doet het agentschap Onroerend Erfgoed de nodige vaststellingen en onderzoekt het de potentiële erfgoedwaarde van de vondst. Waar nodig gebeurt dit in de vorm van een opgraving. Het agentschap kan deze termijn inkorten, wanneer geen verder onderzoek nodig is of het onderzoek beëindigd is, of deze termijn verlengen, wanneer meer tijd nodig blijkt voor het onderzoek. De vinder, eigenaar, zakelijkrechthouder of gebruiker van de toevalsvondst moet voldoen aan een aantal verplichtingen inzake de archeologische artefacten en de vindplaats:

- Ze in onveranderde toestand bewaren;
- ze beschermen tegen beschadiging en vernietiging;
- ze toegankelijk maken voor onderzoek door het agentschap.

De kosten die voortvloeien uit deze verplichtingen zijn voor rekening van de eigenaar of zakelijkrechthouder van de toevalsvondst. Toch kan deze persoon een schadevergoeding vorderen wanneer de schade voortvloeit uit de verlenging van de termijn van tien dagen voor zover de totale termijn 30 dagen overschrijdt.

De eigenaar of zakelijkrechthouder legt een raming van de kosten voor aan het agentschap Onroerend Erfgoed. Het agentschap beslist over de toekenning van de schadevergoeding.

De indicator meet het bedrag dat het agentschap Onroerend Erfgoed jaarlijks toekent voor het betalen van schadevergoedingen om te voldoen aan de schadevergoedingsplicht bij toevalsvondsten.

TABEL

Jaar	Bedrag in euro voor schadevergoedingen bij toevalsvondsten
2016	0
2017	0

TOELICHTING

In 2017 werden geen schadevergoedingen uitbetaald voor buitensporige opgravingskosten als gevolg van een toevalsvondst, aangezien bij geen enkel onderzoek de termijn meer dan 30 dagen bedroeg.

EVARCH 57: ARCHEOLOGISCHE SOLIDARITEITSFONDSEN

Indicator	Het aantal en de evolutie van erkende archeologische solidariteitsfondsen
Indicatornummer	evarch 57
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Telling van erkenningen
Meetmethode	Query Belgisch Staatsblad

OMSCHRIJVING

Het Onroerenderfgoeddecreet maakt het mogelijk om een archeologisch solidariteitsfonds op te richten en te erkennen. Archeologische solidariteitsfondsen vergoeden hun leden, mits betaling van een bijdrage, voor een deel van de kosten van alle archeologische opgravingen waartoe zij verplicht worden. Het is een soort van georganiseerde solidariteit tussen de leden van het fonds, bijvoorbeeld publieke of private bouwheren, die door hun bouwactiviteiten een grotere kans hebben om te worden geconfronteerd met archeologische verplichtingen en de daaraan verbonden kosten.

De indicator telt jaarlijks het aantal erkende archeologische solidariteitsfondsen. Een archeologisch solidariteitsfonds is pas erkend wanneer deze erkenning wordt gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad.

TABEL

Jaar	Aantal archeologische solidariteitsfondsen
2015	0
2016	0
2017	0

TOELICHTING

Er zijn geen archeologische solidariteitsfondsen opgericht.

REFERENTIES

Archeologische solidariteitsfondsen

Belgisch Staatsblad

EVARCH 58: BEDRAG VOOR SUBSIDIËRING VAN ARCHEOLOGISCHE SOLIDARITEITSFONDSEN

Indicator	Het totale bedrag vastgelegd voor subsidiëring van archeologische solidariteitsfondsen
Indicatornummer	evarch 58
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Bedrag in euro
Meetmethode	Query in Orafin

OMSCHRIJVING

Het Onroerenderfgoeddecreet maakt het mogelijk om een archeologisch solidariteitsfonds op te richten en te erkennen. Archeologische solidariteitsfondsen vergoeden hun leden, mits betaling van een bijdrage, voor een deel van de kosten van alle archeologische opgravingen waartoe zij verplicht worden. Het is een soort van georganiseerde solidariteit tussen de leden van het fonds, bijvoorbeeld publieke of private bouwheren, die door hun bouwactiviteiten een grotere kans hebben om te worden geconfronteerd met archeologische verplichtingen en de daaraan verbonden kosten.

Een archeologisch solidariteitsfonds kan een toelage ontvangen voor de werking van het fonds. De jaarlijkse basistoelage bedraagt minstens 50.000 euro maar dit kan oplopen afhankelijk van het aantal leden aangesloten bij het solidariteitsfonds, het aantal uitgekeerde vergoedingen en het aantal activiteiten voor de begeleiding van de leden bij de uitvoering van het archeologiehoofdstuk van het Onroerenderfgoeddecreet.

De indicator meet het bedrag in euro dat geregistreerd staat in de boekhouding van het agentschap Onroerend Erfgoed voor het subsidiëren van archeologische solidariteitsfondsen.

TABEL

Jaar	Bedrag toelage archeologische solidariteitsfondsen
2016	0
2017	0

TOELICHTING

Er zijn geen archeologische solidariteitsfondsen opgericht.

REFERENTIES

Belgisch staatsblad

EVARCH 59: ARCHEOLOGIENOTA'S MET BEPERKTE SAMENSTELLING

Indicator	Aantal archeologienota's met beperkte samenstelling
Indicatornummer	evarch 59
Frequentie	Jaarlijks
Meeteenheid	Aantal archeologienota's
Meetmethode	Query databank archeologie

OMSCHRIJVING

Een archeoloog kan in bepaalde gevallen beslissen een archeologienota met beperkte samenstelling op te maken (soms ook wel eens archeologienota-light genoemd).

Dit is mogelijk wanneer op basis van de confrontatie tussen de geplande werken en een doorslaggevend aspect uit het landschappelijk, historisch of archeologisch luik van het bureauonderzoek evident is dat geen verdere maatregelen nodig zijn. Dit kan omdat er geen archeologisch erfgoed aanwezig is, de werken geen versterking betekenen voor het aanwezige erfgoed, of er geen kenniswinst valt te boeken bij een opgraving van het terrein.

In dergelijke gevallen zijn er geen bijkomende maatregelen meer nodig waardoor de rapportering van het archeologisch onderzoek (steeds beperkt tot een bureauonderzoek) veel beperkter kan. Dit concept werd geïntroduceerd in de herziene uitgave van de code van goede praktijk van 2017.

De indicator meet per jaar het aantal ingediende archeologienota's met beperkte samenstelling. Daarbij wordt een onderscheid gemaakt naargelang de beslissing:

- Bekrachtiging
- Weigering
- Koppelen van bijkomende voorwaarden
- Stilzwijgende bekrachtiging

TABEL

Jaar	Beslissing	Aantal
2017	Bekrachtiging	268
2017	Bekrachtiging met voorwaarden	1
2017	Stilzwijgende bekrachtiging	0
2017	Weigering	90

TOELICHTING

Sinds 1 januari 2017 kan men een archeologienota met beperkte samenstelling indienen. In 2017 dienden de erkende archeologen 359 van dergelijke archeologienota's in, waarvan er 269 werden bekrachtigd. Dit wil zeggen dat 8,6% van alle bekrachtigde archeologienota's een beperkte samenstelling heeft.

90 of 25,1% van de ingediende archeologienota's met een beperkte samenstelling kregen te maken met een weigering. Het weigeringspercentage ligt lichtjes hoger dan het weigeringspercentage van het totale aantal ingediende archeologienota's (22,7%).

De grote meerderheid van de geweigerde archeologienota's met beperkte samenstelling (ca. 60%) werd echter geweigerd, net omdat het dossier niet in aanmerking kwam voor een beperkte samenstelling op basis van de criteria opgenomen in de Code van Goede Praktijk. Vooral in de beginperiode was dit te wijten aan het feit dat het instrument voor de erkende archeologen nieuw en dus nog niet vertrouwd was.

REFERENTIES

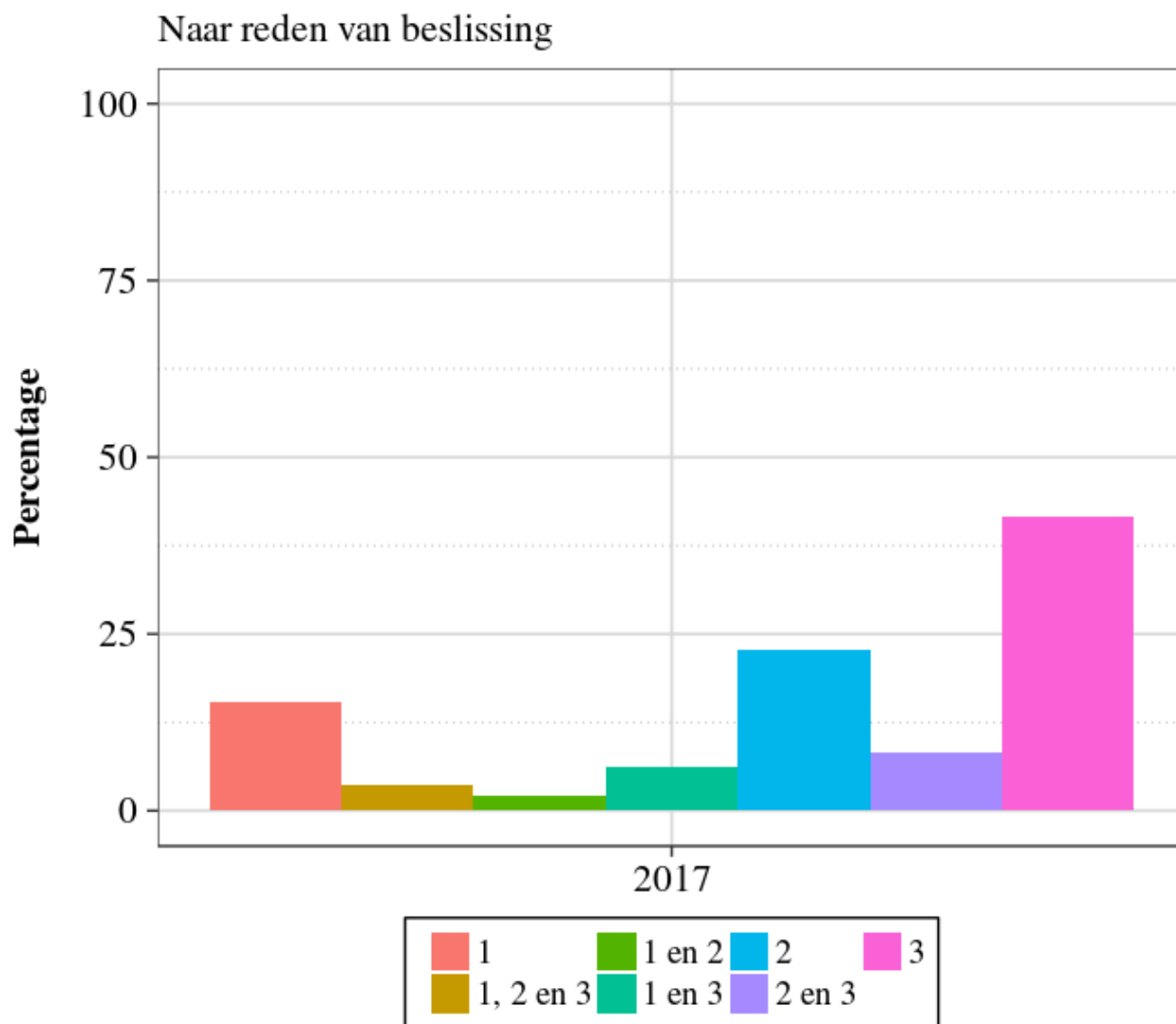
Archeologieportaal

Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren

GRAFISCHE VOORSTELLING

Percentage bekrachtigde archeologienota's beperkte samenstelling

TOELICHTING

Geen van de redenen waarom een archeoloog opteert voor een archeologienota beperkte samenstelling steekt er echt bovenuit. Ook een combinatie van verschillende redenen is mogelijk.

In 41% van de archeologienota's beperkte samenstelling geeft de archeoloog als reden aan dat er geen nuttige kenniswinst zou voortvloeien uit een archeologisch onderzoek. Deze reden komt in totaal in 60% van de gevallen voor (als enige reden of in combinatie met andere redenen).

In 23% van de gevallen geeft de archeoloog als reden dat de aard van de werkzaamheden met aantoonbare zekerheid geen versterking zullen veroorzaken aan het eventueel aanwezige archeologisch erfgoed. Deze reden komt in totaal in 37% van de gevallen voor.

In 16% van de gevallen kan de archeoloog reeds met zekerheid aantonen dat er geen archeologisch erfgoed op het onderzochte terrein aanwezig is. Deze reden komt in totaal in 27,5% van de gevallen voor.

In 55 dossiers (of 20,4%) werd de beperkte samenstelling gemotiveerd vanuit een combinatie van 2 of 3 van de mogelijke criteria uit de Code van Goede Praktijk. De combinaties van de criteria 2 en 3 (8,2%) en van 1 en 3 (6,3%) komen daarbij het vaakst voor.

REFERENTIES

Archeologieportaal

Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren

Hiervoor organiseerde het agentschap Onroerend Erfgoed een openbaar onderzoek. Deze procedure leidde in 2017 niet tot een vaststelling.

REFERENTIES

Inventaris onroerend erfgoed

Geoportaal

In 2016 startte het agentschap procedures op voor de vaststelling van prehistorische archeologische site-complexen in alluviale gebieden en van een serie nederzettingslocaties van de zogenaamde 'Bandkeramiek'.

Hiervoor organiseerde het agentschap Onroerend Erfgoed een openbaar onderzoek. Deze procedure leidde in 2017 niet tot een vaststelling.

REFERENTIES

Inventaris onroerend erfgoed

Geoportaal

REFERENTIES

Inventaris Onroerend Erfgoed: <https://inventaris.onroenderfgoed.be/>

Geoportaal Onroerend Erfgoed: <https://geo.onroenderfgoed.be/>

Besluitendatabank Onroerend Erfgoed: <https://besluiten.onroenderfgoed.be/>

Archeologieportaal: <https://loket.onroenderfgoed.be/>

Depotwijzer: <http://www.depotwijzer.be/>

GLOSSARIUM

Archeoloog

Een natuurlijke persoon of rechtspersoon die archeologisch vooronderzoek of archeologische opgravingen uitvoert. De Vlaamse regering kan een natuurlijk persoon of een rechtspersoon erkennen als archeoloog wanneer deze voldoet aan de erkenningsvoorwaarden. Er bestaan 3 vormen van erkenning als archeoloog:

- Archeoloog natuurlijk persoon wanneer een burger zelf een erkenning als archeoloog aanvraagt;
- Archeoloog rechtspersoon kunnen instellingen, organisaties, vennootschappen, verenigingen zijn. Een dergelijke instelling moet beschikken over minstens één natuurlijk persoon die erkend is als archeoloog. Deze erkende archeoloog is de eindverantwoordelijke van het archeologisch onderzoek en doet bijvoorbeeld de meldingen van het archeologisch vooronderzoek, dient voor projecten een archeologienota in, ...
- Erkenning als Archeoloog van rechtswege

Archeoloog van rechtswege

Personen of instellingen die volgens het geldende recht de erkenningsprocedure niet moeten doorlopen maar via het Onroerenderfgoeddecreet of -besluit van rechtswege erkend zijn als archeoloog. Deze instellingen of personen moeten wel voldoen aan de voorwaarden die in het decreet en besluit zijn opgenomen om erkend te worden.

1. Het agentschap Onroerend Erfgoed dat erkend is als archeoloog omdat het decretaal verplicht is om meldingen van een toevalsvondst te onderzoeken.
2. Universiteiten zijn van rechtswege erkend als archeoloog voor het uitvoeren van archeologisch onderzoek met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen.
3. Archeologen in dienst van een lokaal bestuur, een onroerenderfgoedgemeente of een intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst. In dit geval bevestigt het college van burgemeester en schepenen van de gemeente waar de archeoloog actief is formeel dat de archeoloog voldoet aan alle erkenningsvoorwaarden zoals deze worden bepaald door de Vlaamse Regering. Deze bevestiging wordt bezorgd aan het agentschap Onroerend Erfgoed, waarna de erkenning volgt.

Archeologiedecreet

Decreet van 30 juni 1993 houdende bescherming van het archeologisch patrimonium. Decreet dat de bescherming, het behoud, de instandhouding, het herstel en het beheer van archeologisch patrimonium, alsmede de organisatie en de reglementering van de archeologische opgravingen regelde. Het werd vervangen door het Onroerenderfgoeddecreet.

Archeologienota

Document, opgemaakt op basis van een archeologisch vooronderzoek, dat administratieve gegevens bevat, een verslag over de resultaten van het vooronderzoek, een voorstel van beslissing en een plan van aanpak voor de maatregelen die daaruit volgen. Een archeologienota wordt ingediend door een erkende archeoloog.

Archeologieportaal

Digitaal loket van het agentschap Onroerend Erfgoed voor erkende archeologen voor het indienen van meldingen van vooronderzoek met ingreep in de bodem, archeologienota's, nota's en toelatingsaanvragen

hoogstens geregistreerd maar niet opgegraven: de materiële resten blijven aanwezig op de plaats waar ze in het verleden tot stand kwamen.

Bodemingreep

Elke wijziging van de eigenschappen van de ondergrond door verwijdering of toevoeging van materie, verhoging of verlaging van de grondwatertafel, of samendrukken van de materialen waaruit de ondergrond bestaat.

Code van goede praktijk

Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren. Geschreven en publiek toegankelijke regels met betrekking tot de uitvoering van en de rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en met betrekking tot het gebruik van metaaldetectoren, op basis van de bij de betrokken beroeps categorieën algemeen aanvaarde regels van goed vakmanschap.

Eindverslag

Document, opgemaakt op basis van een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem of een archeologische opgraving, met administratieve gegevens en een definitief verslag van de resultaten.

GGA

Gebieden waar Geen Archeologie te verwachten valt. Gebieden waar op basis van waarnemingen en wetenschappelijke argumenten onderbouwd kan worden dat ze met hoge waarschijnlijkheid geen archeologische waarde bevatten. Wanneer het gebied waar iemand een stedenbouwkundige handeling wil stellen volledig is opgenomen op de GGA kaart hoeft er geen archeologisch vooronderzoek meer gebeuren en hoeven geen archeologische maatregelen worden genomen wanneer er een bodemingreep zou plaatsvinden.

Intergemeentelijke onroerendergoeddienst

Een intergemeentelijke dienst die ter uitvoering van het Onroerendergoeddecreet met betrekking tot het onroerend erfgoed beleidsuitvoerende taken opneemt. Een intergemeentelijke onroerendergoeddienst (IOED) ondersteunt de aangesloten gemeentebesturen zowel bij hun beleid als bij het uitvoeren van andere taken die uit het Onroerendergoeddecreet voortvloeien.

Inventaris

Een oplijsting van onroerende goederen en gehelen van onroerende goederen met erfgoedwaarde.

Inventarismethodologie

Deze methodologie beschrijft de erfgoedwaarde en bevat een afwegingskader dat kan worden gehanteerd om het onroerend erfgoed te waarderen. Minimale selectiecriteria zijn onder meer zeldzaamheid, herkenbaarheid, representativiteit, ensemblewaarde en contextwaarde.

Metaaldetector

Toestel voor het opsporen van voorwerpen met een metalen component of voor het onttrekken van voorwerpen met een metalen component uit hun vondstlocatie door middel van hun al dan niet permanente magnetische eigenschappen.

Metaaldetectorist

Een natuurlijke persoon of rechtspersoon die met behulp van een metaaldetector archeologische artefacten of archeologische sites opspoort.

Nota

Document, opgemaakt op basis van een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem dat is uitgevoerd na het bekomen van de omgevingsvergunning, met administratieve gegevens, een verslag met de resultaten van het onderzoek, een voorstel van beslissing en een plan van aanpak voor de maatregelen die daaruit volgen. De nota wordt gemaakt op basis van een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem en wordt ingediend door een erkende archeoloog.

Omgevingsvergunning

Wordt in het Decreet betreffende de omgevingsvergunning gedefinieerd als 'de schriftelijke beslissing van de vergunningverlenende overheid houdende toelating voor een vergunningsplichtig project'. De omgevingsvergunning integreert de stedenbouwkundige vergunning, verkavelingsvergunning en milieuvergunning in één vergunning. De geïntegreerde vergunningsprocedure is van toepassing op:

- vergunningsplichtige stedenbouwkundige handelingen
- verkavelen van gronden
- vergunningsplichtige exploitatie van ingedeelde inrichtingen of activiteiten van eerste of tweede klasse zoals opgenomen in het Decreet houdende Algemene Bepalingen inzake Milieubeleid.

Onroerendergoeddecreet

Decreet betreffende het onroerend erfgoed van 12 juli 2013 dat het beschermde en niet- beschermde onroerend erfgoed in Vlaanderen wettelijk regelt.

Onroerendergoeddepot

Een bewaarplaats met een onderzoeksruijme waar in gecontroleerde omstandigheden archeologische ensembles, archeologische artefacten of onderdelen van beschermd erfgoed, afkomstig uit het Vlaamse Gewest, worden bewaard en beheerd. Een onroerendergoeddepot kan dienen als tijdelijke of permanente bewaarplaats voor elk archeologisch artefact dat in het Vlaamse Gewest werd opgegraven. Verder kan een depot dienen als opslagplaats voor (delen van) een beschermd monument tijdens langdurige werkzaamheden. Onroerendergoeddepots moeten hiervoor beschikken over de noodzakelijke infrastructuur om het archeologisch erfgoed in optimale condities te kunnen bewaren, het publiek toegankelijk te maken en te ontsluiten.

Onroerendergoedgemeente

Een gemeente die ter uitvoering van het Onroerendergoeddecreet met betrekking tot het onroerend erfgoed beleidsuitvoerende taken opneemt.

Opgraving

Het gebruik van wetenschappelijke methoden en technieken waarmee doelbewust de ondergrondse, aan de oppervlakte of onder water aanwezige archeologische artefacten en archeologische sites worden opgespoord, vrijgelegd en door opgraving worden onderzocht en waarbij de archeologische artefacten en onderzoeksdocumenten archeologische ensembles vormen.

Prospectie

Een archeologische prospectie is de aanwending van technieken waarmee doelbewust de aanwezigheid van archeologische artefacten en sites wordt opgespoord. De bedoeling is om na te gaan of zich op een terrein archeologische sporen of vondsten voordoen, wat de aard daarvan is, en wat de bewaringstoestand is. Dit kan gebeuren zonder ingreep in de bodem of met ingreep in de bodem. Bij een prospectie met ingreep in de bodem worden graafwerken uitgevoerd op een representatief deel van het terrein, en wordt

een representatief deel van de aangetroffen sporen en vondsten onderzocht. Uit die steekproef worden uitspraken gedaan over het geheel van het terrein of te onderzoeken gebied. Daarbij wordt gestreefd om met zo min mogelijk schade aan het archeologisch erfgoed zo veel mogelijk informatie te verzamelen. Bij een prospectie zonder ingreep in de bodem worden geen archeologische sporen of vondsten opgegraven. Ze worden hoogstens van het oppervlak ingezameld.

Rechtsgevolgen vastgestelde inventaris

De opname van een onroerend goed in één van de vijf vastgestelde inventarissen houdt een aantal rechtsgevolgen in. Deze rechtsgevolgen, zoals bijvoorbeeld de zorgplicht en de motiveringsplicht, hebben vooral impact op beslissingen van administratieve overheden. Dit houdt in dat alle administratieve overheden zoveel mogelijk zorg in acht moeten nemen bij eigen werken en handelingen in of aan de objecten die opgenomen zijn in een vastgestelde inventaris. Bovendien moeten ze motiveren welke maatregelen ze genomen hebben om aan deze zorgplicht te voldoen. Voor de burger gelden de zorgplicht en motiveringsplicht niet, in tegenstelling tot bij definitief beschermd onroerend erfgoed waar de rechtsgevolgen voor iedereen van toepassing zijn.

Bij vergunningsplichtige werkzaamheden aan of in een onroerend goed opgenomen op een vastgestelde inventaris motiveert de administratieve overheid uitvoerig haar beslissing en geeft ze in haar beslissing aan hoe ze in haar bestuurlijke beslissing de erfgoedwaarden in rekening heeft genomen. Dit is bijvoorbeeld het geval bij vergunningsaanvragen om een gebouw opgenomen in de vastgestelde inventaris bouwkundig erfgoed te slopen of bijvoorbeeld om een boom te kappen die opgenomen is in de vastgestelde inventaris van houtige beplantingen met erfgoedwaarde.

Toevalsvondst

Elk roerend of onroerend goed waarvan redelijkerwijs is geweten of wordt vermoed dat het archeologische erfgoedwaarde heeft en dat wordt gevonden op een andere moment dan bij het uitvoeren van een archeologisch vooronderzoek, een archeologische opgraving of bij het gebruik van een metaaldetector.

Uitgesteld vooronderzoek

Het uitgangspunt van het Onroerenderfgoeddecreet is dat het archeologisch vooronderzoek, zowel de fase zonder ingreep in de bodem als de eventuele fase met ingreep in de bodem, plaatsvindt voorafgaand aan de aanvraag van de omgevingsvergunning. Een uitgesteld vooronderzoek is een uitzonderingsprocedure op dit uitgangspunt waarbij het vooronderzoek met ingreep in de bodem pas plaatsvindt na het verkrijgen van de vergunning. Dit is mogelijk wanneer de ingreep in de bodem onmogelijk of juridisch, economisch of maatschappelijk onwenselijk was voorafgaand aan het aanvragen van de omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen of voor het verkavelen van gronden.

ANALYSES
EVALUATIE
ARCHEOLOGIE

Bijlage 2

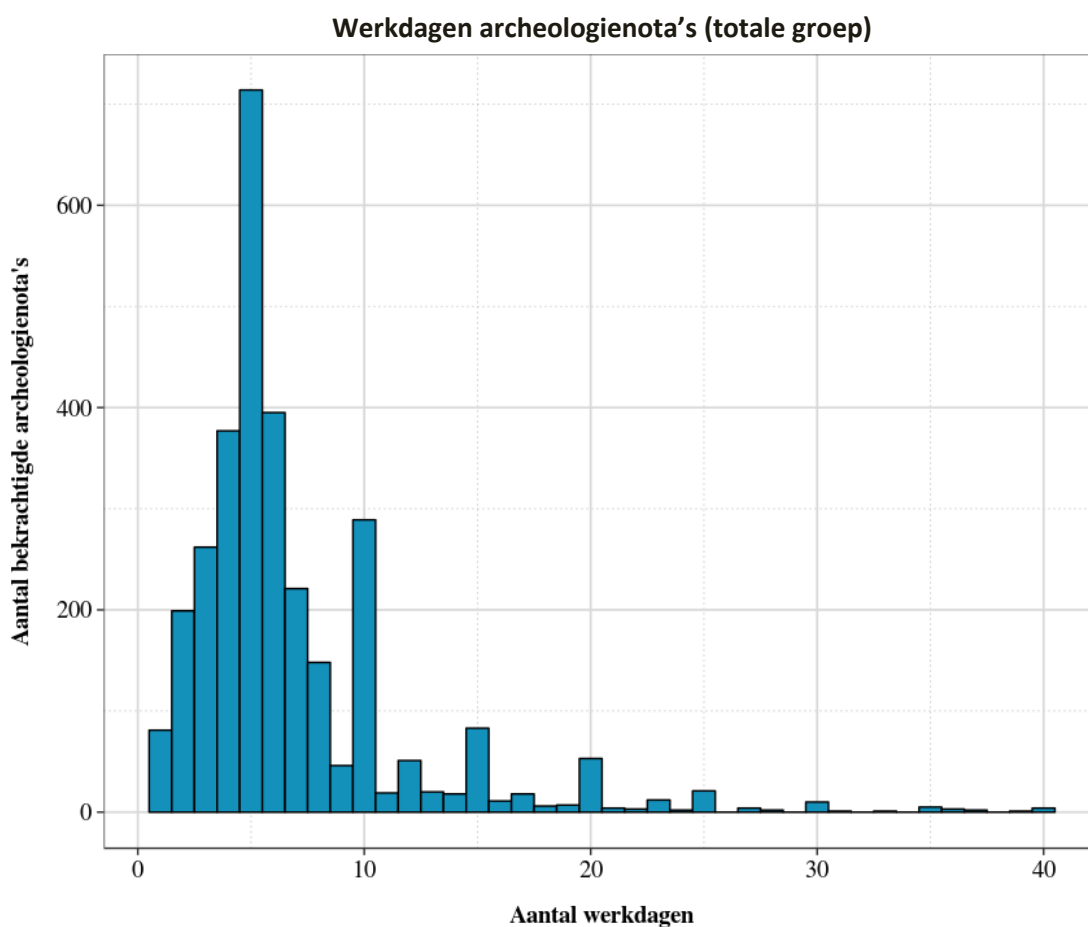
Inhoud

Analyse 1: Werkdagen nodig voor de opmaak van archeologienota's en nota's, met onderscheid naar benutte onderzoeksmethode	3
Analyse 2: Vergunningstrajecten met vooronderzoek op het terrein.....	9
Analyse 3: Werkdagen nodig voor de opmaak van archeologienota's, met onderscheid tussen volledige samenstelling en beperkte samenstelling	10
Analyse 4: Werkdagen nodig voor de opmaak van archeologienota's en nota's, met onderscheid tussen voorafgaand vooronderzoek en uitgesteld vooronderzoek.....	12
Analyse 5: Verhouding tussen voorgestelde maatregelen en de hoedanigheid van de initiatiefnemer	14
Analyse 6: Archeologienota's per maand in vergelijking met verleende omgevingsvergunningen.....	16
Analyse 7: Aandeel weigeringen van archeologienota's en nota's naargelang de aard van de voorgenomen werken.....	17
Analyse 8: Onderscheid kostprijs archeologienota's versus nota's.....	18
Analyse 9: Kostprijs archeologienota's en nota's in relatie tot het aantal werkdagen nodig voor de opmaak ervan	19
Analyse 10: kostprijs archeologienota's met beperkte samenstelling afgezet tegen archeologienota's met volledige samenstelling	20
Analyse 11: kostprijs archeologisch vooronderzoek in relatie tot benutte onderzoeksmethodes	22
Analyse 12: Kostprijs archeologisch vooronderzoek in relatie tot de aard van de voorgenomen werken.....	23
Analyse 13: Kostprijs archeologisch vooronderzoek in relatie tot statuut van de initiatiefnemer	25
Analyse 14: Kostprijs vooronderzoek in relatie tot omvang projectgebied	26
Analyse 15: Kostprijs van vooronderzoek in uitgesteld traject ten opzichte van kostprijs in voorafgaand traject.....	27
Analyse 16: Aantal weigeringen voorafgaand aan de bekrachtiging	29
Analyse 17: Relatie tussen oppervlak van het projectgebied en voorgestelde maatregelen .	31
Analyse 18: Tijd verstreken tussen indiening archeologienota en daaropvolgende nota	32
Analyse 19: Aantal bekrachtigde archeologienota's en nota's per erkende archeoloog, natuurlijk persoon.....	33
Analyse 20: Aantal bekrachtigde archeologienota's en nota's per erkende archeoloog, rechtspersoon	35
Analyse 21: Weigeringspercentage erkende archeologen	37
Analyse 22: Behandelde archeologienota's en nota's per erkende onroerenderfgoedgemeente en IOED	39
Analyse 23: Oppervlakte projectgebieden archeologienota's.....	40
Analyse 24: Voorgestelde definitieve maatregelen in relatie tot de aard van de voorgenomen werken	41
Analyse 25: Weigering van archeologienota's in relatie tot de oppervlakte van het projectgebied	42
Voorstellingswijze grafieken	44

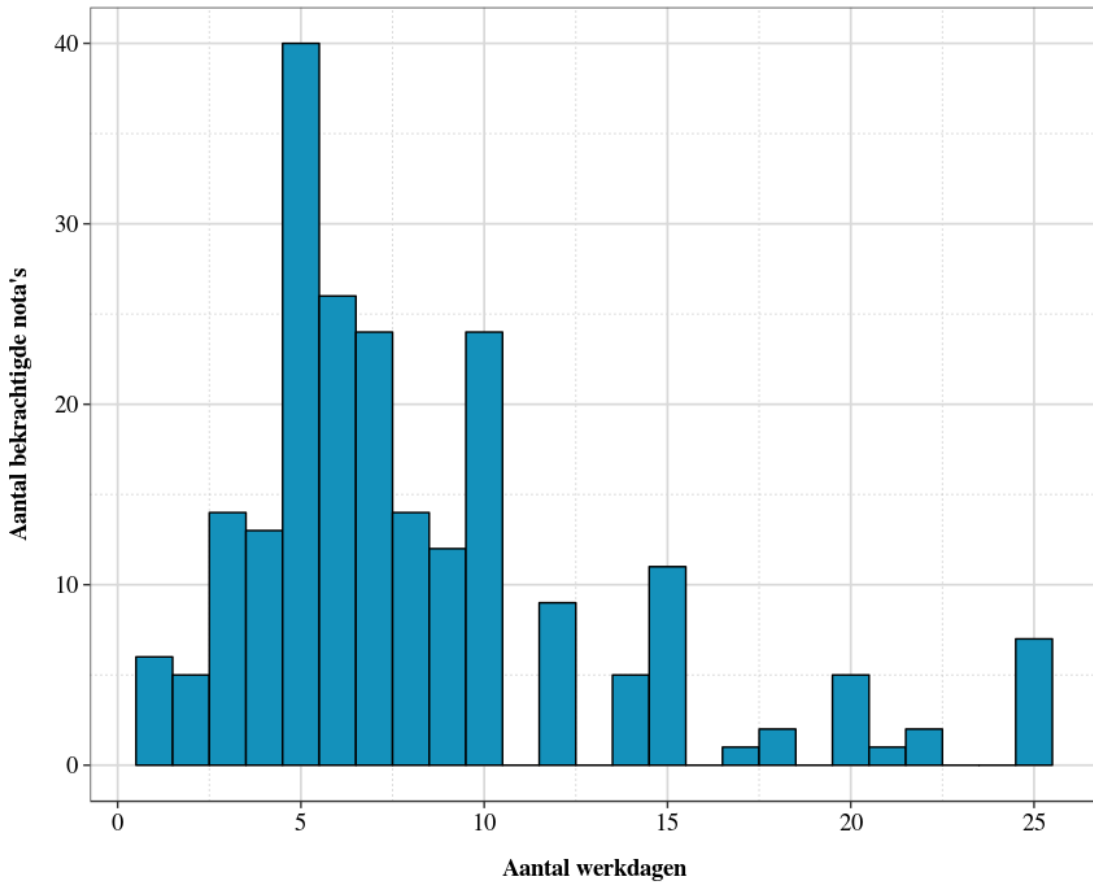
ANALYSE 1: WERKDAGEN NODIG VOOR DE OPMAAK VAN ARCHEOLOGIENOTA'S EN NOTA'S, MET ONDERSCHIED NAAR BENUTTE ONDERZOEKSMETHODE

Onderwerp	Aantal werkdagen dat de erkende archeoloog nodig heeft voor de opmaak van archeologienota's en nota's, algemeen en met nader onderscheid naar benutte onderzoeksmethodes
Gegevens	aantal werkdagen, benutte onderzoeksmethodes
Bronnen	archeologieportaal
Voorstellingswijze	histogram, boxplot
Opmerkingen	De erkende archeoloog vult zelf het aantal werkdagen in wanneer hij archeologienota's en nota's indient in het archeologieportaal. Werkdagen staan niet gelijk met kalenderdagen (de werkdagen hoeven niet aaneensluitend gepresteerd te zijn), noch met mensdagen (gedurende 1 werkdag kunnen meerdere mensen aan de slag zijn met dezelfde archeologienota of nota).

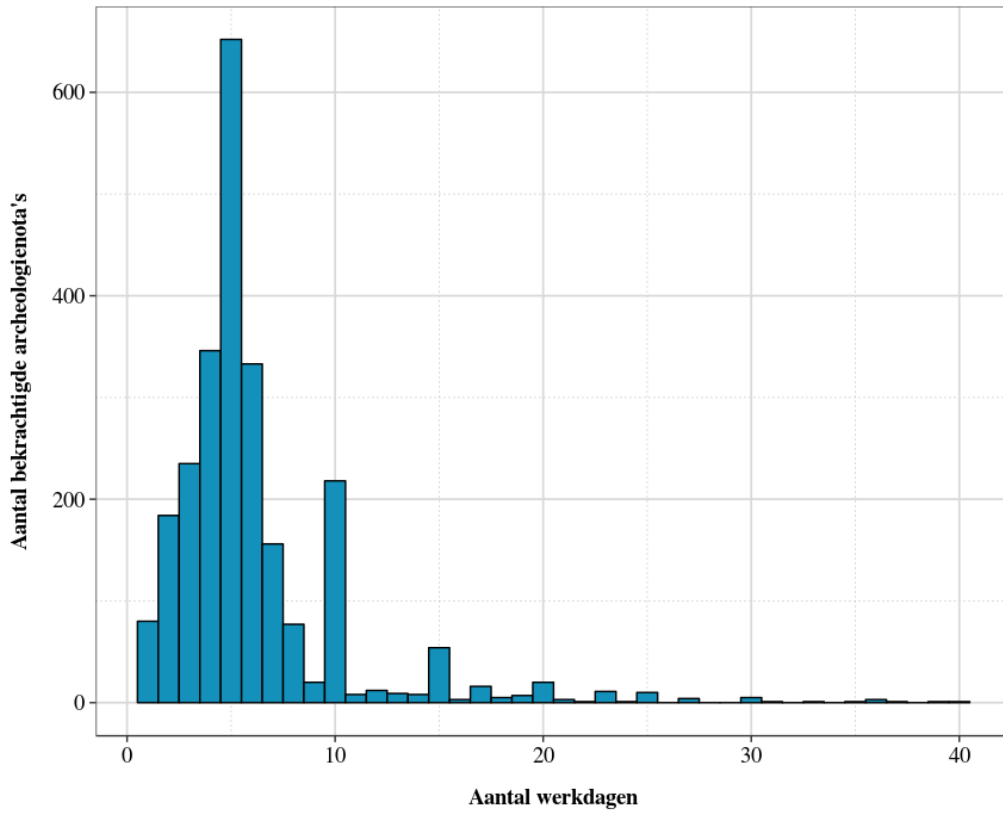
GRAFISCHE VOORSTELLING

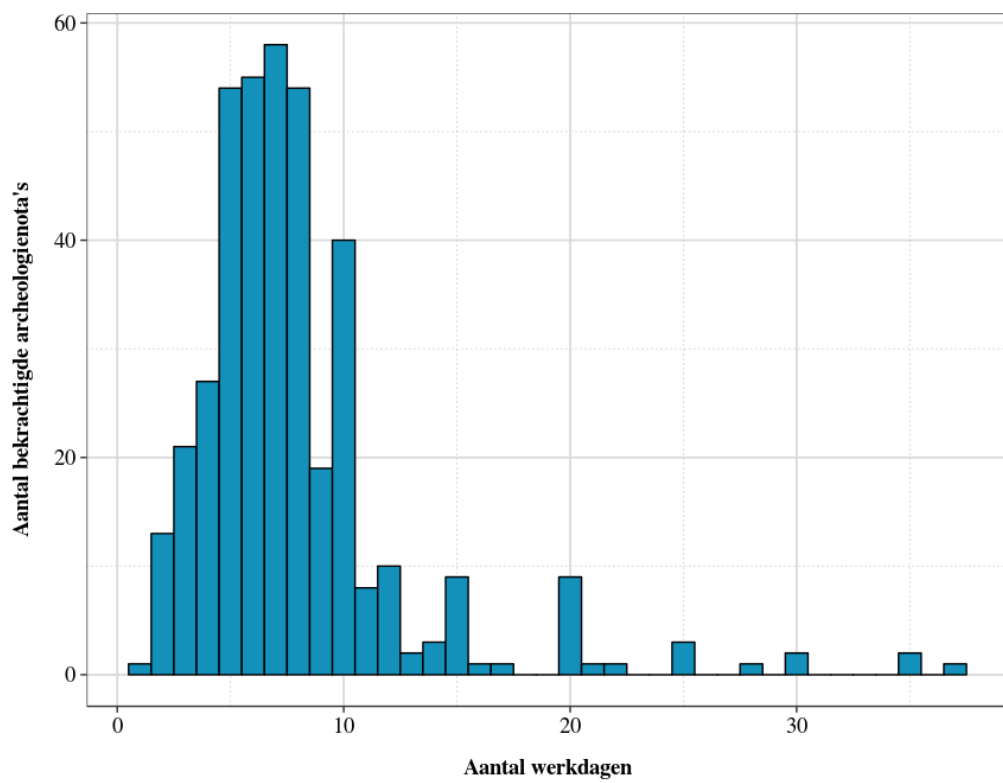
Werkdagen nota's (totale groep)

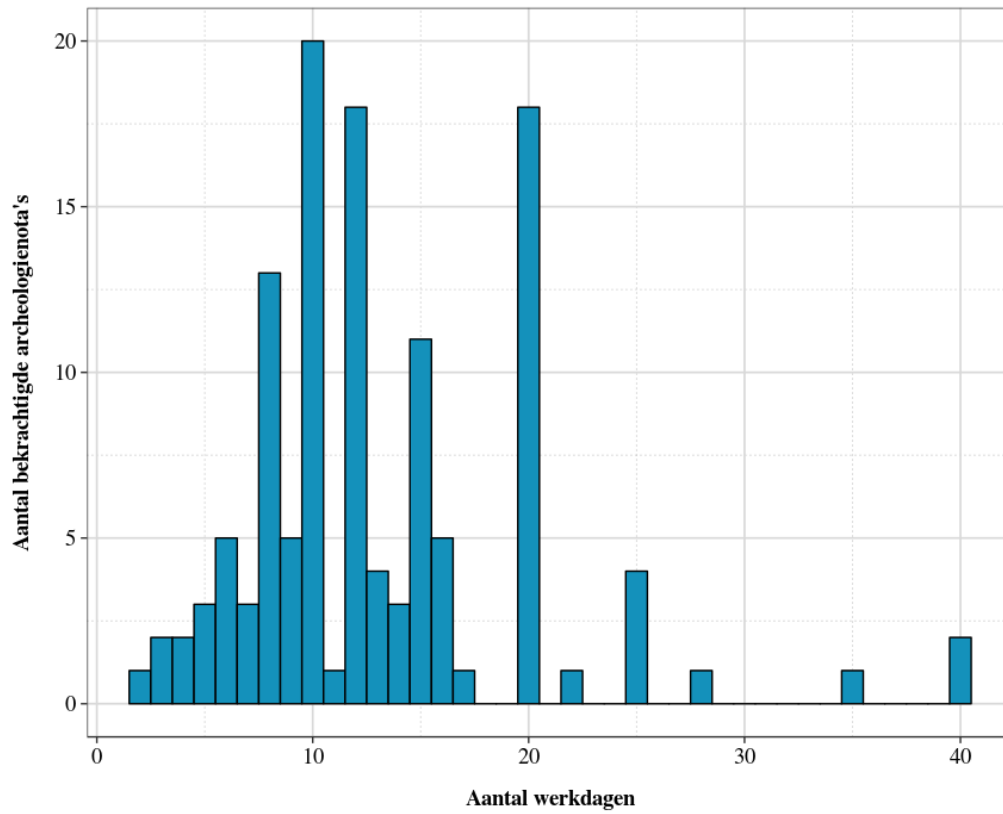
Werkdagen archeologienota's (methode: enkel bureauonderzoek)

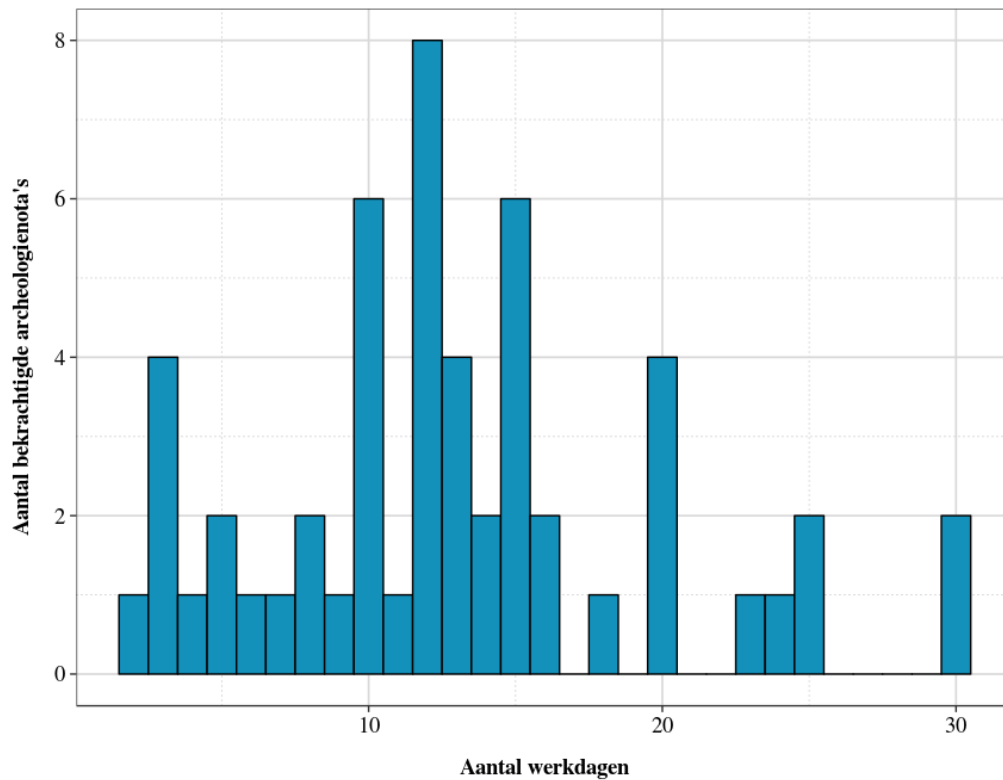
Werkdagen archeologienota's (methode: bureauonderzoek + landschappelijk bodemonderzoek)

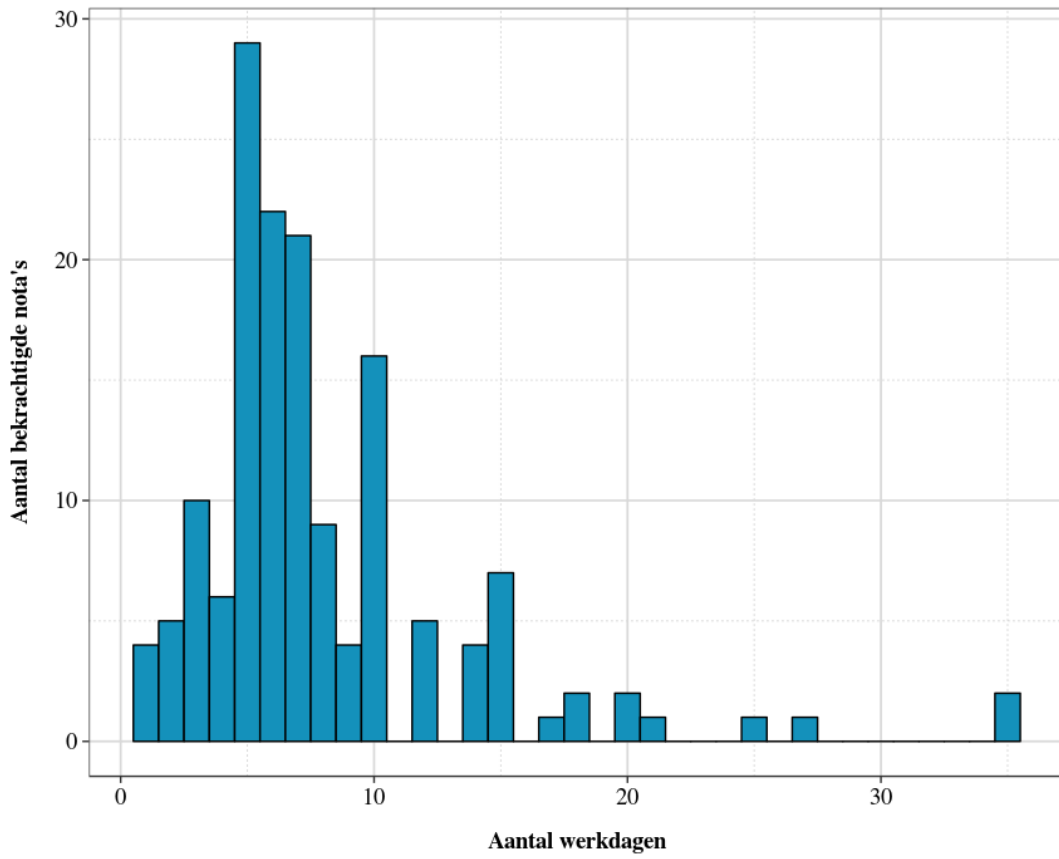
Werkdagen archeologienota's (methode: bureauonderzoek + proefsleuven)

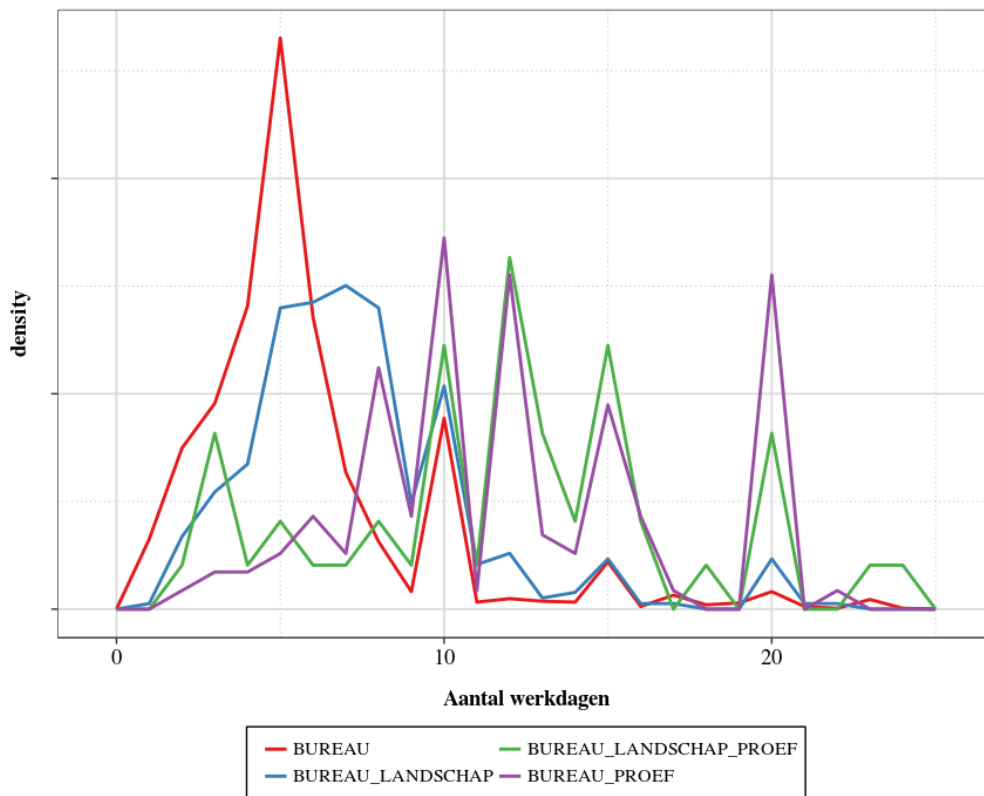
Werkdagen archeologienota's (methode: bureauonderzoek + landschappelijk bodemonderzoek + proefsleuven)

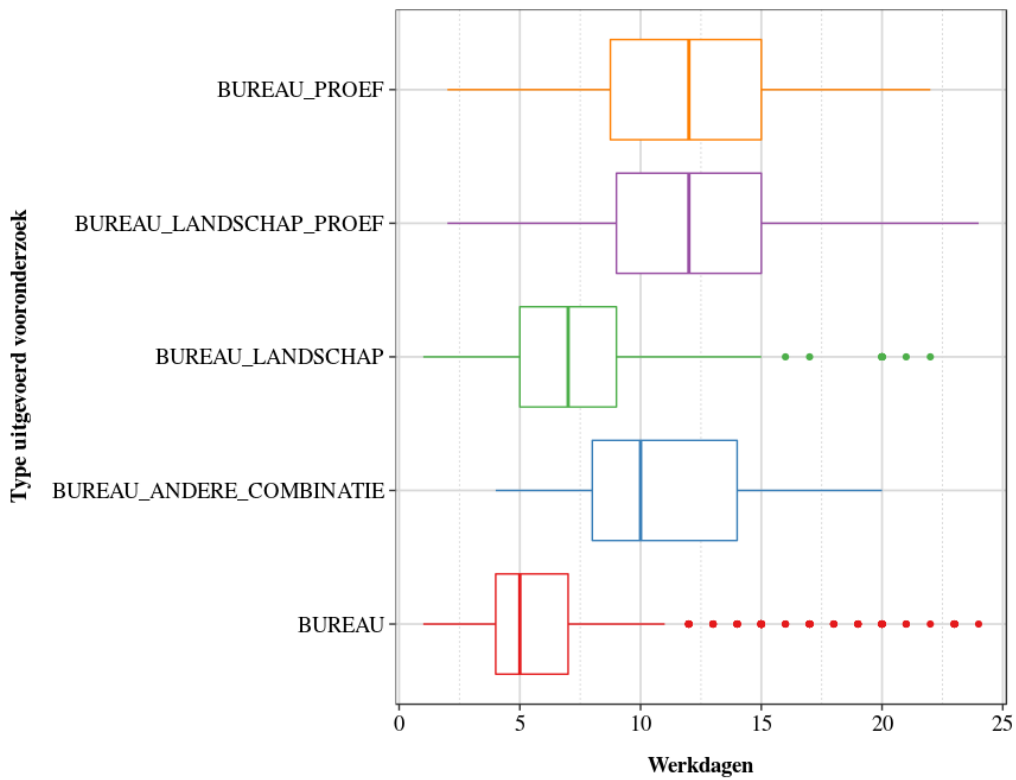
Werkdagen nota's (methode: proefsleuven)

Werkdagen archeologienota's volgens methode (densiteitsgrafiek)

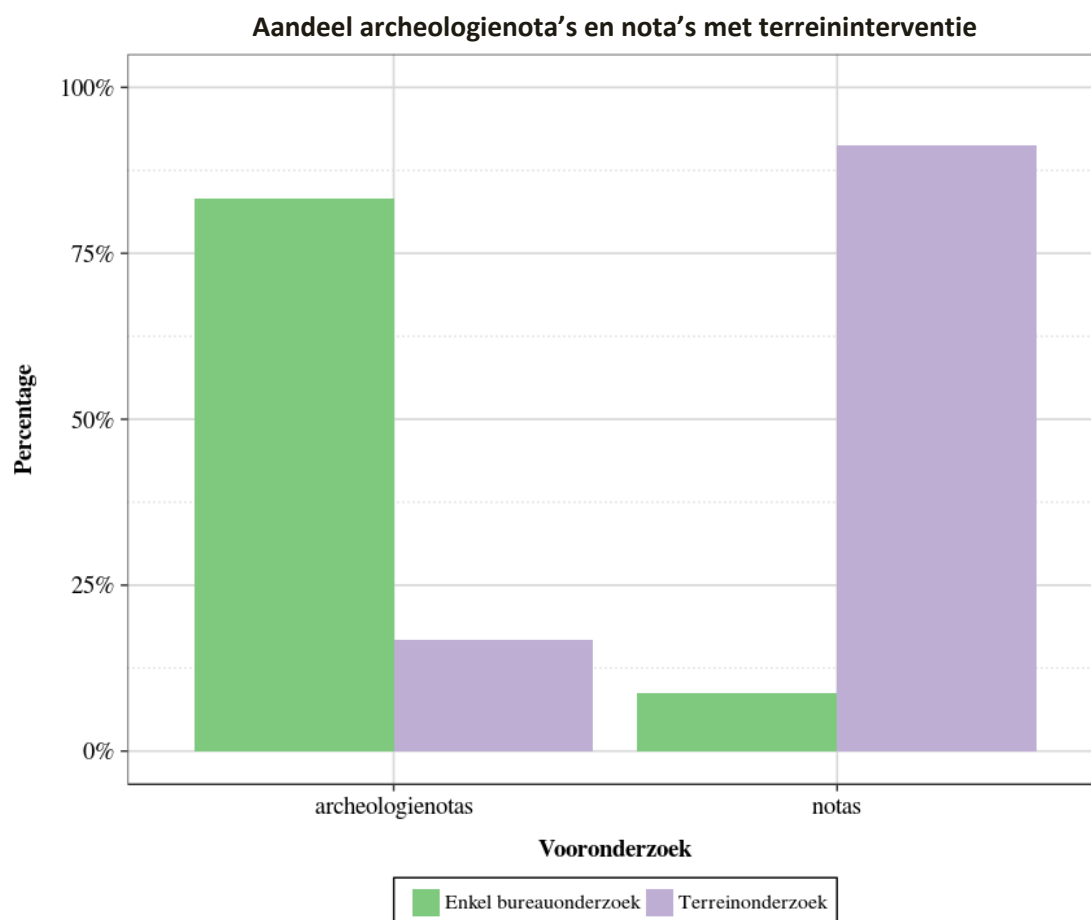
Werkdagen archeologienota's volgens methode (boxplot)

ANALYSE 2: VERGUNNINGSTRAJECTEN MET VOORONDERZOEK OP HET TERREIN

Onderwerp	Aandeel van archeologienota's en nota's waar het vooronderzoek gebeurde op basis van methodes zonder en met terreininterventie
Gegevens	benutte onderzoeksmethodes
Bronnen	archeologieportaal
Voorstellingswijze	staafdiagram
Opmerkingen	Onderzoeksmethodes zonder terreininterventie betreft bureauonderzoek. Methodes met terreininterventie omvat veldkartering, geofysisch onderzoek, landschappelijk bodemonderzoek, archeologisch booronderzoek (verkenkend en waarderend), proefsleuven en proefputten, en proefputten in functie van steentijd artefactensites. Dit is niet hetzelfde als een onderscheid tussen vooronderzoek zonder en met ingreep in de bodem. Ook voor bepaalde onderzoeksmethodes zonder ingreep in de bodem is een actie vereist op het terrein (bv. landschappelijk booronderzoek).

GRAFISCHE VOORSTELLING

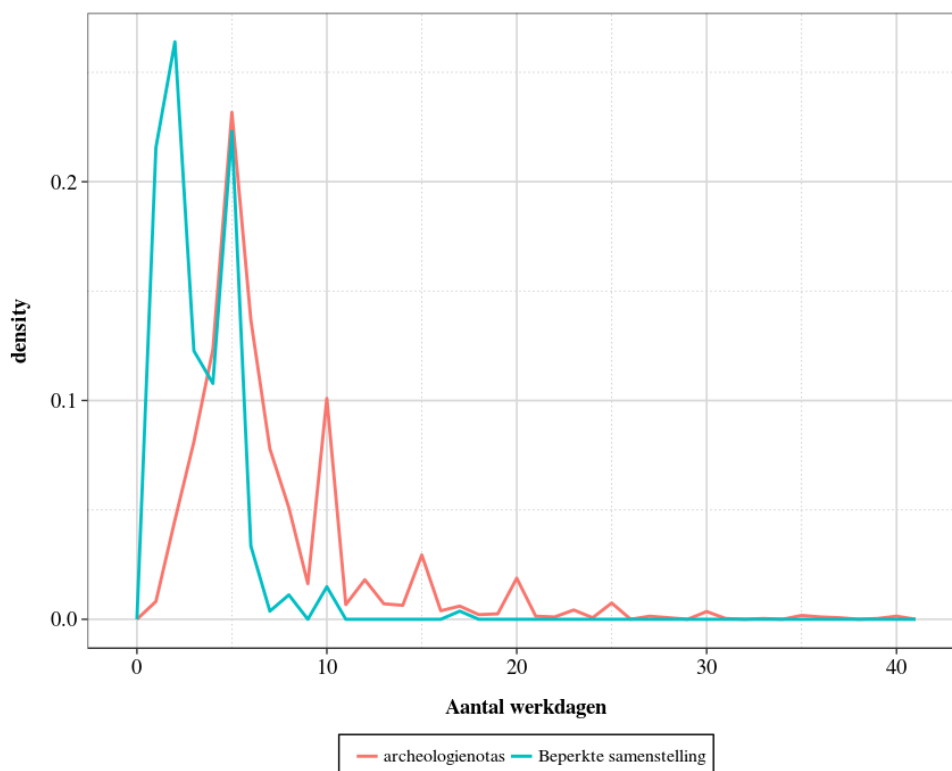

ANALYSE 3: WERKDAGEN NODIG VOOR DE OPMAAK VAN ARCHEOLOGIENOTA'S, MET ONDERSCHIED TUSSEN VOLLEDIGE SAMENSTELLING EN BEPERKTE SAMENSTELLING

Onderwerp	Effect van beperkte samenstelling van een archeologienota op het aantal werkdagen nodig voor de opmaak ervan, in vergelijking met een gelijkaardige archeologienota met volledige samenstelling
Gegevens	aantal werkdagen, beperkte samenstelling
Bronnen	archeologieportaal
Voorstellingswijze	densiteitsgrafiek, boxplot
Opmerkingen	De analyse vertrekt vanuit archeologienota's op basis van bureauonderzoek. Een deel van de groep kent een volledige samenstelling, een deel een beperkte samenstelling. De analyse zet de duur in werkdagen van beide groepen tegen mekaar af. De erkende archeoloog vult zelf het aantal werkdagen in wanneer hij archeologienota's en nota's indient in het archeologieportaal. Werkdagen staan niet gelijk met kalenderdagen (de werkdagen hoeven niet aaneensluitend gepresteerd te zijn), noch met mensdagen (gedurende 1 werkdag kunnen meerdere mensen aan de slag zijn met dezelfde archeologienota of nota).

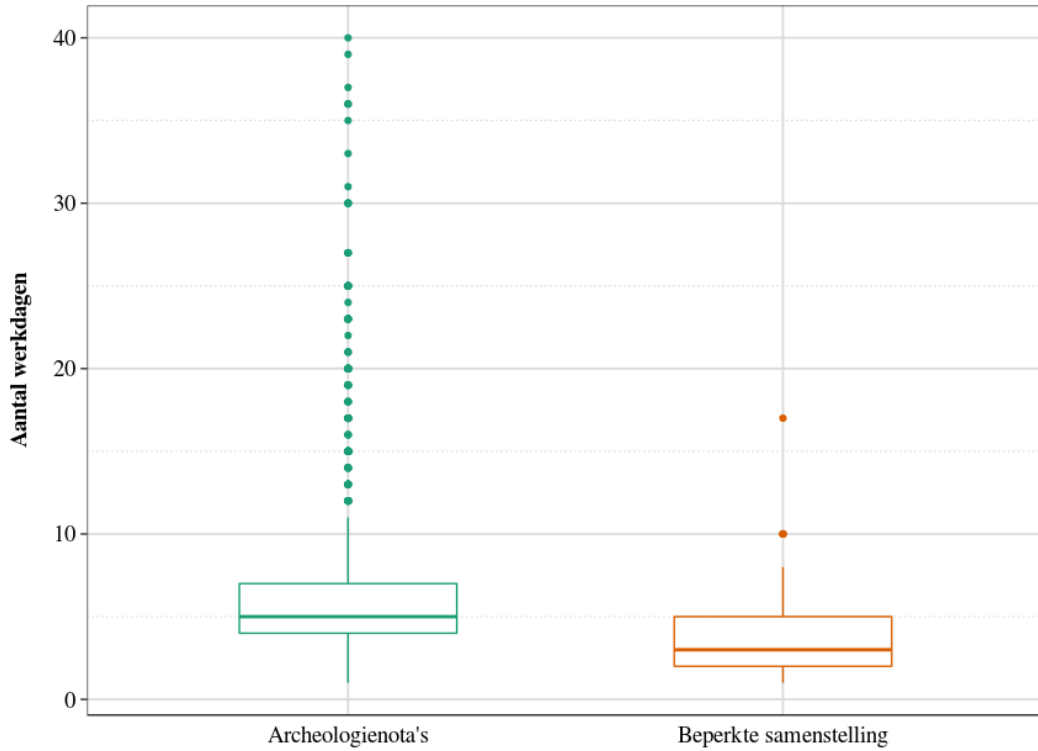
GRAFISCHE VOORSTELLING

Werkdagen archeologienota: beperkte samenstelling en volledige samenstelling, alle methodes (densiteitsgrafiek)

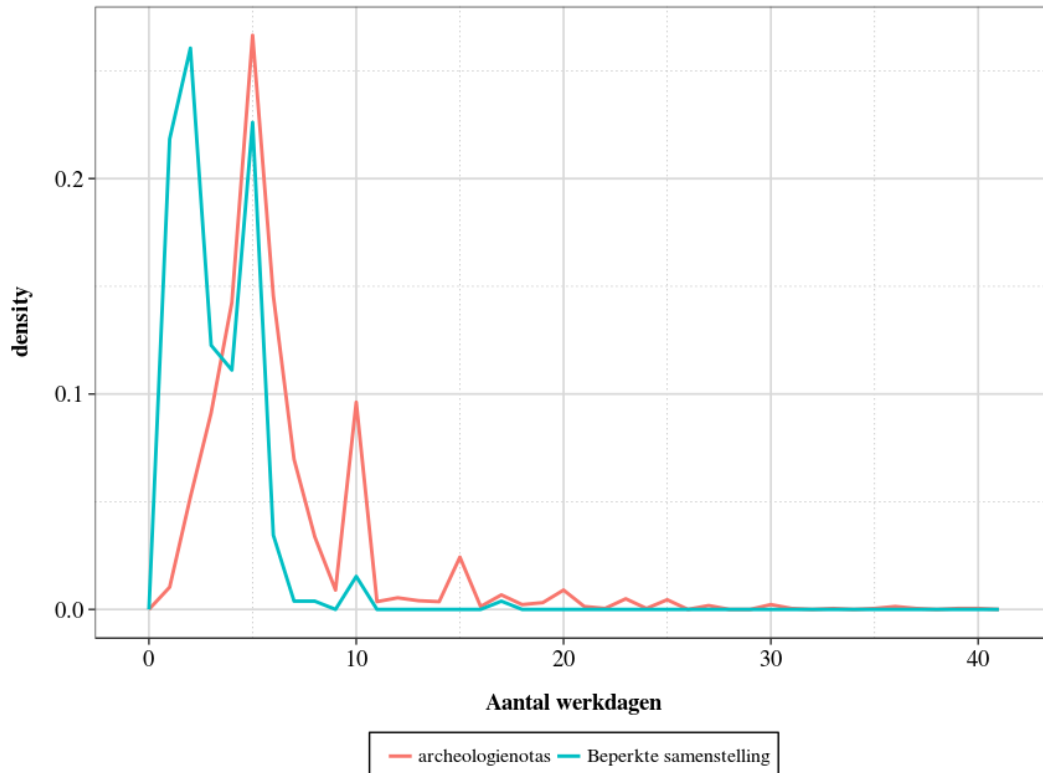

Werkdagen archeologienota: beperkte samenstelling en volledige samenstelling, enkel bureauonderzoek (boxplot)

Mediaan archeologienota's = 5 dagen;
 Mediaan beperkte samenstelling = 3 dagen

Werkdagen archeologienota: beperkte samenstelling en volledige samenstelling, enkel bureauonderzoek (densiteitsgrafiek)

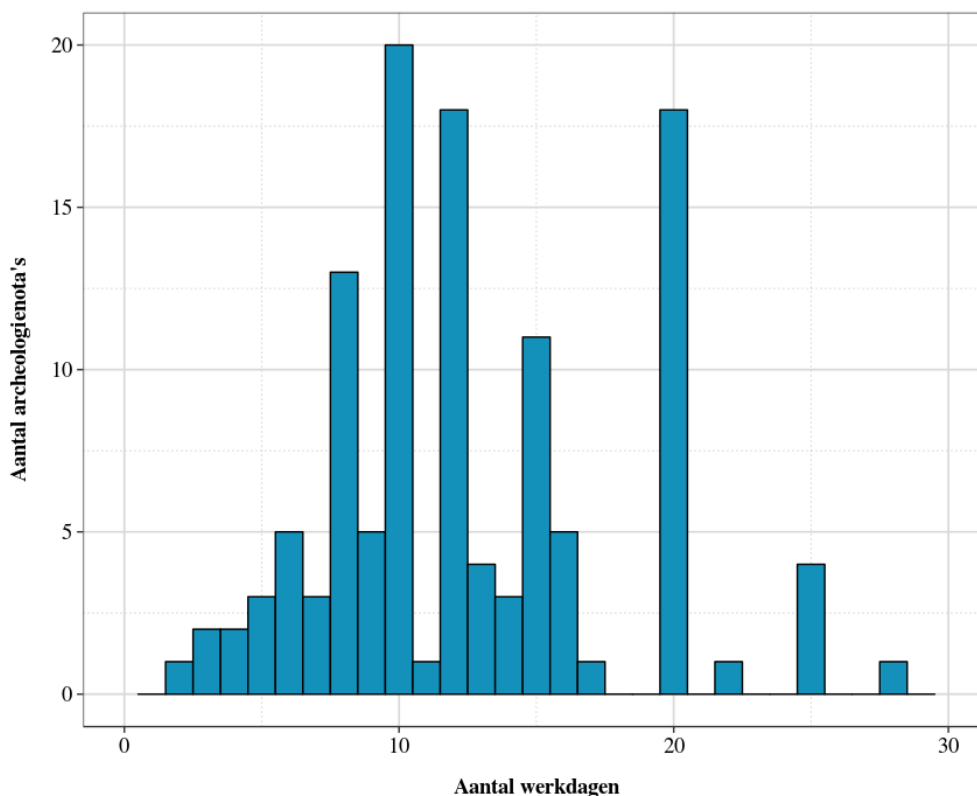
ANALYSE 4: WERKDAGEN NODIG VOOR DE OPMAAK VAN ARCHEOLOGIENOTA'S EN NOTA'S, MET ONDERSCHIED TUSSEN VOORAFGAAND VOORONDERZOEK EN UITGESTELD VOORONDERZOEK

Onderwerp	Effect van het uitstellen van archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem op het aantal werkdagen nodig voor het uitvoeren ervan, inclusief rapportering, in vergelijking met een gelijkaardig vooronderzoek dat volledig voorafgaand aan de vergunningsaanvraag plaatsvindt
Gegevens	aantal werkdagen, koppeling archeologienota-nota, onderzoeksmethode
Bronnen	archeologieportaal
Voorstellingswijze	staafdiagram
Opmerkingen	<p>De analyse vertrekt vanuit vooronderzoeken op basis van de combinatie bureauonderzoek en proefsleuvenonderzoek. Een deel van de groep voerde beide onderzoeksmethodes aansluitend uit voorafgaand aan de vergunningsaanvraag, wat uitmondde in een archeologienota. Bij een ander deel gebeurde enkel het bureauonderzoek voor de vergunningsaanvraag, met als resultaat een archeologienota, en vond het proefsleuvenonderzoek plaats na de verlening van de vergunning, wat resulteerde in een nota. De gehanteerde methodes zijn dezelfde, maar in het ene geval gebeurden ze aaneensluitend en in het andere geval opgesplitst.</p> <p>De erkende archeoloog vult zelf het aantal werkdagen in wanneer hij archeologienota's en nota's indient in het archeologieportaal. Werkdagen staan niet gelijk met kalenderdagen (de werkdagen hoeven niet aaneensluitend gepresteerd te zijn), noch met mensdagen (gedurende 1 werkdag kunnen meerdere mensen aan de slag zijn met dezelfde archeologienota of nota).</p>

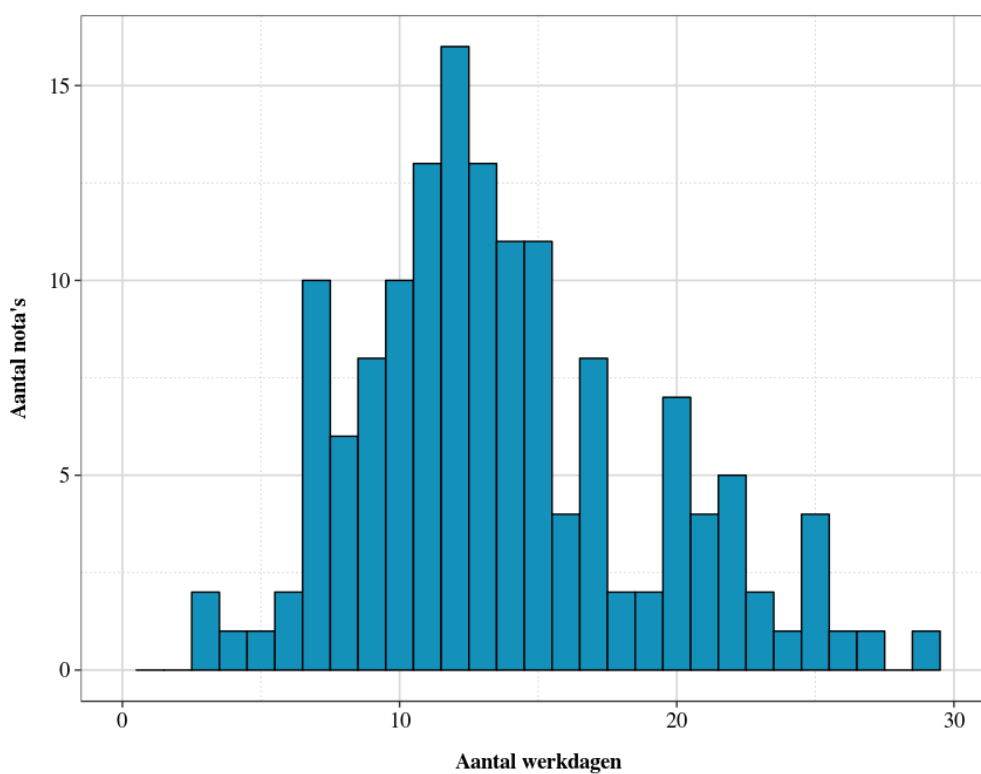
////////////////////////////////////

GRAFISCHE VOORSTELLING

Werkdagen vooronderzoek met bureauonderzoek en proefsleuven voorafgaand

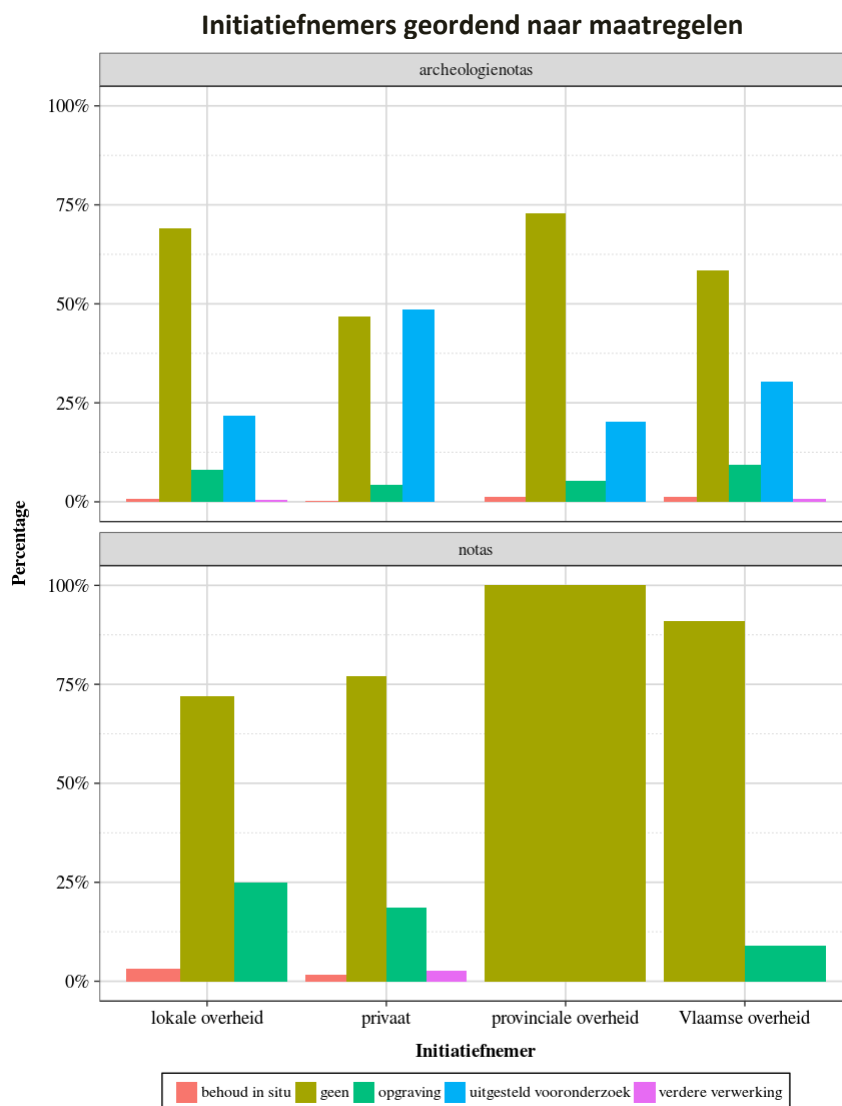
Werkdagen vooronderzoek met bureauonderzoek en proefsleuven uitgesteld

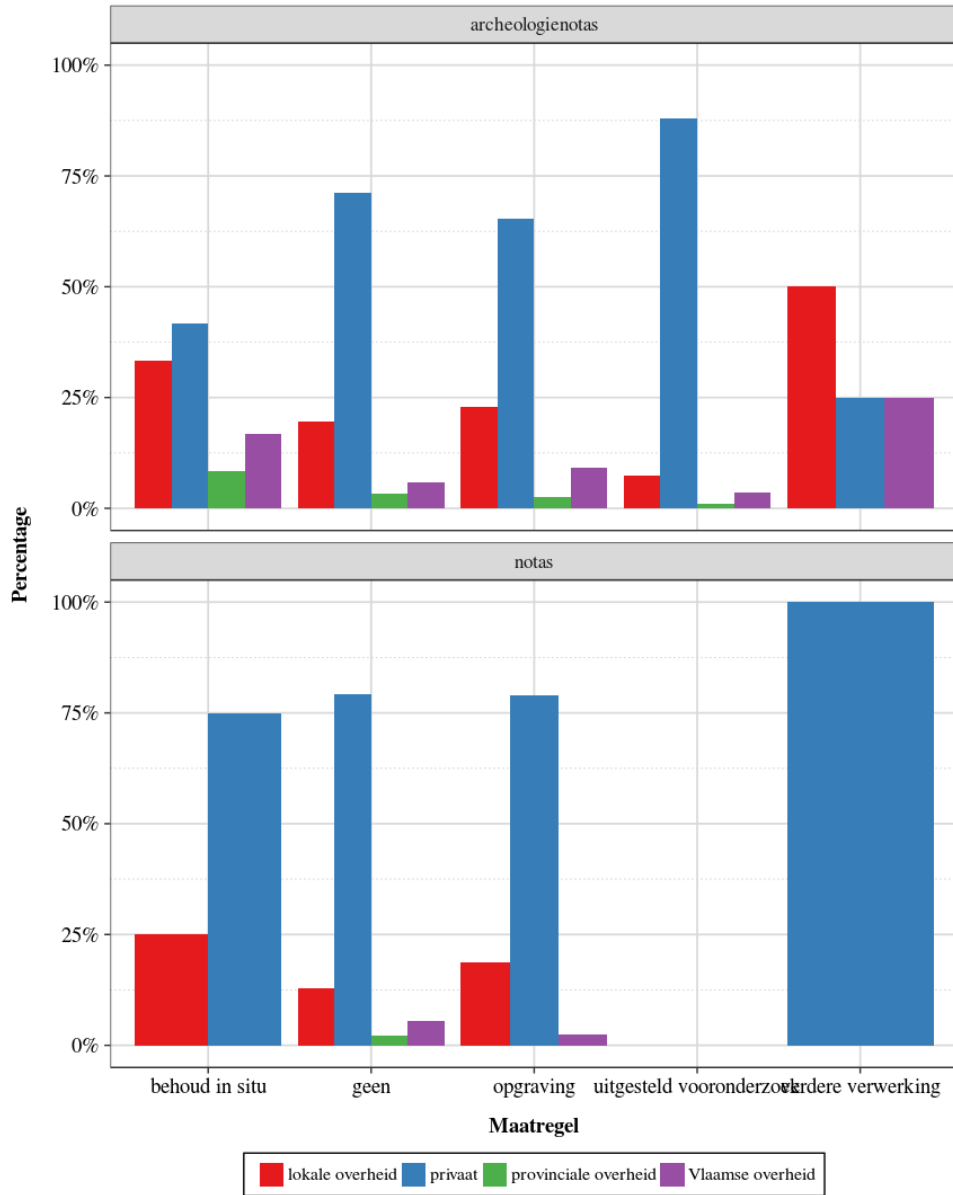
ANALYSE 5: VERHOUDING TUSSEN VOORGESTELDE MAATREGELEN EN DE HOEDANIGHEID VAN DE INITIATIEFNER

Onderwerp	Verhouding van de voorgestelde maatregelen in archeologienota's en nota's naargelang de hoedanigheid van de initiatiefnemer (privaat, publiek)
Gegevens	voorgestelde maatregelen, hoedanigheid initiatiefnemer
Bronnen	archeologieportaal
Voorstellingswijze	staafdiagram
Opmerkingen	De erkende archeoloog registreert de hoedanigheid van de initiatiefnemer in het archeologieportaal. Het is niet duidelijk of erkende archeologen semi-overheidsinstanties zoals intercommunales, autonome gemeentebedrijven of nutsmaatschappijen onderbrengen.

GRAFISCHE VOORSTELLING

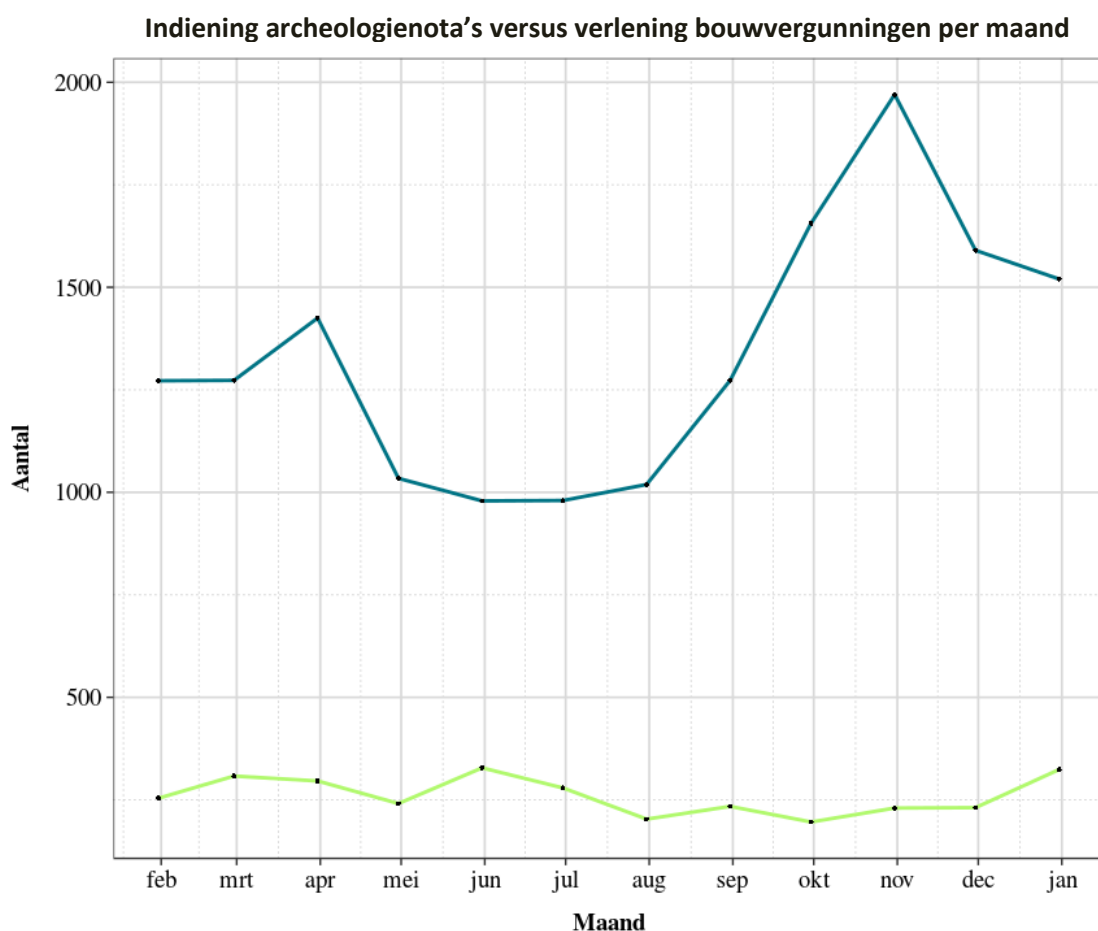
Maatregelen geordend naar initiatiefnemers

ANALYSE 6: ARCHEOLOGIENOTA'S PER MAAND IN VERGELIJKING MET VERLEENDE OMGEVINGSVERGUNNINGEN

Onderwerp	Aantal archeologienota's vergeleken met het aantal verleende omgevingsvergunningen voor nieuwbouw in Vlaanderen, per maand
Gegevens	bouwvergunningen nieuwbouw Vlaanderen 2017, indieningsdatum bekrachtigde archeologienota's
Bronnen	Statbel, archeologieportaal
Voorstellingswijze	lijndiagram
Opmerkingen	De analyse gebruikt enkel bekrachtigde archeologienota's (geen geweigerde) en telt deze volgens de maand van indiening. Bij de bouwvergunningen gaat het om het aantal vergunningen voor nieuwbouw, zowel residentieel als niet-residentieel, in het Vlaams Gewest en gebeurt de telling volgens maand van verlening.

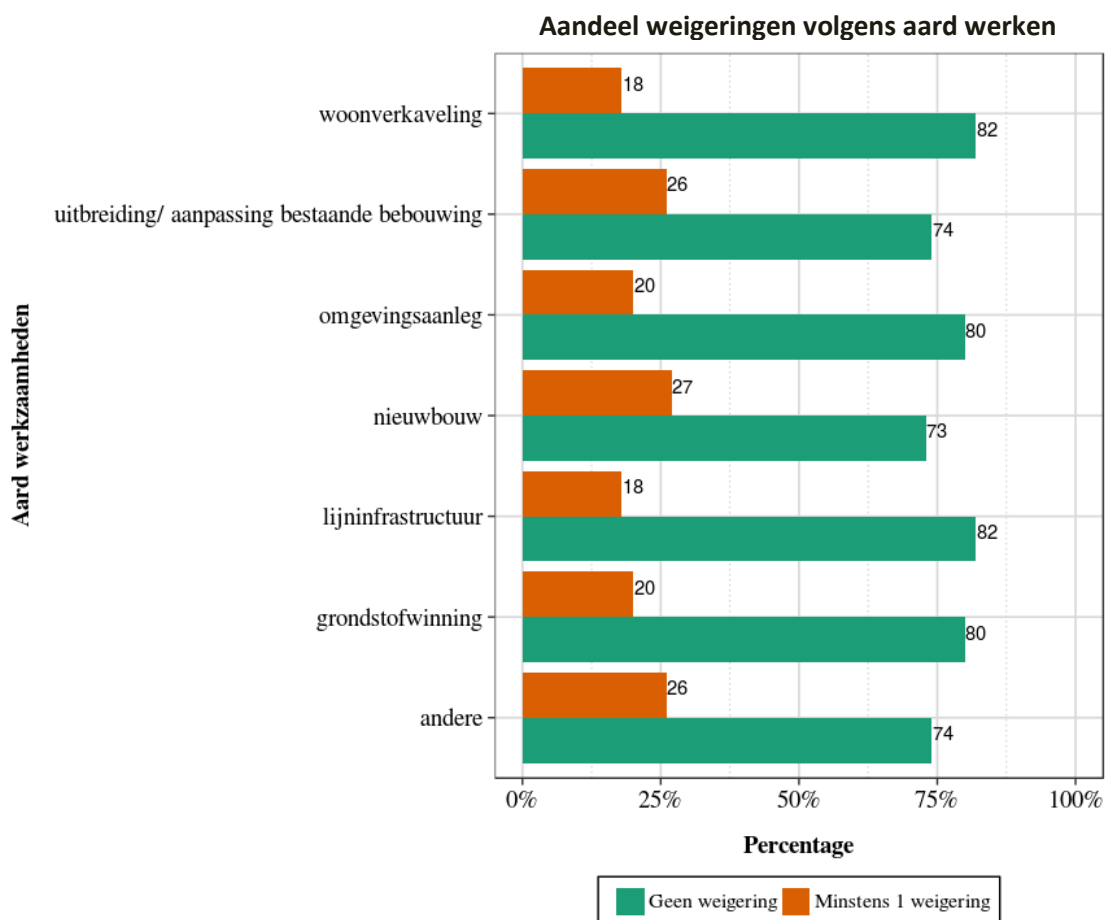
GRAFISCHE VOORSTELLING

ANALYSE 7: AANDEEL WEIGERINGEN VAN ARCHEOLOGIENOTA'S EN NOTA'S NAARGELANG DE AARD VAN DE VOORGENOMEN WERKEN

Onderwerp	Aandeel geweigerde en bekrachtigde archeologienota's en nota's naargelang de aard van de vergunningsplichtige handelingen die de initiatiefnemer plant
Gegevens	beslissing archeologienota's en nota's, aard vergunningsplichtige handelingen
Bronnen	archeologieportaal, registratie door Onroerend Erfgoed i.f.v. onderzoek resultaten 2017
Voorstellingswijze	staafdiagram
Opmerkingen	De registratie van de vergunningsplichtige handelingen waarbinnen de archeologienota of nota kadert gebeurde door Onroerend Erfgoed zelf.

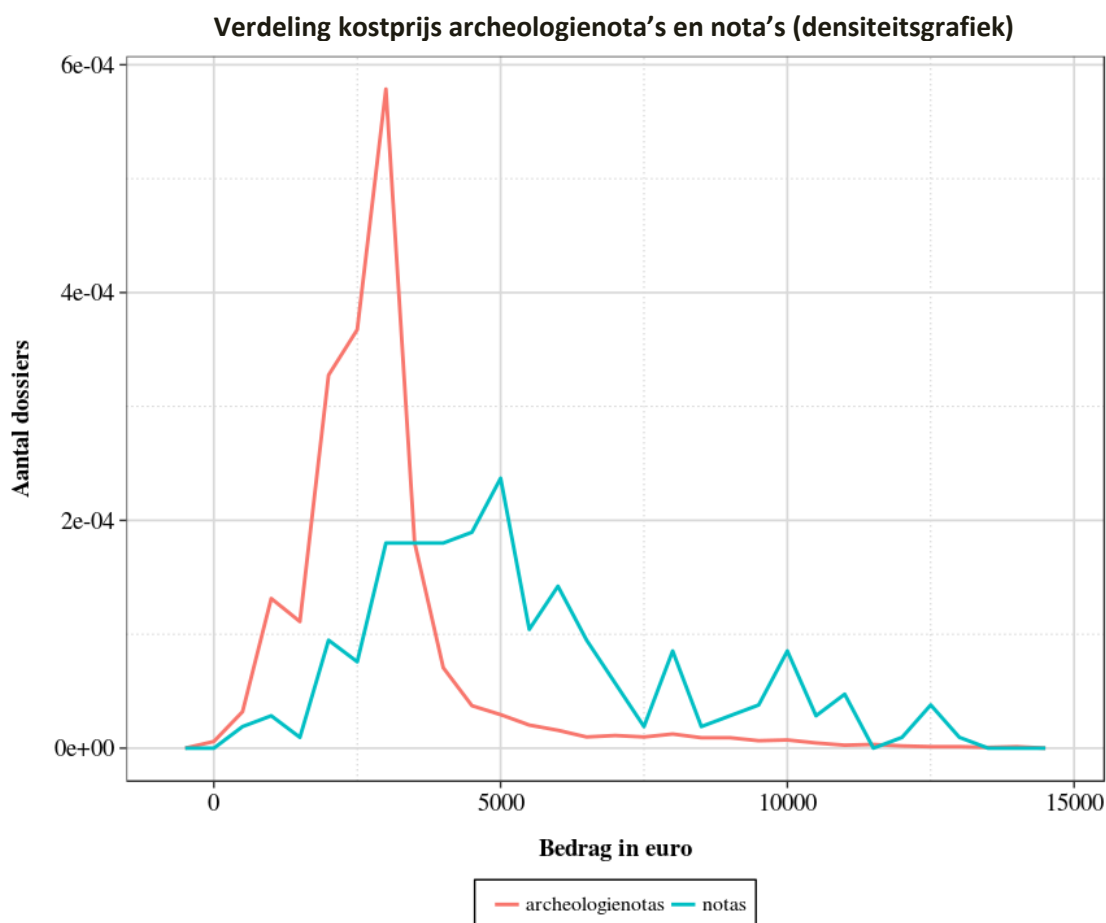
GRAFISCHE VOORSTELLING

ANALYSE 8: ONDERSCHIED KOSTPRIJS ARCHEOLOGIENOTA'S VERSUS NOTA'S

Onderwerp	Kostprijs van archeologienota's vergeleken met kostprijs nota's
Gegevens	kostprijs, type archeologienota/nota
Bronnen	archeologieportaal
Voorstellingswijze	densiteitsgrafiek
Opmerkingen	De erkende archeologen voeren de kostprijs van de archeologienota's en nota's in wanneer zij deze indienen in het archeologieportaal. Het betreft in principe kostprijzen exclusief BTW, en enkel kosten specifiek voor het archeologisch vooronderzoek en de rapportering erover. De analyse laat extreem afwijkende waarden buiten beschouwing.

GRAFISCHE VOORSTELLING

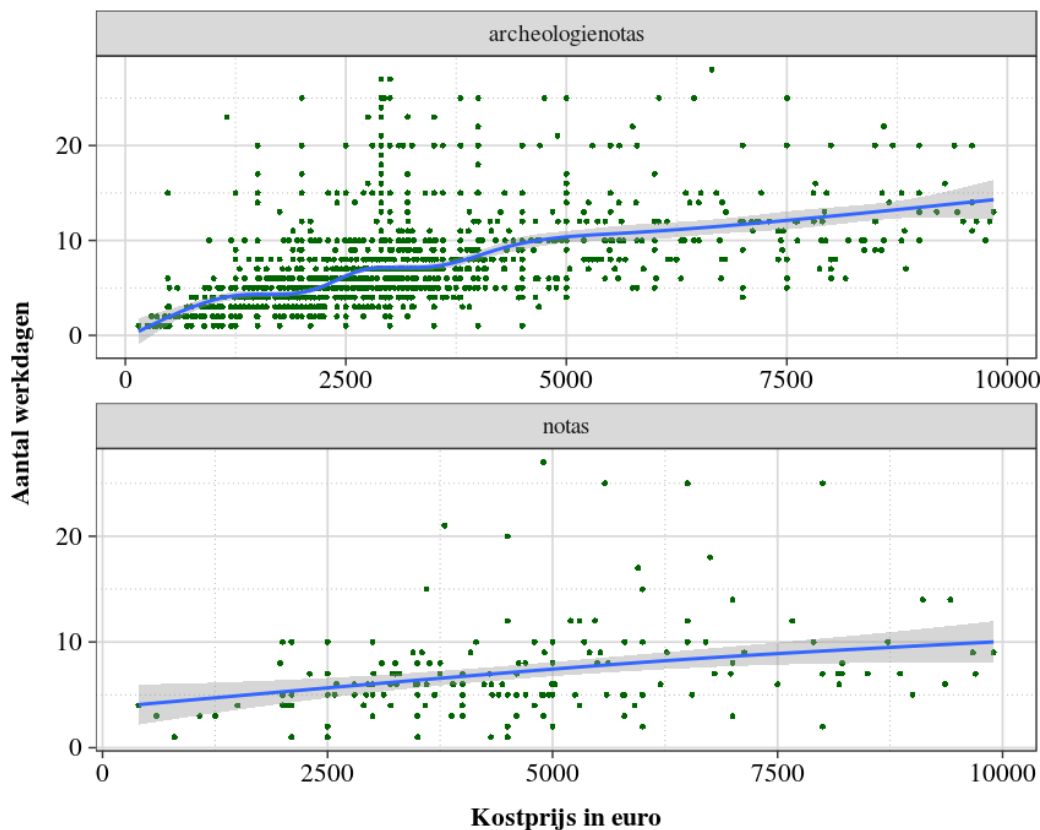

ANALYSE 9: KOSTPRIJS ARCHEOLOGIENOTA'S EN NOTA'S IN RELATIE TOT HET AANTAL WERKDAGEN NODIG VOOR DE OPMAAK ERVAN

Onderwerp	Kostprijs voor de opmaak van archeologienota's en nota's, naargelang het aantal werkdagen nodig voor de opmaak ervan
Gegevens	kostprijs, aantal werkdagen
Bronnen	archeologieportaal
Voorstellingswijze	spreadsdiagram met trendlijn
Opmerkingen	De erkende archeologen voeren de kostprijs van de archeologienota's en nota's in wanneer zij deze indienen in het archeologieportaal. Het betreft in principe kostprijzen exclusief BTW, en enkel kosten specifiek voor het archeologisch vooronderzoek en de rapportering erover. De analyse laat extreem afwijkende waarden buiten beschouwing. De erkende archeoloog vult zelf het aantal werkdagen in wanneer hij archeologienota's en nota's indient in het archeologieportaal. Werkdagen staan niet gelijk met kalenderdagen (de werkdagen hoeven niet aaneensluitend gepresteerd te zijn), noch met mensdagen (gedurende 1 werkdag kunnen meerdere mensen aan de slag zijn met dezelfde archeologienota of nota).

GRAFISCHE VOORSTELLING

Kostprijs archeologienota's en nota's in relatie tot werkdagen

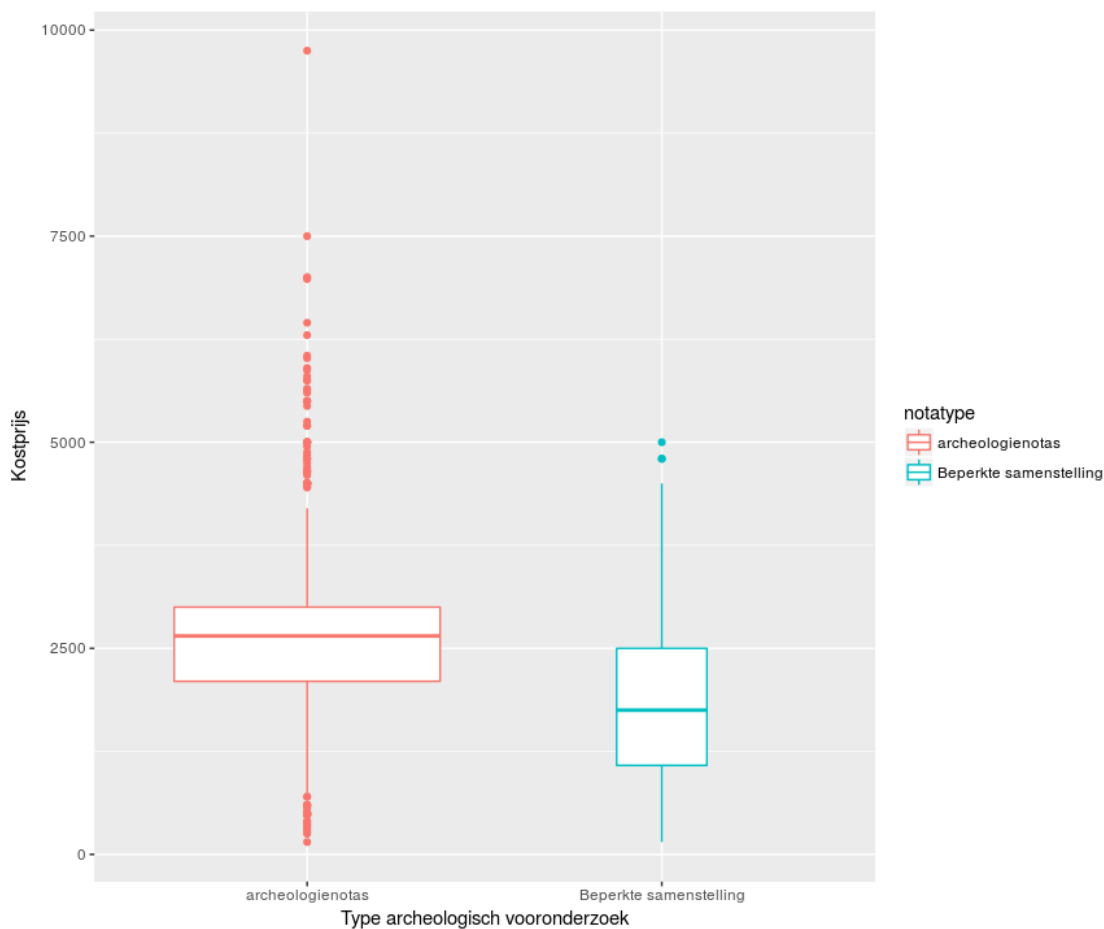

ANALYSE 10: KOSTPRIJS ARCHEOLOGIENOTA'S MET BEPERKTE SAMENSTELLING AFGEZET TEGEN ARCHEOLOGIENOTA'S MET VOLLEDIGE SAMENSTELLING

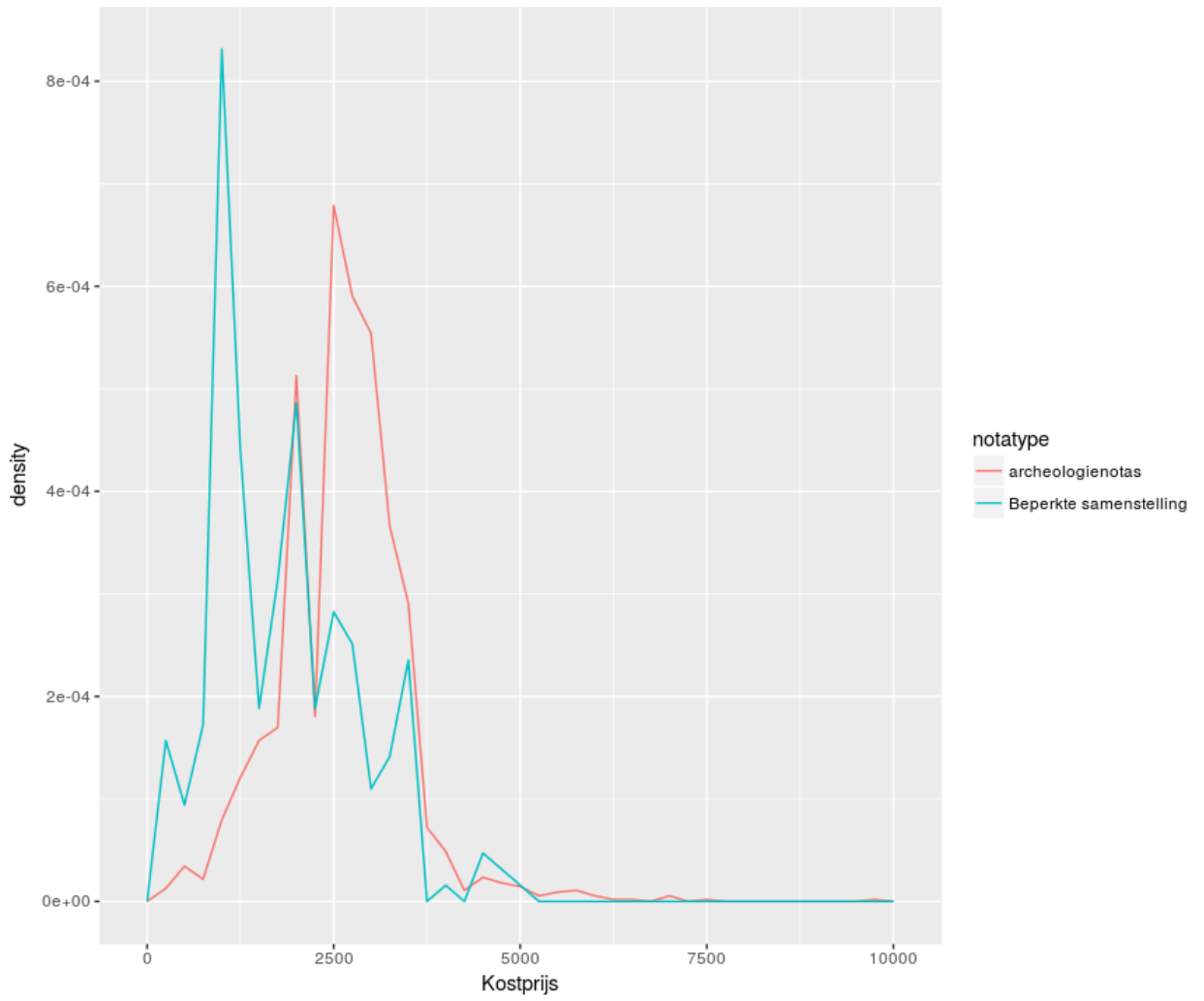
Onderwerp	Kostprijs van archeologienota's op basis van enkel bureauonderzoek: vergelijking tussen archeologienota met beperkte samenstelling en archeologienota met volledige samenstelling
Gegevens	kostprijs, beperkte samenstelling
Bronnen	archeologieportaal
Voorstellingswijze	boxplot, densiteitsgrafiek
Opmerkingen	De erkende archeologen voeren de kostprijs van de archeologienota's en nota's in wanneer zij deze indienen in het archeologieportaal. Het betreft in principe kostprijzen exclusief BTW, en enkel kosten specifiek voor het archeologisch vooronderzoek en de rapportering erover. De analyse laat extreem afwijkende waarden buiten beschouwing.

GRAFISCHE VOORSTELLING

Kostprijs archeologienota: beperkte samenstelling en volledige samenstelling, enkel bureauonderzoek (boxplot)

Kostprijs archeologienota: beperkte samenstelling en volledige samenstelling, enkel bureauonderzoek (densiteitsgrafiek)

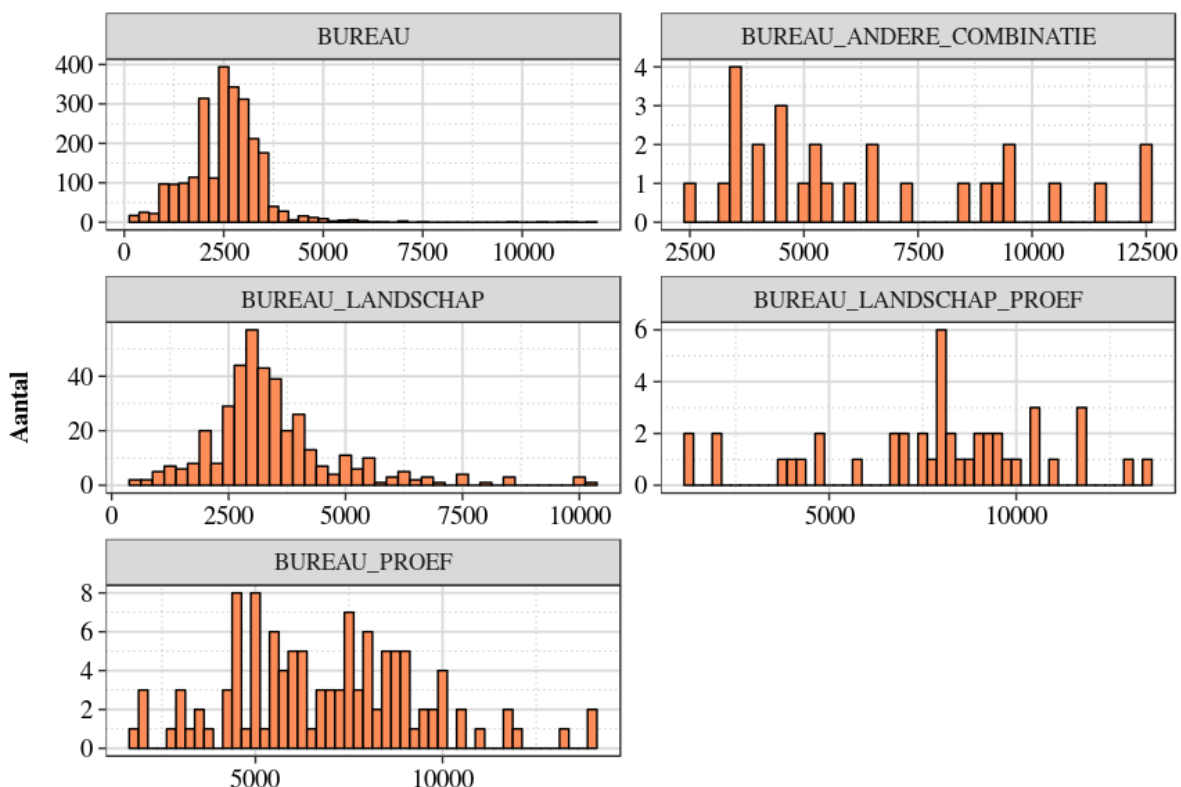

ANALYSE 11: KOSTPRIJS ARCHEOLOGISCH VOORONDERZOEK IN RELATIE TOT BENUTTE ONDERZOEKSMETHODES

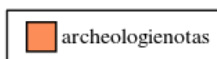
Onderwerp	Relatie tussen de kostprijs van archeologienota's in relatie tot de benutte onderzoeksmethodes
Gegevens	kostprijs, onderzoeksmethode
Bronnen	archeologieportaal
Voorstellingswijze	histogram
Opmerkingen	De erkende archeologen voeren de kostprijs van de archeologienota's en nota's in wanneer zij deze indienen in het archeologieportaal. Het betreft in principe kostprijzen exclusief BTW, en enkel kosten specifiek voor het archeologisch vooronderzoek en de rapportering erover. De analyse laat extreem afwijkende waarden buiten beschouwing.

GRAFISCHE VOORSTELLING

Kostprijs vooronderzoek volgens onderzoeksmethode

Kostprijs vooronderzoek

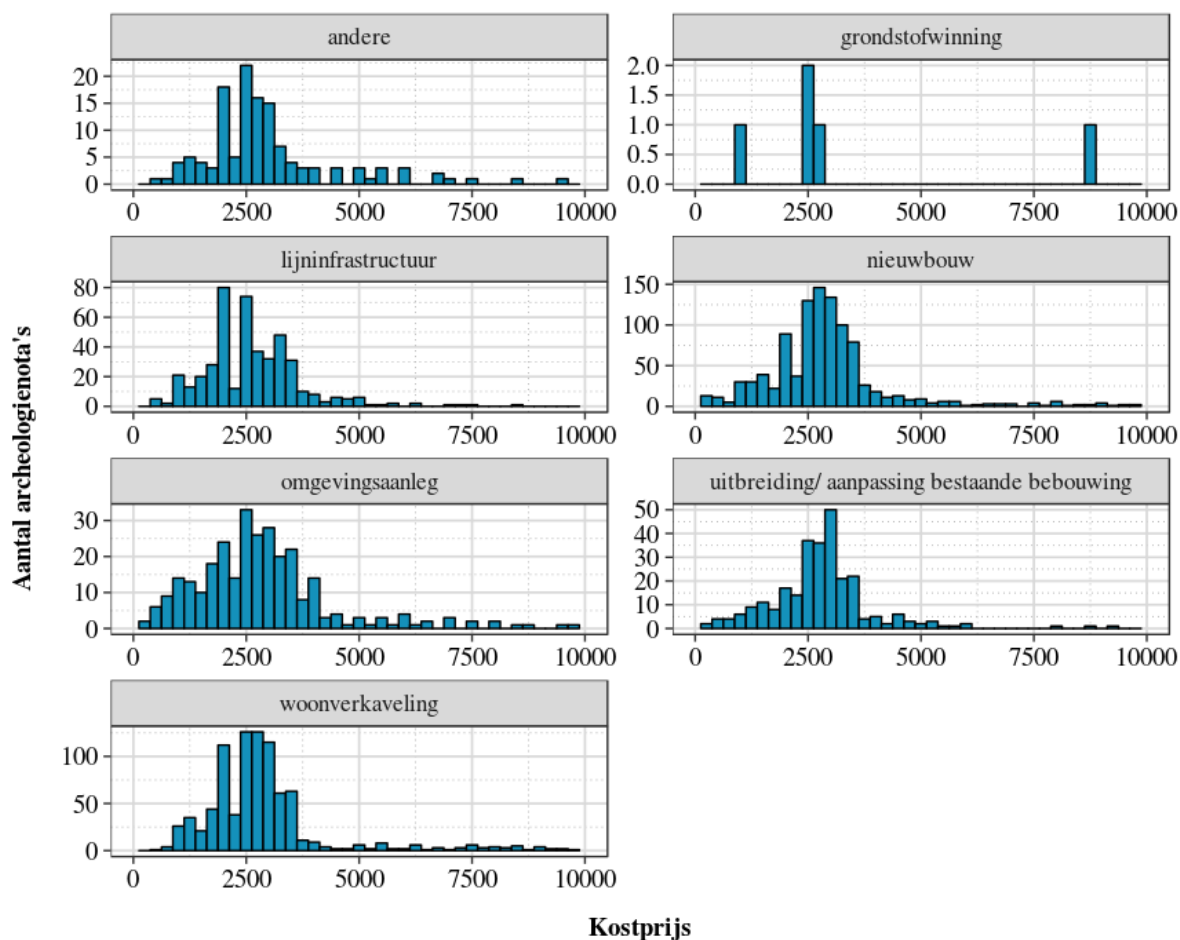

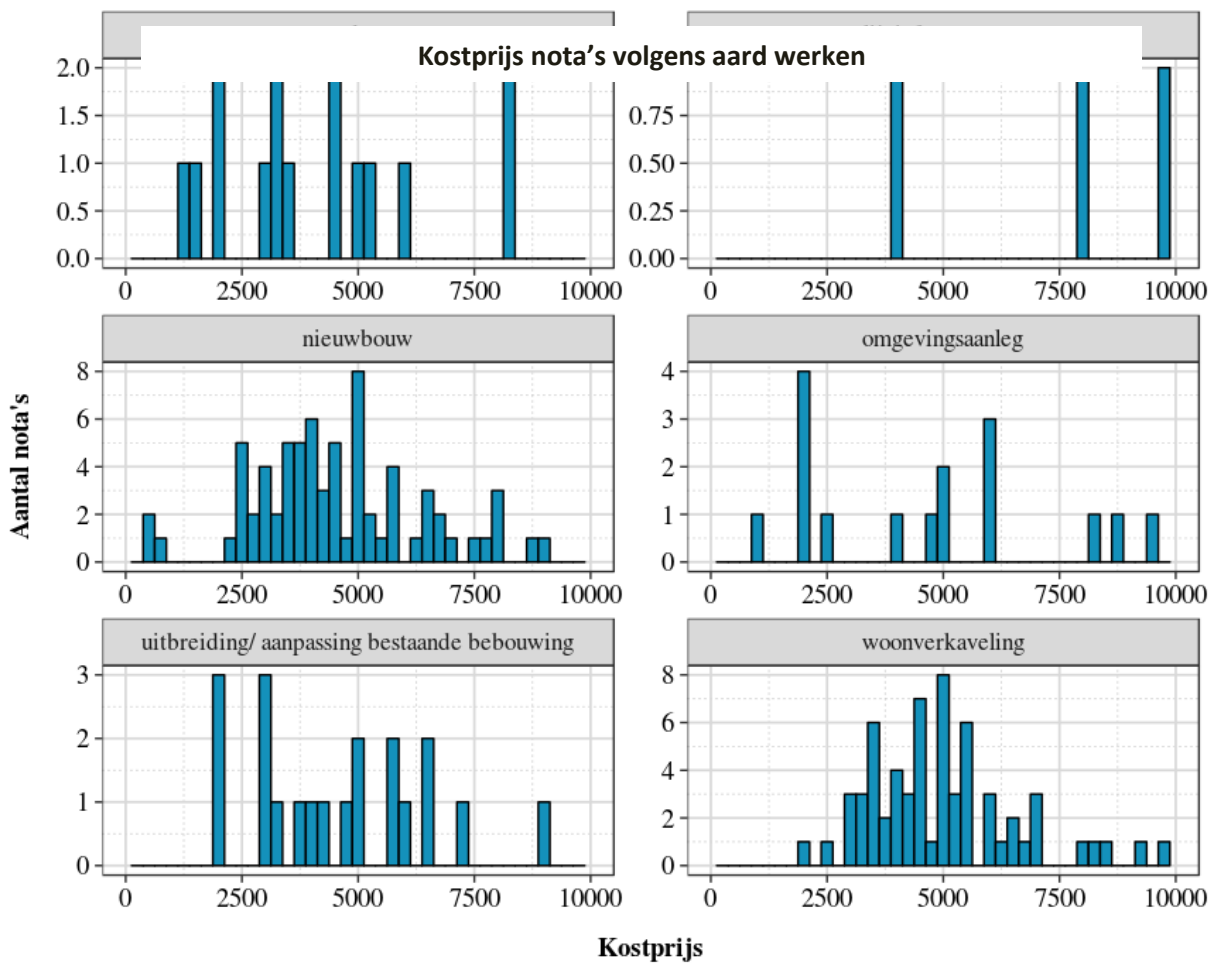
ANALYSE 12: KOSTPRIJS ARCHEOLOGISCH VOORONDERZOEK IN RELATIE TOT DE AARD VAN DE VOORGENOMEN WERKEN

Onderwerp	Relatie tussen de kostprijs van archeologienota's en nota's in relatie tot de aard van de handelingen waarvoor de initiatiefnemer een omgevingsvergunning wenst te bekomen
Gegevens	kostprijs, aard vergunningsplichtige handelingen
Bronnen	archeologieportaal, registratie door Onroerend Erfgoed i.f.v. onderzoek resultaten 2017
Voorstellingswijze	histogram
Opmerkingen	De erkende archeologen voeren de kostprijs van de archeologienota's en nota's in wanneer zij deze indienen in het archeologieportaal. Het betreft in principe kostprijzen exclusief BTW, en enkel kosten specifiek voor het archeologisch vooronderzoek en de rapportering erover. De analyse laat extreem afwijkende waarden buiten beschouwing. De registratie van de vergunningsplichtige handelingen waarbinnen de archeologienota of nota kadert gebeurde door Onroerend Erfgoed zelf.

GRAFISCHE VOORSTELLING

Kostprijs archeologienota's volgens aard werken

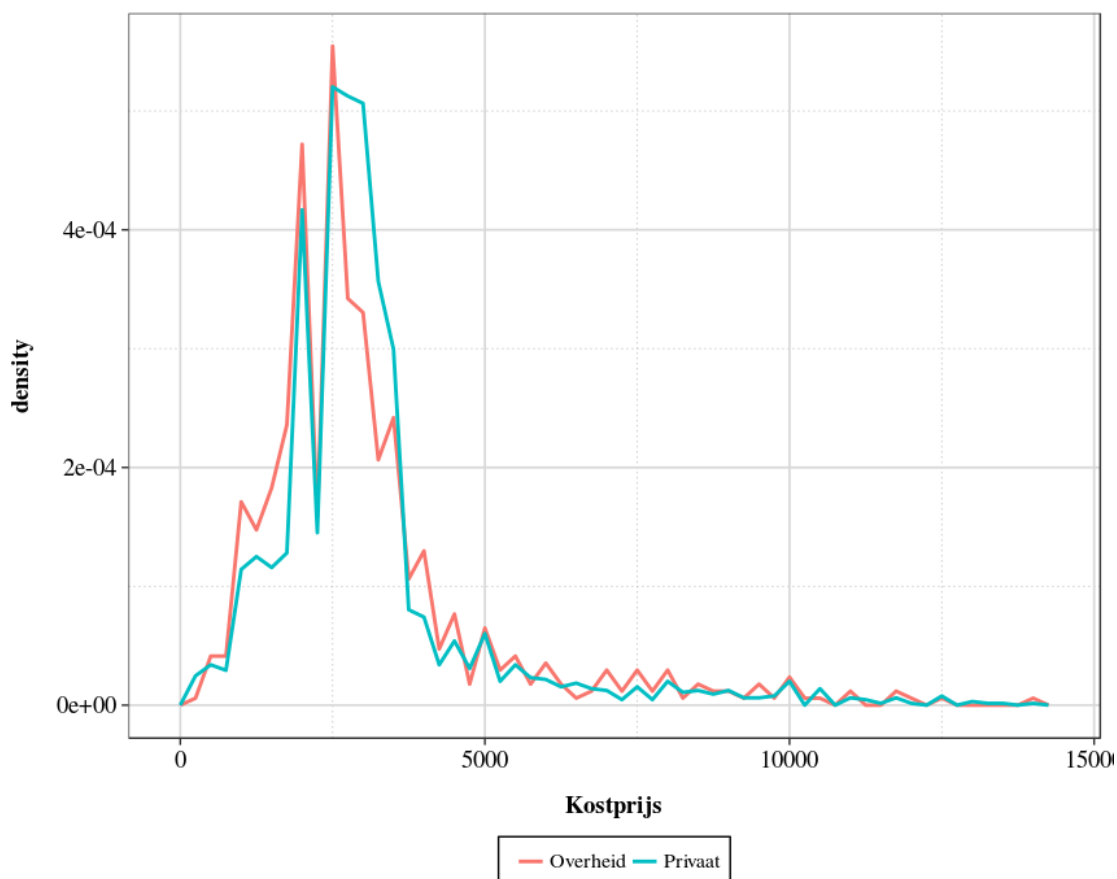
////////////////////////////////////

ANALYSE 13: KOSTPRIJS ARCHEOLOGISCH VOORONDERZOEK IN RELATIE TOT STATUUT VAN DE INITIATIEFNEMER

Onderwerp	Relatie tussen de kostprijs van archeologienota's en nota's en het statuut van de initiatiefnemer (privaat, publiek)
Gegevens	kostprijs, statuut initiatiefnemer
Bronnen	archeologieportaal
Voorstellingswijze	densiteitsgrafiek
Opmerkingen	De erkende archeologen voeren de kostprijs van de archeologienota's en nota's in wanneer zij deze indienen in het archeologieportaal. Het betreft in principe kostprijzen exclusief BTW, en enkel kosten specifiek voor het archeologisch vooronderzoek en de rapportering erover. De analyse laat extreem afwijkende waarden buiten beschouwing. De erkende archeoloog registreert de hoedanigheid van de initiatiefnemer in het archeologieportaal. Het is niet duidelijk of erkende archeologen semi-overheidsinstanties zoals intercommunales, autonome gemeentebedrijven of nutsmaatschappijen onderbrengen.

GRAFISCHE VOORSTELLING

Kostprijs vooronderzoek volgens statuut initiatiefnemer (densiteitsgrafiek)

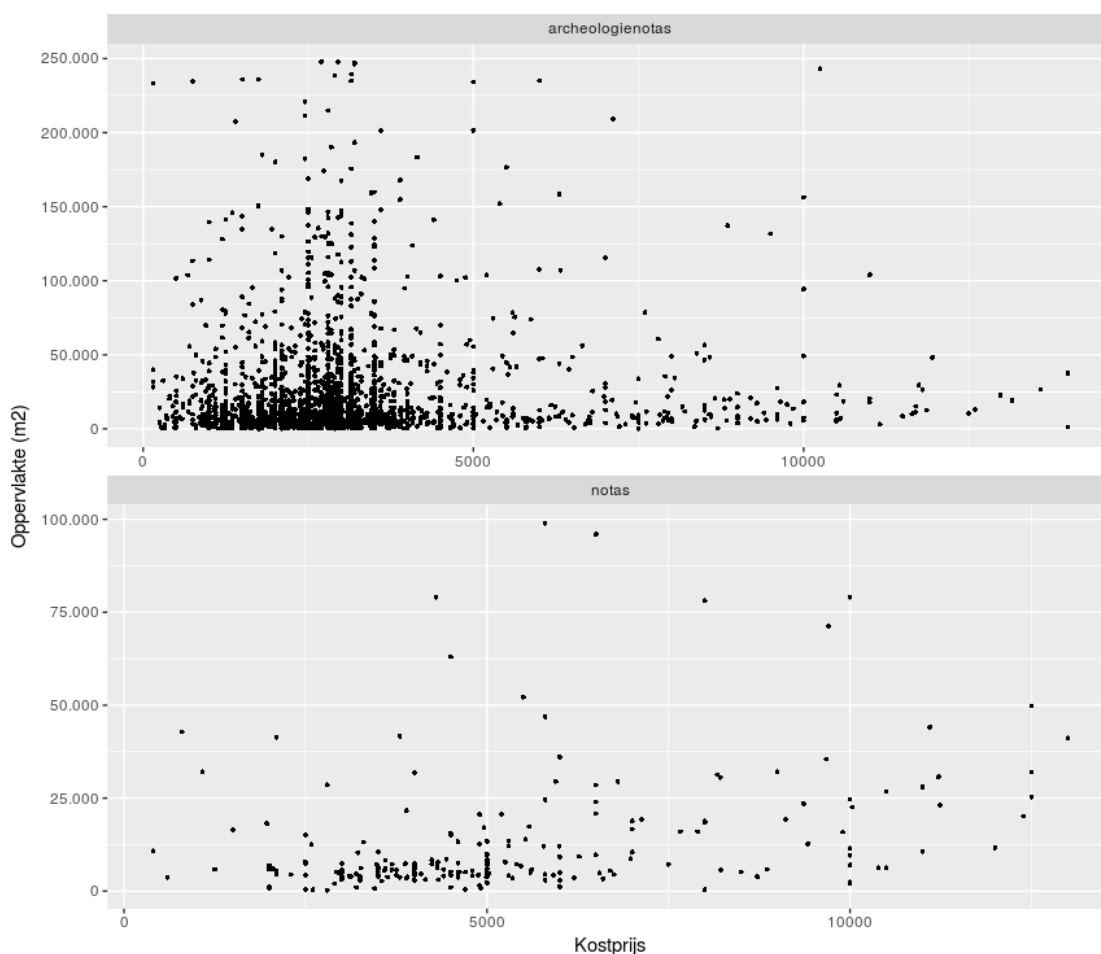

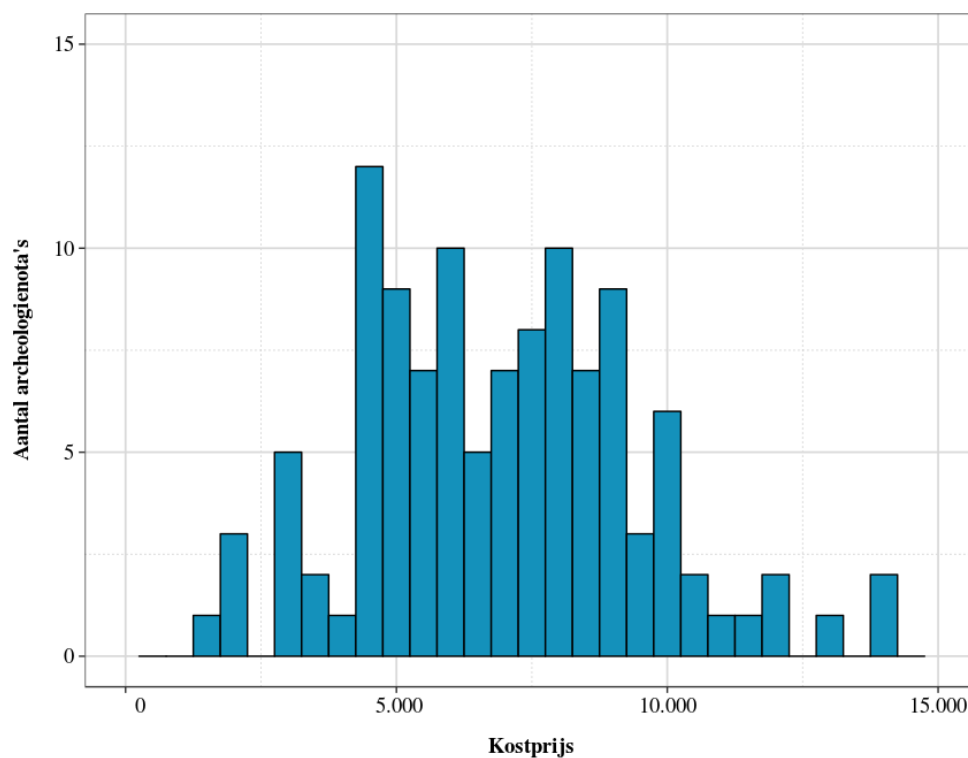
ANALYSE 14: KOSTPRIJS VOORONDERZOEK IN RELATIE TOT OMVANG PROJECTGEBIED

Onderwerp	Relatie tussen de kostprijs van archeologienota's en nota's en de omvang van het onderzochte gebied
Gegevens	oppervlakte, kostprijs
Bronnen	archeologieportaal
Voorstellingswijze	spreadsdiagram
Opmerkingen	De erkende archeologen voeren de kostprijs van de archeologienota's en nota's in wanneer zij deze indienen in het archeologieportaal. Het betreft in principe kostprijzen exclusief BTW, en enkel kosten specifiek voor het archeologisch vooronderzoek en de rapportering erover. De analyse laat extreem afwijkende waarden buiten beschouwing. De oppervlakte van de projectgebieden is berekend op basis van de intekeningen daarvan die de erkende archeologen maken bij het indienen van de archeologienota's en nota's.

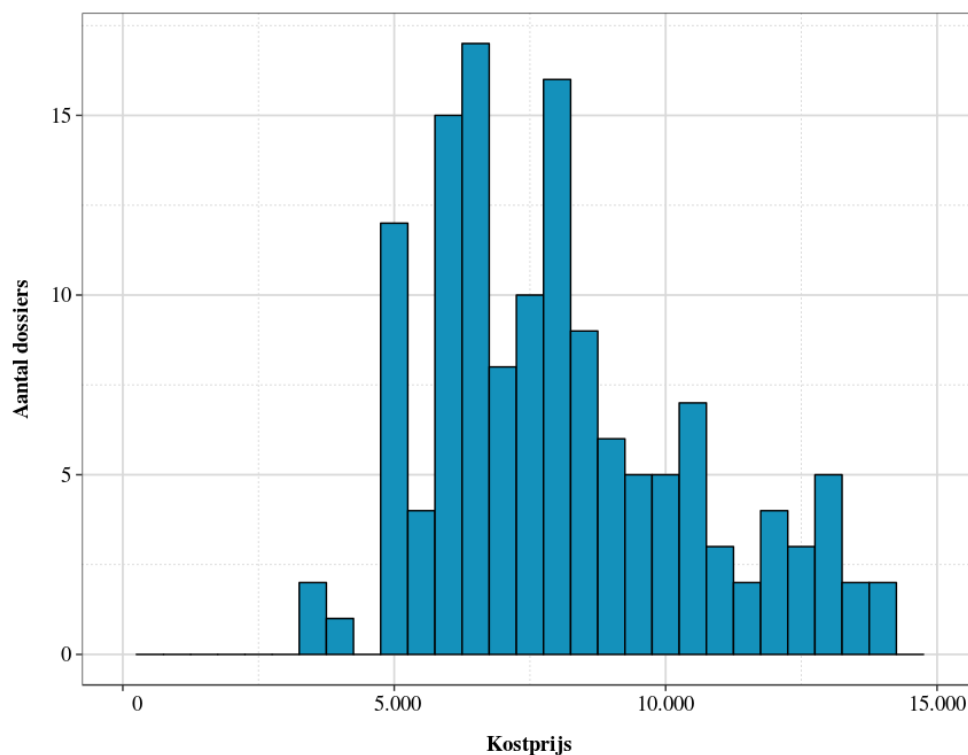
GRAFISCHE VOORSTELLING

Kostprijs vooronderzoek volgens oppervlak projectgebied

Kostprijs vooronderzoek met bureauonderzoek en proefsleuven uitgesteld

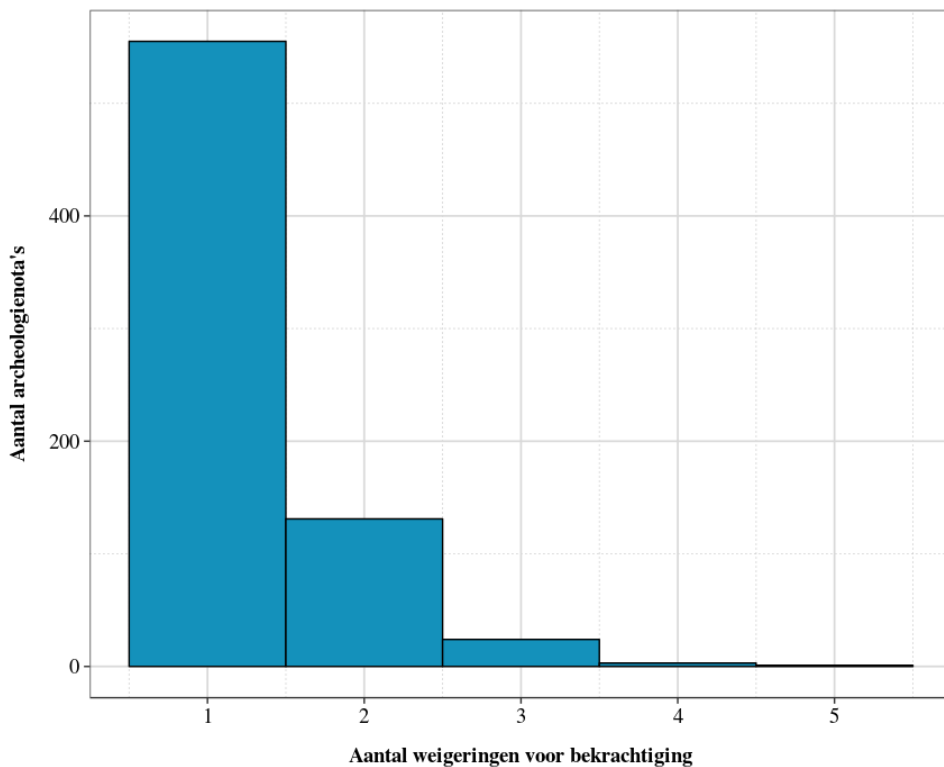

ANALYSE 16: AANTAL WEIGERINGEN VOORAFGAAND AAN DE BEKRACHTIGING

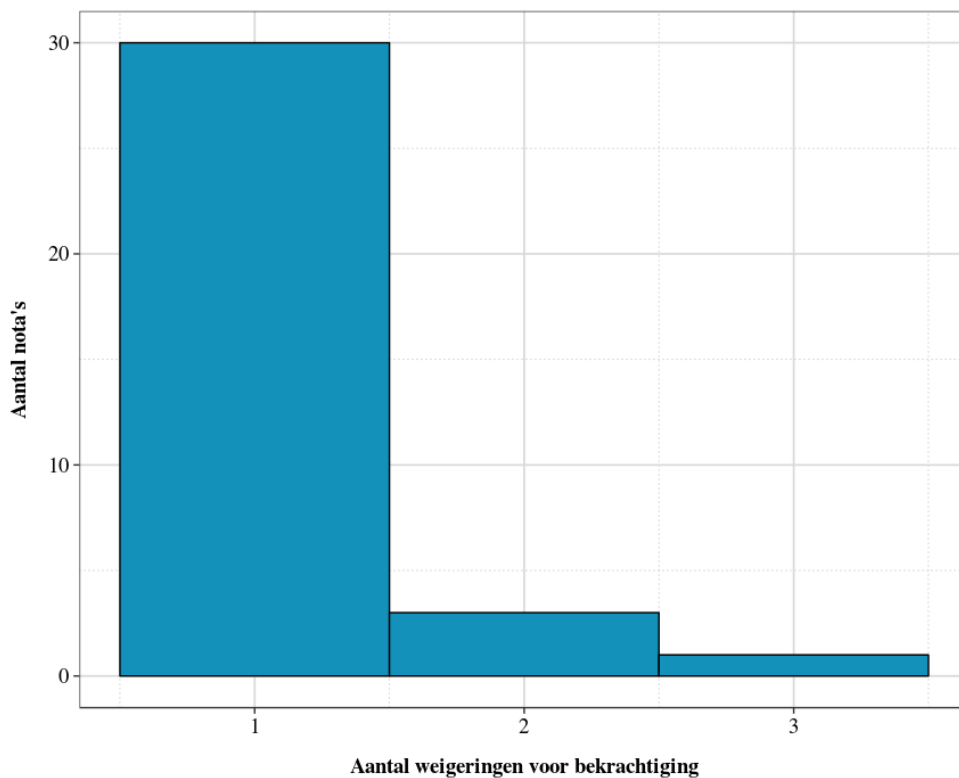
Onderwerp	Het aantal keer dat een archeologienota of nota op een weigering stuit vooraleer bekrachtigd te geraken (exclusief archeologienota's en nota's die al bij de eerste indiening slagen)
Gegevens	beslissing archeologienota's/nota's, koppeling opeenvolgende archeologienota's of nota's
Bronnen	archeologieportaal
Voorstellingswijze	staafdiagram
Opmerkingen	Indien een archeologienota op een weigering stuit, dient de erkende archeoloog een aangepaste versie in. Die geldt als een nieuwe archeologienota. De analyse vertrekt vanuit het verband tussen archeologienota's die over dezelfde vergunningsaanvraag handelen, op basis van de overlappende geografische afbakening (hetzelfde projectgebied). Dit legt een link tussen bekrachtigde documenten en de eventuele geweigerde documenten die eraan vooraf gaan. De analyse telt vervolgens het aantal weigeringen dat aan de bekrachtiging vooraf ging. Ze laat hierbij archeologienota's en nota's buiten beschouwing die al bij de eerste indiening een bekrachtiging kregen (aantal weigeringen = 0).

GRAFISCHE VOORSTELLING

Archeologienota's: aantal weigeringen voorafgaand aan bekrachtiging (exclusief directe bekrachtigingen)

Nota's: aantal weigeringen voorafgaand aan bekrachtiging (exclusief directe bekrachtigingen)

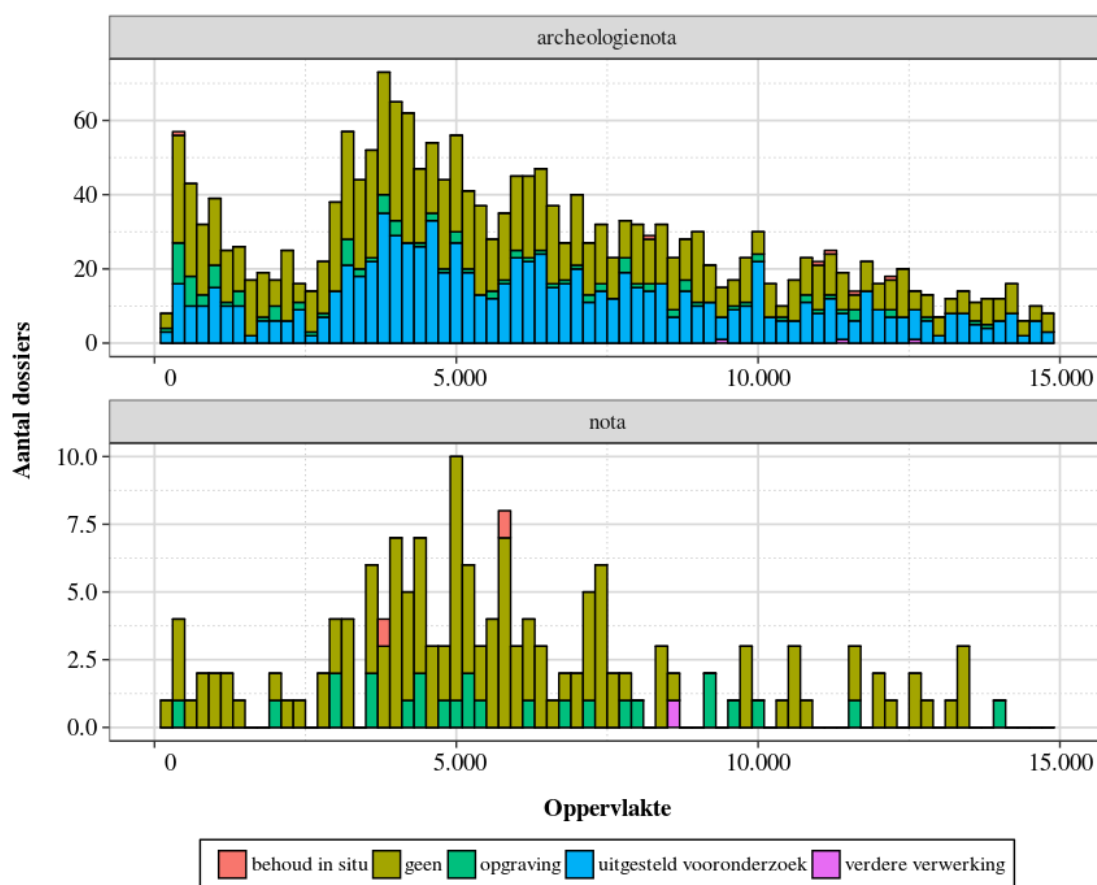

ANALYSE 17: RELATIE TUSSEN OPPERVLAK VAN HET PROJECTGEBIED EN VOORGESTELDE MAATREGELEN

Onderwerp	De relatie tussen het oppervlak van het projectgebied (onderzocht gebied) en de voorgestelde maatregelen in de archeologienota's en nota's, volgens de oppervlakteklassen die bepalen of de opmaak van een archeologienota verplicht is
Gegevens	oppervlakte, maatregelen
Bronnen	archeologieportaal
Voorstellingswijze	gestapelde staafdiagram
Opmerkingen	De oppervlakte van de projectgebieden is berekend op basis van de intekeningen daarvan die de erkende archeologen maken bij het indienen van de archeologienota's en nota's. Indien een combinatie van maatregelen voorkomt, telt de analyse beide maatregelen. Het totale aantal ligt daardoor licht hoger (ca. +40) dan het totale aantal bekrachtigde archeologienota's en nota's.

GRAFISCHE VOORSTELLING

Maatregelen volgens oppervlakte projectgebied

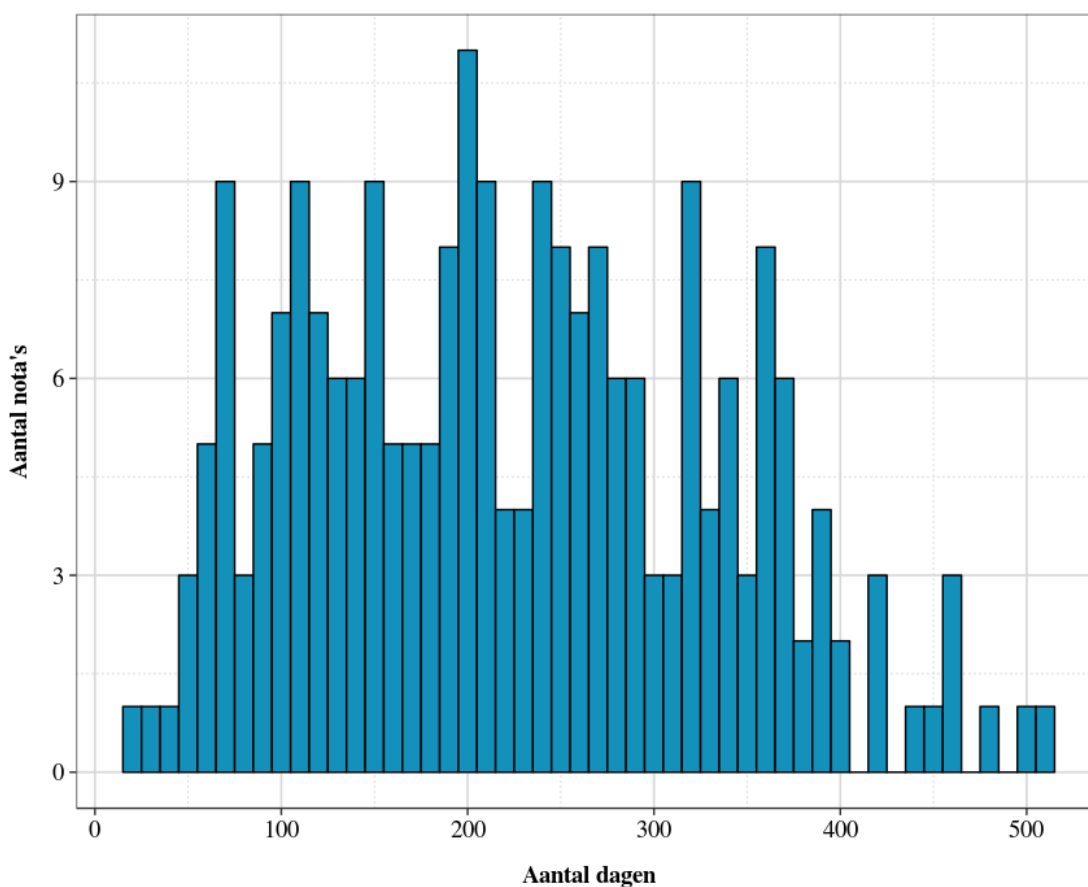

ANALYSE 18: TIJD VERSTREKEN TUSSEN INDIENING ARCHEOLOGIENOTA EN DAAROPVOLGENDE NOTA

Onderwerp	De tijd, gerekend in kalenderdagen, die verstrijkt tussen de indiening van een archeologienota met maatregel uitgesteld vooronderzoek, en de indiening van de nota die volgt op de uitvoering daarvan
Gegevens	datum indiening, koppeling opeenvolgende archeologienota's, maatregelen
Bronnen	archeologieportaal
Voorstellingswijze	staafdiagram
Opmerkingen	De analyse houdt rekening met de datum van indiening van de bekrachtigde archeologienota (niet de datum van beslissing) en gaat voorbij aan eventuele weigeringen die aan de bekrachtiging voorafgingen. Het verband tussen archeologienota en daaropvolgende nota is bepaald door de koppeling die de erkende archeoloog moet leggen bij het indienen van de nota in het archeologieportaal met de archeologienota die de aanleiding vormde voor het uitgestelde vooronderzoek.

GRAFISCHE VOORSTELLING

Tijd tussen archeologienota met maatregel uitgesteld vooronderzoek en nota na uitgesteld vooronderzoek

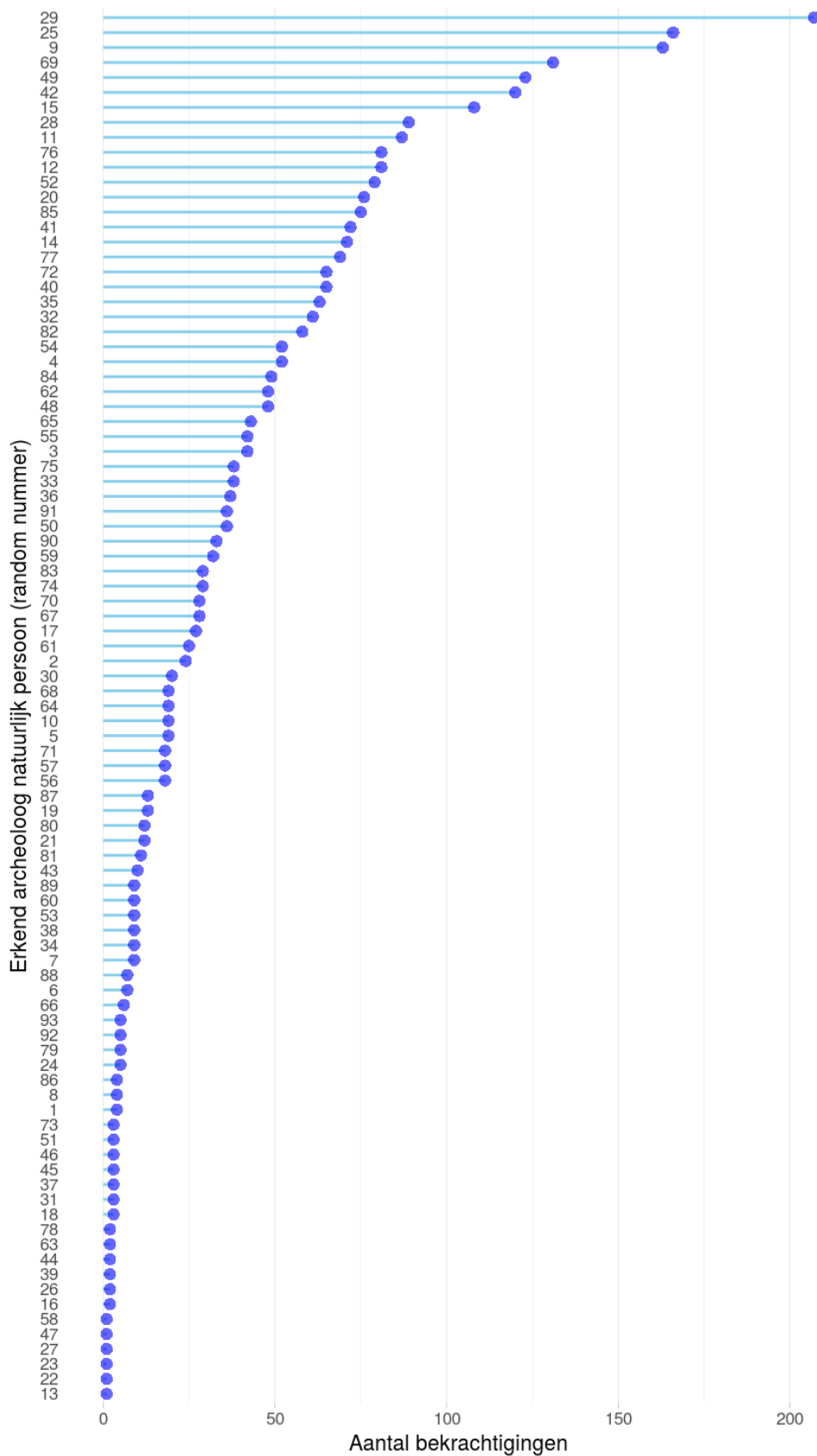

ANALYSE 19: AANTAL BEKRACHTIGDE ARCHEOLOGIENOTA'S EN NOTA'S PER ERKENDE ARCHEOLOOG, NATUURLIJK PERSOON

Onderwerp	Het aantal bekrachtigde archeologienota's en nota's geteld per erkende archeoloog natuurlijk persoon
Gegevens	ID indiener, beslissing
Bronnen	archeologieportaal
Voorstellingswijze	lollipop chart
Opmerkingen	<p>De analyse telt enkel bekrachtigde archeologienota's en nota's, en gaat voorbij aan weigeringen. Op die manier telt ze het aantal projecten waar een erkende archeoloog verantwoordelijkheid voor neemt.</p> <p>Archeologienota's en nota's worden gelinkt aan een erkende archeoloog op basis van de indiening ervan in het archeologieportaal. Degene die indiende is degene die de verantwoordelijkheid voor de (archeologie)nota op zich neemt.</p> <p>De ID's in de grafiek zijn volstrekt willekeurig toegekend. Er bestaat geen verband met de erkenningsnummers van de erkende archeologen, noch met de volgorde van erkenning. Dit om anonimiteit te garanderen.</p>

GRAFISCHE VOORSTELLING

Aantal bekrachtigde documenten per erkende archeoloog (natuurlijk persoon)

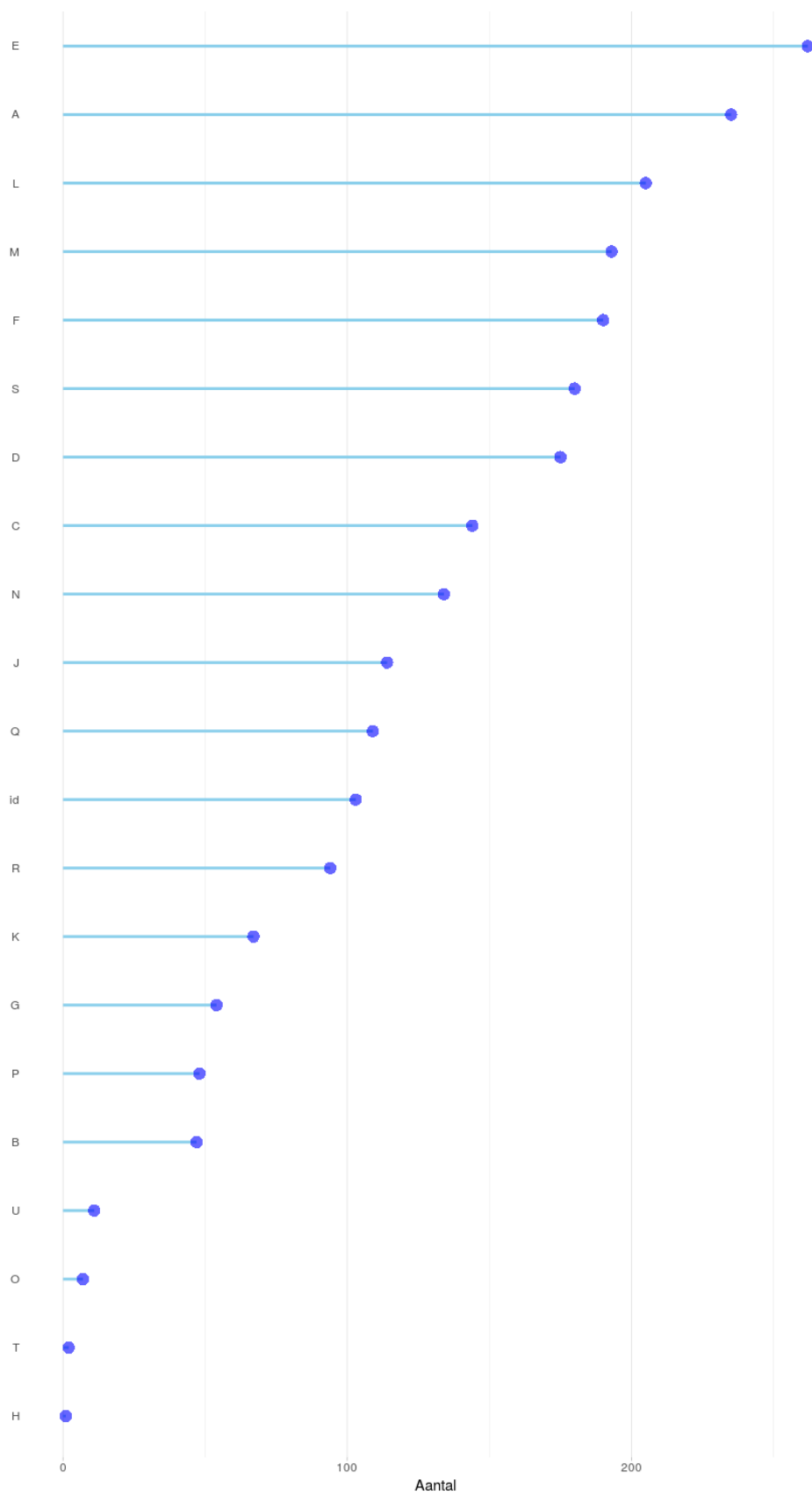

ANALYSE 20: AANTAL BEKRACHTIGDE ARCHEOLOGIENOTA'S EN NOTA'S PER ERKENDE ARCHEOLOOG, RECHTSPERSOON

Onderwerp	Het aantal bekrachtigde archeologienota's en nota's geteld per erkende archeoloog rechtspersoon
Gegevens	ID indiener, beslissing
Bronnen	archeologieportaal
Voorstellingswijze	lollipop chart
Opmerkingen	<p>De analyse telt enkel bekrachtigde archeologienota's en nota's, en gaat voorbij aan weigeringen. Op die manier telt ze het aantal projecten waar een erkende archeoloog verantwoordelijkheid voor neemt.</p> <p>Archeologienota's en nota's worden gelinkt aan een erkende archeoloog - rechtspersoon op basis van de indiening ervan in het archeologieportaal. Indien de natuurlijke persoon die indiende niet aangaf dat hij namens een erkende rechtspersoon handelde, dan vallen deze documenten buiten de telling. Dit fenomeen komt regelmatig voor.</p> <p>De ID's in de grafiek zijn volstrekt willekeurig toegekend. Er bestaat geen verband met de erkenningsnummers van de erkende archeologen, noch met de volgorde van erkenning. Dit om anonimiteit te garanderen.</p>

GRAFISCHE VOORSTELLING

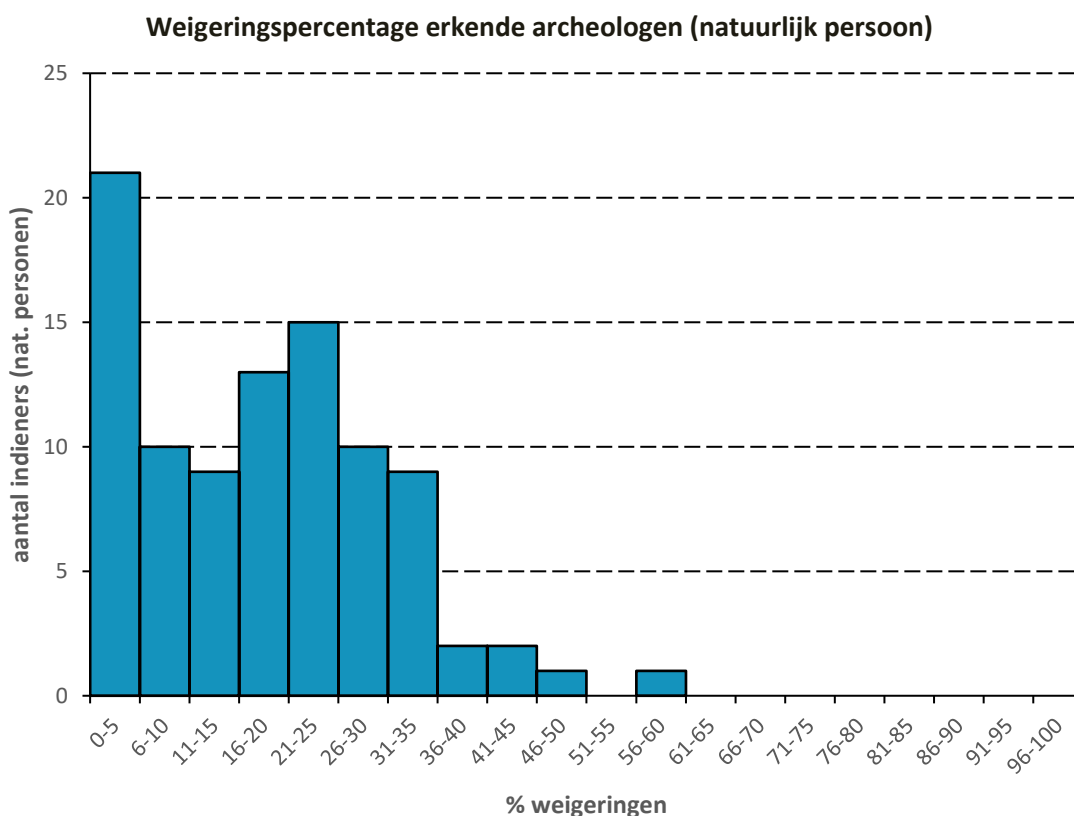
Aantal bekrachtigde documenten per erkende archeoloog (rechtspersoon)

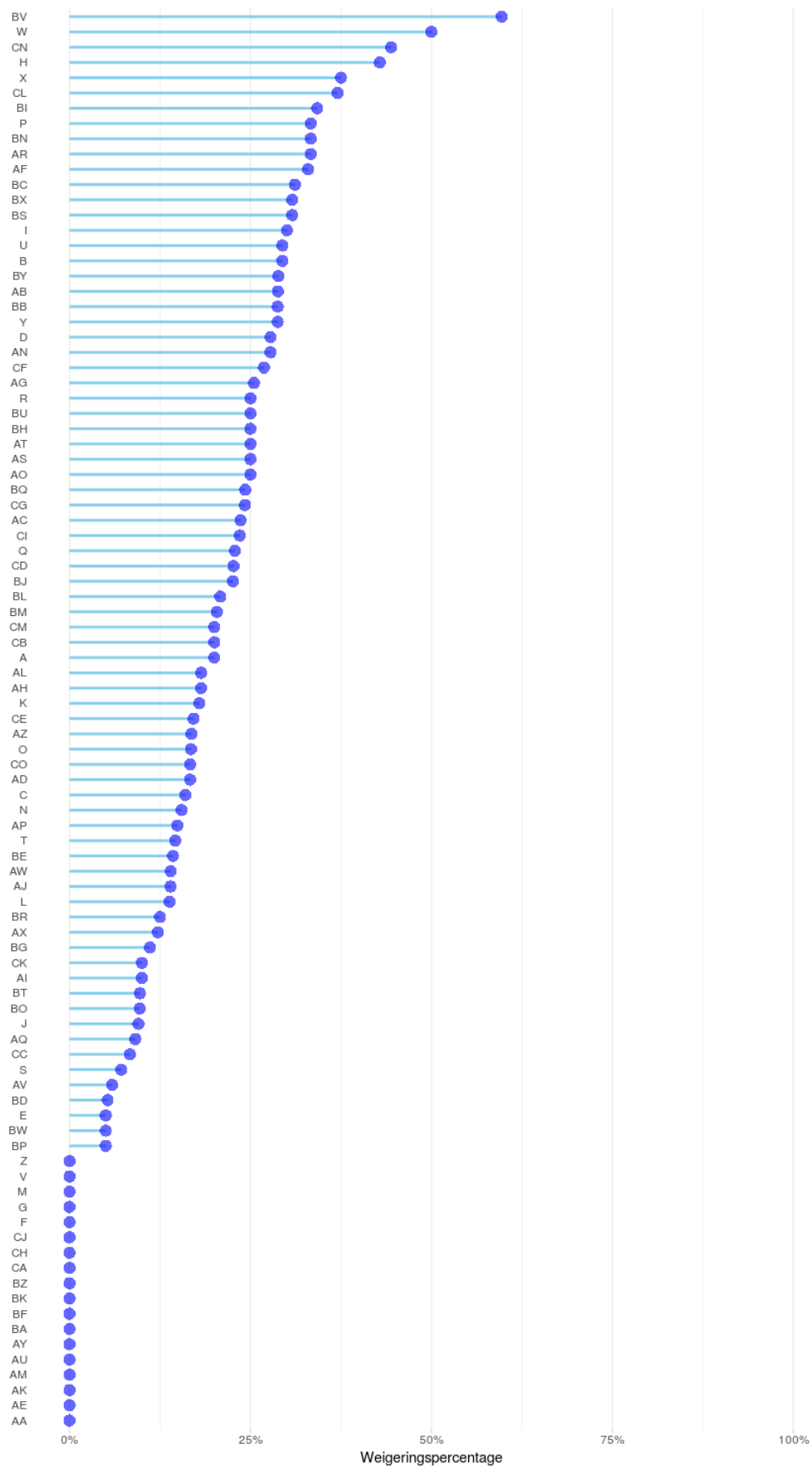
ANALYSE 21: WEIGERINGSPERCENTAGE ERKENDE ARCHEOLOGEN

Onderwerp	Het weigeringspercentage per erkende archeoloog natuurlijk persoon
Gegevens	beslissing, ID indiener
Bronnen	archeologieportaal
Voorstellingswijze	histogram, lollipop chart
Opmerkingen	De analyse telt per erkende archeoloog, natuurlijk persoon, het aantal ingediende archeologienota's en berekent daarbinnen de verhouding tussen weigeringen en bekrachtigingen. Het resultaat is een weigeringspercentage per individu. De ID's in de grafiek zijn volstrekt willekeurig toegekend. Er bestaat geen verband met de erkenningsnummers van de erkende archeologen, noch met de volgorde van erkenning. Dit om anonimiteit te garanderen.

GRAFISCHE VOORSTELLING

Weigeringspercentage per erkende archeoloog (natuurlijk persoon)

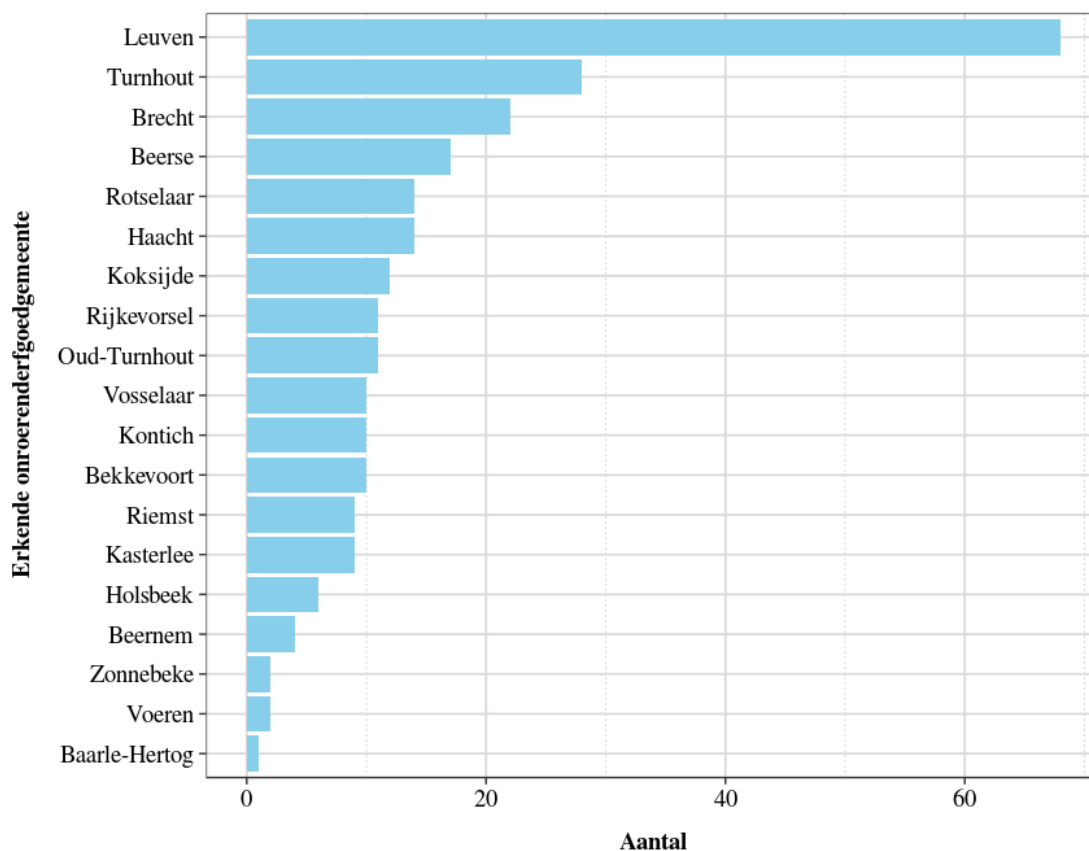

ANALYSE 22: BEHANDELDE ARCHEOLOGIENOTA'S EN NOTA'S PER ERKENDE ONROENDERGOEDGEMEENTE EN IOED

Onderwerp	Het aantal behandelde archeologienota's en nota's per erkende onroendergoedgemeente en intergemeentelijke onroendergoeddienst, en de aard van de beslissing daarover
Gegevens	ID behandelaar, beslissing
Bronnen	archeologieportaal
Voorstellingswijze	staafdiagram, tabel
Opmerkingen	Een aantal van de erkende onroendergoedgemeenten en IOED's verkreeg pas zijn erkenning in de loop van het jaar. De aantallen behandelde dossiers in de grafiek zijn daarom geëxtrapoleerd naar een volledig jaar op basis van de datum van erkenning. De tabel over aard van de beslissing bevat enkel reëel behandelde dossiers en gebruikt deze extrapolatie niet.

GRAFISCHE VOORSTELLING

Behandelde archeologienota's en nota's per erkende onroendergoedgemeente

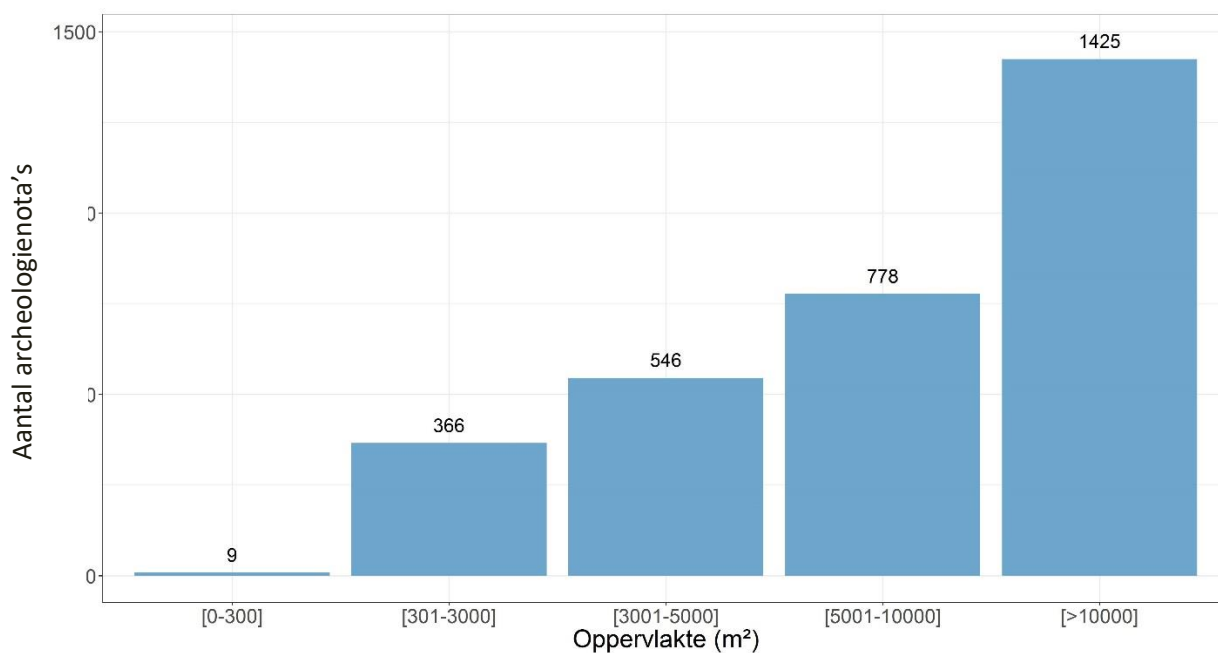

ANALYSE 23: OPPERVLAKTE PROJECTGEBIEDEN ARCHEOLOGIENOTA'S

Onderwerp	Oppervlakte van de projectgebieden van archeologienota's (onderzochte gebieden) verdeeld volgens de oppervlaktecriteria die bepalen of een archeologienota vereist is (criterium perceelsoppervlak)
Gegevens	oppervlakte
Bronnen	archeologieportaal
Voorstellingswijze	staafdiagram
Opmerkingen	De analyse baseert zich op de intekeningen van de projectgebieden die de erkende archeologen maken bij het indienen van de archeologienota's. Deze intekening valt in verschillende gevallen niet samen met de perceelsgrenzen, maar beperkt zich tot het deel van de percelen dat de erkende archeoloog daadwerkelijk onderzocht heeft (vaak overeenstemmend met de ingreep in de bodem). Het vertrek punt van de drempelcriteria is evenwel het volledige oppervlak van alle betrokken percelen. Daardoor komt een deel archeologienota's in de grafiek terecht in een "te lage" oppervlakteklasse.

GRAFISCHE VOORSTELLING

Oppervlakte projectgebieden volgens decretale oppervlaktecriteria

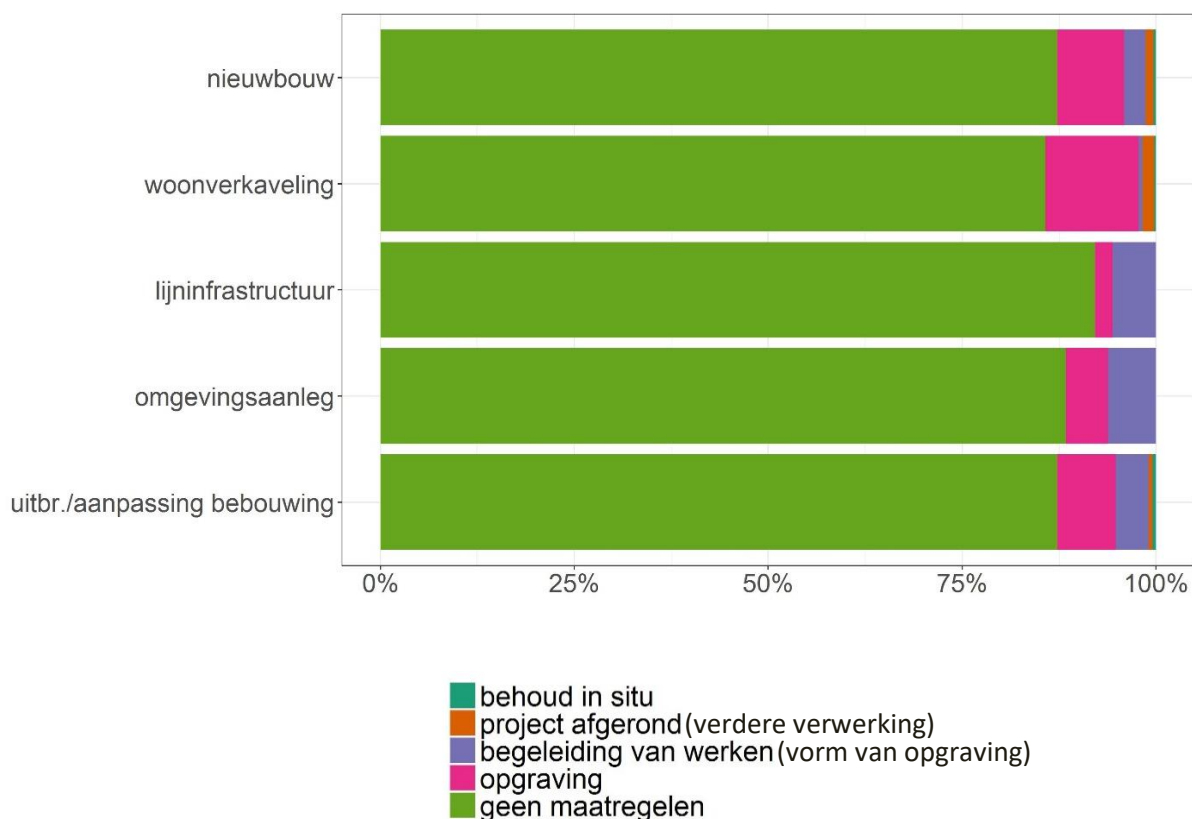

ANALYSE 24: VOORGESTELDE DEFINITIEVE MAATREGELEN IN RELATIE TOT DE AARD VAN DE VOORGENOMEN WERKEN

Onderwerp	Relatie tussen de voorgestelde definitieve maatregelen (opgraving, behoud in situ, geen verdere maatregelen) en de aard van de vergunningsplichtige handelingen die de initiatiefnemer plant
Gegevens	maatregelen, aard vergunningsplichtige handelingen
Bronnen	archeologieportaal, registratie door Onroerend Erfgoed i.f.v. onderzoek resultaten 2017
Voorstellingswijze	gestapelde staafdiagram
Opmerkingen	De analyse houdt enkel rekening met definitieve maatregelen: opgraving (met onderscheid “opgraving” en “werfbegeleiding”), behoud in situ, verdere verwerking (“project afgerond”), geen verdere maatregelen nodig. Archeologienota’s die concluderen dat uitgesteld vooronderzoek nodig is vallen buiten de analyse. Deze maatregel is immers niet definitief, en zal na uitvoering van het uitgestelde vooronderzoek uitmonden in een definitieve maatregel. De registratie van de vergunningsplichtige handelingen waarbinnen de archeologienota of nota kadert gebeurde door Onroerend Erfgoed zelf.

GRAFISCHE VOORSTELLING

Voorgestelde maatregelen in relatie tot vergunde werken

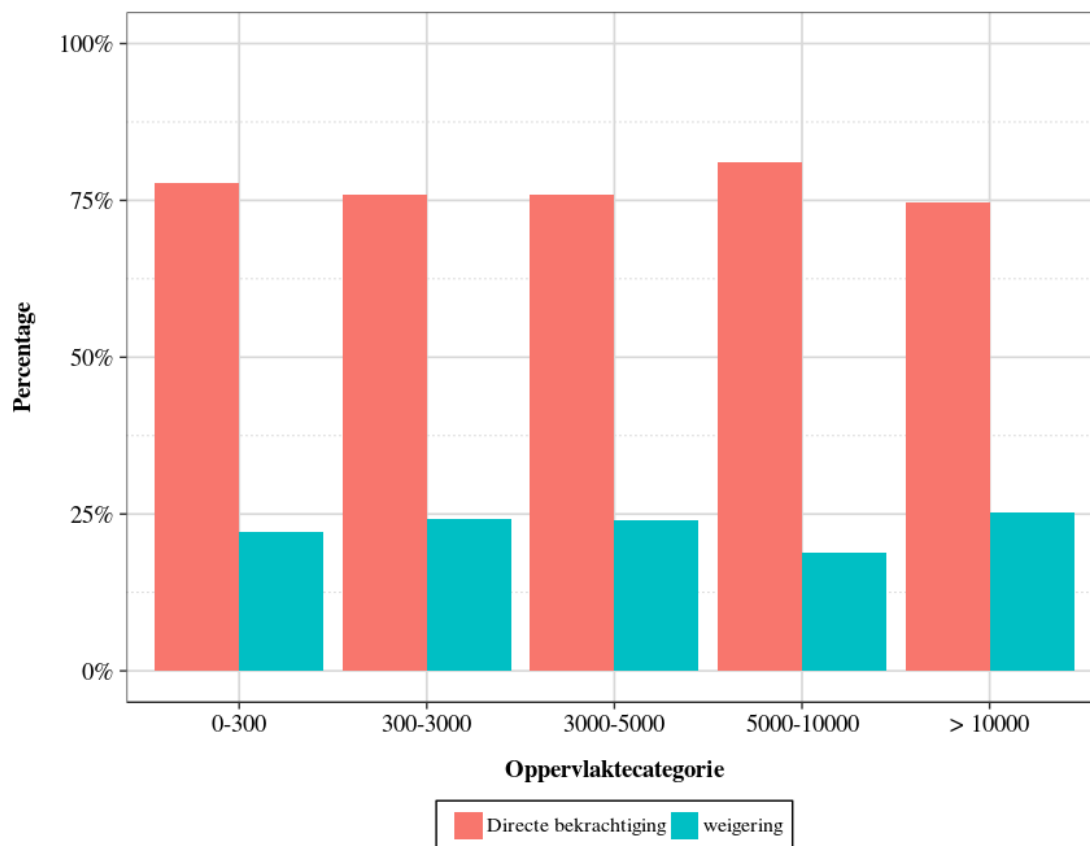

ANALYSE 25: WEIGERING VAN ARCHEOLOGIENOTA'S IN RELATIE TOT DE OPPERVLAKTE VAN HET PROJECTGEBIED

Onderwerp	De relatie tussen het oppervlak van het projectgebied (onderzocht gebied) en de weigeringsgraad van archeologienota's
Gegevens	koppeling opeenvolgende archeologienota's, beslissing archeologienota's, oppervlakte
Bronnen	archeologieportaal
Voorstellingswijze	staafdiagram
Opmerkingen	<p>De analyse vergelijkt archeologienota's die al bij de eerste poging bekrachtiging kregen en archeologienota's die een of meerdere keren op een weigering stuitten alvorens bekrachtigd te geraken. Ze zet deze beide groepen af tegen het onderzochte oppervlak. Geweigerde archeologienota's komen niet dubbel voor: het gaat om bekrachtigde archeologienota's die voor bekrachtiging in een eerdere versie op een weigering stuitten, ongeacht hoe vaak dit gebeurde (1, 2, 3 of meer weigeringen voorafgaand aan de bekrachtiging).</p> <p>Indien een archeologienota op een weigering stuit, dient de erkende archeoloog een aangepaste versie in. Die geldt als een nieuwe archeologienota. De analyse vertrekt vanuit het verband tussen archeologienota's die over dezelfde vergunningsaanvraag handelen, op basis van de overlappende geografische afbakening (hetzelfde projectgebied). Dit legt een link tussen bekrachtigde documenten en de eventuele geweigerde documenten die eraan vooraf gaan.</p> <p>De oppervlakte van de projectgebieden is berekend op basis van de intekeningen daarvan die de erkende archeologen maken bij het indienen van de archeologienota's en nota's.</p>

GRAFISCHE VOORSTELLING

Bekrachtiging en weigering in relatie tot oppervlakte projectgebied

VOORSTELLINGSWIJZE GRAFIEKEN

Boxplot

Een boxplot geeft vijf elementen weer: het minimum, het eerste kwartiel, de mediaan (tweede kwartiel), het derde kwartiel en het maximum. De afstand tussen deze elementen geeft een indicatie van de spreiding van de waarden. Het eerste kwartiel is de onderzijde (of linkerzijde) van de box, de mediaan de lijn in de box, en het derde kwartiel de bovenzijde (of rechterzijde) van de box.

Densiteitsgrafiek

Een densiteitsgrafiek is een voorstellingswijze om twee groepen van sterk verschillende omvang toch visueel te kunnen vergelijken. De Y-as stelt een frequentie voor en geen aandeel of aantal.

Gestapelde staafdiagram

In een gestapelde staafdiagram geeft de totale lengte van de staaf aan wat de waarde van de gehele groep is. Binnen de staaf tonen delen in verschillende kleuren hoe de groep nader verdeeld is in subcategorieën (verhouding). Dit laat toe om de onderverdeling van verschillende groepen met mekaar te vergelijken.

Histogram

Een histogram geeft de frequentieverdeling in klassen weer van gegevens. Elke kolom staat voor een klasse met een onder- en bovengrens. De klassen sluiten bij mekaar aan en hebben normaliter een zelfde bereik. Elke staaf geeft de omvang van de klasse aan.

Lijndiagram

Bij een lijndiagram verbindt een lijn verschillende waarden. Veelal geeft die een evolutie of frequentie aan. Meerdere categorieën kunnen voorkomen in de grafiek, voorgesteld door lijnen in verschillende kleuren.

Lollipop chart

Een lollipop chart geeft waarden aan door middel van een lijn, waarbij de lengte van de lijn gelijk staat aan de waarde van het item. Een bol aan het einde van de lijn benadrukt de totale waarde. Dit type grafiek is vooral aangewezen bij het voorstellen van veel verschillende individuele waarden.

Spreidingsdiagram

In een frequentiegrafiek krijgt komt elke individuele waarde voor als een stip. Die bevindt zich op een positie bepaald door waarden op de X- en Y-as. De verdeling en spreiding van de stippen over het grafiekgebied kunnen tendensen tonen.

Staafdiagram

In een staafdiagram geeft de lengte van de staven de waarde van de categorie aan. Meerdere groepen kunnen naast mekaar voorkomen zodat onderlinge vergelijking van verschillende groepen binnen eenzelfde categorie mogelijk is, net als vergelijking van de verschillende categorieën.

RESULTATEN
ARCHEOLOGISCH
ONDERZOEK

Bijlage 3

INHOUD

RESULTATEN VAN ARCHEOLOGISCH VOORONDERZOEK EN ARCHEOLOGISCHE OPGRAVINGEN: WERKJAAR 2017	3
1.1 DOELSTELLING.....	3
1.2 HET ARCHEOLOGIETRAJECT: BASISDOCUMENTEN ALS RESULTAAT.....	5
1.2.1 KADERS.....	5
1.2.2 DOCUMENTEN	5
1.3 MATERIAAL EN METHODE	8
1.4 NUMERIEKE ANALYSE	9
1.4.1 TYPES DOCUMENTEN	9
1.4.2 TYPES VAN INGEPEN IN HET BODEMARCHIEF	14
1.4.3 STAPPEN IN HET VOORONDERZOEK	16
1.4.4 INSTRUMENTEN VOOR BEHEER.....	17
1.5 BESLISSINGEN IN FUNCTIE VAN HET BEHEER VAN HET ARCHEOLOGISCH ERFGOED.....	22
1.6 BIJDRAGEN TOT DATABANKEN IN FUNCTIE VAN BEHEER	33
1.7 INHOUDELIJKE INFORMATIE	34
1.7.1 VERGUNNINGSPLICHTIGE INGEPEN.....	34
1.7.2 TOEVALSVONDSTEN.....	36
1.7.3 PROJECTEN MET WETENSCHAPPELIJKE VRAAGSTELLING	39
1.8 BESLUIT	40

RESULTATEN VAN ARCHEOLOGISCH VOORONDERZOEK EN ARCHEOLOGISCHE OPGRAVINGEN: WERKJAAR 2017

1.1 DOELSTELLING

De Vlaamse Regering vraagt aan het agentschap Onroerend Erfgoed elk jaar een rapport waarin wat betreft archeologie o.a. volgende elementen aan bod komen (in navolging van het Onroerenderfgoeddecreet, Hst. 5 (Archeologie), Afd. 6 (Evaluatie)):

- een overzicht van het aantal vooronderzoeken en opgravingen alsook de duur ervan;
- een overzicht van de resultaten van deze onderzoeken;
- een overzicht van de voorgestelde en goedgekeurde maatregelen uit de archeologienota;
- de financiële implicaties van het archeologisch onderzoek en de werking van het archeologisch solidariteitsfonds.

Dit rapport biedt een antwoord op de tweede vraag. De andere vragen worden beantwoord in het rapport 'Evaluatie archeologie werkjaar 2017', waar dit rapport een bijlage bij vormt.

Alhoewel het Onroerenderfgoeddecreet van kracht is sinds 1 januari 2015, trad het archeologieluik gefaseerd in werking. De volledige operationalisering is er sinds 1 juni 2016. Het jaar 2017 is aldus het eerste volledige waarin de nieuwe regelgeving voor archeologie van kracht was.

Op 1 januari 2016 was reeds een belangrijk element in de regelgeving met betrekking tot het archeologisch erfgoed in werking getreden, met name de 'Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren' (hierna 'de Code van Goede Praktijk')¹, die als doel heeft een standaard te bieden voor de kwaliteit van archeologisch onderzoek en het gebruik van metaaldetectoren in Vlaanderen. Samen met het Onroerenderfgoeddecreet omschrijft deze code de vereiste handelingen binnen het archeologietraject en definieert ze welke resultaten op welke termijnen moeten geleverd worden. Als dus naar 'resultaten' wordt gepeild, vormt de Code van Goede Praktijk de structuur waarbinnen die kunnen geïnventariseerd worden. De basis van de analyse bestaat uit de documenten die volgens de Code van goede praktijk gegenereerd worden (zie 2.2).

Ruim een half jaar na de inwerkingtreding van de archeologieregelgeving, werden een aantal aanpassingen aan de Code van Goede Praktijk doorgevoerd. Deze zijn tot stand gekomen in overleg met de Vlaamse Ondernemers in Archeologie (VONA) en komen tegemoet aan enkele bezorgdheden geuit door de archeologische sector. De versie 2.0 van de Code van Goede Praktijk² trad in werking op 1 januari 2017. De belangrijkste aanpassingen zijn:

- in de Code van Goede Praktijk werd de archeologienota met beperkte samenstelling geïntroduceerd. Die heeft de bedoeling sneller en goedkoper een archeologienota op te maken in die situaties waar geen archeologisch erfgoed aanwezig is, de bodemingrepen geen negatieve impact veroorzaken of een opgraving niet tot nuttige kenniswinst leidt (zie verder);

¹ De Code van Goede Praktijk, versie 1.0, werd vastgesteld op 1 januari 2016 en trad dus ook op die datum in werking; in de praktijk kwam het er op neer dat deze vanaf 1 april 2016 werd toegepast en dit i.f.v. vergunningsaanvragen waarvan de indiendatum voorzien werd na 1 juni 2016.

² https://www.onroerenderfgoed.be/assets/files/content/images/Bijlage2_CGP_V2_ontwerp_20161213_geenTC.pdf

- enkele vormelijke en inhoudelijke aanpassingen aan de (archeologie)nota zorgen ervoor dat de Code van Goede Praktijk eenduidiger te interpreteren is;
- de introductie van de assistent-aardkundige in de Code van Goede Praktijk beperkt de inzet en de kostprijs van de aardkundige tot situaties waarin deze expertise absoluut noodzakelijk is. Voor alle andere situaties volstaat het voortaan om een beroep te doen op een assistent-aardkundige: personen die niet noodzakelijk gediplomeerd zijn in de aardwetenschappen, maar toch over een zekere kennis inzake bodemsoorten en sedimenten beschikken³.

In wat volgt, worden de resultaten samengevat van de archeologische projecten die onder de regelgeving van het Onroerendergoeddecreet vielen, en waarvoor tussen 1 januari en 31 december 2017 documenten in het archeologieportaal⁴ opgeladen zijn. Er moet daarbij rekening mee worden gehouden dat een deel van de in 2017 uitgevoerde archeologische projecten nog onder de regelgeving van het Archeologiedecreet verliep. Deze projecten worden in onderstaand document niet behandeld. Deze situatie zal trouwens ook de komende jaren nog aanhouden, zolang nog projecten overeenkomstig het Archeologiedecreet kunnen opgestart of afgewerkt worden en de termijn waarbinnen resultaten van die onderzoeken kunnen ingeleverd worden niet verstreken is. Tegelijk zal het eindverslag van een aantal (zo niet de meeste) in 2017 onder het Onroerendergoeddecreet uitgevoerde opgravingsprojecten slechts in de daaropvolgende jaren beschikbaar worden (zie de termijn voor het opstellen van een eindverslag, fig. 1). Ook voor de in 2016 volgens het Onroerendergoeddecreet uitgevoerde opgravingsprojecten verstrijkt de deadline voor het eindverslag pas in 2018.

³ <https://www.onroerendergoed.be/nl/beheer/de-code-van-goede-praktijk/>

⁴ <https://loket.onroerendergoed.be/archeologie>. Het archeologieportaal is een digitaal platform dat door het agentschap ter beschikking wordt gesteld aan de erkende archeologen, voor het indienen van de documenten die het archeologisch traject onder het Onroerendergoeddecreet genereert.

1.2 HET ARCHEOLOGIE-TRAJECT: BASISDOCUMENTEN ALS RESULTAAT

1.2.1 Kaders

Het Onroerenderfgoeddecreet voorziet drie kaders voor archeologisch onderzoek⁵:

- een eerste kader vormt het archeologisch onderzoek bij vergunningsplichtige ingrepen in de bodem, ook wel Malta-archeologie genoemd, naar het Verdrag van Malta of Verdrag van Valletta. Het Verdrag van Malta werd door België ondertekend op 30 januari 2002 en geratificeerd op 8 oktober 2010. Het trad voor België in werking op 9 april 2011;
- een tweede kader is het archeologisch onderzoek volgend op de melding van een toevalsvondst⁶. Van dergelijke vondsten is het verplicht binnen de drie dagen aangifte te doen bij het agentschap Onroerend Erfgoed, waarna dit, indien de toevalsvondst archeologische waarde heeft, overgaat tot archeologisch onderzoek. De toevalsvondsten vallen eveneens onder het Verdrag van Malta;
- een derde kader is het archeologisch onderzoek met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen. Hieronder valt elke vorm van archeologisch onderzoek die niet vervat zit onder de twee eerder aangehaalde categorieën.

Deze drie kaders genereren elk specifieke documenten die de resultaten van het uitgevoerde onderzoek beschrijven.

1.2.2 Documenten

Bij het **archeologisch onderzoek bij vergunningsplichtige ingrepen in de bodem** ontstaan volgende types van documenten (zie fig. 1)⁷:

- de **archeologienota**, opgemaakt vóór het bekomen van een vergunning op basis van een archeologisch vooronderzoek zonder of met ingreep in de bodem, met administratieve gegevens, een verslag over de resultaten van het onderzoek, een beslissing en een plan van aanpak voor de maatregelen die daaruit volgen. Sinds 1 januari 2017, met de invoering van de versie 2.0 van de Code van Goede Praktijk (zie eerder), kan ook een archeologienota met beperkte samenstelling worden ingediend in die situaties waar geen archeologisch erfgoed aanwezig is, de bodemingrepen geen negatieve impact veroorzaken of een opgraving niet tot nuttige kenniswinst leidt. In deze gevallen blijft het vooronderzoek beperkt tot een bureauonderzoek;
- de **nota**, opgemaakt op basis van een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem dat is uitgevoerd na het bekomen van een vergunning. Daarin zijn opgenomen: administratieve gegevens, een verslag van de resultaten van het onderzoek, een beslissing, en een plan van aanpak voor de maatregelen die daaruit volgen;

⁵ Vandenhende L., Van Hoorick G., Verhelst A. & Vansant P. 2016: *Zakboekje Onroerend Erfgoed 2016*. Mechelen: Wolters Kluwer, 261-262.

⁶ <https://processen.onroerenderfgoed.be/archeologie/toevalsvondsten/>

⁷ De definities volgen deze uit de begrippenlijst van de Code van Goede Praktijk.

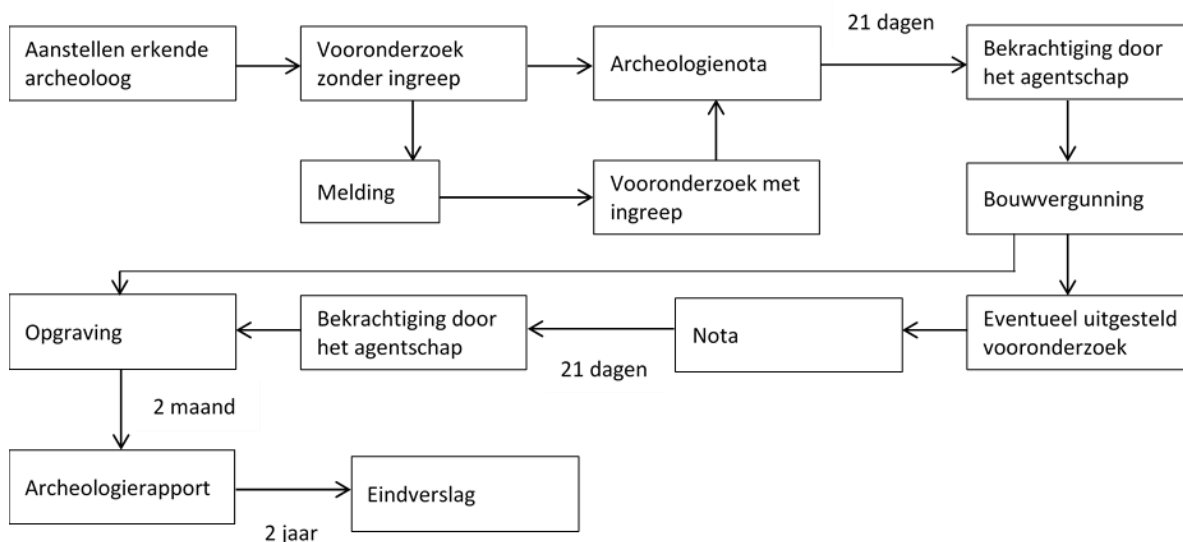

Fig. 1: Schematische voorstelling van het archeologietraject bij archeologisch onderzoek bij vergunningsplichtige ingrepen in de bodem⁸.

- het **archeologierapport**, opgemaakt op basis van een archeologische opgraving, met administratieve gegevens, een voorlopig verslag van de werkzaamheden en resultaten, en een aanpak voor het verdere onderzoek (in te dienen twee maanden na het beëindigen van het terreinonderzoek);
- het **eindverslag**, opgemaakt op basis van een archeologische opgraving, met administratieve gegevens en een definitief verslag van de resultaten (in te dienen twee jaar na het beëindigen van het terreinonderzoek).

Aan het schema in fig. 1 moet nog de nuance worden toegevoegd, waarbij een uitgesteld vooronderzoek (opnieuw) zonder ingrepen in de bodem verloopt. De wetgeving en de Code van Goede Praktijk spreken - expliciet - enkel van een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem maar in sommige gevallen kan het voorkomen dat de redenen die een vooronderzoek met ingreep in de bodem belemmeren, ook gelden voor een deel van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem. Een bureauonderzoek kan steeds worden uitgevoerd, maar in sommige gevallen is het niet mogelijk om op het terrein ook een veldkartering, een geofysisch onderzoek of een landschappelijk bodemonderzoek uit te voeren. Dan is er geen andere mogelijkheid dan het uitgesteld uitvoeren van een deel van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem. Na het aanvragen of verlenen van de bouwvergunning kan het vooronderzoek verder worden uitgevoerd, te beginnen met de resterende fasen van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem, mogelijk maar niet noodzakelijk gevolgd door vooronderzoek met ingreep in de bodem. Na afronding van de fasen van het vooronderzoek die noodzakelijk bleken (dus mogelijk zonder fase met ingreep in de bodem) wordt een nota opgesteld. Het **archeologisch onderzoek met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen** produceert, in het geval het gaat om ingrepen in de bodem, een archeologierapport en een eindverslag. De termijnen voor het afwerken daarvan zijn dezelfde als bij de bovenstaande categorie.

Voor de **toevalsvondsten** geldt dat, indien deze tot een opgraving leiden, deze ingreep wordt uitgevoerd zoals een archeologisch onderzoek met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen. Er

⁸ Vandenhende et al. 2016, 285.

worden dus achtereenvolgens een archeologierapport en een eindverslag opgesteld, waarbij de termijnen voor het afwerken dezelfde zijn als bij de bovenstaande twee categorieën.

In het kader van het archeologisch onderzoek met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen zijn enkele projecten ondergebracht als oplossing voor problemen die ontstonden bij de overgang van het Archeologiedecreet naar het Onroerenderfgoeddecreet. Na 1 april 2016 konden opgravingsvergunningen volgens het Archeologiedecreet alleen nog aangevraagd worden als er een verleende stedenbouwkundige vergunning voorhanden was met een voorwaarde over archeologie, aangevraagd voor 1 juni 2016. Wanneer dit niet het geval was, en er ook nog geen bekrachtigde archeologienota voorlag, die de toelating bevat voor een opgraving, en de initiatiefnemer toch vrijwillig koos om het vooronderzoek met ingreep in de bodem uit te voeren, bleef enkel de procedure van de wetenschappelijke vraagstellingen over om dit wettelijk te laten gebeuren⁹. Toelatingen voor niet-vergunningsplichtige handelingen aan beschermd erfgoed waarin een noodzakelijke archeologische registratie vervat zit, volgen eveneens datzelfde traject van wetenschappelijke vraagstelling.

⁹ Zie https://www.onroerenderfgoed.be/assets/files/content/downloads/overgangsbepalingen_archeologie_vergunningsaanvragen.pdf

1.3 MATERIAAL EN METHODE

De basis van de hiernavolgende analyse wordt zoals gezegd gevormd door de documenten beschreven in 2.2, in 2017 opgeladen in het archeologieportaal, en in het geval van de archeologienota's en de nota's ten laatste op 21 januari 2018 bekrachtigd. De ingediende documenten worden op basis van de indiendatum tot een bepaald werkjaar gerekend maar vermits de termijn voor bekrachtiging 21 dagen bedraagt, konden op 31 december 2017 ingediende documenten nog tot 21 januari 2018 bekrachtigd worden. Bij de analyse wordt niet enkel gebruik gemaakt van de metagegevens ingegeven in het archeologieportaal; deze werden aangevuld met informatie die uit de documenten zelf komt. Alle documenten zijn daarvoor nagelezen door een groep van tien onderzoekers uit het team Onderzoek Archeologie en een reeks van kwalitatieve en kwantitatieve gegevens is genoteerd in een speciaal daartoe ontwikkelde databank. Deels overlappen die gegevens met data uit het archeologieportaal¹⁰, deels zijn ze aanvullend. Ten slotte zijn ook gegevens gebruikt die zijn bijgehouden door het team Back Office Beheer.

Meer specifiek zijn per informatiebron volgende data voor de analyses gebruikt:

- het archeologieportaal, <https://geo.onroenderfgoed.be/downloads>:
 - download van de shapefiles met archeologienota's, nota's en eindverslagen;
 - query naar alle bekrachtigde (archeologie)nota's met gekoppelde projectcodes (= onderzoeksstappen en -technieken);
 - query naar alle bekrachtigde (archeologie)nota's met genomen maatregel/maatregelen.
- de databank 'resultaten archeologisch onderzoek', die werd ingevuld tijdens het screenen van alle bekrachtigde archeologienota's, nota's en eindverslagen (hierna aangeduid als 'databank'):
 - gekozen vervolgactie en motivatie;
 - type project: lijninfrastructuur, verkaveling, omgevingsaanleg, enz.
 - relevantie voor aanvullen beheersinstrumenten (zie hst. 6).
- lijsten bijgehouden door het team Back Office Beheer:
 - archeologienota's met beperkte samenstelling;
 - projectgebieden (gedeeltelijk) binnen AZ of bescherming.

Waar mogelijk en zinnig worden de cijfers voor 2017 vergeleken met deze voor 2016¹¹. Hierbij moet rekening gehouden worden met de ontwikkeling van het archeologisch traject sinds de invoering van de nieuwe regelgeving. Waar in 2016 de informatie vrijwel uitsluitend uit archeologienota's kwam, is het aanbod voor 2017 gediversifieerder, met een duidelijk gestegen aandeel aan nota's. Eindverslagen zijn er nog steeds slechts in gering aantal. Archeologierapporten werden wel in enkele tientallen ontvangen maar deze documenten worden in wat volgt niet in rekening gebracht. De informatie daaruit zal zich immers herhalen in de nog op te stellen (en nog te ontvangen) eindverslagen (zie ook verder, hst. 7).

¹⁰ Soms zijn er kleine verschillen vast te stellen tussen databank en archeologieportaal. Dat heeft te maken met het feit dat vier documenten per abuis dubbel zijn ingegeven in het archeologieportaal. Op het groot aantal onderzochte documenten zijn dergelijke kleine verschillen echter statistisch verwaarloosbaar.

¹¹

https://www.onroenderfgoed.be/assets/files/news/downloads/Bijlage_1bis_EVREG_077_078_resultaten_archeologie.pdf

1.4 NUMERIEKE ANALYSE

1.4.1 Types documenten

In totaal werden 3416 ingediende documenten door het agentschap verzameld en (waar dat nodig was als stap in het archeologietraject) bekrachtigd¹². Tot het kader van het ‘archeologisch onderzoek bij vergunningsplichtige ingrepen in de bodem’ (VI) horen 3379 documenten, tot dit van het ‘archeologisch onderzoek met het oog op wetenschappelijke vraagstellingen’ (WV) horen 26 documenten¹³ en binnen het kader van de ‘toevalsvondsten’ (TV) zijn er 11 documenten verzameld¹⁴. Deze documenten verdelen zich over volgende types:

- de archeologienota VI;
- de nota VI;
- het archeologierapport VI;
- het eindverslag VI;
- het archeologierapport WV;
- het eindverslag WV;
- het archeologierapport TV;
- het eindverslag TV.

	VI	WV	TV	som
eindverslag	1	6	3	10
archeologierapport	25	20	8	53
nota	229	n.v.t	n.v.t	229
archeologienota	3124	n.v.t	n.v.t	3124
totaal	3379	26	11	3416

Tabel 1: Aantal documenten in 2017 ingediend en indien nodig bekrachtigd, per type en per kader (bron archeologieportaal).

Tabel 1 geeft de ruwe cijfers voor 2017 en figuur 2 toont het aantal per type document, per kader, voor de jaren 2016 en 2017. Het is duidelijk dat in 2017 de overgrote meerderheid van de projecten binnen het kader van vergunningsplichtige ingrepen in de bodem (VI) verliep terwijl documenten gerelateerd met initiatieven vanuit wetenschappelijke vraagstelling (WV) gering in aantal waren. Ook het aantal documenten rond toevalsvondsten (TV) bleef beperkt. Binnen de VI-projecten overheersen de archeologienota's terwijl nota's veel geringer in aantal zijn. In 2016 overheersten de archeologienota's nog veel sterker, een logisch gevolg van het feit dat het Onroerenderfgoeddecreet, wat archeologie betreft, pas in 2016 in werking trad en de archeologienota het eerste resultaat is binnen het decretaal uitgetekend archeologietraject.

¹² Archeologierapporten en eindverslagen dienen niet bekrachtigd te worden.

¹³ Hierbij horen vier projecten die als overgangsmaatregel in deze categorie geplaatst zijn (zie eerder).

¹⁴ In 2017 werden 90 toevalsvondsten gemeld maar slechts 28 daarvan waren archeologisch relevant en leidden tot een ingreep in de bodem.

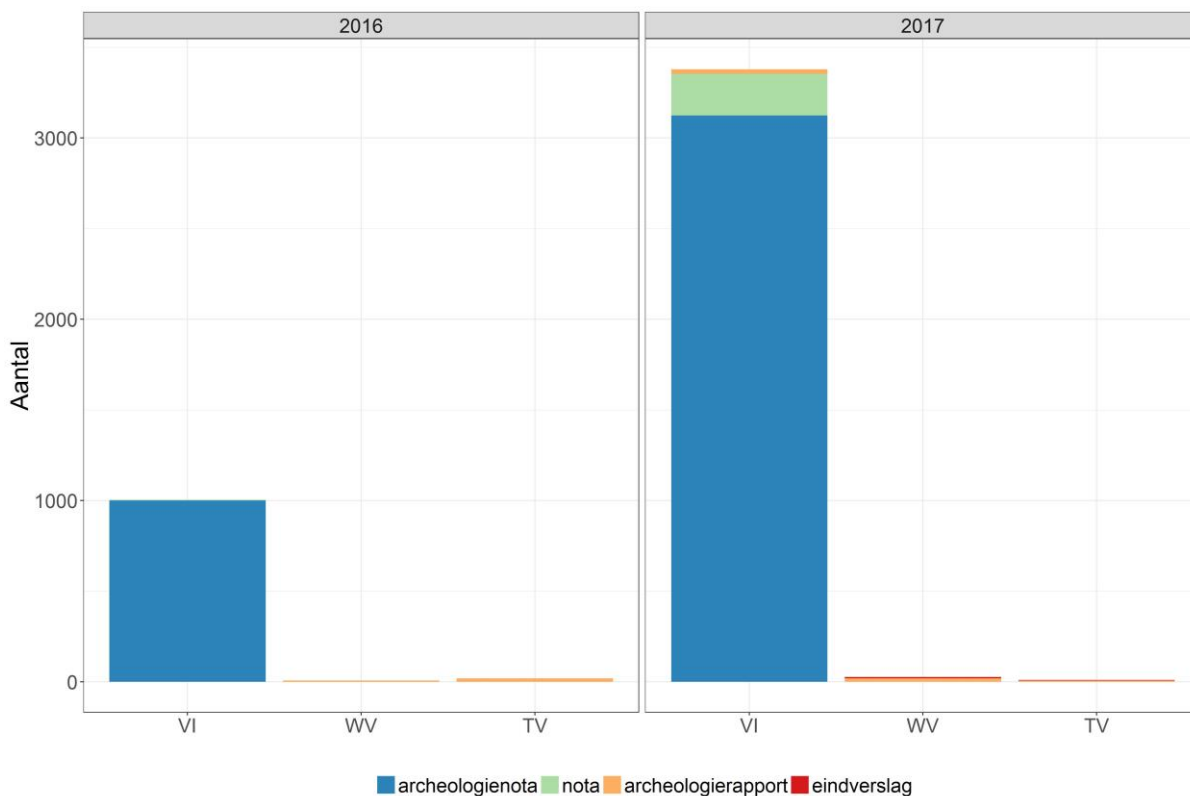

Fig. 2: Aantallen van de types documenten ingediend (en indien nodig bekrachtigd) in 2016 en 2017 (VI, WV, TV: zie tekst) (bron: archeologieportaal).

Binnen de groep van de archeologienota's zit (voor het eerst in 2017) ook de variant met beperkte samenstelling. Voor 2017 zijn in totaal 270 van dergelijke archeologienota's geteld. Dat is 9 % van de in totaal 3124 bekrachtigde archeologienota's.

In 2016 werden 423 archeologienota's bekrachtigd, die pleiten voor uitgesteld vooronderzoek. Op basis van dit aantal kon voor 2017 een veel groter aantal ingediende nota's verwacht worden, dan de bereikte 229 (waarvan een deel zelfs het 'vervolg' kan zijn van een archeologienota bekrachtigd in 2017). Een groot deel van het aangekondigde uitgestelde vooronderzoek heeft dus (nog) niet plaatsgevonden. De redenen daarvoor zijn moeilijk te vatten maar het kan gaan om bouwprojecten die uitgesteld of afgelast zijn, waarvan de plannen zijn aangepast (waarna een nieuwe archeologienota nodig bleek), om bureauonderzoek dat voorlopig geen vervolg kan krijgen omdat de projectgebieden nog niet in eigendom zijn van de geïnteresseerde projectontwikkelaar, enz.

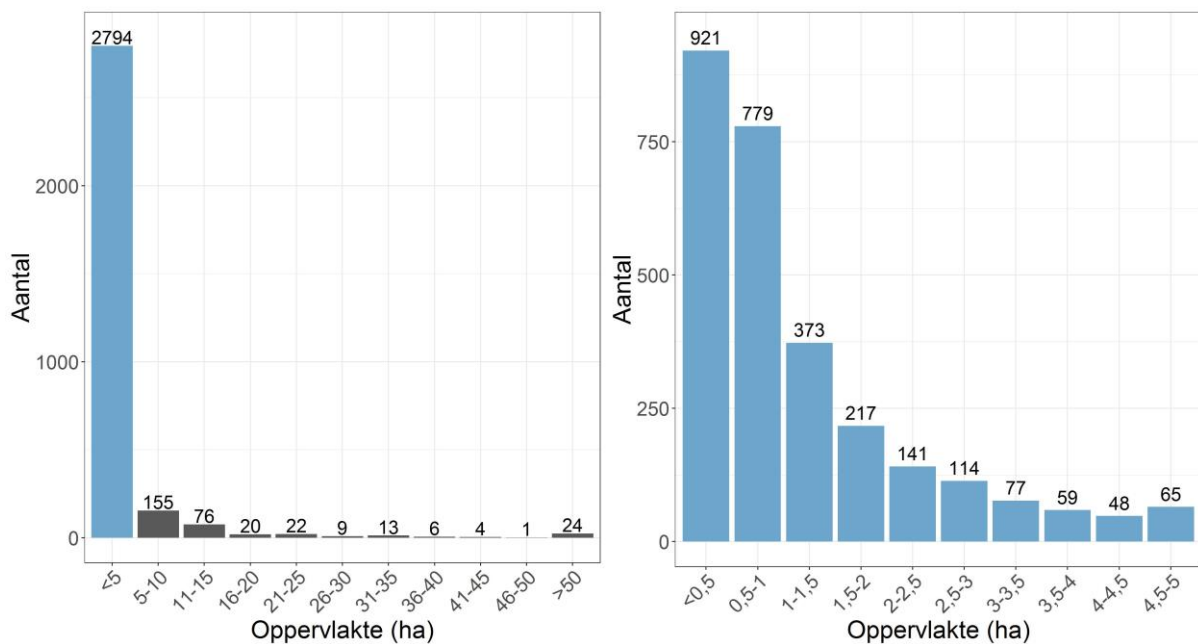

Fig. 3: Verdeling van de oppervlaktes van de projectgebieden voorgesteld in de voor het werkjaar 2017 bekrachtigde archeologienota's (n= 3124, links: algemeen overzicht, rechts: detail voor de gebieden < 5 ha) (bron: archeologieportaal).

Figuur 3 toont de verdeling van de oppervlaktes van de projectgebieden die in de archeologienota's voor 2017 zijn behandeld. Daarbij valt op dat het grootste deel van de dossiers over relatief kleine terreinen gaat. 89 % is kleiner dan 5 ha, 54 % kleiner dan 1 ha. Deze cijfers komen goed overeen met wat werd vastgesteld voor 2016, toen de cijfers respectievelijk 85 % en 49 % bedroegen. Ze kunnen mogelijk zelfs wijzen op een lichte toename van de kleinere projectgebieden. Het vastgestelde patroon toont aan dat het in de verdere analyses weinig nut heeft om in plaats van enkel het aantal documenten, ook de oppervlakte die zij vertegenwoordigen in rekening te brengen. Het gaat immers in hoofdzaak steeds over kleine gebieden.

Figuur 4 toont de verdeling van de oppervlaktes van de projectgebieden die in de nota's voor 2017 zijn behandeld. Daarbij valt opnieuw op dat het grootste deel van de dossiers over relatief kleine terreinen gaat. 91 % is kleiner dan 5 ha, 59 % kleiner dan 1 ha, cijfers die zelfs iets hoger liggen dan voor de archeologienota's uit 2017. Deze cijfers kunnen niet worden vergeleken met deze voor 2016 omdat toen slechts vier nota's werden ingediend. Het voor 2017 vastgestelde patroon toont opnieuw aan dat het in de verdere analyses weinig nut heeft om in plaats van enkel het aantal documenten, ook de oppervlakte die zij vertegenwoordigen in rekening te brengen. Het gaat ook voor de nota's immers in hoofdzaak steeds over kleine gebieden.

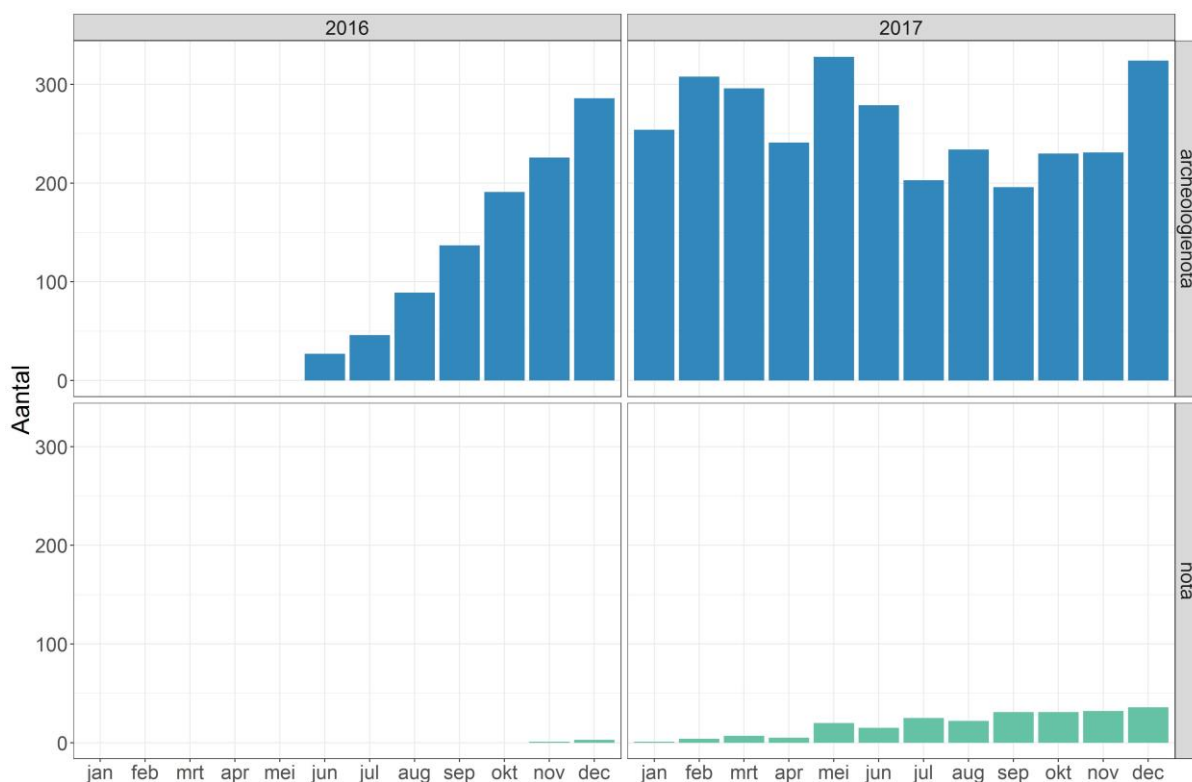

Fig. 5: Aantal per maand bekrachtigde archeologienota's en nota's voor 2016 en 2017 (bron: archeologieportaal).

Het aantal ingediende documenten verdeelt zich voor 2017 ongelijkmatig over de provincies (fig. 6 en tabel 2). Voor Oost-Vlaanderen en Antwerpen ligt het aantal archeologienota's beduidend hoger dan voor Vlaams-Brabant en Limburg. West-Vlaanderen bekleedt een intermediaire positie. Dit patroon houdt zonder twijfel verband met de verschillende aard en dynamiek van de economische ontwikkeling en het ruimtegebruik in de verschillende delen van het land. De verschillen komen goed overeen met wat werd vastgesteld voor 2016.

	West-Vlaanderen	Oost-Vlaanderen	Antwerpen	Vlaams-Brabant	Limburg	som
eindverslag TV	1	0	1	1	0	3
archeologierapport TV	1	1	2	4	0	8
eindverslag WV	2	0	1	0	3	6
archeologierapport WV	9	0	4	3	4	20
eindverslag VI	0	0	0	1	0	1
archeologierapport VI	3	6	12	2	2	25
nota VI	49	67	47	26	40	229
archeologienota VI	600	762	793	485	484	3124
totaal	665	836	860	522	533	3416

Tabel 2: Aantal documenten in 2017 ingediend en indien van toepassing bekrachtigd, per type en per kader, en per provincie (bron: archeologieportaal).

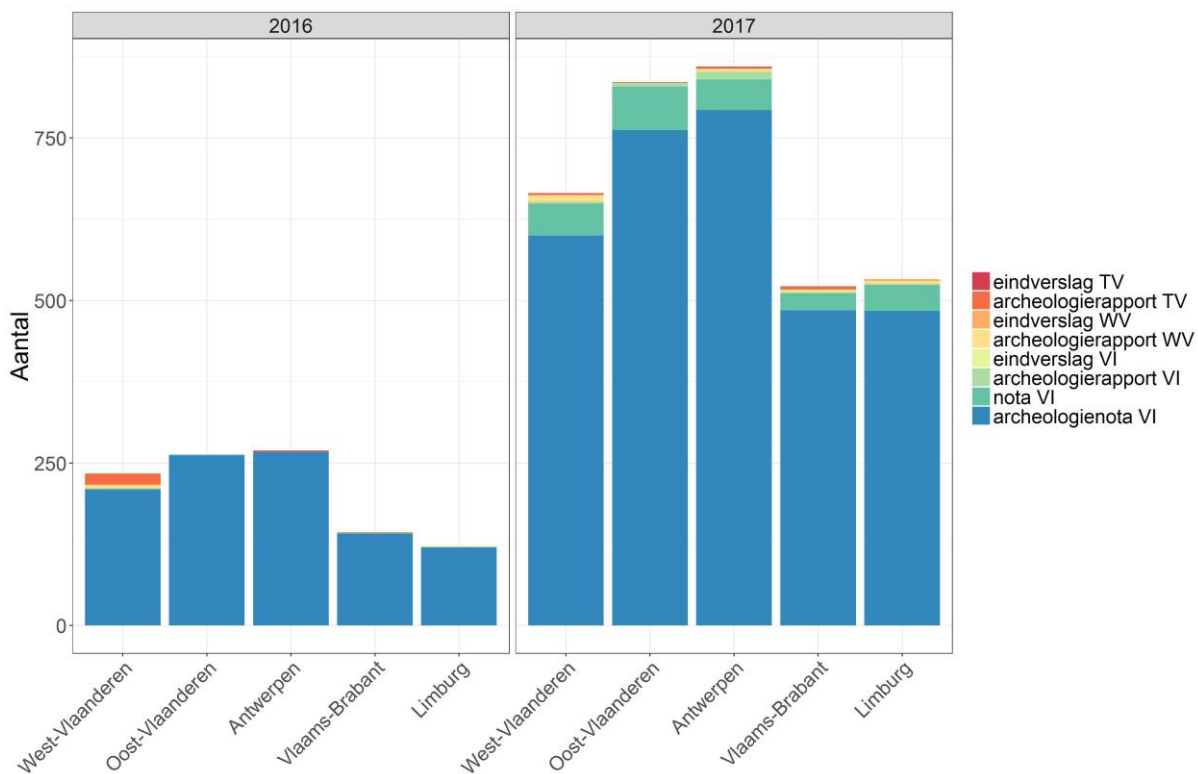

Fig. 6: Aantallen van in 2016 en 2017 ingediende documenten per provincie (bron: archeologieportaal).

Het is opvallend dat meldingen van toevalsvondsten in 2017 (net als in 2016) overwegend uit West-Vlaanderen komen. Dat is deels te verklaren door het aantal meldingen van bij toeval aangetroffen resten uit WO I (zie 7), die steeds archeologisch en ethisch relevant zijn. Het betekent niet dat de meldingen van toevalsvondsten ongelijk over het Vlaams grondgebied zouden verspreid zijn.

1.4.2 Types van ingrepen in het bodemarchief

Figuur 7 toont de aantallen van de types ingrepen in het bodemarchief die leiden tot het indienen van een archeologienota (eventueel met beperkte samenstelling), nota of eindverslag. Enkel de (indien nodig) bekrachtigde documenten worden daarbij in rekening gebracht. Bijna exact één derde van de dossiers betreft nieuwbouwprojecten, 29 % gaat om woonverkevelingen, en 14 % om (aanpassingen aan bestaande) lijninfrastructuur of nieuwe lijninfrastructuur. De andere types van ingrepen komen minder frequent voor.

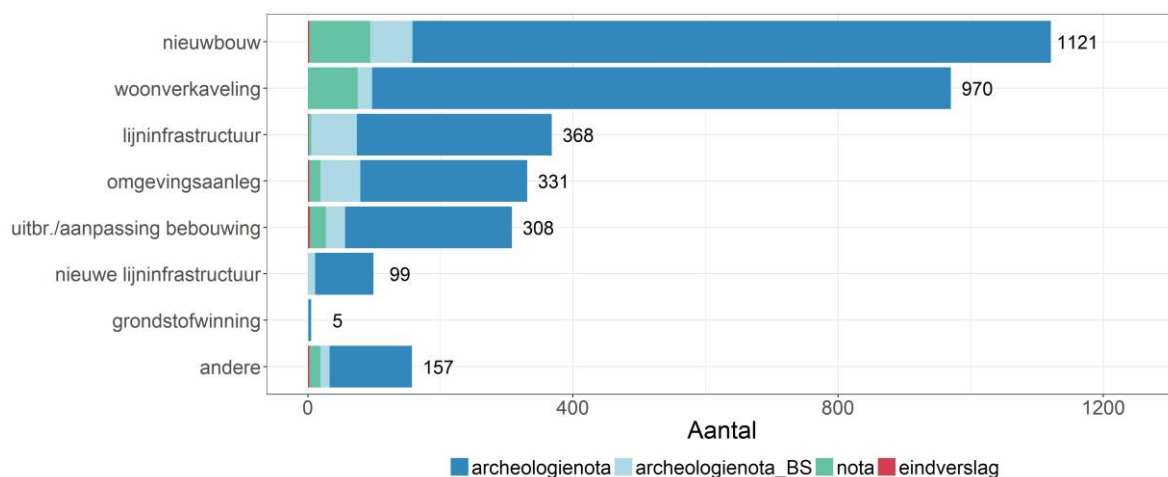

Fig. 7: Types van geplande ingrepen in het bodemarchief die binnen het kader van de vergunningsplichtige ingrepen in 2017 leidden tot het indienen en (indien nodig) bekrachtigen van een archeologienota (eventueel met beperkte samenstelling), nota of eindverslag (n= 3359) (bron: databank).

Tabel 3 geeft de ruwe cijfers voor figuur 7 en tevens de percentages van de gegenereerde documenten binnen elk type van ingreep. Hieruit wordt duidelijk dat de voor 2017 nieuw gecreëerde optie van de archeologienota met beperkte samenstelling voor alle types ingrepen gebruikt wordt maar qua relatief aandeel het belangrijkste is bij projecten van lijninfrastructuur (zowel aanpassingen aan bestaande als aanleg van nieuwe) en omgevingsaanleg. De cijfers voor grondstofwinning zijn niet betrouwbaar omdat zij op een te klein aantal dossiers gebaseerd zijn. Een andere vaststelling is dat projecten van lijninfrastructuur (zowel aanpassingen aan bestaande als aanleg van nieuwe) zelden tot nota's, dus tot uitgesteld vooronderzoek leiden. Vaak wordt voor vrijgave van de terreinen geopteerd, of direct voor werfbegeleiding (zie verder, fig. 19).

Aantallen	archeologie nota	archeologie nota BS	nota	eind verslag	som
nieuwbouw	963	64	92	2	1121
woonverkaveling	873	22	75	0	970
lijninfrastructuur	294	69	4	1	368
omgevingsaanleg	252	60	17	2	331
uitbreiding/ aanpassing bestaande bebouwing	252	29	24	3	308
nieuwe lijninfrastructuur	88	11	0	0	99
grondstofwinning	4	1	0	0	5
andere	124	14	17	2	157
totaal	2850	270	229	10	3359

Percentages	archeologie nota	archeologie nota BS	nota	eind verslag	som
nieuwbouw	85,9	5,7	8,2	0,2	100
woonverkaveling	90,0	2,3	7,7	0,0	100
lijninfrastructuur	79,9	18,8	1,1	0,3	100
omgevingsaanleg	76,1	18,1	5,1	0,6	100

uitbreiding/ aanpassing bestaande bebouwing	81,8	9,4	7,8	1,0	100
nieuwe lijninfrastructuur	88,9	11,1	0,0	0,0	100
grondstofwinning	80,0	20,0	0,0	0,0	100
andere	79,0	8,9	10,8	1,3	100
totaal	84,8	8,0	6,8	0,3	100

Tabel 3: Aantallen van de types van geplande ingrepen in het bodemarchief die binnen het kader van de vergunningsplichtige ingrepen in 2017 leidden tot het indienen en (indien nodig) bekrachtigen van een archeologienota (eventueel met beperkte samenstelling, BS), nota of eindverslag, en percentages van de gegenereerde documenten binnen elk type van ingreep (bron: databank).

1.4.3 Stappen in het vooronderzoek

De Code van Goede Praktijk onderscheidt binnen het vooronderzoek een aantal categorieën van methoden:

1 deze zonder ingreep in de bodem:

- bureauonderzoek,
- geofysisch onderzoek,
- landschappelijk bodemonderzoek,
- veldkartering.

2 deze met ingreep in de bodem:

- verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek,
- proefputten & proefsleuven,
- proefputten in functie van steentijd artefactensites.

De Code van goede praktijk schrijft voor dat bureauonderzoek steeds de start van een archeologisch vooronderzoek moet vormen. De keuze van de andere methoden ligt vrij maar dient men schriftelijk te beargumenteren. Het is duidelijk dat de in 2017 bekrachtigde archeologienota's voornamelijk op bureauonderzoek gebaseerd zijn terwijl de andere onderzoeksmethoden veel minder vaak worden toegepast (fig. 8). In de nota's komt vooral onderzoek met proefputten of -sleuven aan bod, alhoewel in een aantal gevallen ook nog landschappelijk bodemonderzoek wordt uitgevoerd. Een aantal nota's beschrijft ook nog bureauonderzoek, alhoewel dat volgens de structuur van het archeologisch traject niet kan. Meestal gaat het echter om het herhalen, in de nota, van de tekst van een vroeger uitgevoerde archeologienota. In het algemeen is het vrijwel geheel ontbreken van geofysisch onderzoek, veldkartering, verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek, en proefputten in functie van steentijdsites in het vooronderzoek opvallend.

////////////////////////////////////

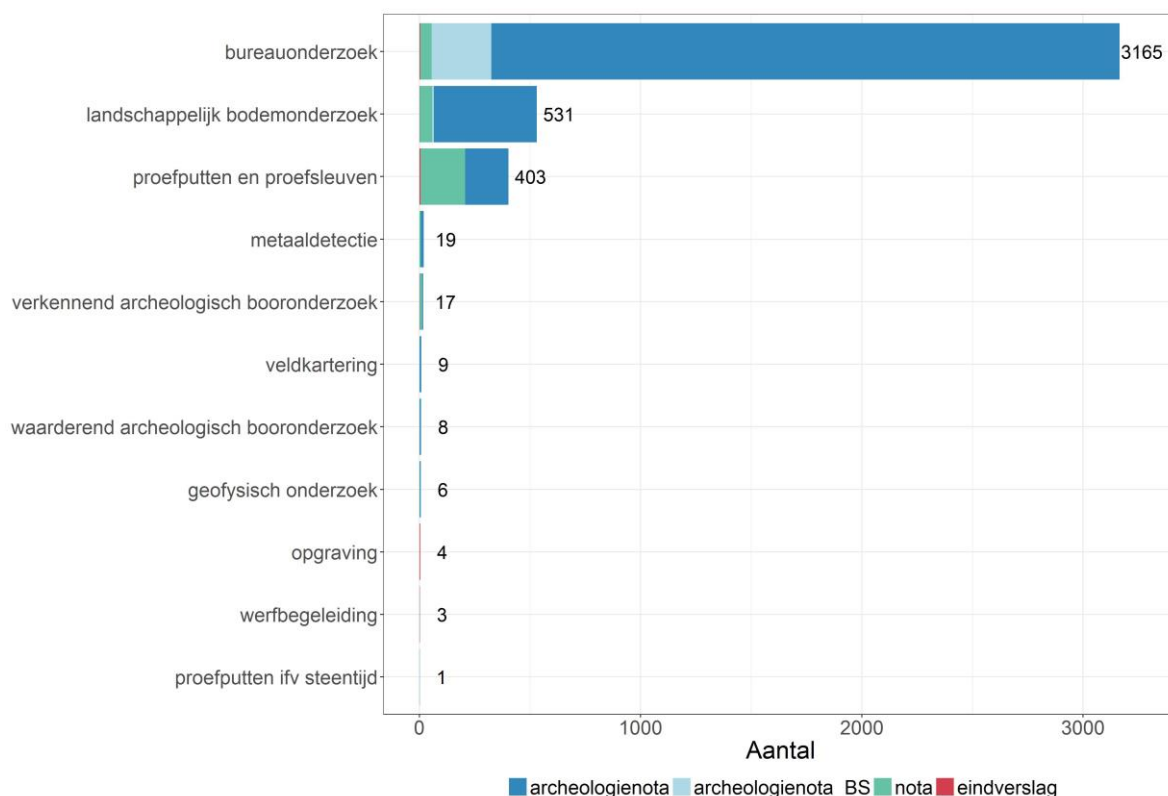

Fig. 8: Voorkomen van de verschillende onderzoeksmethoden binnen het archeologisch vooronderzoek beschreven in de archeologienota's (al dan niet met beperkte samenstelling: BS), nota's en eindverslagen voor 2017. Meerdere methoden kunnen toegepast zijn per document (n= 4116) (bron: databank).

Het vaak uitsluitend voorkomen van bureauonderzoek is het resultaat van de frequent in de archeologienota's aangehaalde situatie waarbij op het moment van het opstellen van de archeologienota de erkende archeoloog nog geen toegang heeft tot het terrein (omdat bv. de aanvrager van de archeologienota nog geen eigenaar is van dat terrein), of dat dit laatste om andere redenen (bv. bebossing) nog niet kan onderzocht worden. Dit leidt dan vaak tot een archeologienota waarin een 'uitgesteld traject' wordt voorgesteld (zie ook 5). Dat de archeologienota's met beperkte samenstelling ten slotte alleen bureauonderzoek omvatten is de logica zelf.

1.4.4 Instrumenten voor beheer

Om het behoud en het beheer van het archeologisch erfgoed te ondersteunen behoudt het Onroerenderfgoeddecreet een aantal bestaande instrumenten, en introduceerde het sinds 2016 een aantal nieuwe¹⁵. Een eerste, reeds langer gebruikt instrument omvat de **beschermde archeologische sites**. Het Onroerenderfgoeddecreet definieert een beschermde archeologische site als "een archeologische site die voorlopig of definitief beschermd is overeenkomstig hoofdstuk 6"¹⁶ en een archeologische site als "een onroerend goed dat ondergronds, aan de oppervlakte of onder water aanwezig is, met inbegrip van de archeologische artefacten die er integrerend deel van uitmaken, van algemeen belang wegens de archeologische erfgoedwaarde"¹⁷. Twintig projecten uit de

¹⁵ De beschrijving van deze instrumenten volgt Vandenhende *et al.* 2016, 259-261.

¹⁶ Art. 2.1, 18° Onroerenderfgoeddecreet.

¹⁷ Art. 2.1, 10° Onroerenderfgoeddecreet.

archeologienota's en nota's kondigden een mogelijke ingreep in een beschermd archeologisch site aan. Dat komt neer op 0,6 % van de in het archeologieportaal ingediende archeologienota's en nota's. Dit is een lichte stijging ten opzichte van 2016, toen het om 0,1 % ging. In twee gevallen gaat het voor 2017 echter om een nota die aansluit op een archeologienota, eveneens uit 2017.

De oppervlaktes van de projectgebieden die volledig of deels in een beschermde archeologische site vallen duiden in hoofdzaak op projecten van beperkte omvang (fig. 9, < 3000 m²). De enkele grotere betreffen vooral projecten van lijninfrastructuur. De door ingrepen in het bodemarchief bedreigde beschermde archeologische sites omvatten de abdij site van Munsterbilzen (Bilzen), het Prinsenhof in Gent, de primitieve parochie van Weerde (Aarschot), de verdwenen kerk van Zelem (Halen), de omgeving van de abdij site te Sint-Truiden, de omgeving van de O.L.V.-basiliek te Tongeren, het aquaduct te Tongeren, de Romeinse site van Aalter-Loveld, de vicus van Kester (Gooik) (2x), de omgeving van het Steen in Antwerpen (2x), de Ottenburg te Huldenberg (2x) en het kasteel en dorpskern van Middelburg (Maldegem) (4x) (nota's uit 2017 aansluitend op een archeologienota uit 2017 niet meegeteld).

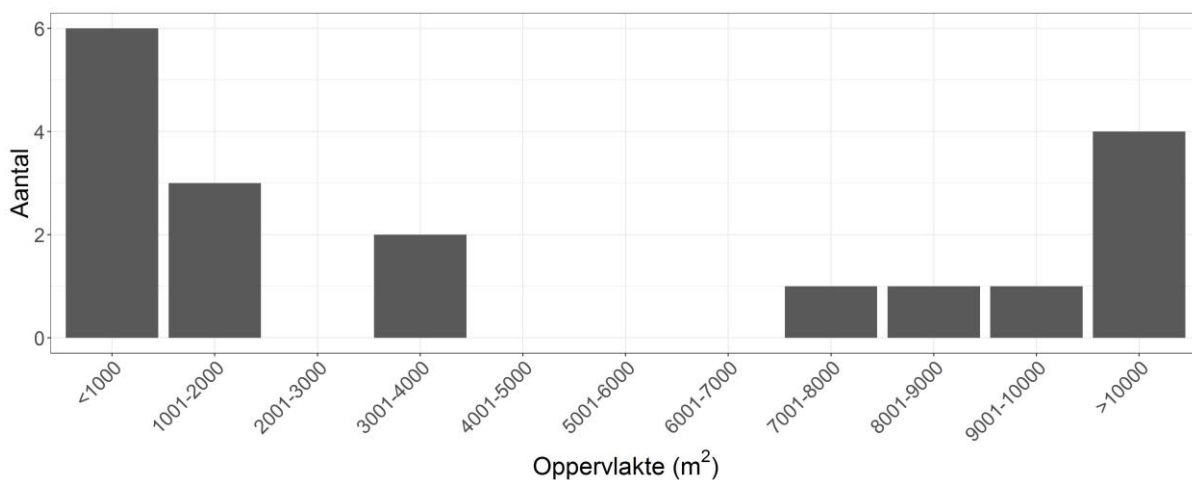

Fig. 9: Verdeling van de oppervlaktes van de projectgebieden voorgesteld in de voor het werkjaar 2017 bekrachtigde archeologienota's en nota's van toepassing op terreinen binnen beschermde archeologische sites (n= 18) (bron: archeologieportaal).

Aan het eind van 2017 kende Vlaanderen 36 beschermde archeologische sites, waarvan er dus 12 in 2017 door geplande ingrepen in het bodemarchief bedreigd werden. In totaal ging het om 18 geplande ingrepen, waarbij de site van Middelburg het frequentst aan bod kwam (vier maal). Opvallend is ook dat de pas in 2017 beschermde archeologische sites van Aalter-Loveld en Gooik reeds in datzelfde jaar door ingrepen bedreigd werden, de laatste site zelfs twee maal.

Een in 2016 ingevoerd instrument vormt de **archeologische zones (AZ)**, niet te verwarren met de archeologische zones die overeenkomstig het Archeologiedecreet konden worden beschermd¹⁸. De archeologische zones uit het Onroerenderfgoeddecreet zijn “zones waar op basis van waarnemingen en wetenschappelijke argumenten onderbouwd kan worden dat ze met hoge waarschijnlijkheid archeologische erfgoedwaarde hebben”¹⁹. Hoewel er geen zekerheid bestaat over de aanwezigheid van archeologische erfgoedwaarde, bestaat er wel degelijk een gefundeerd wetenschappelijk vermoeden. Als het bovendien zeer waarschijnlijk ook nog eens over een voldoende goed bewaarde archeologische zone gaat, kan ze worden opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische

¹⁸ Art. 3, 3° en 13 Archeologiedecreet.

¹⁹ Art. 2.1, 11° Onroerenderfgoeddecreet.

zones²⁰. De vaststelling van deze inventaris gebeurt door de minister bevoegd voor onroerend erfgoed²¹. De minister ondertekende op 19 februari 2016 een eerste reeks besluiten waardoor de historische kern van 58 historische steden is opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones²². In 2017 kwamen er geen nieuwe archeologische zones bij.

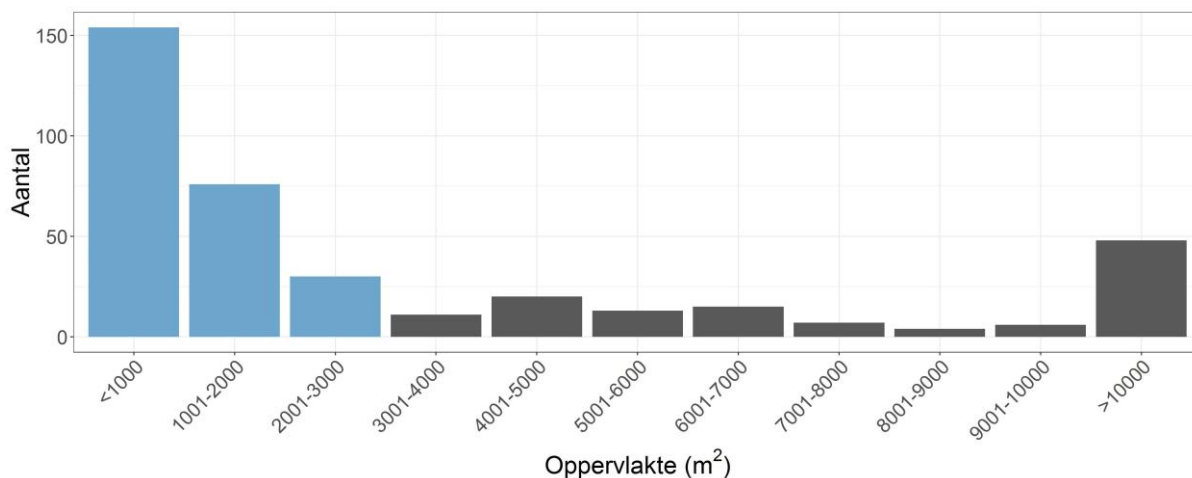

Fig. 10: Verdeling van de oppervlaktes van de projectgebieden voorgesteld in de voor het werkjaar 2017 bekrachtigde archeologienota's en nota's van toepassing op terreinen binnen de archeologische zones (n= 384) (bron: archeologieportaal).

384 archeologienota's en nota's betreffen terreinen gelegen in een AZ, dat is 12 % van het totaal aantal ingediende archeologienota's en nota's. In 2016 bedroeg dit aandeel 13 %. In 124 van de gevallen (32 %) gaat het in 2017 om terreinen groter dan 3000 m² (fig. 10, aangeduid in zwart), waarvoor dus ook zonder de vaststelling van een AZ onder de regelgeving van het Onroerenderfgoeddecreet een archeologienota vereist zou zijn geweest. In 2016 bedroeg dit aandeel 52 %. Ten opzichte van het vorige werkjaar is er dus een stijging van het aandeel van de kleinere projectgebieden binnen de AZ's (< 3000 m², fig. 10, blauw) (68 %, 48 % in 2016). Dat is toeval of mogelijk te wijten aan een beter hanteren van dit beheersinstrument.

Figuren 10 en 11 geven de oppervlaktes van de projectgebieden apart voor terreinen binnen of buiten een archeologische zone. De vergelijking toont, net als dat het geval was in 2016, duidelijk aan dat de eerste groep uit gebieden bestaat die grofweg slechts een tiende in oppervlak beslaan als de gebieden uit de tweede groep (meerderheid kleiner dan 5000 m² of 0,5 ha, versus meerderheid kleiner dan 50.000 m² of 5 ha).

²⁰ Art. 4.1.1 Onroerenderfgoeddecreet en art. 4.1.3 Onroerenderfgoedbesluit.

²¹ Art. 4.1.6 Onroerenderfgoedbesluit.

²² Ministerieel Besluit van 19 februari 2016 (56 archeologische zones) en Ministerieel Besluit van 8 maart 2016 (2 archeologische zones). BS 31 maart 2016. <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/portaal/bericht/225>

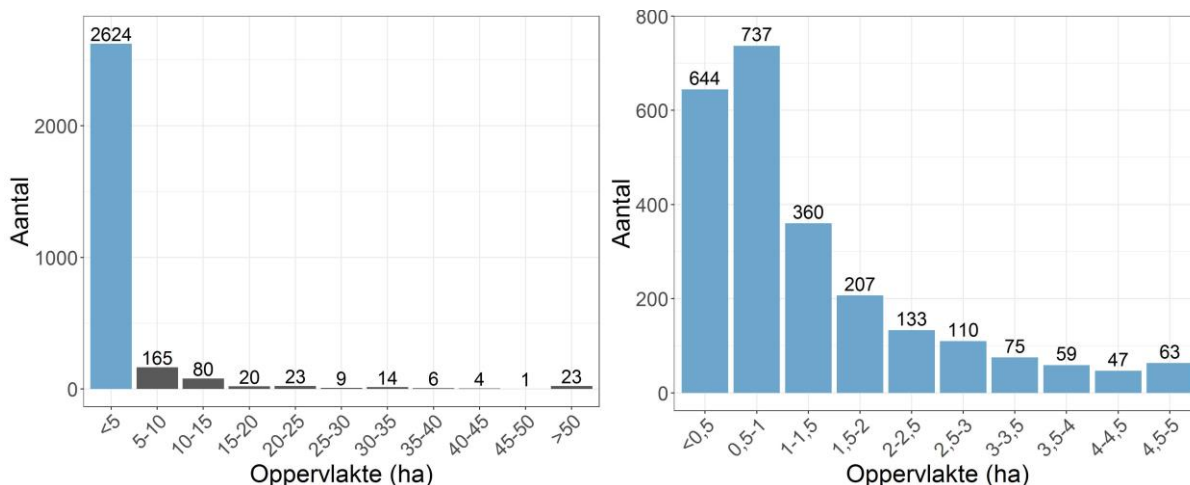

Fig. 11: Verdeling van de oppervlaktes van de projectgebieden voorgesteld in de voor het werkjaar 2017 bekrachtigde archeologienota's en nota's van toepassing op terreinen buiten de archeologische zones (n= 2969) (bron: archeologieportaal).

De **gebieden waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt (GGA-gebieden)**²³, vormen naast de vastgestelde archeologische zones een tweede, vrij recent ontwikkeld instrument. Onder deze gebieden wordt verstaan: “gebieden waar op basis van waarnemingen en wetenschappelijke argumenten onderbouwd kan worden dat ze met hoge waarschijnlijkheid geen archeologische waarde hebben”²⁴. Het aanduiden van deze gebieden gebeurt op basis van twee hoofdcriteria: 1) het gebied is reeds archeologisch onderzocht en op basis van die kennis is er geen betekenisvol archeologisch erfgoed aanwezig of nog aanwezig (want opgegraven), en 2) het gebied is reeds in die mate verstoord dat er, in combinatie met gegevens over de potentiële dikte van het bodemarchief, geen archeologisch erfgoed (meer) te verwachten valt²⁵. Dat houdt tevens in dat voor dergelijke gebieden bij toekomstige ingrepen in de bodem geen archeologienota meer vereist is. De vaststelling van de gebieden waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt gebeurt vanaf 1 januari 2017 door de administrateur-generaal van het agentschap Onroerend Erfgoed²⁶. Voor deze gebieden gelden vanzelfsprekend geen archeologische maatregelen wanneer er ingrepen in de bodem plaatsvinden²⁷. De gebieden waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt werden een eerste maal vastgesteld op 5 februari 2016²⁸, vervolgens werden nieuwe, aangepaste versies vastgesteld op 1 juli en 30 november 2016. In 2017 gebeurde dat opnieuw op 21 februari, 2 mei, 14 juli en 19 oktober.

In 2017 behandelden de archeologienota's en nota's in 364 gevallen (respectievelijk 333 en 31 documenten, samen 11 % van het totaal) terreinen die op een GGA-locatie liggen. Het gaat dan steeds om een overlap met die GGA-locatie en nooit om een volledige ligging binnen GGA-gebied. Die gedeeltelijke overlap stelt deze projecten niet vrij van het opstellen van een archeologienota, en wat daar aan maatregelen op volgt. Het is niet bekend hoeveel projecten volledig binnen GGA-gebied lagen, aangezien hiervoor geen archeologienota dient opgemaakt te worden. In 2016 bedroeg het aantal projectgebieden die deels overlaptten met een GGA-locatie slechts 10, wat neerkwam op 1 % van het totaal aan archeologienota's en nota's. Waaraan de stijging van overlap met GGA-locaties in

²³ <https://geo.onroenderfgoed.be>

²⁴ Art. 5.4.1, derde lid Onroerenderfgoedbesluit.

²⁵ Meylemans E., De opmaak van de 'kaart van gebieden waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt' versie 1 (18-12-2015), intern rapport agentschap Onroerend Erfgoed 4.

²⁶ Dit gebeurde vroeger door de minister bevoegd voor onroerend erfgoed, na mededeling aan de Vlaamse Regering: art. 5.4.1 Onroerenderfgoedbesluit.

²⁷ Bij bodemingrepen in gebieden waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt, blijft de initiatiefnemer wel gehouden aan de meldingsplicht bij toevalsvondsten.

²⁸ BS 31 maart 2016.

2017 te wijten is, valt moeilijk volledig te vatten, maar de gestage uitbouw van dit beheersinstrument zal er zeker iets mee te maken hebben.

1.5 BESLISSINGEN IN FUNCTIE VAN HET BEHEER VAN HET ARCHEOLOGISCH ERFGOED

De archeologienota en de nota bevatten een voorstel om het archeologisch traject wel of niet verder te zetten en specificeren bij de eerste optie welke verdere stappen (na bekrachtiging) dienen te worden gezet. Een nota kan aldus leiden tot het vrijgeven van het terrein ('geen maatregelen'), tot een opgraving, of tot behoud *in situ*²⁹. Een archeologienota leidt tot diezelfde drie opties, plus het voorstel tot uitgesteld vooronderzoek.

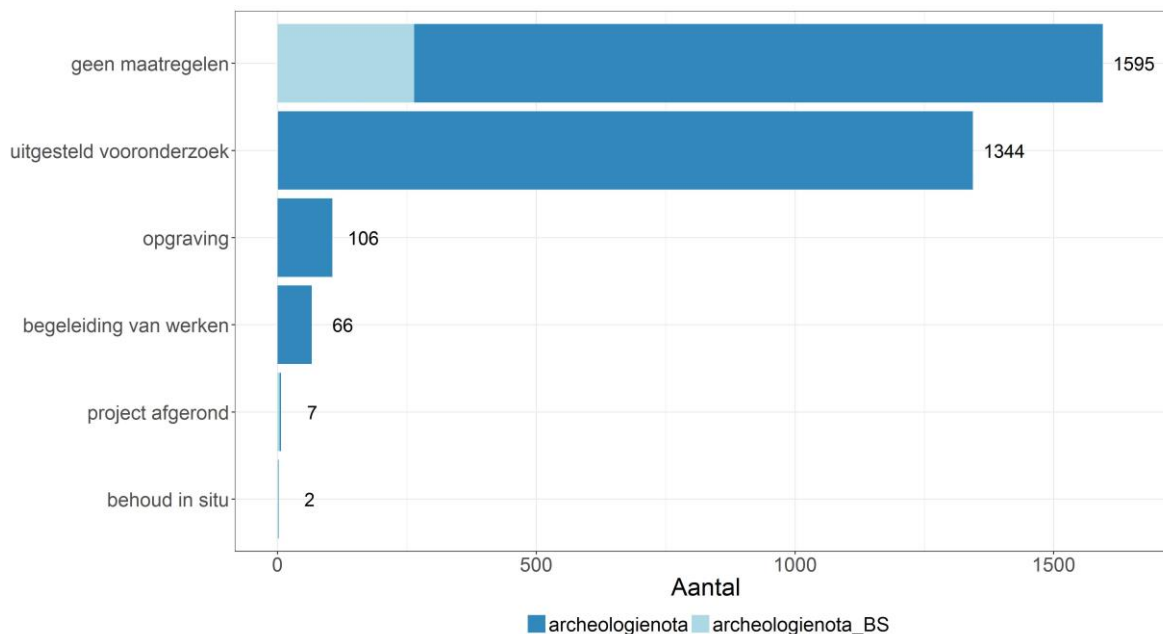

Fig. 12: Aantallen van de keuzes voorgesteld in de archeologienota's voor 2017 (n= 3120) (bron: databank).

Figuur 12 toont het aandeel van de opties die in 2017 in de archeologienota's geadviseerd werden. In 51 % van de gevallen wordt de vrijgave van de terreinen voorgesteld. De archeologienota's met beperkte samenstelling leiden daarbij steeds tot de optie 'geen maatregelen', wat ook voor ogen werd gehouden bij de invoering van dit type document. De optie 'behoud in situ' wordt vrijwel nooit weerhouden. Een opgraving wordt (als rechtstreekse optie) slechts geadviseerd in een minderheid van de gevallen (3 %) alhoewel er ook soms wordt geadviseerd voor een archeologische begeleiding van de bouwwerken (2 %). Opvallend is de hoge frequentie van archeologienota's die een uitgesteld traject voorstellen (43 %). Het gaat hierbij zowel om het uitstellen van vooronderzoek met ingreep in de bodem (proefsleuven) als om het uitstellen van vooronderzoek zonder ingreep in de bodem, daarna eventueel gevolgd door vooronderzoek met ingreep in de bodem. De optie 'project afgerond' (zie eerder, voetnoten 9 en 10) komt slechts zelden voor.

	2016	2017
geen maatregelen	54,7	51,2

²⁹ Combinaties van deze opties zijn voor 2017, net zoals voor 2016, niet geregistreerd in de voor deze rapportering ontworpen databank. Vooral de problematiek van de verhouding tussen de oppervlaktes waarop de verschillende opties betrekking hebben, maakt dit vooralsnog niet mogelijk. In deze analyse is steeds voor de belangrijkste maatregel gekozen, van toepassing op het grootste oppervlak.

uitgesteld vooronderzoek	42,3	43,0
opgraving	2,9	3,4
begeleiding van werken	0	2,1
project afgerond	0	0,2
behoud in situ	0,1	0,1
som	100	100

Tabel 4: Frequenties (%) van de keuzes voorgesteld in de archeologienota's voor 2016 (n= 1000) en 2017 (n= 3120) (bron: databank).

Tabel 4 geeft een vergelijking tussen de frequenties waarmee de maatregelen werden voorgesteld in 2016 en 2017. De cijfers lopen daarbij opvallend gelijk. Enkel de optie 'begeleiding van de werken' neemt beduidend toe, waardoor zich samen met de optie 'opgraving' meer frequent een vervoltraject na het vooronderzoek aandient. Opvallend blijft de vaststelling dat de frequente keuze voor uitgesteld vooronderzoek blijkaar geen kenmerk specifiek van de opstart van het archeologisch traject onder het Onroerenderfgoeddecreet was. De tendens zette zich immers onverminderd door in 2017. Dit houdt dus nog steeds een zekere verhoging van de dossierlast voor het erfgoedbeheer in, vermits een belangrijk deel van de bouwdoSSIers nu twee bekrachtigingen vereisen. Anderzijds is het natuurlijk niet zo dat alle archeologienota's die opteerden voor uitgesteld vooronderzoek noodzakelijkerwijs tot een nota zullen leiden. Bouwprojecten kunnen ook aangepast, uitgesteld of stopgezet worden. Ook is er bij het uitgestelde traject geen melding van het vooronderzoek met ingreep in de bodem, zoals bij het normale traject, wat de verhoging van de dossierlast nuanceert.

Merkwaardig genoeg verschilde in 2016 het relatieve aandeel van archeologienota's die leiden tot vrijgave van het terrein (geen maatregelen), tot uitgesteld vooronderzoek (met of zonder ingreep in de bodem) of tot opgraving, tussen de provincies. Voor Limburg lag het aandeel van 'geen maatregelen' beduidend lager dan voor West-Vlaanderen, om de uitersten te noemen. In Limburg werd dus vaker voor het vooronderzoek in uitgesteld traject gekozen, een patroon dat voor een deel verklaard werd door de lokale bodemgesteldheid en bewoningsgeschiedenis. De cijfers voor 2017 (fig. 13) suggereren nu dat dit waarschijnlijk een overinterpretatie was. In 2017 lopen de frequenties van de voorgestelde maatregelen opvallend gelijk tussen de provincies.

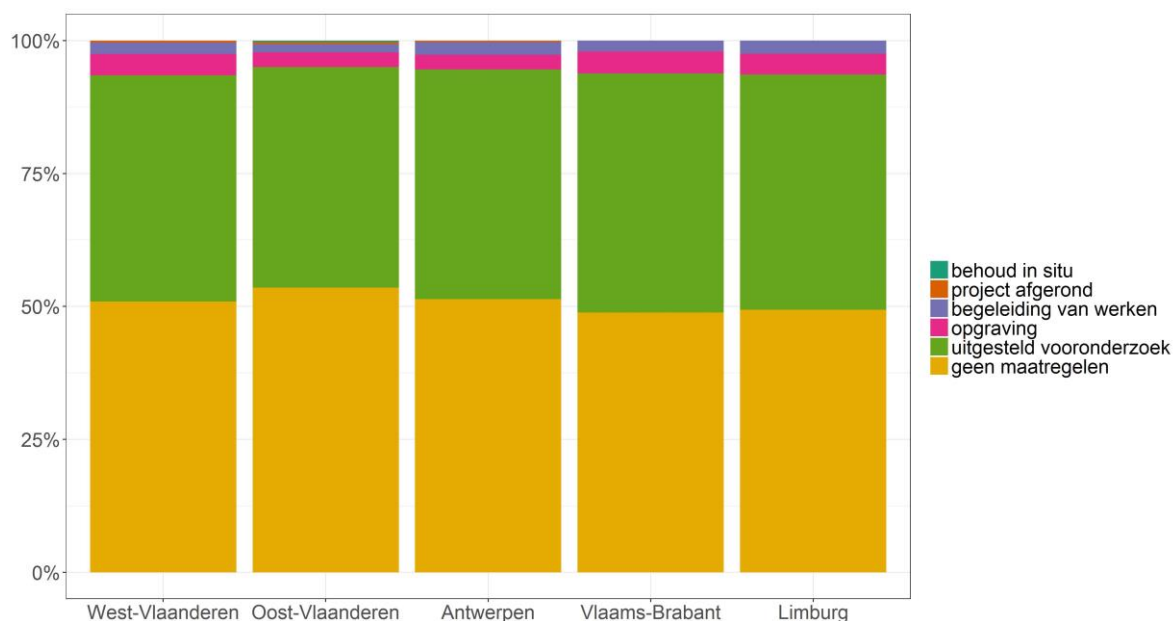

Fig. 13: Relatief aandeel van de beslissingen in 2017 voorgesteld in een archeologienota, per provincie (n= 3120) (bron: databank).

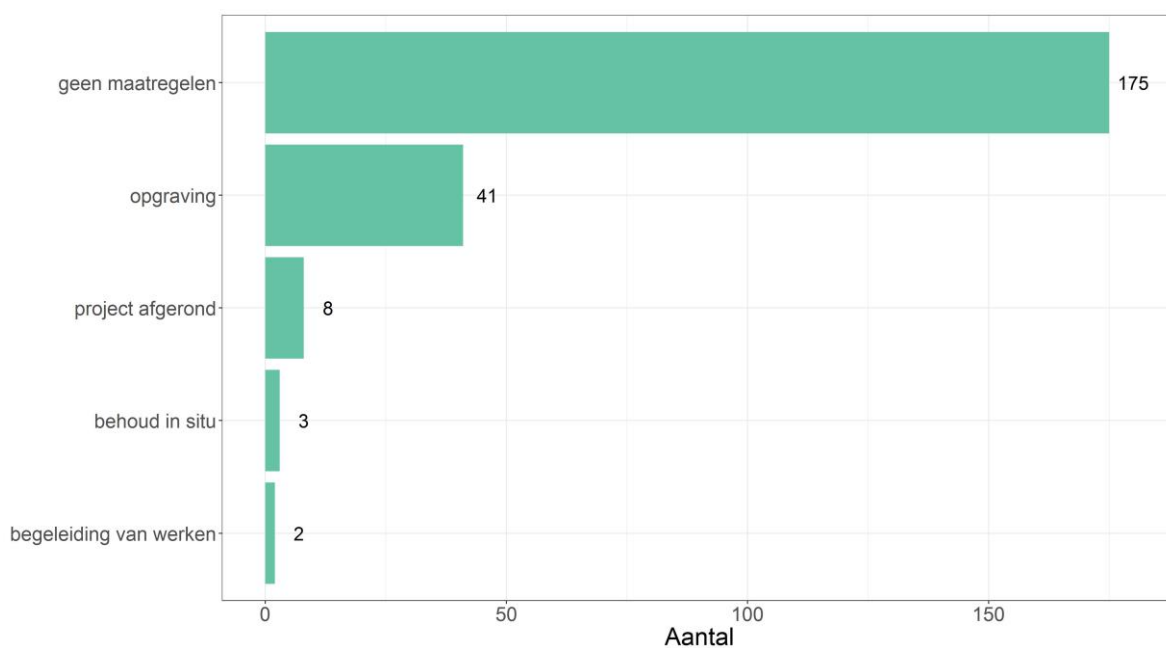

Fig. 14: Aantallen van de keuzes voorgesteld in de nota's voor 2017 (n= 229) (bron: databank).

De opties die worden voorgesteld in de nota's (fig. 14) komen in hoofdzaak neer op 'geen maatregelen' (76 %). Slechts in 18 % van de dossiers wordt een opgraving geadviseerd, terwijl de opties 'project afgerond' (4 %), 'behoud in situ' (1 %) en 'begeleiding van de werken' (1 %) slechts zelden voorkomen. Deze cijfers zijn niet te vergelijken met het werkjaar 2016 omdat dan slechts vier nota's waren ingediend. Op het eerste zicht ligt het percentage 'geen maatregelen' hoger in de nota's dan in de archeologienota's, maar de optie 'uitgesteld vooronderzoek' (die niet voorkomt in de nota's) vertekent uiteraard dit beeld. Wordt het relatief belang van de opties 'geen maatregelen' versus 'opgraving' los van alle andere opties bekeken, dan toont zich een verhouding van 95 - 5 % voor de archeologienota's van 2016, 94 - 6 % voor de archeologienota's van 2017, en 81 - 19 % voor de nota's van 2017. Het voorkomen van meer 'werfbegeleiding' in 2017 (vooral in de archeologienota's) compliceert enigszins

de vergelijking (omdat het net zoals de opgraving een vorm van vervolgtraject na het vooronderzoek is) maar wellicht zijn de cijfers uit de nota's van 2017 het best te verbinden aan deze van de archeologienota's van 2016. De tijd die verloopt tussen de stappen van het vooronderzoek zorgt er immers voor dat vele nota's uit 2017 de opvolging zijn van archeologienota's uit 2016. Het komt er in elk geval op neer dat – zoals logisch kan worden verwacht – na het 'uitgesteld' stadium van het vooronderzoek vaker wordt geopteerd voor een opgraving.

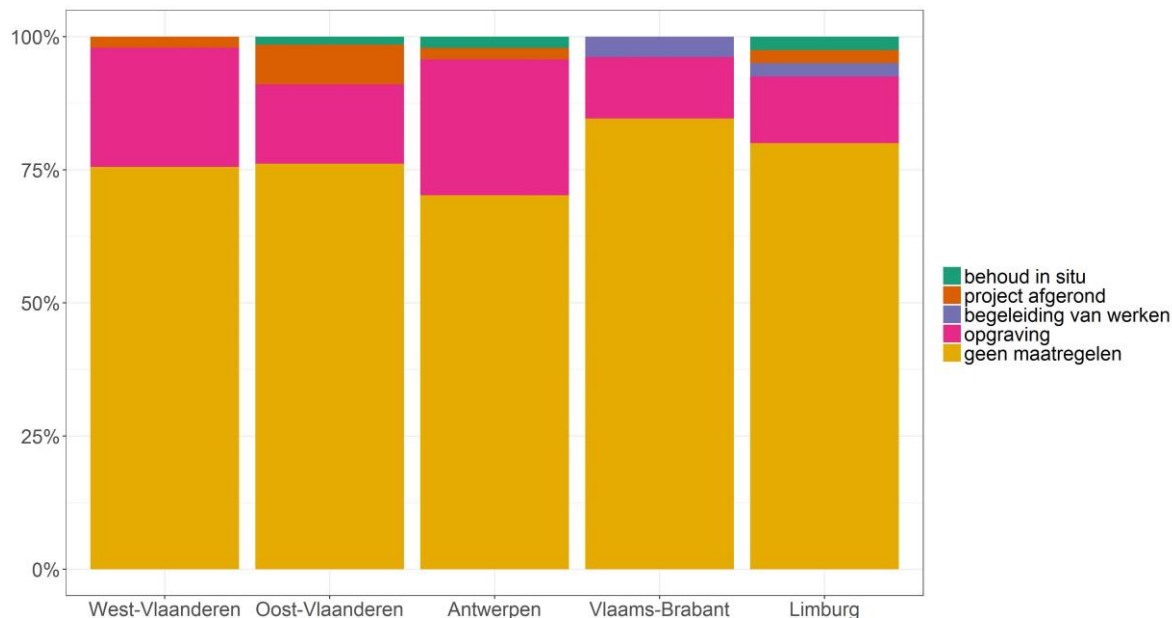

Fig. 15: Relatief aandeel van de beslissingen in 2017 voorgesteld in een nota, per provincie (n= 229) (bron: databank).

Wanneer voor de nota's uit 2017 een vergelijking tussen de provincies wordt opgesteld (fig. 15), tonen zich enkele verschillen maar of die betekenisvol zijn, valt voorlopig niet uit te maken. Het gaat per provincie immers niet over een groot aantal nota's.

De vergelijking van de frequenties van de voorgestelde maatregelen kan ook per archeoregio worden gemaakt. De uit de Nederlandse erfgoedzorg overgenomen term 'archeoregio' is gedefinieerd als "gebied waarbinnen zowel sprake is van een globaal verband tussen landschap en bewoningsgeschiedenis als tussen landschapsvormende processen en het ontstaan van archeologische vindplaatsen, en het bodemarchief in het algemeen"³⁰. Elk van de Vlaamse archeoregio's, die vooral afgebakend zijn op basis van de bodemassociatiekaart³¹ en de kaart van de lithologie van de oppervlakkige lagen³², heeft inderdaad een eigen landschapsvorming en dus ook bewoningsgeschiedenis gekend, en is gekenmerkt door specifieke condities voor de bewaring en bereikbaarheid van archeologisch erfgoed. Als het om inhoudelijke informatie gaat, is een opdeling in archeoregio's dan ook relevanter dan een analyse per provincie.

³⁰ Archis, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Nederland.

³¹ <https://dov.vlaanderen.be/dovweb/html/bodemloketten.html>

³² <http://www.atlas-belgique.be/cms2/uploads/oldatlas/atlas2/Atlas2-02-03-01.PDF> en volgende.

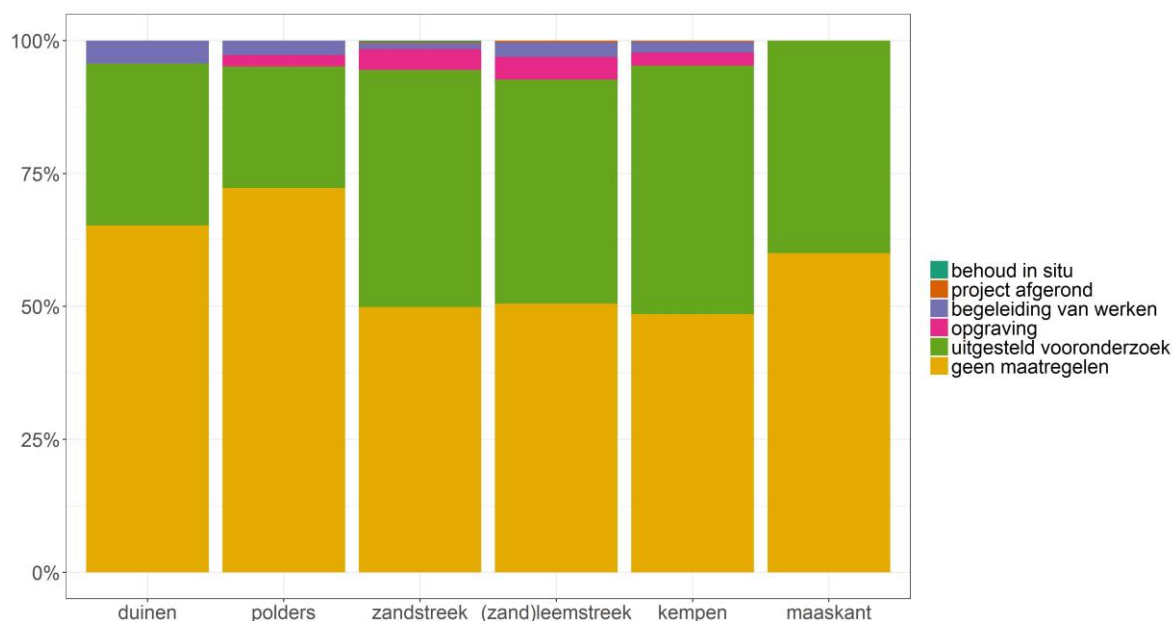

Fig. 16: Relatief aandeel van de beslissingen in 2017 voorgesteld in een archeologienota, per archeoregio (n= 23, 184, 795, 1049, 1059, 10) (bron: databank).

Wanneer de maatregelen voorgesteld in de archeologienota's uit 2017 per archeoregio worden bekeken tekenen zich verschillen af (fig. 16). Werken gepland in de duin- of poldergebieden leiden iets vaker tot 'geen maatregelen' dan in andere gebieden (een maatregel die – zie eerder – vaak enkel op bureauonderzoek steunt). De Maaskant moet daarbij wel terzijde worden gelaten gezien het klein aantal dossiers. Mogelijk heeft dit te maken met het feit dat deze gebieden 'afgedekt' zijn, waardoor het bodemarchief door een buffer beschermd is tegen ingrepen die niet te diep reiken. Tussen de zandstreek, de zandleemstreek en de Kempen zijn geen betekenisvolle verschillen vast te stellen.

Dezelfde analyse, nu gebaseerd op de nota's voor 2017, geeft enkel betrouwbare cijfers voor de zandstreek, de zandleemstreek en de Kempen (voor de Maaskant zijn er zelfs geen dossiers). De grote overeenkomst tussen de frequenties van de maatregelen voor deze drie archeoregio's valt opnieuw op (fig. 17).

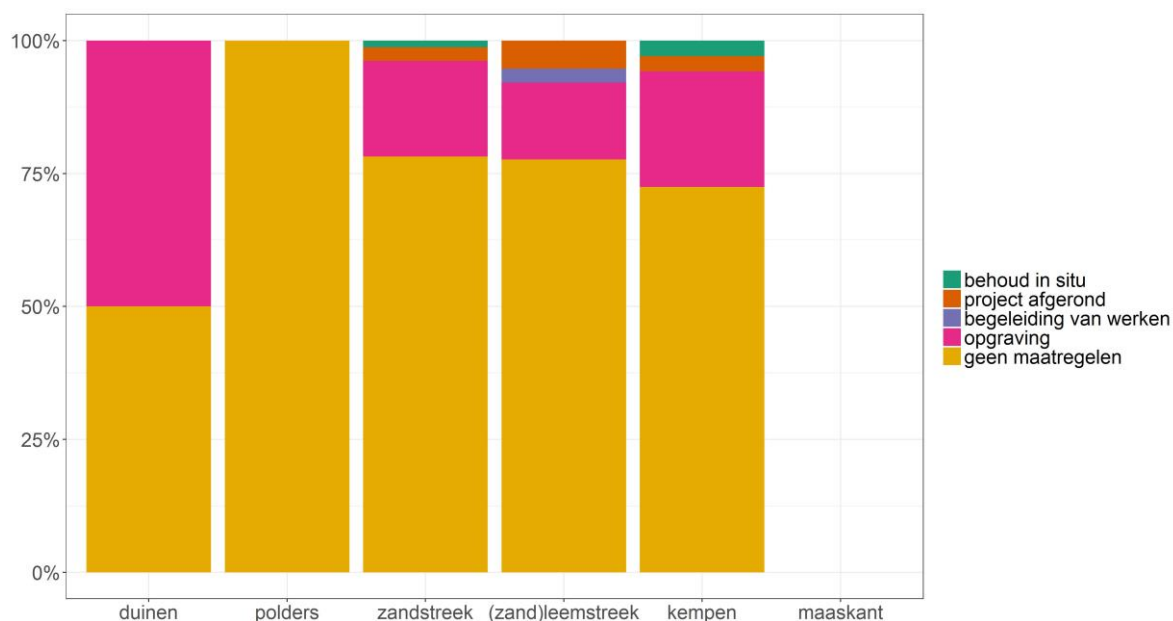

Fig. 17: Relatief aandeel van de beslissingen in 2017 voorgesteld in een nota, per archeoregio (n= 2, 4, 78, 76, 69, 0) (bron: databank).

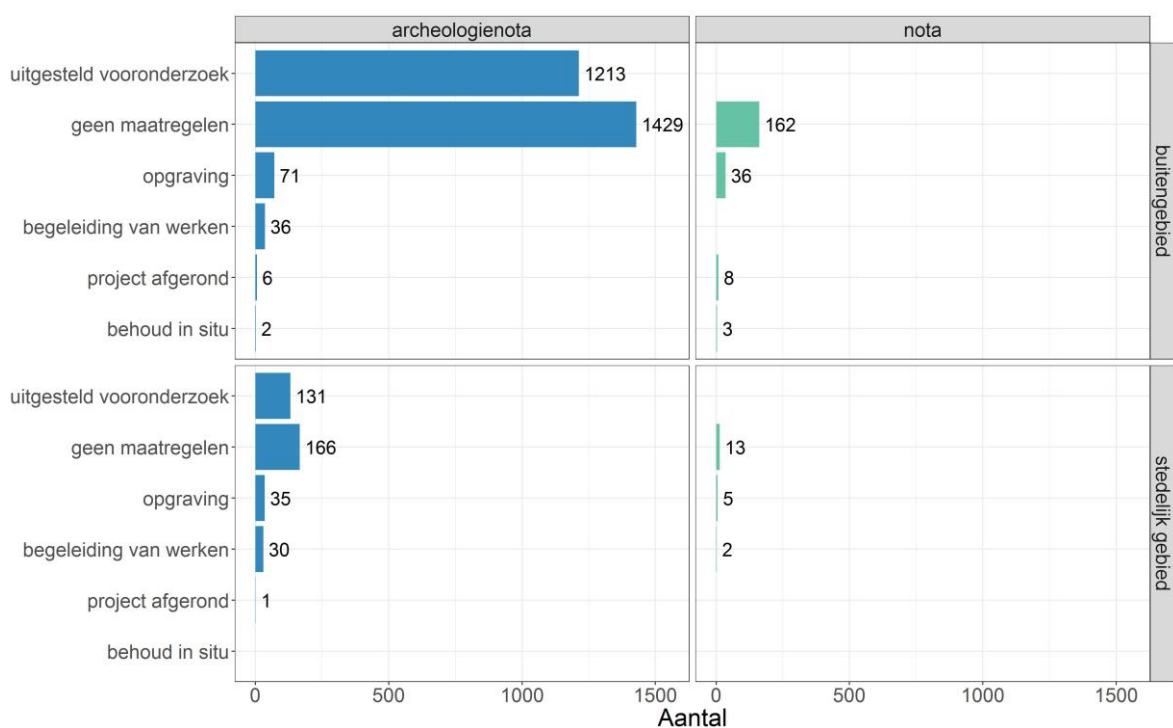

Fig. 18: Vergelijking van de frequenties van de keuzes vooropgesteld in de archeologienota's en nota's voor 2017, tussen het buitengebied (n= 2755, 209) en de stedelijke kernen (terreinen binnen de vastgestelde stedelijke AZ-gebieden, n= 364, 20) (bron: databank).

Wanneer een vergelijking wordt gemaakt van de frequenties van de keuzes voorgesteld in de archeologienota's en nota's, tussen de stedelijke kernen (terreinen binnen de vastgestelde stedelijke AZ-gebieden) en het buitengebied (fig. 18), tonen zich geen grote verschillen, zij het dat de trend waargenomen voor 2016 zich bevestigt, met name dat het archeologisch vooronderzoek in de stedelijke gebieden in eerste instantie iets vaker leidt tot een opgraving. In stedelijk gebied zit per

oppervlakte van het grondgebied nu eenmaal vaak meer archeologisch erfgoed. Dit verschil tussen stedelijk gebied en buitengebied toont zich zowel op het niveau van de archeologienota's als de nota's.

Uiteraard heeft ook het type van bouwproject, dat bij uitvoering mogelijk een bedreiging vormt voor het archeologisch bodemarchief, zijn invloed op de maatregelen die bij het vooronderzoek voorgesteld worden (fig. 19). De beslissing om na het opstellen van een archeologienota het projectgebied vrij te geven ('geen maatregelen') wordt het vaakst genomen bij de aanleg van lijninfrastructuur, bij omgevingsaanleg en bij uitbreiding of aanpassing van bestaande bebouwing. De verantwoording voor het besluit 'geen maatregelen' kan daarbij divers zijn (zie verder). Bij woonverkevelingen wordt in de archeologienota het minst vaak tot vrijgave van de terreinen besloten, zonder twijfel omdat dit vaak om grote projectgebieden gaat die voor een belangrijk deel voor het eerst bebouwd (en dus verstoord) worden.

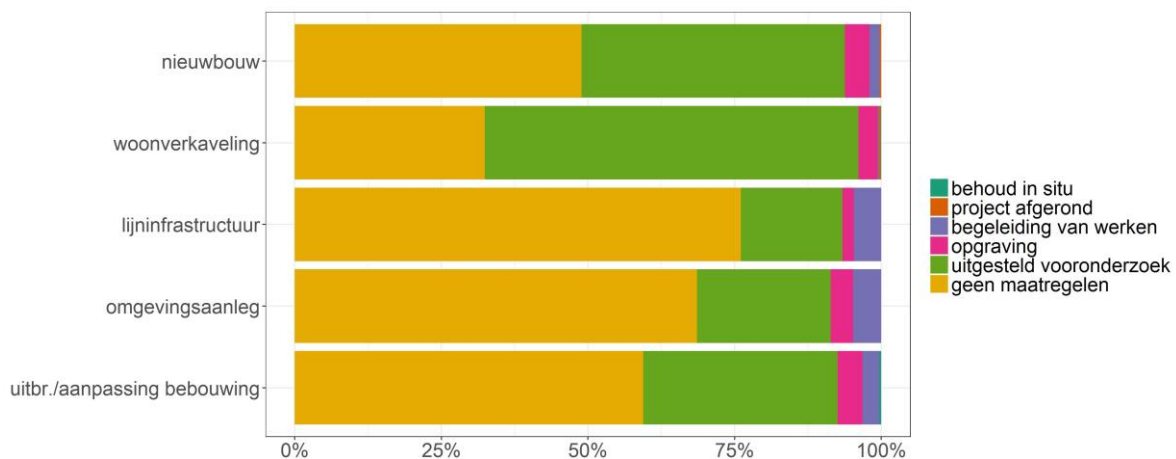

Fig. 19: Frequentie van de types maatregelen in archeologienota's uit 2017 voorgesteld voor verschillende types bouwprojecten (van boven naar onder: n= 1027, 895, 363, 312, 281) (projecttypes met lage frequentie zijn weggelaten, bron: databank).

De nota's uit 2017 leveren enkel betrouwbare aparte data voor nieuwbouw- en woonverkevelingsprojecten. Het aandeel van 'geen maatregelen' loopt gelijk: 78 % voor de eerste categorie (n= 92), 71 % voor de tweede (n= 75).

In de databank is ook genoteerd wat de belangrijkste reden was waarom de erkende archeologen besloten tot de optie 'geen maatregelen'. Dat kon zijn omdat geen archeologisch erfgoed binnen het projectgebied aanwezig bleek (12 %), omdat het wel aanwezig maar ernstig verstoord was (19 %), omdat er wel archeologisch erfgoed te verwachten was maar de aard van het bouwproject slechts beperkte kenniswinst zou toelaten (bv. bij ingrepen van beperkte omvang) (32 %), of omdat er wel een bodemarchief aanwezig was maar dit door de geplande werken nauwelijks geraakt zou worden (37 %) (fig. 20). In de archeologienota's met beperkte samenstelling is het aandeel van 'impact beperkt' nog iets groter dan bij de 'gewone' archeologienota's, maar dit is wellicht meestal net de reden waarom voor de beperkte samenstelling gekozen werd (tabel 5). 'Beperkte kenniswinst' is iets vaker de conclusie in de gewone archeologienota's, na een bureauonderzoek waaruit wel de verwachting van archeologisch erfgoed bleek. In de nota's wordt 'geen maatregelen' het vaakst verantwoord door het argument 'geen archeologie'. Dit gaat dan om terreinen waar op basis van het bureauonderzoek bodemarchief verwacht werd, maar waarbij het onderzoek met ingreep in de bodem dat tegensprak. 'Beperkte impact' is in de nota's geen frequent argument omdat deze factor meestal reeds tijdens het bureauonderzoek kan geëvalueerd worden.

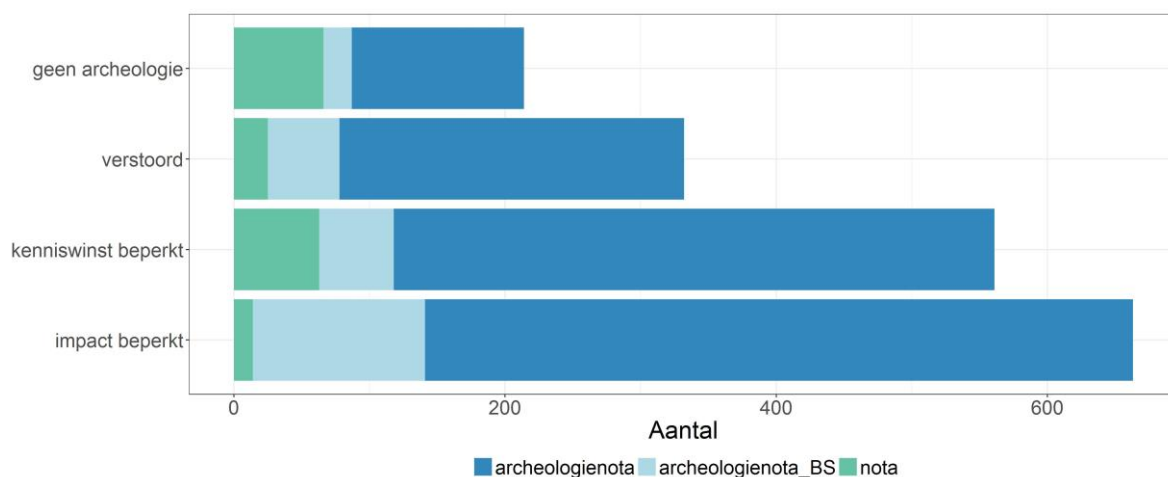

Fig. 20: Voorkomen in aantal van de redenen opgegeven bij de keuze 'geen maatregelen' in de archeologienota's en nota's uit 2017 (n= 1770) (bron: databank).

	archeologienota	archeologienota BS	nota
impact beperkt	38,8	49,6	8,3
kenniswinst beperkt	32,9	21,5	37,5
verstoord	18,9	20,7	14,9
geen archeologie	9,4	8,2	39,3
totaal	100	100	100

Tabel 5: Frequentie (percentages) van de redenen opgegeven bij de keuze 'geen maatregelen' in de archeologienota's en nota's uit 2017 (n= 1770) (bron: databank).

Het proces van het vooronderzoek dat tot een archeologienota leidt, en de keuzes die daaruit voortvloeien, kan meer in detail bestudeerd worden door de onderzoeksstrategieën in een stroomschema uit te zetten. Figuur 21 biedt voor de archeologienota's een vereenvoudigd schematisch overzicht van de in de databank geregistreerde onderzoeksstappen, de frequenties waarmee deze opties zijn doorlopen en de frequenties waarmee bepaalde keuzen als eindadvies zijn naar voor geschoven. Het is meteen duidelijk dat geofysisch onderzoek vrijwel niet opduikt in de archeologienota's voor 2017, terwijl veldkartering zelfs geheel ontbreekt. Verder komt een aantal andere, reeds bekende patronen terug, zoals het groot aantal archeologienota's dat enkel bureauonderzoek bevat, en de relatieve zeldzaamheid van landschappelijk bodemonderzoek en onderzoek met proefsleuven en -putten.

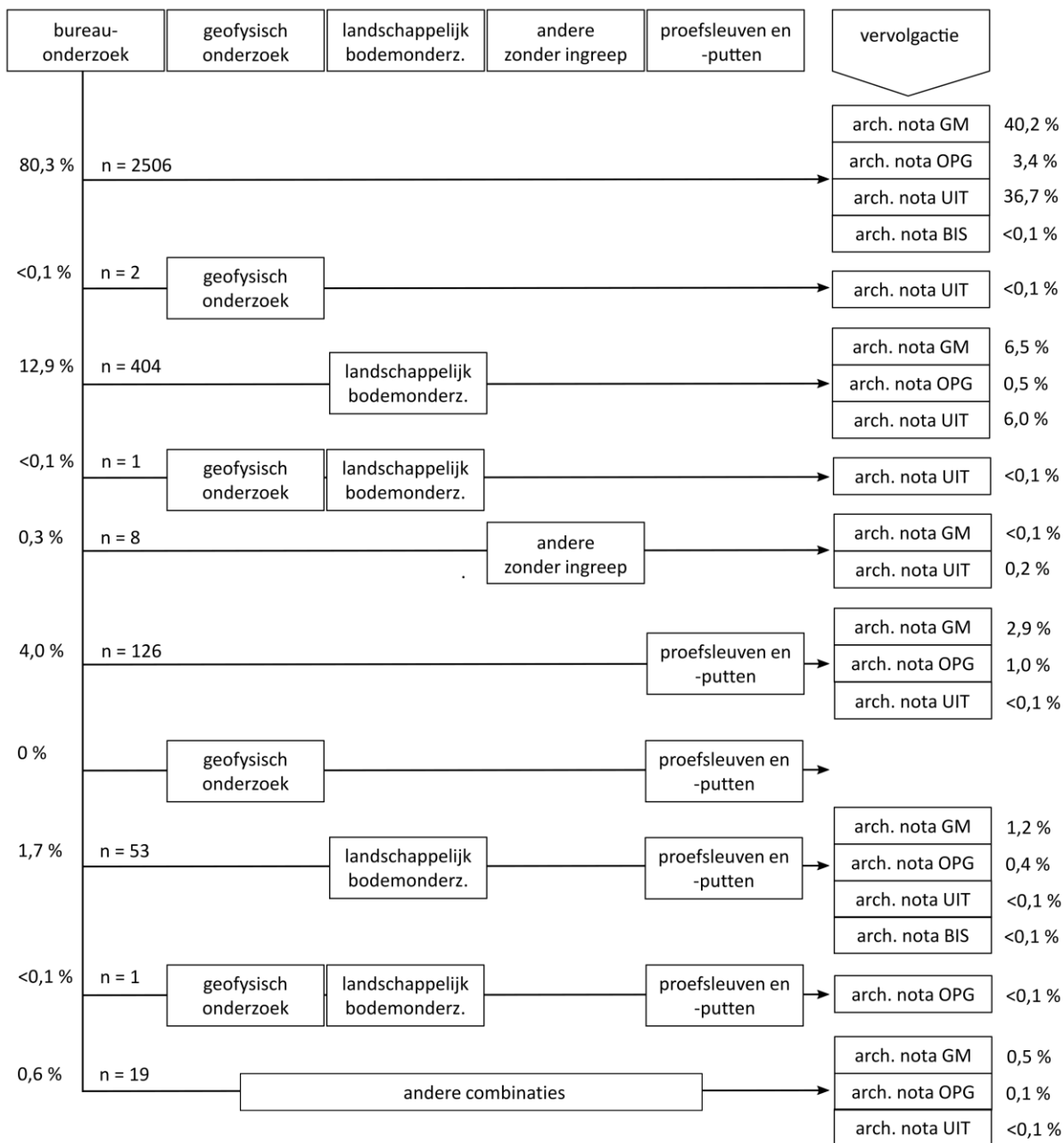

Fig. 21: Vereenvoudigd stroomdiagram voor het verloop van het vooronderzoek in 2017 als voorbereiding van archeologienota's en het advies dat daarin wordt beargumenteerd (BIS: behoud in situ, GM: geen maatregelen, OPG: opgraving en werfbegeleiding, UIT: uitgesteld traject met of zonder ingreep in de bodem) (n= 3120) (bron: databank)³³.

Een belangrijkere observatie ligt in de verhouding tussen de keuzes die, voor de archeologienota's, uit elk gevolgd traject naar voor komen. Daarbij blijkt dat na 'enkel bureauonderzoek' (het meest gevolgde traject) of na 'bureauonderzoek gevolgd door landschappelijk bodemonderzoek' heel vaak een uitgesteld vooronderzoek als oplossing wordt gezien terwijl men zelden direct tot een opgraving besluit. De optie 'geen maatregelen' is ongeveer even frequent als het uitgesteld vooronderzoek. In scenario's waarin proefputten of -sleuven worden gegraven, wordt uiteindelijk vaker tot een opgraving

³³ In het rapport over 2016 werden de percentages van de beslissingen per combinatie van onderzoeksstappen berekend, maar in dit geval vertegenwoordigen de percentages de frequenties berekend voor alle combinaties samen.

besloten. Wanneer 'uitgesteld vooronderzoek' niet als optie wordt weerhouden en de verhouding tussen 'geen maatregelen' en 'opgraving' als keuzes na de vier gevolgde trajecten wordt bekeken, wordt dit nog duidelijker (fig. 22). Eenmaal proefsleuven zijn gegraven is de kans op een opgraving als vervolg wat groter omdat de optie van proefsleuven meestal wordt genomen als de verwachting op archeologisch erfgoed al groter is. Het verschil tussen de scenario's met en zonder proefputten of -sleuven is voor 2017 beduidend duidelijker dan voor 2016.

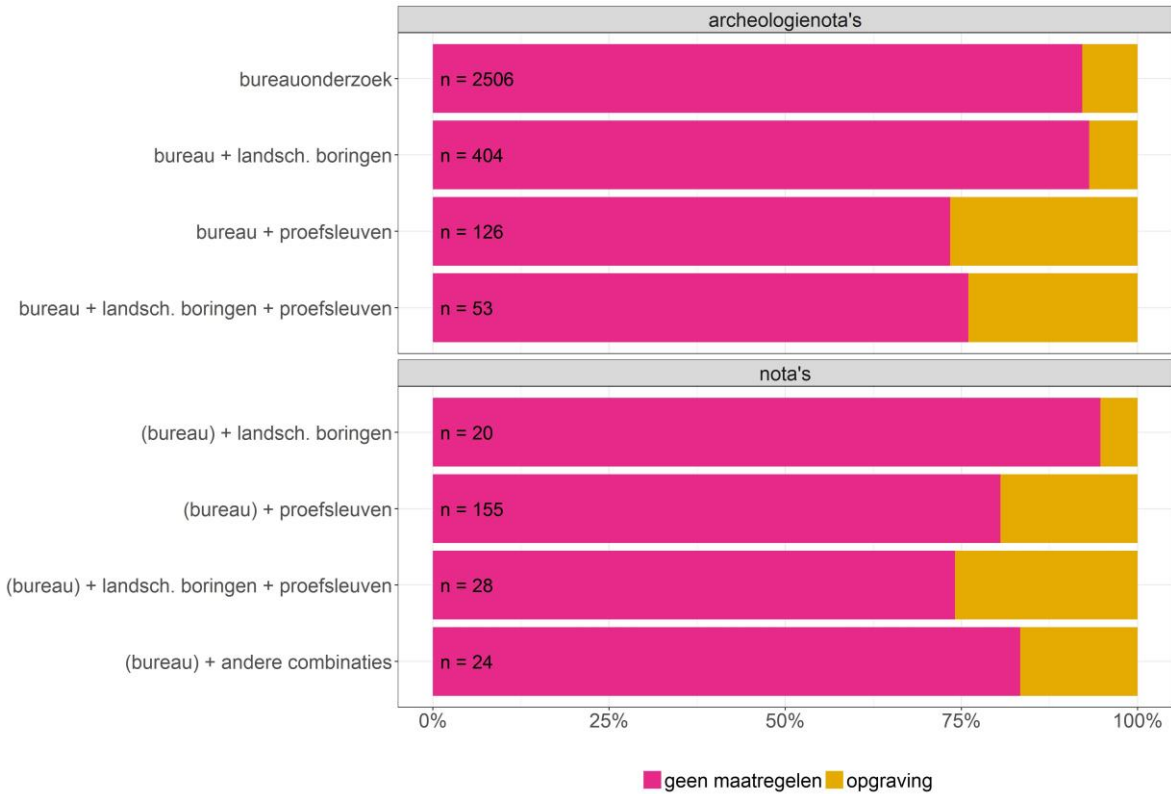

Fig. 22: Verhouding tussen 'geen maatregelen' en 'opgraving of werfbegeleiding' als keuzes in de archeologienota's en nota's voor 2017, naargelang de verschillende trajecten gevolgd in het vooronderzoek (zie fig. 21 en 23, scenario's met lage frequentie buiten beschouwing gelaten). De opties 'behoud in situ' en 'uitgesteld vooronderzoek' zijn hier niet in rekening gebracht (bron: databank).

Figuur 23 biedt voor de nota's een vereenvoudigd schematisch overzicht van de in de databank geregistreerde onderzoeksstappen, de frequenties waarmee deze opties zijn doorlopen en de frequenties waarmee bepaalde keuzes als eindadvies zijn naar voor geschoven.

1.6 BIJDRAGEN TOT DATABANKEN IN FUNCTIE VAN BEHEER

Een archeologisch vooronderzoek of een opgraving is niet alleen relevant voor het actueel erfgoedbeheer op het niveau van een bepaald terrein, ze brengen mogelijk ook gegevens aan die kunnen opgenomen worden in de databanken die gebruikt worden voor toekomstige beheersdoeleinden (zoals de eerder besproken 'instrumenten' zoals AZ en GGA), met betrekking op terreinen in de buurt of op terreinen met soortgelijke kenmerken. In totaal waren er voor 2017 401 archeologienota's en nota's die nuttige informatie leverden voor de uitbouw van de Centrale Archeologische Inventaris (CAI)³⁴, en 810 documenten die bijdroegen aan de uitbouw van de kaart van gebieden waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt (GGA). Opvallend is de bijdrage aan dit laatste instrument: 24 % van de documenten was daarvoor relevant. Bureauonderzoek en ander vooronderzoek zonder ingreep in de bodem laten soms reeds toe om terreinen als volledig verstoord te bestempelen, waarna deze kunnen aangevuld worden op de GGA-kaart. Daarnaast worden GGA-terreinen ook opgespoord via vooronderzoek met ingreep in de bodem. In 2016 lag het aandeel van de voor de GGA-kaart relevant documenten nog beduidend lager dan in 2017 (15 %); misschien duidt dit op de groeiende aandacht voor de uitbouw van dit instrument maar ook het feit dat nu nota's in de analyse opgenomen zijn kan een invloed hebben.

Gegevens die relevant zijn voor de CAI (12 % van de documenten) betreffen voornamelijk vondsten of registraties van sporen die als resultaat van het vooronderzoek of de opgraving verzameld zijn. De vele vooronderzoeken die enkel uit bureauonderzoek bestonden kunnen in dat opzicht weinig resultaat bieden. In enkele gevallen van bureauonderzoek werden toch lacunes in de CAI gemeld of kon het bureauonderzoek nuttige, aanvullende informatie leveren. In 2016 was het aandeel van voor de CAI relevante documenten exact hetzelfde als in 2017, zij het dat er toen bijna alleen archeologienota's waren ingediend (en bekrachtigd). De 'intrede' van de nota's heeft dus geen beduidende toename van de kenniswinst voor de CAI betekend. Het mag daarbij echter niet worden vergeten dat een groot deel van de nota's leidden tot de vrijgave van de projectgebieden, in de aanname dat er binnen de geplande projecten geen archeologische kennis kon verzameld worden.

Slechts één document leverde een bijdrage tot de kennis van de vastgestelde archeologische zones (AZ's) en één bracht iets bij voor de Digitale Inventaris Bouwkundig Erfgoed (DIBE)³⁵. Het moet ten slotte ook vermeld dat het archeologisch onderzoek bijdraagt aan de kennis van de Vlaamse bodem en ondergrond. Zo zijn er de aanvullingen op de bodemkaart³⁶, vooral in stedelijke omgevingen die bij de opmaak van de kaart als bebouwd (OB) zijn aangeduid (en toen niet verder onderzocht zijn), maar waarvoor nu bijkomende info over de bodemgesteldheid beschikbaar komt. Daarnaast leveren vooronderzoeken met ingrepen in de bodem ook in zones die reeds bodemkundig gekarakteriseerd zijn bijkomende informatie op. Deze gegevens worden via het archeologieportaal doorgespeeld naar de Databank Ondergrond Vlaanderen³⁷.

³⁴ <https://cai.onroenderfgoed.be/>

³⁵ <https://inventaris.onroenderfgoed.be/dibe>

³⁶ <https://dov.vlaanderen.be/dovweb/html/bodemloketten.html>

³⁷ <https://dov.vlaanderen.be>

1.7 INHOUDELIJKE INFORMATIE

1.7.1 Vergunningsplichtige ingrepen

Het moet nog eens worden benadrukt dat de kenniswinst ontstaan binnen het kader van de vergunningsplichtige ingrepen voor 2017 enkel kan geëvalueerd worden aan de hand van archeologienota's en de nota's. Informatie uit opgravingen is er nog niet vermits er in het afgelopen jaar slechts één eindverslag werd ingediend, van een werfbegeleiding die geen kenniswinst opleverde. Wel zijn er reeds 53 archeologierapporten maar deze worden niet in het kader van dit verslag behandeld. De informatie die ze bevatten zal immers herhaald, maar tegelijk ook uitgebreid en uitgediept worden in de eindverslagen. Vanaf 2018 worden die in een stijgend tempo verwacht, vermits de verwerkingstermijn van twee jaar dan voor de eerste projecten uitgevoerd onder het Onroerendergoeddecreet zal verlopen.

De inhoudelijke, wetenschappelijke informatie die door archeologisch onderzoek sinds 1 juni 2016 onder het Onroerendergoeddecreet is verzameld, blijft wat de vergunningsplichtige ingrepen in de bodem betreft, dus vooralsnog onbekend (door het voorlopig ontbreken van eindverslagen). Toch kunnen de vooronderzoeken, indien ze aanleiding gaven om vervolgonderzoek (proefsleuven, opgraving of werfbegeleiding) als optie naar voor te schuiven, een idee geven waar in de nabije toekomst potentieel archeologische informatie te verwachten valt. Figuur 24 toont de verspreiding van de locaties waar vooronderzoek is verricht en geeft weer waar dat tot een vrijgave van het terrein leidde ('geen maatregelen') en waar vervolgonderzoek werd geadviseerd.

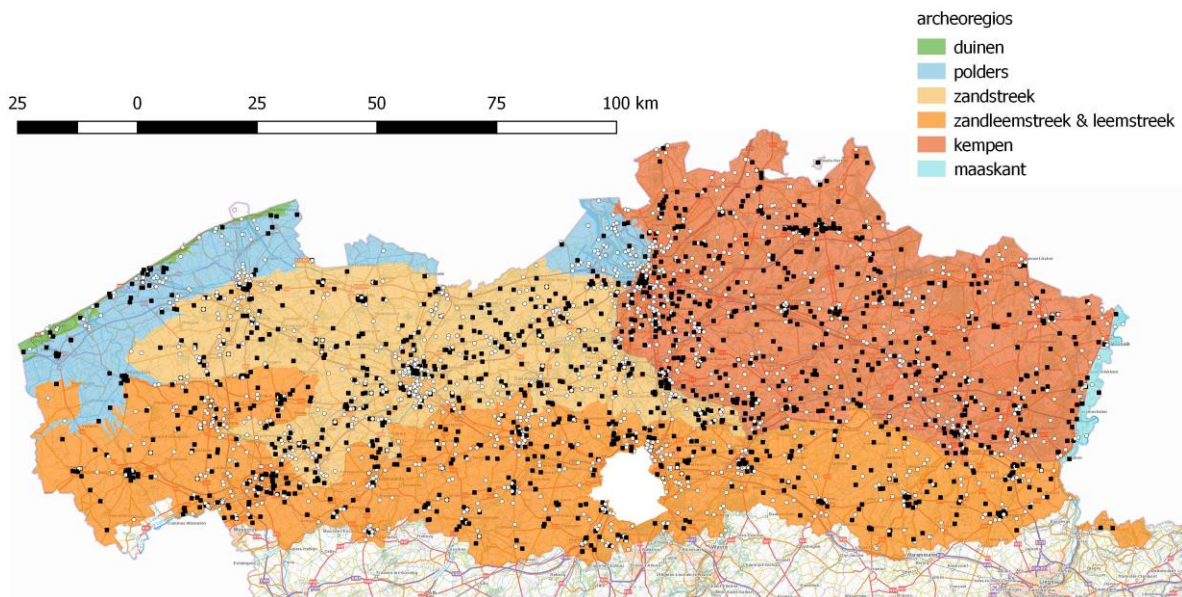

Fig. 24: Locaties waarvoor archeologisch vooronderzoek in het kader van vergunningsplichtige ingrepen in de bodem is verricht, met 'geen maatregelen' (witte stippen) of vervolgonderzoek (uitgesteld vooronderzoek of opgraving: zwarte stippen) als advies (n= 3353) (bron: databank en archeologieportaal).

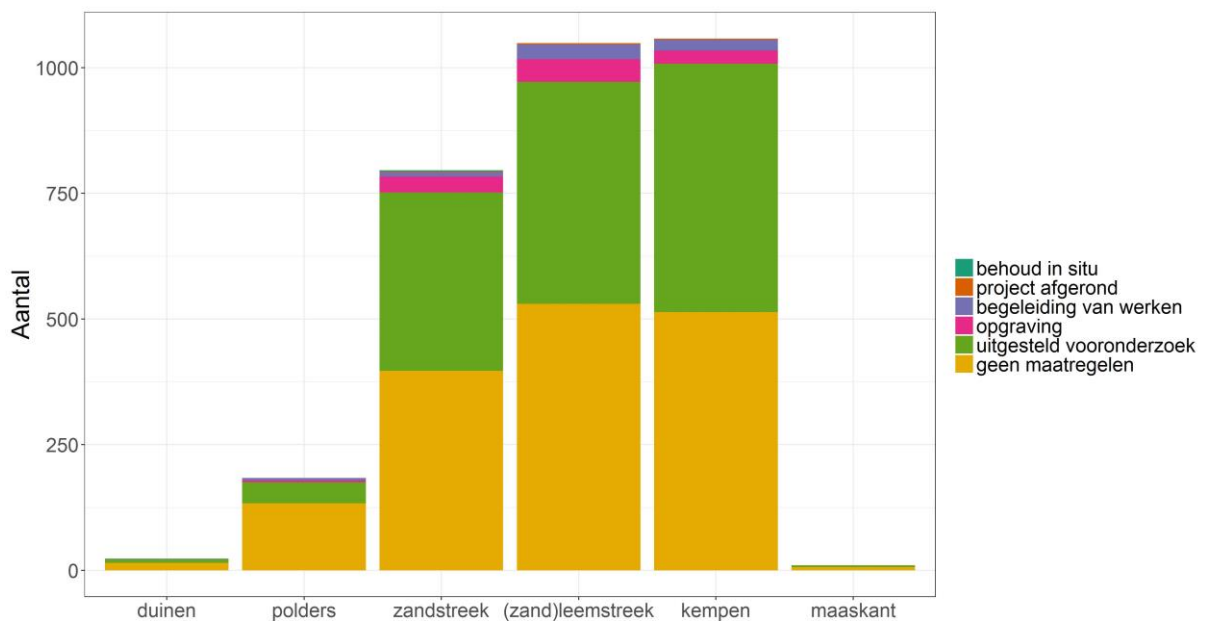

Fig. 25: Aantallen van archeologienota's voor 2017, opgedeeld per keuze van advies, per archeoregio (bron: databank).

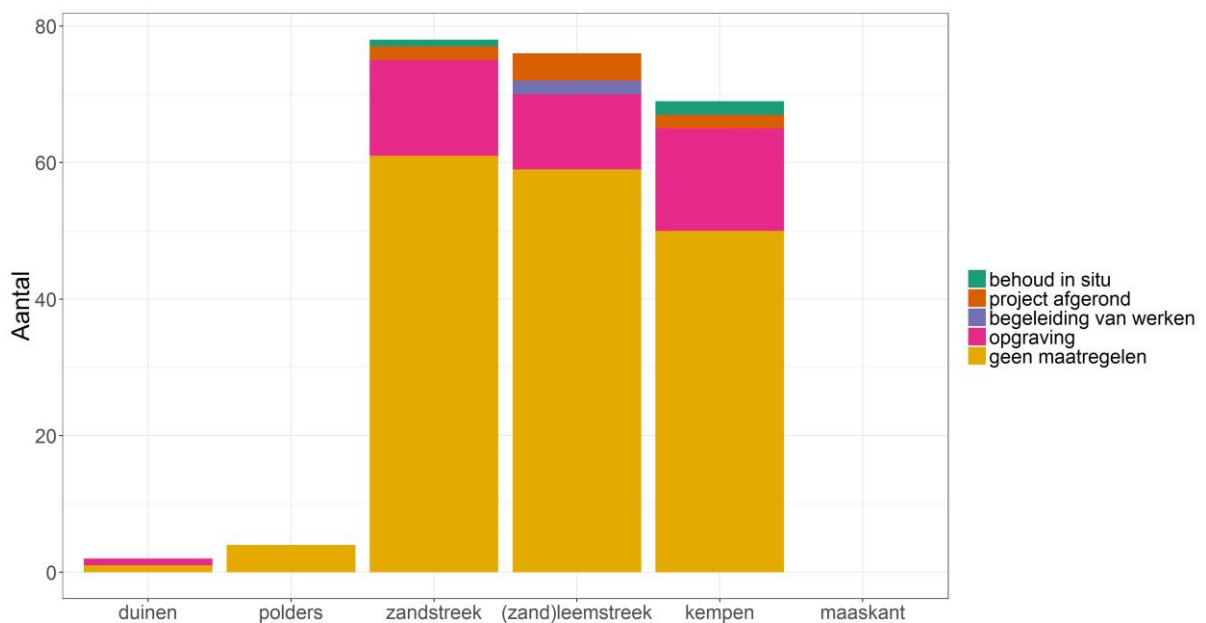

Fig. 26: Aantallen van nota's voor 2017, opgedeeld per keuze van advies, per archeoregio (bron: databank).

De verdeling van de archeologienota's en de nota's over de archeoregio's, en de keuzes die daarin worden geadviseerd, staan weergegeven in figuren 25 en 26. Die verdeling is uiteraard het resultaat van de interactie van vele factoren: grootte van de archeoregio, economische dynamiek, bewoningsdensiteit, enz. Ze geeft aan dat in de nabije toekomst archeologische informatie en kennis vooral uit de zand- en leembodems van Vlaanderen zal komen, wat - even terzijde - nadelige repercussies heeft op bv. de kans op het aantreffen van goed bewaard organisch materiaal.

De wetenschappelijke, inhoudelijke informatie uit de in 2017 opgestarte projecten op basis van vergunningsplichtige ingrepen zal dus pas in de volgende jaren kunnen geëvalueerd worden. Eenmaal in de fase van het opstellen van archeologierapporten en vooral eindverslagen zal een groot volume

aan wetenschappelijke, inhoudelijke informatie ontsloten worden (waardoor het inhoudelijk deel van een rapport zoals dit in de toekomst sterk aan belang en interesse zal winnen). Voorlopig zijn ondanks het groeiend aandeel van onderzoek met ingreep in de bodem (proefputten en -sleuven) nog relatief weinig nieuwe sporen of vondsten gerapporteerd, laat staan dat het *assessment* (het inschatten van het wetenschappelijk potentieel van de geborgen ensembles)³⁸ daarvan reeds is uitgevoerd. Dit zegt echter niets over de archeologische resultaten uit Vlaams onderzoek op zich, vermits de eindrapportering van het archeologisch traject in 2017 nog vrijwel geheel onder de regelgeving van het Archeologiedecreet verliep en hier dus niet besproken is.

1.7.2 Toevalsvondsten

In 2017 werden drie eindverslagen ingediend, die de weerslag zijn van een toevalsvondst verwerkt onder het Onroerenderfgoeddecreet. Een eerste verslag bespreekt muurresten van het sas ‘De Drie Fonteinen’ langs het kanaal Brussel - Vilvoorde. Het kanaal en het sas werden geopend in 1561. Het tweede dossier betreft door menselijke activiteit gevormde sporen uit de late middeleeuwen, aangetroffen in de bodem van een bouwput te Mortsel - Stadsplein. De sporen situeren zich buiten de toenmalige bewoningskern want er konden geen structuren zoals gebouwen herkend worden. Het derde eindverslag behandelt de bouwresten aangetroffen bij renovatiewerken aan een woning gelegen te Oudenburg, langs de zuidelijke oever van het kanaal Brugge - Plassendale - Oostende. Het huis staat gekend als het ‘Spaans Tolhuis’, en is een afzonderlijk beschermd monument, binnen het beschermd dorpsgezicht van het Plassendale Sluizencomplex in Oudenburg.

Het kader van de toevalsvondsten biedt, als enige, ook de kans om de kenniswinst in te schatten vooraleer de eindverslagen opgesteld zijn. De gewonnen informatie is door het agentschap Onroerend Erfgoed makkelijk op te volgen omdat de toevalsvondsten door de organisatie zelf opgevolgd worden. Daarom kan nu reeds een omschrijving worden gegeven van wat er in 2017 via de meldingen aan het licht is gekomen.

Vergeleken met het aantal toevalsvondsten in 2016 (vóór en na de invoering van het archeologieluik van het Onroerenderfgoeddecreet samengeteld), leverde 2017 geen grotere oogst op. Het ging dat werkjaar om 90 meldingen waarvan er 28 tot een terreininterventie leidden. Redenen waarom een melding geen opvolging kende, kunnen worden omschreven als: “vondst is geen toevalsvondst” (volgens de definitie van het decreet), “geen toevalsvondst, maar een metaaldetectievondst”, “geen toevalsvondst, maar een prospectievondst”, “toevalsvondst is niet meer aanwezig”, “toevalsvondst is niet toegankelijk voor onderzoek”³⁹, “toevalsvondst wordt in situ bewaard” en “vondst niet relevant – terrein reeds vrijgegeven”. In totaal leidde ongeveer twee derde van de meldingen van toevalsvondsten aldus niet tot een terreininterventie.

³⁸ <https://www.vlaanderen.be/nl/publicaties/detail/assessment>

³⁹ Deze situatie heeft niets te maken met de toestemming te verlenen door de eigenaar maar wel met aspecten van veiligheid (bv. bij instortingsgevaar of pollutie) of fysieke ontoegankelijkheid (bv. bij vondsten in of onder water).

Fig. 27: Medaillon van een Engelse soldaat, gesneuveld in 1917 in Voormezele (Ieper) (foto Franky Wyffels, agentschap Onroerend Erfgoed).

Fig. 28: Duitse gemetste loopgraven uit de Tweede Wereldoorlog op de hoogste duin van Nieuwpoort-Bad (foto: Marc Dewilde, agentschap Onroerend Erfgoed).

De meeste terreininterventies hadden betrekking op West-Vlaanderen, een patroon dat deels te wijten is aan vondsten uit de Eerste Wereldoorlog. Hierbij zaten opnieuw, zoals in 2016, menselijke resten, o.a. van een Engelse soldaat opgegraven langs de Eekhofstraat in Voormezele (Ieper). Bij de stoffelijke resten stak een medaillon met de beeltenis van koning George V en aan de andere zijde persoonlijke gegevens: ERIC HENDERSON 2nd LIEUT 3th CITY LONDON REGT NON SFT (fig. 27). Van Eric

Fig. 30: Zicht op de opgraving naar aanleiding van een toevalsvondst te Opgrimbie (foto: Geert Vynckier, agentschap Onroerend Erfgoed)

In Opgrimbie (Limburg) werd een deel van een omheiningsgracht met scherven, dierenbot, metalen voorwerpen en bouw materiaal uit de 13de eeuw onderzocht (fig. 30). Literatuur- en archiefonderzoek wijzen uit dat de gracht waarschijnlijk deel uitmaakte van een omheinde hoeve met de naam Nieuwenhuisse. Die zou een centrale rol spelen in het verzamelen van de tienden of cijzen van Opgrimbie voor de abdij van Hocht. In de wandprofielen van een bouwput te Tongeren (Limburg) waren Romeinse lagen te herkennen met dakpanfragmenten, Romeinse kuilen met verschillende opvullingslagen, en mogelijks het restant van een crematiegraf.

1.7.3 Projecten met wetenschappelijke vraagstelling

In 2017 werden zes eindverslagen van archeologisch onderzoek met wetenschappelijke vraagstelling ingediend. Vijf daarvan betreffen vooronderzoeken, één een opgraving. Bij deze laatste en bij drie van de vooronderzoeken gaat het om aanvragen die als overgangsmaatregel gerealiseerd zijn. De kenniswinst uit deze projecten is zeer beperkt. De twee resterende projecten omvatten een verkennend onderzoek naar een landweer in Bochelt en een onderzoek ter voorbereiding van een bouwkundige ingreep in de Sint-Niklaaskerk in Veurne.

In 2017 zijn 13 toelatingen aangevraagd voor vooronderzoek met wetenschappelijke vraagstelling. Daarvan zijn er twee geweigerd. Er werden eveneens 9 toelatingen voor opgraving met wetenschappelijke vraagstelling gevraagd, die alle zijn ingestemd. Deze aantallen komen vrijwel exact overeen met deze voor 2016 en het zal in hoofdzaak weer om overgangsmaatregelen gaan. Voorlopig wordt het kader van de wetenschappelijke vraagstelling dus weinig aangesproken en grote onderzoekscampagnes zijn erbinnen nog niet uitgevoerd.

1.8 BESLUIT

Cijfermatig komen uit de voorgaande analyses de volgende, voornaamste conclusies naar voor:

- de overgrote meerderheid van de in 2017 ingediende documenten hebben, net zoals in 2016, betrekking op projecten binnen het kader van vergunningsplichtige ingrepen in de bodem, terwijl documenten gerelateerd met initiatieven vanuit wetenschappelijke vraagstelling of met toevalsvondsten (WV) gering in aantal waren (fig. 2);
- de instroom van archeologienota's per maand heeft een plateau bereikt (fig. 5);
- in 2017 werden voor het eerst archeologienota's met beperkte samenstelling ingediend. Het gaat om 9 % van de in totaal 3124 bekrachtigde archeologienota's;
- het aantal ingediende nota's bleef beneden de verwachting (opgesteld op basis van het aantal archeologienota's uit 2016 die opteerden voor uitgesteld vooronderzoek);
- de aanleiding voor het indienen en (indien nodig) bekrachtigen van documenten betreft in bijna exact één derde van de dossiers nieuwbouwprojecten, in 29 % woonverkavelingen, en in 14 % aanpassingen aan bestaande lijninfrastructuur of nieuwe lijninfrastructuur. Andere types van projecten komen minder frequent voor;
- de in 2017 bekrachtigde archeologienota's zijn voornamelijk op bureauonderzoek gebaseerd terwijl andere onderzoeksmethoden veel minder vaak worden toegepast (fig. 8 & 21);
- in de nota's komt vooral onderzoek met proefputten of -sleuven aan bod, alhoewel in een aantal gevallen ook nog landschappelijk bodemonderzoek wordt uitgevoerd (fig. 8 & 23);
- van de 36 aan het eind van 2017 in Vlaanderen beschermde archeologische sites, werden er in 2017 12 door geplande ingrepen in het bodemarchief bedreigd;
- 12 % van het totaal aantal bekrachtigde archeologienota's en nota's betrof terreinen gelegen in een archeologische zone (AZ), een zelfde aandeel als in 2016;
- ten opzichte van 2016 is er een stijging van het aandeel van de kleinere projectgebieden binnen de AZ's (< 3000 m², fig. 10). Dit leidde dus echter niet tot een stijging van het algehele aandeel van gebieden in AZ's;
- in 2017 behandelden de archeologienota's en nota's in 11 % van de gevallen terreinen die deels op een GGA-locatie liggen. Dat is een vertienvoudiging ten opzichte van 2016;
- in 51 % van de archeologienota's wordt de vrijgave van de terreinen voorgesteld. Een opgraving wordt slechts geadviseerd in 3 % van de gevallen. Opvallend is de hoge frequentie van archeologienota's die een uitgesteld traject voorstellen (43 %) (fig. 12 & 21). Dit patroon komt overeen met de vaststellingen voor 2016;
- de opties voorgesteld in de nota's komen in hoofdzaak neer op 'geen maatregelen' (76 %). Slechts in 18 % van de dossiers wordt een opgraving geadviseerd (fig. 14 & 23);
- in stedelijk gebied wordt na archeologisch vooronderzoek een opgraving vaker voorgesteld als maatregel;
- de beslissing om na het opstellen van een archeologienota het projectgebied vrij te geven wordt het vaakst genomen bij de aanleg van lijninfrastructuur, bij omgevingsaanleg en bij uitbreiding of aanpassing van bestaande bebouwing. Bij woonverkavelingen wordt in de archeologienota het minst vaak tot vrijgave van de terreinen besloten;
- 24 % van de documenten was relevant voor de uitbouw van de kaart van gebieden waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt (GGA), een duidelijke stijging ten opzichte van 2016.

De kenniswinst die door deze dossierstroom zal worden gegenereerd, zal zich laten meten in de komende werkjaren. De voor 2018 verwachte aanwas van het aantal eindverslagen zal hiervoor de eerste basis bieden. Bij de rapportering over de resultaten van het archeologisch onderzoek zal vanaf 2018 de nadruk dan ook verschuiven van de archeologienota's en nota's naar de eindverslagen.

INPUT DERDEN

Bijlage 4

Beperken van de situaties waarin een beheersplan vereist is voor het bekomen van een erfgoedpremie		X
--	--	---

De nodige wijzigingen aan het Onroerenderfgoeddecreet kregen intussen een doorvertaling in een ontwerp van aanpassingsdecreet, dat momenteel de goedkeuringsprocedure doorloopt. Op 30 maart 2018 heeft de Vlaamse Regering het wijzigingsdecreet definitief goedgekeurd. Aansluitend hierop werd het ontwerpdecreet ingediend bij het Vlaams Parlement.

Na de goedkeuring van de decreetswijziging door het Vlaams Parlement volgen de nodige wijzigingen aan het Onroerenderfgoedbesluit. Dat zal ook de inwerkingtredingsdatum van al deze wijzigingen vastleggen.

3 BRIEFWISSELING EN PARLEMENTAIRE HOORZITTING NAJAAR 2017

In oktober 2017 hebben verschillende actoren per brief hun opmerkingen en voorstellen aan de minister bezorgd over de toekomstige wijzigingen van de archeologieregelgeving, zoals die in de conceptnota van 14 juli 2017 zijn aangekondigd.

VONA en VLAC schreven op 6 oktober 2017 een gezamenlijke brief¹, met als titel “Verzet van de archeologische sector tegen de aangekondigde aanpassing van het Onroerenderfgoeddecreet”. De hierin aangehaalde standpunten zijn per brief van 9 oktober 2017 onderschreven door het Vlaams Netwerk van Intergemeentelijke Onroerenderfgoeddiensten en Onroerenderfgoedgemeenten.

Op 7 november 2017 hield de Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking, Toerisme en Onroerend Erfgoed van het Vlaams Parlement een hoorzitting over archeologie. Tijdens deze hoorzitting kwamen enkele vertegenwoordigers² van het archeologische werkveld aan het woord. De commissie organiseerde deze hoorzitting naar aanleiding van de kritiek op een aantal geplande aanpassingen aan het Onroerenderfgoeddecreet. Het verslag³ van deze hoorzitting is te raadplegen via de website van het Vlaams Parlement.

Op 24 november 2017 keurde de Vlaamse Regering het voorontwerp van decreet houdende wijziging van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 naar aanleiding van de ex-post evaluatie voor een eerste keer goed, waarop ook Herita schriftelijk reageerde. De organisatie ging daarbij niet specifiek in op het archeologische aspect, tenzij waar ze de vraag naar stabiliteit die anderen ook al opwierpen onderschrijft.

¹ http://www.archeonet.be/images/171008_brief_decreet.pdf

² Externe sprekers: Wim De Baere (Vlaamse Ondernemers in Archeologie), Johan Hoorne (Forum Vlaamse Archeologie), Jos Bazelmans (Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed Nederland), Leonard De Wit (Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed Nederland), Wim De Clercq (hoofd onderzoeksgroep Archeologie UGent) en Godfried Bekaert (Strategische Adviesraad Ruimtelijke Ordening - Onroerend Erfgoed)

³ Verslag van de hoorzitting namens de Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking, Toerisme en Onroerend Erfgoed uitgebracht door Sabine de Bethune en Manuela Van Werde over archeologie <http://docs.vlaamsparlement.be/pfile?id=1354704>

Tenslotte heeft de VVSG op 6 februari 2018 per brief enkele aandachtspunten meegegeven m.b.t. het lopende wijzigingstraject van het Onroerendgoeddecreet.

Hieronder worden de schriftelijke en mondelinge standpunten op hoofdlijnen samengevat, thematisch gebundeld en voorzien van een reactie.

Het overzicht maakt daarbij een onderscheid tussen de bedenkingen die geformuleerd zijn bij de regelgevingsvoorstellen uit de conceptnota, en meer algemene bedenkingen. De eerste groep staat in de volgorde waarin de onderwerpen in de regelgeving aan bod komen.

In dit verband is het belangrijk mee te geven dat de Vlaamse Regering het ontwerpdecreet na de eerste principiële goedkeuring op 24 november 2017 op een aantal vlakken heeft bijgestuurd. Deze bijsturing volgt uit de verwerking van het advies van SARO en speelt in op de reacties van de stakeholders en betrokken sectoren. Hiervoor verwijzen we naar de officiële stukken, die beschikbaar zijn via de website van de beslissingen van de Vlaamse Regering.

3.1 STANDPUNTEN M.B.T. REGELGEVINGSVOORSTELLEN UIT DE CONCEPTNOTA VAN 14 JULI 2017 EN REACTIE

3.1.1 *Bedenkingen bij het invoeren van een systeem van gedifferentieerde erkenning van archeologen*

VONA en VLAC kunnen zich vinden in een gedifferentieerde erkenning, maar stellen voor om aan de nieuwe type 1- en type 2-erkenning dezelfde ervaringsvereisten te stellen (minimaal één jaar veldwerkervaring), al hoeft dit niet gelimiteerd te worden tot een periode van 5 jaar voorafgaand aan de erkenningsaanvraag. Een type 2-erkenning van archeologen zonder aantoonbare ervaring zou leiden tot onverantwoorde archeologennota's die onwerkbaar methodieken zouden bevatten. Tijdens de hoorzitting stelt VONA bijkomend dat ook archeologen in dienst van de overheid aan de erkenningsvoorwaarden kunnen voldoen als de periode van 5 jaar voorafgaand aan de erkenningsaanvraag verlengd wordt. (brief + hoorzitting)

UGent stelt meer algemeen dat de erkenning van archeologen onvoldoende kwalitatief onderbouwd is en dat het van belang is om archeologen op een positieve manier te begeleiden naar een betere kwaliteit, onder meer met opleiding. (hoorzitting)

Reactie:

Voor een archeoloog type 1 (bevoegd voor alle vormen van archeologisch onderzoek) zijn de erkenningsvoorwaarden identiek aan de huidige geldende, behoudens een versoepeling van de vereiste opgravingservaring van 1 jaar doorheen de voorafgaande 5 jaren naar 1 jaar doorheen de voorbije 10.

Voor een archeoloog type 2 (enkel bevoegd voor vooronderzoeken zonder ingreep in de bodem) vervallen dan wel de erkenningsvoorwaarden inzake opgravingservaring, infrastructuur en faciliteiten, maar de diplomaverenissen blijven gelden, zodat automatisch een minimale opgravingservaring is aangetoond (stage in het kader van de opleiding).

Archeologen met weinig tot geen opgravingservaring kunnen een type 2-erkenning als archeoloog bekomen. Zij kunnen enkel vooronderzoeken zonder ingreep in de bodem uitvoeren. Stellen zij op basis van dit vooronderzoek zonder ingreep in de bodem een programma van maatregelen op dat onuitvoerbaar is door hun te beperkte praktijkervaring, dan wordt geen akte genomen van de melding van de archeologennota. Tevens dient vermeld dat type-2

//

archeologen de Code van Goede Praktijk moeten volgen, inclusief de deontologische principes daarin. Zij moeten dus voortdurend hun vakkennis ontwikkelen, zich bewust zijn van de grenzen van hun competenties en deze niet overschrijden. Bovendien worden ook type-2 archeologen opgevolgd en geëvalueerd door het agentschap.

Hoofdstuk 10 van het evaluatierapport geeft aan dat het van belang is om het toezicht op de erkenning van archeologen in de toekomst efficiënter en effectiever te organiseren (**aanbeveling 10.3.3**). Op het vlak van ondersteuning en begeleiding van erkende archeologen (**engagement 10.3.2**) zal er geen onderscheid bestaan tussen type 1- en type 2- archeologen.

3.1.2 Bedenkingen bij de nieuwe mogelijkheid voor erkende onroerenderfgoedgemeente om initiatiefnemers gemotiveerd vrij te stellen van het voorleggen van een archeologienota

VONA en VLAC vrezen dat dit voorstel leidt tot juridische rechtsonzekerheid en willekeur en waarschuwen voor een toenemende druk van de lokale besturen. Ze zien eerder heil in de archeologienota met beperkte samenstelling, waardoor in sommige dossiers toch nog een archeologische afweging mogelijk is. (brief + hoorzitting)

SARO merkt op dat het onduidelijk is welke motieven gegrond zijn en kunnen worden ingeroepen om een vergunningsaanvrager vrij te stellen van de opmaak van een archeologienota, wat aanleiding kan geven tot lokale interpretatieverschillen en/of willekeur. SARO stelt dat de verplichting om een archeologienota op te maken niet afhankelijk mag worden gemaakt van een kwalitatieve beoordeling. (hoorzitting)

VVSG vraagt om niet alleen erkende onroerenderfgoedgemeenten bevoegdheid te geven voor het vrijstellen van gebieden, maar dit uit te breiden tot alle gemeenten. Daarnaast merkt VVSG op dat het onderscheid niet duidelijk is tussen de gemeentelijke vrijstelling en de GGA-kaart op Vlaams niveau, aangezien gemeenten ook nu al gebieden kunnen voorstellen voor opname op deze kaart.

Reactie:

In uitvoering van de conceptnota is artikel 5.4.1 van het decreet (betreffende de verplichtingen en vrijstellingen aangaande archeologienota's) verruimd, zodat erkende onroerenderfgoedgemeenten ook vrijstellingen kunnen verlenen. Het uitvoeringsbesluit zal bepalen dat de gemeentelijke vrijstellingscriteria zich moeten spiegelen aan degene die op Vlaams niveau worden gehanteerd bij de opmaak van de kaart met gebieden waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt (GGA-kaart). Als op basis van een gemeentelijk reglement bijkomende gebieden een vrijstelling krijgen, moet de gemeente dit melden aan het agentschap Onroerend Erfgoed, opdat de GGA-kaart kan worden geactualiseerd.

Met betrekking tot de verantwoordelijkheid van erkende onroerenderfgoedgemeenten in het beoordelen van de noodzaak om een archeologienota voor te leggen, moet worden benadrukt dat het niet de bedoeling is dat deze gemeenten ad hoc beslissingen nemen, maar wel dat zij een gemeentelijk reglement voor dergelijke vrijstelling kunnen aannemen. Dit brengt duidelijkheid voor erkende archeologen en werkt geen willekeur in de hand.

Het geven van meer bevoegdheden aan de erkende onroerenderfgoedgemeenten past in het streven om de onroerenderfgoedzorg dichterbij de burger te brengen. Voor het bekomen van een erkenning als onroerenderfgoedgemeente moet de gemeente beschikken over een integrale onderbouwde beleidsvisie die het actief behoud van onroerend erfgoed op haar grondgebied

////////////////////////////////////

voor ogen heeft. Voor het bepalen of bepaalde dossiers al dan niet een archeologienota vereisen, moet de erkende onroerende goederdomeinhouder ook een erkende archeoloog in dienst hebben. Het is belangrijk dat het reglement voor vrijstelling niet op zichzelf staat, maar kadert binnen een totaalvisie op de onroerende goederdomeinhouderij in de gemeente.

Na de eerste principiële goedkeuring van het wijzigingsdecreet op 24 november 2017 besliste de Vlaamse Regering om de mogelijkheid tot het verlenen van vrijstellingen voor archeologienota door erkende onroerende goederdomeinhouderijen te beperken tot percelen van maximaal 5000 m². Daarnaast worden de criteria voor vrijstellingen op gemeentelijk niveau voor de opmaak van een archeologienota aangescherpt.

De erkende onroerende goederdomeinhouderijen zijn ook nu al verantwoordelijk voor een aantal taken in het kader van de uitvoering van de regelgeving. **Aanbeveling 10.3.5** geeft aan dat het nuttig is om een open dialoog aan te gaan om de werkwijze op Vlaams en lokaal niveau beter op elkaar af te stemmen wat betreft de behandeling van (archeologie)nota's. Dit is ook aan de orde voor de gemeentelijke vrijstellingen. Daarnaast volgt het agentschap de erkenning op van de erkende archeoloog in dienst van de gemeente en mogen we niet vergeten dat ook een evaluatie gebeurt van de erkenning van de onroerende goederdomeinhouderij op basis van de jaarlijkse rapportage over de invulling van het engagement.

3.1.3 Bedenkingen bij het vervangen van de bekrachtiging van (archeologie)nota's door een meldingsplicht

VONA en VLAC keuren dit voorstel af. De bekrachtiging houdt immers een kwaliteitsgarantie in, waarbij de overheid nagaat of het onderzoek kwaliteitsvol is uitgevoerd en of de voorgestelde maatregelen adequaat en nuttig zijn. De sector verwacht dat de overheid de kwaliteit en de relevantie van het onderzoek blijft controleren en sturen, en zich daarbij neutraal, ondersteunend en constructief opstelt. (brief + hoorzitting) Ook UGent is van mening dat het bekrachtigen van archeologienota's door het agentschap of de gemeentelijke diensten een garantie op kwaliteit is. (hoorzitting)

SARO ondersteunt het voorstel, maar vraagt resoluut te kiezen voor een volwaardige meldingsprocedure voor archeologienota's conform de meldingsprocedure uit de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening, in plaats van een verdoken goedkeuringsprocedure waarbij de (archeologie)nota's nog steeds getoetst worden aan de Code van Goede Praktijk. SARO dringt eerder aan op een taakverschuiving, waarbij het agentschap inzet op het begeleiden van de opmaak van archeologienota's. (hoorzitting)

VVSG uit de bedenking dat de behandelingstermijn die voorzien is voor de toelatingen voor vooronderzoek met ingreep in de bodem en de aktenaam van (archeologie)nota's erg kort is (15 dagen). VVSG vraagt om deze termijnen op te trekken tot 30 dagen, naar analogie met de termijn voor aktenaam van een omgevingsmelding.

Reactie:

De bedenkingen van VONA, VLAC, UGent, SARO en VVSG zijn niet geheel gelijklopend.

VONA, VLAC en UGent vrezen een gebrek aan kwaliteitsgarantie. Het vervangen van de bekrachtiging van archeologienota's door een melding en aktenaam beoogt afstemming met de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening (VCRO). De melding en de akteneming van de melding moeten gebeuren voorafgaand aan het verkrijgen van de omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen of omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden. Op

die manier wordt een toetsingsmoment ingebouwd dat zowel de erkende archeoloog deontologisch laat handelen als de bouwheer beschermt tegen het opleggen van onnodige onderzoeken door de erkende archeoloog. Hierdoor worden garanties ingebouwd voor het bewaken van de kwaliteit.

SARO dringt eerder aan op een taakverschuiving, waarbij de rol van het agentschap verschuift naar begeleiding in het opmaakproces van archeologienota's, controle en toezicht op het terrein en opvolging van de erkenning van archeologen. In hoofdstuk 10 van het evaluatierapport staat aangegeven dat het van belang is om het toezicht op de erkenning van archeologen in de toekomst efficiënter en effectiever te organiseren (**aanbeveling 10.3.3**) en in te zetten op de ondersteuning en begeleiding van erkende archeologen (**engagement 10.2.2**).

De bezorgdheid van VVSG over voldoende ruime proceduretermijnen sluit aan bij **aanbeveling 10.3.3**.

3.1.4 *Bedenkingen bij het optrekken van de oppervlaktecriteri*

VONA en VLAC stellen dat dit voorstel tot een belangrijk verlies aan kennis leidt. De dossierlast kan ook verminderd worden door bv. een uitbreiding van de criteria om een archeologienota met beperkte samenstelling op te stellen Dit vraagt een andere aanpak die uitgaat van de kwalitatieve waarde van een terrein en niet van de kwantitatieve oppervlakte. (brief + hoorzitting). UGent vreest behalve een verlies aan kennis ook een vervorming van kennis en meent ook dat selectie van gebieden maatwerk is, gebaseerd op wetenschappelijke criteria. (hoorzitting)

SARO vindt het positief dat met de verhoging van het oppervlaktecriterium de focus wordt gelegd op de grotere archeologische gehelen buiten de archeologische zones, waar de meeste kenniswinst te verwachten is. (hoorzitting)

Reactie:

Het voorstel is intussen niet meer aan de orde. De verhoging van het oppervlaktecriterium van 3000 naar 5000 m² is geschrapt na de eerste principiële goedkeuring van het wijzigingsdecreet op 24 november 2017. De decretale oppervlaktecriteri blijven dus ongewijzigd. Daarbij komt dat de Vlaamse Regering voorstelt om het toepassingsgebied van de archeologienota met beperkte samenstelling te verruimen via een aanpassing in de Code van Goede Praktijk.

3.1.5 *Bedenkingen bij de introductie van een premie voor verplicht uit te voeren archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem*

SARO ondersteunt het voorstel, maar vindt dat de premie voor iedereen vlot toegankelijk moet zijn. (hoorzitting)

Reactie:

Het ontwerpdecreet voorziet de introductie van een premie voor verplicht uit te voeren archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem bij vergunningsplichtige ingrepen in de bodem. De nieuwe premie haalt inspiratie bij de premie voor buitensporige opgravingskosten (PBO). Ook wat betreft de doelgroep zoekt het ontwerpdecreet aansluiting bij de PBO en ligt de focus op occasionele bouwmeesters, die de kosten niet kunnen vermarkten en waarvan niet verwacht kan worden dat ze zich aansluiten bij een archeologisch solidariteitsfonds. Deze piste biedt alvast

het voordeel van een uniforme werkwijze voor alle premies gerelateerd aan het archeologische traject met betrekking tot vergunningsplichtige ingrepen in de bodem.

3.1.6 *Bedenkingen bij het verhogen van de premie voor buitensporige opgravingskosten*

VONA en VLAC stellen dat het voorstel niet strookt met de doelstelling van de Vlaamse regering om financiële ondersteuning te bieden waar het nodig is voor het erfgoedbehoud of om onroerenderfgoedontwikkelingen mogelijk te maken, aangezien de lasten van het archeologisch onderzoek grotendeels terecht komen bij de initiatiefnemer en financiële ondersteuning enkel mogelijk wordt gemaakt voor bepaalde types bouwheren. (brief)

SARO ondersteunt het voorstel maar wijst op het feit dat de toegang tot deze maatregel beperkt is tot particulieren en kleine ondernemingen, terwijl er decretaal geen onderscheid wordt gemaakt in de financiële ondersteuning van de verstoorder. Zolang de archeologische solidariteitsfondsen niet operationeel zijn, werkt de verhoging van de premie voor buitensporige opgravingskosten zonder de doelgroep uit te breiden de ongelijkheid inzake financiële ondersteuning verder in de hand. (hoorzitting)

Reactie:

Het basisprincipe voor de financiering van de archeologie in het Onroerenderfgoeddecreet is het veroorzakersprincipe, waardoor de zakelijkrechthouder van het onroerend goed of de initiatiefnemer van het project de kosten van het archeologisch onderzoek draagt. Dit principe staat niet ter discussie, wel zijn er bijkomende flankerende maatregelen zoals de verhoging van de premie voor buitensporige opgravingskosten en een premie voor archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem. Het Onroerenderfgoeddecreet voorziet ook in de mogelijkheid tot oprichting van archeologische solidariteitsfondsen, maar uit de evaluatie van het werkjaar 2017 blijkt opnieuw dat de betrokken sectoren hiertoe geen initiatief hebben genomen.

3.2 ALGEMENE STANDPUNTEN M.B.T. DE CONCEPTNOTA VAN 14 JULI 2017 EN REACTIE

3.2.1 *Vraag naar het ondersteunen van publiekswerking en ontsluiting van de resultaten van het archeologiebeleid naar een breed publiek*

VONA en VLAC wijzen op de doelstelling van de Vlaamse regering om onroerend erfgoed, en de waarden die eraan worden gehecht, te vrijwaren en door te geven aan de volgende generaties. Het Onroerenderfgoeddecreet biedt echter weinig mogelijkheden om de sector te ondersteunen bij het ontsluiten en vertalen van de resultaten van het archeologiebeleid naar een breed publiek.

Verder stellen ze dat syntheseonderzoek onontbeerlijk is om kenniswinst realiseren en beleidskeuzes te maken (brief).

Ook FVA deelt deze mening en stelt dat het ontsluiten van documenten via het archeologieportaal niet volstaat. FVA wijst herhaaldelijk op de nood aan een breder inhoudelijk en financieel kader, op basis waarvan bottom-up initiatieven rond publiekswerking voor archeologie kunnen gesteund worden. (hoorzitting)

UGent stelt dat het omzetten van datawinst in kenniswinst door synthese cruciaal is. (hoorzitting)

Reactie:

////////////////////////////////////

De resultaten van de archeologienota's, nota's en eindverslagen worden via het archeologieportaal online ontsloten. Deze documenten bevatten, conform de Code van Goede Praktijk, een samenvatting van het onderzoek met vermelding van de vraagstelling, van de gevolgde onderzoeksmethode en de resultaten en een duiding van de betekenis en het belang hiervan, verstaanbaar voor een niet-gespecialiseerd publiek. Daarnaast voorziet artikel 10.1.1. van het Onroerendergoeddecreet in de mogelijkheid projectsubsidies toe te kennen voor communicatie, educatie en sensibilisering. Ook lokale besturen en intergemeentelijke onroerendergoeddiensten kunnen hierin een rol opnemen.

De activering van de projectsubsidies voor archeologisch syntheseonderzoek in 2018 geeft in eerste instantie uitvoering aan de projectsubsidies binnen de module "onderzoek". De mate waarin de projecten bijdragen aan de vergroting van het maatschappelijke draagvlak voor de erfgoedzorg zal deel uitmaken van de beoordeling van deze onderzoeksvoorstellen, waarbij het van belang is dat het project minstens één publieksgerichte communicatie-actie over de onderzoeksresultaten bevat. Vanaf 2018 trekt de Vlaamse Regering jaarlijks 1 miljoen euro uit voor het subsidiëren van archeologisch syntheseonderzoek. Op die manier stimuleert ze de sector om de site-gerichte kennis te overstijgen en deze nieuwe informatie ook te laten doorstromen naar het publiek. Het syntheseonderzoek is immers een essentieel onderdeel van de archeologische erfgoedzorg. Het onderzoek is van belang om historische kennis te ontwikkelen, maar gaat ook veel verder dan dat. Het vormt een basis voor de verdere uitbouw van beleidsinstrumenten, voor een adequaat erfgoedbeheer en voor een kwaliteitsvolle ontsluiting van het onroerend erfgoed dat uiteindelijk ook het publieke draagvlak moet blijven stimuleren. Het subsidiëren van dit onderzoek heeft als doel de resultaten van de Vlaamse archeologie ten volle te laten renderen voor een zo breed mogelijk publiek.

Ook in het kader van het Europees Erfgoedjaar wordt een aantal projecten rond publiekswerking gesubsidieerd, zoals de Archeologiedagen.

3.2.2 Vraag naar meer stimulansen om lokale intergemeentelijke onroerendergoeddiensten, stadsdiensten en onroerendergoedgemeenten in het archeologisch traject actief te betrekken

VONA en VLAC wijzen op de doelstelling van de Vlaamse regering om partners te activeren in de zorg voor onroerend erfgoed. Er zouden meer decretale stimulansen kunnen geboden worden waardoor erkende archeologen de lokale kennis van intergemeentelijke onroerendergoeddiensten, stadsdiensten en onroerendergoedgemeenten actief betrekken in hun archeologisch traject. (brief)

Reactie:

Het Onroerendergoeddecreet sluit dit niet uit. Het hoofdstuk "deontologie" van de Code van Goede Praktijk schrijft zelfs voor dat de erkende archeoloog alle belanghebbenden bij zijn onderzoek en de voorbereiding daarvan betreft. Het staat de erkende archeologen vrij op ieder moment in het traject hierop beroep te doen. Intergemeentelijke onroerendergoeddiensten kunnen op hun beurt zelf initiatieven nemen om erkende archeologen te informeren over hun werkingsgebied en hun dienstverlening.

3.2.3 *Vraag naar een versterkte wisselwerking tussen onroerenderfgoedzorg en ruimtelijke ontwikkelingen, met name het vergunnen en uitvoeren van archeologisch onderzoek en de eigenlijke ruimtelijk ingreep*

VONA en VLAC wijzen op de doelstelling van de Vlaamse regering om een wisselwerking te versterken tussen onroerenderfgoedzorg en ruimtelijke ontwikkelingen. Het decreet zou een flexibelere inpassing kunnen toelaten van archeologie tijdens of voorafgaand aan de werken. Concreet wordt bedoeld dat opgraven voor de afgifte van de omgevingsvergunning niet meer kan; dat wanneer een uitgesteld onderzoek op een complexe werf wordt afgerond en de resultaten hiervan negatief blijken, deze werf stil ligt tot de bekrachtiging van de uitgestelde nota of dat een gefaseerde vrijgave van delen van een terrein niet kan (ook na afronding van het onderzoek) indien dat niet voorafgaandelijk werd voorzien. (brief)

Reactie:

Een vooronderzoek met ingreep in de bodem voorafgaand aan de vergunningsaanvraag kan pas van start gaan wanneer de meldingstermijn van 15 dagen verstreken is zonder weigering. Om onnodige vertraging te vermijden wordt de melding vervangen door een toelating en in de regelgeving ingeschreven dat het vooronderzoek uitgevoerd kan worden onmiddellijk na het bekomen daarvan. Een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem kan starten na bekrachtiging van de archeologienota die het uitgestelde vooronderzoek als maatregel bevat. Logischerwijze is dat pas na het aanvragen van de vergunning, gezien er anders geen grond is om van deze procedure gebruik te maken. Het decreet biedt de mogelijkheid voor een vooronderzoek met ingreep in de bodem voorafgaand aan het aanvragen van de omgevingsvergunning. Tot op heden bemerken we dat hiervan nog steeds onvoldoende gebruik wordt van gemaakt en nog te vaak en te gemakkelijk gekozen wordt voor het traject van het uitgesteld vooronderzoek.

In hoofdstuk 10 van het evaluatierapport wordt aangegeven dat het grote aandeel uitgestelde vooronderzoeken niet in lijn ligt van de bedoeling van de regelgeving en een negatieve impact kan hebben op de bouwplanning. Daarom is het van belang verder in te zetten op het sensibiliseren van erkende archeologen en initiatiefnemers, in het bijzonder de private bouwheren die er meer gebruik van maken (**engagement 10.2.3**).

Opgraven vóór het verlenen van de omgevingsvergunning strookt niet met het principe dat enkel die terreinen opgegraven worden die daadwerkelijk verstoord worden. Indien de omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen of voor het verkavelen van gronden niet verleend wordt, is er ook geen sprake van een verstoring van het terrein. De omgevingsvergunning, eenmaal verleend, geldt als toelating voor de erin opgenomen werken, waaronder het archeologisch onderzoek. Vandaar dat het archeologisch onderzoek pas kan starten na het verlenen van de vergunning. In uitzonderlijke gevallen kan echter wel gebruik gemaakt worden van de procedure wetenschappelijke vraagstelling.

3.2.4 *Ingreep in de bodem*

SARO acht een nauwkeuriger en realistischer omschrijving van het begrip 'ingreep in de bodem' nodig. (hoorzitting)

Reactie:

////////////////////////////////////

De definitie van “ingreep in de bodem” wordt in het Onroerendergoeddecreet ingevoerd via artikel 2 van het ontwerp van decreet houdende de wijziging van het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013 naar aanleiding van de ex-post evaluatie, zoals op 30 maart 2018 definitief goedgekeurd door de Vlaamse Regering.

3.2.5 Verduidelijken van de evaluatiemethodiek

VONA en VLAC stellen dat de nieuwe regelgeving nog niet ten volle is uitgevoerd, maar dat er desondanks al aanpassingen worden voorgesteld. Deze ad hoc aanpak getuigt niet van een visie op lange termijn. (brief) Ook UGent stelt dat de sector momenteel in volle ontwikkeling en transformatie is waardoor statistisch onderbouwde basisindicatoren over meerdere jaren ontbreken en merkt op dat het archeologietraject, dat nog niet voldragen is, al wordt aangepast. (hoorzitting)

SARO vraagt om de evaluatiemethodiek te verduidelijken door het evaluatiekader, het participatief traject, de indicatoren en de methodiek op een heldere en transparante manier uit te werken en vast te leggen.

SARO ziet vier strategische aandachtspunten inzake archeologie: het verminderen van het aantal archeologienota's, het versnellen van de procedures in het archeologietraject, het uitwerken van een volwaardige financiële ondersteuning inzake archeologie en duidelijkheid inzake de erkenning van archeologen. (hoorzitting)

Reactie:

De door SARO aangehaalde strategische aandachtspunten worden jaarlijks gemonitord. Hiervoor verwijzen we naar de bespreking van de effecten (hoofdstukken 6 t.e.m. 9) en de samenvattende conclusie (hoofdstuk 10) in het evaluatierapport.

Het evaluatierapport en bijlagen geeft inzicht in de manier waarop de basisgegevens voor deze evaluatie verzameld en verwerkt worden. In hoofdstuk 1 maken we enkele kanttekeningen bij de huidige evaluatie. Hoewel 2017 het eerste jaar is waarvoor de dataset een volledig jaar bestrijkt, is de implementatietijd van sommige maatregelen te kort om op dit moment al trends vast te stellen of gefundeerde uitspraken te doen. Bovendien ondervindt een aantal gegevensreeksen een effect van de wijzigingen die medio 2017 aan de regelgeving zijn doorgevoerd. Het evaluatierapport bevat daarom een aantal aanbevelingen in functie van de volgende evaluatie in 2019 (zie **aanbeveling 10.3.4** “evenwichtige kosten-baten verhouding van de evaluatie”, **engagement 10.2.6** “streven naar kwaliteitsvolle gegevens” en **aanbeveling 10.3.5** “onderzoeken op gesignaleerde knelpunten problematisch zijn”). Om robuuste data op te bouwen is het bovendien van belang dat de regelgeving voldoende lang stabiel blijft (**aanbeveling 10.3.2**).

